

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Х

ПРИРЕДИЛИ

Јован Вуксановић
Радојко Гачевић
Милан Тасић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАДСКА КЊИГА

Београд
2008

СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
X

Рецензенти

Проф. др Слободан Реметић
Проф. др Драго Ђупић

**СПИСИ ОДБОРА
ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Х

ПРИРЕДИЛИ

Јован Вуксановић
Радојко Гачевић
Милан Тасић

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
БЕОГРАДСКА КЊИГА
Београд, 2008.

САДРЖАЈ

Напомене приређивача	17
----------------------------	----

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

<i>Уставном одбору Републике Црне Горе – сав Одбора за стандардизацију српског језика о најављеним променама службеног језика у највишем правном акту Црне Горе, од 12. 2. 2007. године</i>	21
<i>Донес Уставном одбору Црне Горе у вези са уређењем службеног језика у Црној Гори, од 12. 2. 2007. године</i>	22
<i>Донес јосиодину Филију Вујановићу, председнику Републике Црне Горе, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 12. 2007. године</i>	23
<i>Донес јосиодину Ранку Кривокајићу, председнику Скупштинe Црне Горе, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 2. 2007. године</i>	24
<i>Донес јосиодину Жељку Шћурановићу, председнику Владе Црне Горе, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 2. 2007. године</i>	25
<i>Донес јосиодину Борису Тадићу, председнику Републике Србије, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 2. 2007. године</i>	26
<i>Донес Војиславу Кошћуници, председнику Владе Републике Србије, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 2. 2007. године</i>	27
<i>Донес упућен јавности у Црној Гори, Републици Србији и Српској, у вези са савом Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 2. 2007. године</i>	28
<i>Писмо члану, председнику и секретару комисије Одбора за стандардизацију српског језика, од 12. 3. 2007. године</i>	29
<i>Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика у 2006. години, од 21. 2. 2007. године</i>	30
<i>Сценарио за десету седницу Одбора за стандардизацију српског језика, од 20. 3. 2007. године</i>	36
<i>Зачиник са десетe седнице Одбора за стандардизацију српског језика, одржане 22. 3. 2007. године</i>	39
<i>Писмо члановима Одбора за стандардизацију српског језика, председницима и секретарима комисија који нису чланови Одбора, те члановима комисија изван Београда и Новог Сада, од 4. 11. 2007. године</i>	43

<i>Дойис академику Рајку Кузмановићу, председнику АНУРС, којим се предлаже делегирање стручњака за српски језик у Одбор за стандардизацију српског језика, од 22. 11. 2007. године</i>	45
<i>Члану Одбора за стандардизацију српског језика, председнику и секретару Комисија Одбора – позив за присуство свечаној и радној седници, од 1. 12. 2007. године</i>	46
<i>Оснивачу Одбора за стандардизацију српског језика – позив за присуство свечаној и радној седници Одбора за стандардизацију српског језика 12. 12. 2007. године, од 1. 12. 2007. године</i>	47
<i>Влади Републике Србије – председнику Борису Тадићу – позив за присуство свечаној и радној седници Одбора за стандардизацију српског језика 12. 12. 2007. године, од 1. 12. 2007. године</i>	48
<i>Влади Републике Србије – председнику Војиславу Кошћуници – позив за присуство свечаној и радној седници Одбора за стандардизацију српског језика 12. 12. 2007. године, од 1. 12. 2007. године</i>	49
<i>Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007)</i>	50
<i>Зачисник са свечане и радне седнице Одбора за стандардизацију српског језика одржане 12. 12. 2007. године</i>	56

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

<i>Писмо Славице Јашић, просветног саветника, Одбору за стандардизацију српског језика ради разграничавања значења назива / термина утледни / оћледни час, од 28. 8. 2007. године</i>	63
<i>Писмо анонимног (нејошћисаног) професора српског језика гимназије у Београду, у коме ошћавља пошћања у вези с уставним одредбама о језику и писму, од 29. 8. 2007. године</i>	64
<i>Дойис Удружења за зашћићу ћирилице из Новог Сада, ућућен Одбору за стандардизацију српског језика ради изјашњавања ћећових комисија о двоазбучности у српском језику, од 24. 9. 2007. године</i>	65
<i>Позив Удружења за зашћићу ћирилице из Новог Сада за учешће на Симпозијуму о ћирилици, од 10. 9. 2007. године</i>	66
<i>Дойис Филолошког факултета – Катедре за српски језик, којим се извешћава о замени члана Одбора, од 2. 11. 2007. године</i>	67
<i>Писмо Предрага Пийера, ућућено електронском пошћом Одбору за стандардизацију српског језика поводом активности у 2007. години и обележавања јубилеја, од 2. 12. 2007. године</i>	68
<i>Дойис АНУРС, којим се предлаже замена члана Одбора за стандардизацију српског језика, од 21. 12. 2007. године</i>	69

III. СПИСИ КОМИСИЈЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШћУ И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА

<i>Белешка са сасћанка Комисије бр. 7, одржаног поводом сћава Одбора за стандардизацију српског језика у вези с преименовањем назива службеног језика у Црној Гори, од 19. 1. 2007. године</i>	73
--	----

<i>Белешка њоводом молбе њосњодина Дејана Ераковића да му се њомојне у решавању сийњица језикословних, од 29. 6. 2007.</i>	74
<i>Белешка њоводом разњовора са њроф. гр Миланом Шийком, од 5. 9. 2007. године</i>	75
<i>Белешка њоводом разњовора са гр Вељком Брборићем у Инсийиууу за срјски језик САНУ, од 8. 10. 2007. године</i>	76
<i>Дојис Филолошком факултету у Београду, Катедри за срјски језик, њоводом захјева гр Даринке Горјан-Премк, од 8. 10 2007. године</i>	77
<i>Белешка са састјанка чланова Комисије бр. 7, одржаног 9. 11. 2007. године</i>	78
<i>Белешка са састјанка Комисије бр. 7, одржаног 13. 11. 2007. године</i>	80

IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА

<i>Белешка о раду Комисије за синјаксу у 2007. години, од 5. 12. 2006. године</i>	87
<i>Извештјај о њрећем Семинару срјске језичке кулјуре, од 29. 2. 2008. године</i>	88

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ И ОДЛУКЕ

<i>Рецензија академика Ивана Клајна, њредседника Одбора за стјандардизацију срјског језика, „Речника срјског језика“ Мајице срјске из Новог Сада, од 26. 6. 2007. године</i>	91
<i>Рецензија њроф. гр Драгољуба Пејровића, члана Одбора за стјандардизацију срјског језика, „Речника срјског језика“ Мајице срјске из Новог Сада, од 28. 6. 2007. године</i>	92
<i>Одлука бр. 56: О СЛУЖБЕНОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ, усвојена на десетјој седници Одбора за стјандардизацију срјског језика, од 23. 3. 2007. године</i>	95
<i>Одлука бр. 57: КАКО ИМЕНОВАТИ ЗАНИМАЊА И ТИТУЛЕ ЖЕНСКИХ ОСОБА, усвојена на десетјој седници Одбора за стјандардизацију, од 23. 3. 2007. године</i>	98
<i>Драго Ђујић – Срећко Танасић: Шездесетј година Инсийиууа за срјски језик САНУ, октобар 2007. године</i>	105
<i>Срећко Танасић: Седамдесетј њетј година „Нашег језика“, Наш језик, XXXXVIII/1–4, Београд, 2007. године</i>	107

VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА, КЊИГА, ПРИЛОЗИ С ИНТЕРНЕТА И ДРУГИ ПРИЛОЗИ ЧЛАНОВА ОДБОРА И ЊГОВИХ КОМИСИЈА

<i>Михаило Нешић: Појрешина ујојреба њојенцијала („Политика“, Међу нама, 11. 1. 2007. године)</i>	111
---	-----

Анатолиј Олијник: <i>Украјински језик је аутентичан</i> , реаговање амбасадора Украјине у Републици Србији на прилог у додатку „Политике“ („Политика, 11. 1. 2007. године)	112
Б. Ђорђевић: <i>Латиница није у ојаснојсти</i> , интервју са Сретом Танасићем, директором Института САНУ за српски језик и потпредседником Одбора, о уставном решењу службеног српског писма („Новости“, 11. 1. 2007. године)	113
Градимиr Аничих: <i>Несјоразуми у сјоразумевању</i> , утицај енглеског језика на српски језик („Политика“, 15. 1. 2007. године)	114
Волф Ошлес: <i>Подела срјскохрвајској језика је јојијун идиојизам</i> („Глас јавности“, 15. 1. 2007. године)	116
<i>Немачки јрофесор јврди да су Срби и Хрваји један народ</i> („24 часа“, 15. 1. 2007. године)	117
В. Кадић: <i>Тужба за „црнојорски“</i> („Вечерње новости“, 23. 1. 2007. године)	117
Јован Вуксановић: <i>Акјуелна језичка сјијуација у Црној Гори и рад Одбора за сјјандардизацију срјској језика</i> , резиме реферата написаног за међународни научни скуп <i>Језичка сјијуација у Црној Гори – норма и сјјандардизација</i> , Подгорица, 24. и 25. мај 2007. године, од 31. 1. 2007. године	118
<i>Сајлиће их (срјски) језик</i> („Вечерње новости“, 19. 2. 2007. године)	120
<i>Линјисји јодијељени и око Закона о језику</i> („Слободна Далмација“, 20. 2. 2007. године)	121
В. Радојевић: <i>Силом црнојорски</i> , експерти о службеном језику у независној Црној Гори („Вечерње новости“, 21. 1. 2007. године)	122
<i>Срјски службени језик у Црној Гори</i> , став Одбора за стандардизацију српског језика („Глас јавности“, 21. 2. 2007. године)	123
М. Мићевић: <i>Ви јоворјије срјски</i> („Вечерње новости“, 22. 2. 2007. године).....	124
<i>Међународни образовни јорјал одсад и на срјском језику</i> („24 сата“, 6. 3. 2007. године)	125
В. Радојевић: <i>Усјав јун алијернајива</i> , Уставни одбор усагласио предлог нацрта устава независне Црне Горе („Вечерње новости“, 9. 3. 2007. године)	126
<i>Језикоклейци</i> , црногорски политичари воде рат око назива језика у новом уставу („Курир“, 13. 3. 2007. године)	127
Ч. Прелевић: <i>Вешала за срјски језик</i> , положај Срба у новом уставу Црне Горе („Вечерње новости“, 14. 3. 2007. године)	128
Трифун Павловић, <i>Каленица</i> , српски и албански („Борба“, 17–18. 3. 2007. године)	129
Д. Кљајић: <i>Младожења нема женски род</i> , о одлуци Одбора за стандардизацију српског језика („Вечерње новости“, 23. 3. 2007. године)	130
<i>Језички јрозор</i> , чланови Језичког савета „Политике“ одговараће редовно на питања и недоумице читалаца (веб страна „Политике“, 2. 4. 2007. године)	131

Александар Лома: <i>О руским маслинкама и римском кукурузу</i> , неки проблеми превођења (веб страна „Политике“, 2. 4. 2007. године)	132
Егон Фекете: <i>Глас вајцјућеї</i> (веб страна „Политике“, 2. 4. 2007. године)	134
Бранка Валентић: <i>Ријечи њлаћају њlobe</i> (веб страна листа – „Данас“, 2. 4. 2007. године)	136
<i>Без доћовора о државним симболима, језику и цркви</i> , нацрт устава Црне Горе на јавној расправи („Блиц“, 4. 4. 2007. године)	137
<i>Црнојорски ња срїски</i> , изјава Светозара Маровића о решавању питања назива језика у Црној Гори („Вијести“, 4. 4. 2007. године)	138
М. Паповић: <i>Језик изнад идеологије</i> , Актив отпуштених никшићких професора упутио отворено писмо ЦАНУ и правосуђу („Вечерње новости“, 4. 4. 2007. године)	139
Иван Клајн: <i>У вези и без везе</i> , о језику политичара... и политичких аналитичара („Нин“, 5. 4. 2007. године)	140
<i>Босански језик у Пријепољу</i> („Правда“, 5. 4. 2007. године)	141
<i>Охладимо срце, заїрејмо мозак</i> , о књизи Дејана А. Милића <i>Срїски њолиїички њовор модерної доба</i> („Данас“, 5. 5. 2007. године)	142
<i>Ископћау њи мрївої дегу</i> , Маја Гојковић, градоначелник Новог Сада, о говору мржње у Градској скупштини („Правда“, 5. 4. 2007. године)	144
<i>Бе ња наће?</i> , у новом црногорском уставу службени језик ће се звати српско-црногорски или црногорско српски („Курир“, 7. и 8. 4. 2007. године)	145
Драгољуб Збиљић: <i>Војвођански језик?</i> („Нин“, 12. 4. 2007. године)	146
<i>Насїлно клизало је део очврсника</i> , Непресушне идеје хрватских језикотвораца изазивају подсмех („Глас јавности“, 12. 4. 2007. године)	147
Д. Гагричић: <i>Жалба до Сїразбура</i> , СДА Пријепоља о називу матерњег језика Бошњака („Вечерње новости“, 12. 4. 2007. године)	148
Ј. Беатовић: <i>У заївор збої срїскої језика</i> („Вечерње новости“, 12. 4. 2007. године)	149
Н. Ђурић: <i>Збої срїскої њри месеца заївора</i> („Политика“, 13. 4. 2007. године)	150
<i>Песнице збої срїскої језика</i> , Извињење за напад на хокејаше Србије у центру Загреба („Вечерње новости“, 15. 4. 2007. године)	151
Данијела Кљајић: <i>Милица и Никола без ѡремца!</i> , која су имена, кроз векове, Срби давали својој деци и због чега су то чинили („Вечерње новости“, 22. 4. 2007. године)	152
Катарина Ђорђевић: <i>Никола и Милица најѡуларнија имена</i> („Политика“, 21. 4. 2007. године)	153
<i>Томови на диску</i> , у електронску форму стављено 17 томова великог <i>Речника срїскохрваїскої књижевної и народної језика САНУ</i> („Вечерње новости“, 22. 4. 2007. године)	154
<i>„Изоблика“ од језика</i> , часопис језик расписао конкурс за најбољу нову хрватску реч („Глас јавности“, 29. 4. 2007. године)	155

Никола Станојевић: <i>Чишћење хрватској језика од њуџица</i> , помага сведочанстава о новој НДХ („Глас јавности“, 3. 6. 2007. године)	184
Егон Фекете: <i>Језик или језици</i> , саветовање у Грацу „О разликама између босанског/бошњачког, хрватског и српског језика“ („Политика“, 5. 6. 2007. године)	185
Ђорђе Вукадиновић: <i>Новојговор глобалној циркуса под лупом</i> , о „Кући великог брата“ („Политика“, 5. 6. 2007. године)	186
Ново Томић: <i>Опледном свеском до речника</i> , капитално издање наше лексикографије најзад на помолу („Вечерње новости“, 6. 6. 2007. године)	187
Мила Милосављевић: <i>Проблем нашеј језика јура се под њејих</i> , разговор с академиком Драгославом Михаиловићем („Глас јавности“, 12. јун 2007. године)	188
Ан. Шимић: <i>Линџистја који нишџа није заобишао</i> , поводом објављивања „Изабраних дјела“ Асима Пеца („Ослобођење“, 13. 6. 2007. године)	189
Томислав Ђокић: <i>Збрка пред њријемни исџиј</i> („Политика“, Међу нама, 15. 6. 2007. године)	190
С. Бабовић: <i>Шџеде на њадежсима</i> , САНУ и Филозофски факултет анализирају језичку културу Нишлија („Вечерње новости“, 25. 6. 2007. године)	191
<i>Језикоклејци</i> , конкурс за нове речи у Хрватској и вицеви у Србији о томе („Курир“, 26. 6. 2007. године)	192
<i>Не смео да на силу намећемо женске облике</i> , Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика („Глас јавности“, 2. 7. 2007. године)	193
<i>Боркиње за људска њрава њројив бораца за дух срџској језика</i> („24 сата“, 2. 7. 2007. године)	194
Јован Јањић: <i>Грешке њера</i> , необична књига Ивана Клајна („Нин“, 5. 7. 2007. године)	195
Ивана Мићевић: <i>Инфлација лошеј говора</i> , како су српски политичари беседили пре два века, а како данас („Вечерње новости, 9. 7. 2007. године“)	196
Владимир Павловић: <i>Писмо и национални иџенџијџеј</i> , („Политика“, 6. јул 2007. године)	197
Анђелко Вулетић: <i>(И)јекавица</i> , о теренским снимањима говора (веб страна „Вјесника“, 11. 7. 2007. године)	198
Ј. Суботић: <i>Бисери јавних личностџи у књизи „Није срџски лупајџи“</i> („24 сата“, 13. 7. 2007. године)	199
Проф. др Ранко Бабић: <i>Зашџо је ћирилица биџна</i> („Политика“, 14. 7. 2007. године)	200
<i>Усџав без засџаве, језика и химне</i> , предлози Предрага Поповића за измештање симбола из највишег правног акта Републике Црне Горе („Вијести“, 15. 7. 2007. године)	201
<i>Сџиранци у Ваљеву уче срџски</i> („Данас“, 16. 7. 2007. године)	202

Д. Димитровска: <i>Песују Срби, њесују и Мађари</i> , да ли наш народ предњачи у псовкама или су друге нације испред нас („Вечерње новости“, 20. 7. 2007. године)	203
Александар Давинић: <i>Леле, њајџо, не њишиив</i> , врањски бисери (од субстандарда) [„Политика“, 23. 7. 2007. године]	204
Јелена Стевановић: <i>Сјисци о Србима</i> („Политика“, 24. 7. 2007. године)	205
Душан Салатић: <i>Муке с њадежима</i> („Политика“, Међу нама, 25. 7. 2007. године)	206
Дијана Димитровска: <i>Значи, брајџе, било је – оно</i> , о сиромашном речнику младих („Вечерње новости“, 26. 7. 2007. године)	207
<i>Никако да ојџворе врајџа и Црнојорски није лојичан</i> („Дан“, 26. 7. 2007. године)	208
Бранка Стаменковић: <i>Намејџање ћирилице њод њлашјџом зашјџијџе</i> („Политика“, Међу нама, 28. 7. 2007. године)	209
<i>Црнојорски и још њонешјџо</i> („Вијести“, 31. 7. 2007. године)	210
В. Латас: <i>Линјисвјџи „шјџрајкују“ збој глајола</i> („24 сата“, 31. 7. 2007. године)	211
<i>Нема расјџраве о називу језика и У Црној Гори – црнојорски језик</i> („24 сата“, 1. 8. 2007. године)	212
Славка Лазић-Војиновић: <i>Још њонешјџо у вези са ћирилицом</i> („Политика“, Међу нама, 3. 8. 2007. године)	213
Слободан Топовић: <i>Језик као њолијџичко њијџање</i> (преузето од ВВС, „Политика“, 3. 8. 2007. године)	214
<i>Неслоја око Усјџава</i> , језик најспорнија тачка („Борба“, 4–5. 8. 2007. године)	215
Д. Фаркаш: <i>Цареви нејџа</i> , видео-снимци са „бисерима“ политичара („Курир“, 5. 8. 2007. године)	216
Проф. др Данило Вујичић: <i>Ојџежани услови за њисање ћирилицом</i> („Политика“, Међу нама, 10. 8. 2007. године)	217
Ратибор Радуловић: <i>Плајџиш ћирилицу, добијеш лајџиницу</i> („Политика“, Међу нама, 13. 8. 2007. године)	218
<i>Вилењак у језику</i> , допуна Вуковог Рјечника („Вечерње новости“, 13. 8. 2007. године)	219
Душко М. Петровић: <i>Реадмисице и реадмисјџери</i> („Правда“, 14. 8. 2007. године)	220
В. Недељковић: <i>Сјџранцима најјџежи њадежи</i> , страни држављани уче српски („Блиц“, 14. 8. 2007. године)	221
Р. Бриза: <i>Срјџска наобразба</i> , МУП Србије штампао брошуру на чистом хрватском језику („Курир“, 17. 8. 2007. године)	222
<i>Вайај за ћирилицом</i> („Курир“, 17. 8. 2007. године)	223
Владимир Ђукановић: <i>Беојџраг или Belgrade</i> („Правда“, 18–19. 8. 2007. године)	224

Марија Кнежевић: <i>Да ли љовориш српски, бре</i> , кад ученици блеје уз фука – политички језик или језик политике („Политика“, 19. 8. 2007. године)	225
Градидимир Аничич: <i>Ко се брине о нашем језику</i> („Политика“, 19. 8. 2007. године)	226
Јованка Радић: <i>Тајна, ујка и мушкарчина</i> („Политика“, 19. 8. 2007. године)	227
Јелена Кисин: <i>Пржење Срба за „и“</i> („Политика“, 19. 8. 2007. године)	228
Јелена Јовановић: <i>Идеолошко злостављање</i> („Политика“, 19. 8. 2007. године)	228
Егон Фекете: <i>Сјрана реч – домаћа реч</i> („Политика“, 19. 8. 2007. године)	229
<i>Фукс де лукс</i> , из „Речника српског жаргона“ Драгослава Андрића („Политика“, 19. 8. 2007. године)	230
Иван Ловреновић: <i>Босански или бошњачки</i> (преузето из сарајевског листа „Дани“, од 17. 8. 2007. године, а објављено у „Политици“, 19. 8. 2007. године)	231
И. Ђукић: <i>Бренин српски сви разумели!</i> , поводом интервјуа Лепе Брене објављеног у хрватском „Гласу Истре“ („Курир“, 20. 8. 2007. године)	232
<i>Језик кочи договор</i> , око назива службеног језика у Црној Гори („Дан“, 21. 8. 2007. године)	233
<i>Плаћају лобисте да избришу српски</i> , поводом изјаве словеначког етимолога о постојању црногорског језика („Дан“, 21. 8. 2007. године)	234
Славко Томовић: <i>Ајресивни речник у сјорпју</i> („Глас јавности“, Писма читалаца, 21. 8. 2007. године)	235
<i>Комјани ијрича само фламански</i> , криза око националног језика погодила и Белгију („Вечерње новости“, 22. 8. 2007. године)	235
И. Јовановић: „ <i>Бисери</i> “ <i>Хомера Симјсона у Оксфордвом речнику цијајиа</i> („24 сата“, 24. 8. 2007. године)	236
И. Пешић: <i>Срамојиа!</i> , Спомен-кућа Вука Караџића у Тршићу пропада („Press“, 30. 8. 2007. године)	237
З. Ракић: <i>Азбуку ијишу издавачи</i> , ђаци прваци у нашој земљи прва слова уче из десетак различитих буквара („Вечерње новости“, 30. 8. 2007. године)	238
Даница Радовић: <i>Свејиска ијра језиком</i> , разговор са Жан-Пјер Фајом (веб страна „Политике“, 31. 8. 2007. године)	239
Бранко Влаховић: <i>Руски дели Украјину</i> („Вечерње новости“, 3. 9. 2007. године)	241
<i>Сној живоиине мудросјии</i> , представљена књига „Страни изрази и изреке“ И. Клајна и М. Шипке („Вечерње новости“, 6. 9. 2007. године)	242
<i>Зайело збој језика</i> („Политика“, 6. 9. 2007. године)	243
М. Бабовић: <i>Силом намејиање и Нови бранијелеи</i> , нови црногорски устав из угла власти и опозиције („Вечерње новости“, 7. 9. 2007. године)	244

Батрић Јовановић: <i>Српски језик 63, 71 процентија, „црногорски“ језик 15, 07 одсто</i> („Глас јавности“, „Глас читалаца“, 7. 9. 2007. године)	245
Ратибор Радуловић: <i>Српска, хрватска или енглеска латиница</i> , зашто два писма као предност („Политика“, Међу нама, 8. 9. 2007. године)	246
Егон Фекете: <i>Воден(и) или водни саобраћај</i> , Слово о језику, („Политика“, Културни додатак, 8. 9. 2007. године)	247
Ч. Прелевић: <i>Немањини као окујайџори</i> , поводом уџбеника за ученике основних и средњих школа у Црној Гори („Вечерње новости“, 8. 9. 2007. године)	248
Боро Марић: <i>Својатање јисаца</i> , поводом прекаталогизације српских и хрватских писаца у Народној библиотеци БиХ у Сарајеву („Политика“, 11. 9. 2007. године)	249
<i>Екавица као босански</i> , дела српских писаца из БиХ заведена као књижевност на бошњачком језику у бившој Републици („Правда“, 12. 9. 2007. године)	252
Д. Р. Шаренац: <i>Ђирилица јосјала босанска</i> , незадовољство око каталогизације библиотеке Босне и Херцеговине („Вечерње новости, 17. 9. 2007. године)	253
Биљан Стојаковић: <i>Идеално и(или) реално</i> , решење језичких неспоразума унутар узајамних каталога бивших република („Политика“, Култура, 18. 9. 2007. године)	254
Божо Ђорић: <i>Ђуро, Ђурин и Перо Перов</i> , како је заправо гласило Даничићево лично име („Политика“, 18. 9. 2007. године)	255
<i>Нема рјешења за језик али неће само црногорски</i> , (Вијести, 18. 9. 2007. године)	256
<i>Friends? Преведи!</i> , у говору руских тинејџера преовладава „рунглиш“, жаргон пун англицизама („Курир“, 20. 9. 2007. године)	257
<i>Осмех њланетије</i> , популарни Интернет симбол смајли прославља четврт века од када је пуштен у стар („Вечерње новости“, 23. 9. 2007. године)	258
Момчило Пантелић: <i>Реч јо реч, ошјира реч</i> („Политика“, 23. 9. 2007. године)	259
Мирослав Живковић: <i>Посао за скујшјинске одборе</i> („Политика“, Међу нама, 26. 9. 2007. године)	260
Марко Видојковић: <i>Ђирилица</i> („Политика“, 3. 10. 2007. године)	261
Немања Видић: <i>Ђирилица одбројава дане</i> , кроз двоазбучје („Правда“, 3. 10. 2007. године)	262
Неђо Шиповац: <i>Језик мржње ѡрејлавио мегује</i> , Трагедија писаца Крајине [2] („Глас јавности“, 3. 10. 2007. године)	263
Здравко Гавриловић: <i>Језик ѡогелио Црну Гору</i> , Језички преврат по хрватском рецепту („Глас јавности“, 8. 10. 2007. године)	264
<i>Норме књижевности језика</i> , књига <i>Мала српска ѡрамајлика</i> Радоја Симића и Јелене Јовановић („Вечерње новости“, 10. 10. 2007. године)	265
Дијана Димитровска: <i>Вози Мишка!</i> , женске титуле и занимања – потреба или насиље („Вечерње новости“, 14. 10. 2007. године)	266

Светлана Илијић: <i>Заједничко старијасловенско писмо</i> („Просветни преглед“, 18. 9. 2007. године)	267
В. Радојевић: <i>Срби бојкојују гласање о усјаву</i> („Вечерње новости“, 18. 10. 2007)	268
Тома Гасовац: <i>О кулјури речника</i> („Политика“, Култура, 19. 10. 2007. године)	269
Ј. Симић: <i>Срјски речник и Венерино завештање</i> , издавачи из Новог Сада припремили богата издања за предстојећи Сајам књига у Београду („Вечерње новости“, 22. 10. 2007. године)	270
<i>Кайијални пројекти, Повеља десјоја Сјефана</i> академика Александра Младеновића („Вечерње новости“, 22. 10. 2007. године)	271
<i>Победила ћирилица</i> , Бугарска добила необичан спор са Европском централном банком („Правда“, 22. 10. 2007. године)	272
В. Радојевић: <i>Црна Гора добила усјав</i> („Вечерње новости“, 20. 10. 2007. године)	273
З. Ускоковић: <i>Пасош на ћирилицу</i> („Вечерње новости“, 22. 10. 2007. године)	274
<i>Повеља десјоја Сјефана</i> , после капиталног дела „Повеља кнеза Лазара“, академик Александар Младеновић објавио књигу о повељама великог деспота („Политика“, 24. 10. 2007. године)	275
Зоран Николић: <i>Дошла јесен, сјремај свадбу</i> , октобар, листопад, „кишни“ или „свадбар“ – омиљен месец у нашем народу („Вечерње новости“, 25. 10. 2007. године)	276
М. Бабовић: <i>И анјена чува име</i> , Српски народ у Црној Гори после новог устава („Вечерње новости“, 28. 10. 2007. године)	277
Микојан Безбрадица: <i>Један језик за чејири земље</i> („Глас јавности“, 31. 10. 2007. године)	278
Зора Латиновић: <i>Језички инжењеринг на Балкану</i> , интервју с Миланом Шипком, лингвистом, („Нин“, 1. 11. 2007. године)	279
Будимир Дубак: <i>Унишјавају срјски језик</i> („Глас“, 1. 11. 2007. године)	282
Биљана Живковић: <i>Прва срјско-словенска књија</i> , Црногорци – Срби православци или самозвана нација („Правда“, 3–4. 11. 2007. године)	283
Данијела Кљајић: <i>Слова јишу каракјер</i> , о значењима старозаветних имена која су Срби сачували говори Исак Асијел, рабин Јеврејске заједнице у Србији („Вечерње новости“, 4. 11. 2007. године)	284
Петар Јаћимовић: <i>Грешке Ивана Клајна</i> , лингвистика и Хаг („Глас“, „Глас читалаца“, 4. 11. 2007. године)	285
Петар Јаћимовић: <i>Срјском не треба зашјија?</i> и Богдан Бајчета: <i>Оградио сјајлиј!</i> („Вечерње новости“, 7. 10. 2007. године)	286
Д. Стојановић: <i>Књија за сваку кућу</i> , у Матици српској представљено капитално идање наше културе и језика – једнотомни <i>Речник срјској језика</i> („Вечерње новости“, 13. 11. 2007. године)	287

Н. Пејчић: <i>Први једнотомни речнички поухвај</i> , у Матици српској представљен <i>Речник српскога језика</i> („Дневник“, 13. 11. 2007. године)	288
Н. Костић: <i>Срби добили речник после век и по</i> , Матица српска објавила једнотомни <i>Речник српскога језика</i> са 85.000 одредница („Press“, 13. 11. 2007. године)	289
Момо Капор: <i>Муке са језиком</i> („Нин“, 15. 11. 2007. године)	290
Миро Вуксановић: <i>Хиљаду очију једне књије</i> , књига од 80.000 речи – једнотомни <i>Речник српскога језика</i> („Нин“, 15. 11. 2007. године)	292
„Ха – ха“, <i>умесито „хо – хо“</i> , Деда Мразови на удару цензуре („Борба“, 17–18. 11. 2007. године)	294
<i>Пирилицом бране традицију</i> , центар Београда поплављен англицизмима („Борба“, 17–18. 11. 2007. године)	295
Јелена Стојановић: <i>Наше муке с речима</i> , разговор недеље са др Матом Пижурицом о тек објављеном једнотомном <i>Речнику српскога језика</i> („Политика“, 18. 11. 2007. године)	296
Милоје Петровић: <i>Срби усвајају немачки језик</i> , Срби и Немци: Осам векова уважавања и сукобљавања („Глас“, 22. 11. 2007. године)	298
<i>Речник чекал два века</i> , интервју са др Матом Пижурицом о <i>Речнику српскога језика</i> („Глас“, 22. 11. 2007. године)	299
<i>Глујосиј је вечна</i> , представљен други том публикације <i>Није српски лујајин</i> („Правда“, 22. 11. 2007. године)	300
Рада Стијовић: <i>О месџу енклиџике у реченици</i> , Слово о језику („Политика“, 24. 11. 2007. године)	301
Мила Милосављевић: <i>Јединствено народно блајо</i> , представљен седамнаести том <i>Речника српскохрватској књижевној и народној језика</i> („Глас“, 29. 11. 2007. године)	302
Лазар Каурин: <i>Авејин хрватске филолојџе</i> , српско питање и србистика („Нин“, 29. 11. 2007. године)	303
Желидраг Никчевић: <i>Нејисмена држава</i> („Правда“, 8–9. 12. 2007. године)	305
Душко М. Петровић: <i>Ћао!</i> („Правда“, 18. 12. 2007. године)	305
Егон Фекете: <i>Енјлески језик и сџомајолојџа</i> , Слово о језику (веб страна „Политике“, 24. 12. 2007. године)	306
Рајна Драгићевић: <i>Склоносџ ка џворби речи</i> , о говору младих људи („Политика“, 22. 12. 2007. године)	308
В. Мишковић: <i>Kosovo und Metohija ist Serbisch!</i> Порука билборд у Београду („Правда“, 25. 12. 2007. године)	309

НАПОМЕНЕ ПРИРЕЂИВАЧА

Списи Одбора за стандардизацију српског језика појављују се у једанаестој години од његовог оснивања.

Недавно смо, 12. 12. 2007. године, свечано и радно, обележили несвакидашњи јубилеј у српској науци и култури – десет година рада Одбора, који сачињава 19 чланова и чланова његових девет комисија – што значи још око педесет лингвиста. У осврту на то време и године које су за нама академик Иван Клајн, председник Одбора, рекао је, између осталог, да је то била прилика да се подсетимо основних промена које су претходиле оснивању Одбора, а које је на савршен начин окарактерисао академик Павле Ивић, најзаслужнији за то што Одбор данас постоји. У једном од својих последњих текстова – *Језичко планирање у Србији данас (Списи Одбора за стандардизацију српског језика V, 2002, стр. 299–302)* академик Павле Ивић истиче да су поменути процеси – промене назива језика (преименовања), расколи у језику и раскиди с језичком заједницом *српскохрватског језика* и настајање нових (суверених) држава од некадашње СФРЈ – имали пресудан значај на нека дешавања не само у језику него и у његовом социо-културном и друштвено-политичком, односно државном окружењу. Та, прецизна и тачна оцена, показала се далековидом и мудро, поготово стога што промене географских граница у региону нису значајније утицале на супстанцу језика којим говоре Срби. Оно што се у *српском њроменило*, било је – како је то духовито рекао проф. др Милорад Радовановић – да је *српски осџао или џосџао српски* – враћањем на свој природни (историјски) назив и да је ћирилица, коначно, и уставно и правно, изворно, прво (матично) писмо српског језика, што се у некадашњој државној и језичкој заједници снажно спречавало. Одбор је, дакле, затекао ситуацију у којој је српски језик био *јенерално стандардизован*, али, упозорава П. Ивић, у његовом развоју од времена Вука Стефановића Караџића, дошло је до промена. Те промене утицале су на развој језика, па је он надишао давно постављене стандарде. Говор народа, сељака није више једини *јресџијжни језик*. Образовано градско становништво, посебно у великим градовима, сматра се данас онима који говоре престижним / књижевним језиком. Ни *конџеџиј џџоџребе језичких извора* – данас није остао исти. Осим белетристике, ту се укључују и други регистри / функционални стилови: *новинарски, научни, разџворни / колоквијални, админисџраџивни*.

У прошлој години и Срби су коначно добили једнотомни речник свог језика, на који се дуго чекало као на давнашњу потребу српске културе – то је, у ствари, била жеља Митра Пешикана пре тридесет година да се од шестотомника, простим избором, сачини једнотомник. Урађено је много више под уредништвом и у редакцији Мирослава Николића. Речник је стваран по најсавременијим лексикографским достигнућима. Његов је квалитет и у томе

што садржи најновију лексику, па је стога 85.000 његових одредница у мно-
го чему боље и обухватније обрађено него у шестотомнику.

Око службеног језика и писма/писама у Републици Србији и Републици
Црној Гори нису се стишале страсти. О томе говоре одржани међународни
научни скупови. Мишљења лингвиста и политичара се разилазе, а лингви-
стичке чињенице, норма и стандардизација нашли су се у сенци скупштин-
ских, односно бирократских одлука у Црној Гори. И у Србији је долазило до
бурних реакција на уставно одређење српског језика и његовог матичног пи-
сма, а логика тих примедба најчешће не разликује „степен заслепљености
и мржње“ наших „информатора“ светске јавности о меритуму ствари, па се
не треба чудити томе што је дошло и до брзих реакција и зловоље европске
бирократије, која, наводно, у томе види „умањење достигнутог нивоа људ-
ских и мањинских права“. Најоштрије примедбе су дошле из редова тзв. *Ве-
нецијанске комисије*, у којој има представника и српског народа.

Уставом дефинисан положај службеног језика и његовог матичног писма
предмет је различитих реакција и наших људи. У вези с тим постављају се
различита питања, а нарочито то чине професори у школама, углавном не
правећи разлику између службене и јавне употребе језика.

Та и друга питања у уској вези су с компетенцијама и деловањем Одбо-
ра и његових комисија, који треба да помогне јавности, струци, факултети-
ма, студентима и ученицима у лакшем сналажењу у садашњем језичком
тренутку.

Крајем прошле године обратили смо се члановима Одбора, те секретар-
има и председницима његових комисија, где смо их, између осталог, замо-
лили да дају своје предлоге за унапређивање рада, па и будући изглед *Сјиса*.
Нажалост, нисмо добили очекивана мишљења и предлоге, па и садашњи из-
глед *Сјиса* остаје на провери. За сада смо се држали устаљене методологи-
је припремања и уређивања прилога, иако схватамо да нешто од задатака
који су стајали пред нама вероватно нисмо на најбољи начин урадили.

Упркос свему, надамо се да ће и ови *Сјисци* бити добро прихваћени у
стручној јавности.

Јован Вуксановић
Радојко Гачевић
Милан Тасић

I. СПИСИ МАТИЧНОГ ОДБОРА

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Ком. бр. 7, 19. 1. 2007. године
Београд, Ђуре Јакшића 9
Телефони: 183-175, 181-383, 635-590
Телефас: 183-175, 182-825

*БР 1-09-00/07
Београд: 12.02.2007*

УСТАВНОМ ОДБОРУ РЕПУБЛИКЕ ЦРНЕ ГОРЕ

ПОДГОРИЦА

Поштована господо,

Одбор за стандардизацију српског језика, преко Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, сматра се позваним да се обрати Уставном одбору Скупштине Црне Горе у вези с најавама да се промени назив службеног језика у највишем правном акту Црне Горе.

Поводом најављених уставних промена у Црној Гори, које би се могле тицати и промена у називу службеног језика и статуса српског језика у Црној Гори, Одбор за стандардизацију српског језика (који има два представника из Црне Горе – ЦАНУ и Универзитет Црне Горе) констатује да је уставноправно одређење статуса српског језика важан аспект његове стандардизације. Пошто се на последњем попису из 2003. године 63% становништва Црне Горе изјаснило да му је српски језик матерњи, а то је и лингвистичка чињеница, Одбор сматра да би српски језик (ијекавског изговора) морао имати статус службеног језика у Републици Црној Гори и статус језика с најширим правима јавне употребе, а да би српска ћирилица морала имати статус писма у службеној употреби, док би у јавној употреби биле ћирилица и латиница, као и у Републици Србији.

Са овим ставом упознаћемо Скупштину и Владу Црне Горе, ЦАНУ и Универзитет Црне Горе, као и средства јавног информисања у Републици Србији и у Републици Црној Гори.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Иван Клајн
академик Иван Клајн

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел. +381 11 181-383; 635-590
факс: +381 11 183-175
e-mail: isjstanu@eunet.yu

БР: 01-09-01/07

Београд: 12.02.07

Уставном одбору Црне Горе

Поштована господо,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Надамо се да ћете наше сугестије узети у обзир приликом формулисања ових уставних одредаба.

С поштовањем,

Срето Танасић
Проф. др Срето Танасић,
потпредседник Одбора

ИНСТИТУТ ЗА
СРПСКИ ЈЕЗИК
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел. +381 11 181-383; 635-590
факс: +381 11 183-175
e-mail: isjstanu@eunet.yu

БР: 1-09-02/07
Београд: 12.02.2007

Председнику Републике Црне Горе, господину Филипу Вујановићу

Поштовани господине председниче,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Сматрамо да је потребно да будете упознати са ставом Одбора о овом значајном и осјетљивом питању.

С поштовањем,

Проф. др Брето Танасић,
потпредседник Одбора

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел: +381 11 181-383; 635-590
факс: + 381 11 183-175
е-mail: isjpanu@eunet.yu

Бр: 1-09-03/04
Београд: 12.06.2004

Председнику Скупштине Црне Горе, господину Ранку Кривокапићу

Поштовани господине председниче,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Сматрамо да је потребно да будете упознати са ставом Одбора о овом значајном и осјетљивом питању.

С поштовањем,

Дрето Танасић,
потпредседник Одбора

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел: +381 11 181-383; 635-590
факс: + 381 11 183-175
e-mail: isj@anu.edu.net.yu

Бр: 1-09-04/07
Београд 12.02.2007

Председнику Владе Републике Црне Горе, господину Жељку Штурановићу

Поштовани господине председниче,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Сматрамо да је потребно да будете упознати са ставом Одбора о овом значајном и осјетљивом питању.

С поштовањем,

Срето Танасић
Проф. др Срето Танасић,
потпредседник Одбора

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел: +381 11 181-383; 635-590
факс: + 381 11 183-175
e-mail: isjstanu@eunet.yu

БР: 1-09-05/07

Београд: 12.02.2007

Председнику Републике Србије, господину Борису Тадићу

Поштовани господине председниче,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Надамо се да ћете, колико је у Вашој могућности, допринети да се заустави даље растакање српског језика и обезбеде уставна права његових говорника на подручјима где живи српски народ.

С поштовањем,

Борис Тадић
Проф. др Срето Танасић,
потпредседник Одбора

ИНСТИТУТ ЗА
СРПСКИ ЈЕЗИК
СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Туре Јакшића 9
тел: +381 11 181-383, 635-590
факс: +381 11 183-175
e-mail: isjsanu@eunet.yu

Бр: 1-09-06/07

Београд: 12.02.2007

Председнику Владе Републике Србије, господину Војиславу Коштуници

Поштовани господине председниче,

Желимо да Вас упознамо са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Надамо се да ћете, колико је у Вашој могућности, допринети да се заустави даље растакање српског језика и обезбеде уставна права његових говорника на подручјима где живи српски народ.

С поштовањем,

[Handwritten signature]
Проф. др Сесто Танасић,
потпредседник Одбора

Одбор за стандардизацију српског језика

Београд, Буле Јакшића 9
тел: +381 11 181-383; 635-590
факс: +381 11 183-175
е-mail: isjlanu@jeunet.yu

БР: 1-09-07/07
БЕОГРАД: 12.02.2007.

Поштовани,

Молимо вас да упознате јавност са ставом Одбора за стандардизацију српског језика у вези са уставним уређењем службеног језика у Црној Гори, који вам достављамо у прилогу.

Верујемо да разумете колико је ово питање важно и за становништво у Црној Гори, али и за јавност у Србији и Републици Српској.

С поштовањем,

Срето Танасић
др Срето Танасић,
Председник Одбора

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

Бр. 1/2007, 12. март 2007. године

Београд, Ђуре Јакшића 9 (е-mail: isjsanu@eunet.yu)

Телефони: 181-383; 183-175; 064/813-40-79; 011/2415-464 (секретар)

**ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
ПРЕДСЕДНИК И СЕКРЕТАР КОМИСИЈЕ ОДБОРА**

Уважена колегинице / Уважени колега,

Позивамо Вас на десету седницу Одбора за стандардизацију српског језика и
предлажемо следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поздравна реч председника Одбора академика Ивана Клајна;
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2006. години;
3. Избор нових чланова Одбора и именовање потпредседника Одбора;
4. Разматрање три предлога нових одлука Одбора (бр. 56–58), које је, у сарадњи с другим комисијама, припремила Комисија бр. 7;
5. Информација о хитном реаговању и доношењу одлука бр. 52–55;
6. Предлози за ефикасније деловање Одбора у наредном периоду и унапређивање рада;
7. Разно.

Седница ће се одржати 22. марта 2007. године (четвртак), у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1), с почетком у 11 сати.

Молимо члана Одбора да обавести челника установе која га је именовала о одржавању десете седнице Одбора (због чега му се достављају две копије позивног писма), на којој бисмо радо видели њега или колегу који га замењује.

У случају спречености, молимо Вас да се благовремено огласите преко једног од телефона или телефакса, наведених у заглављу дописа, или пак на е-пошту Института за српски језик, односно на број телефона секретара.

С поштовањем,

Прилози:

- Предлог извештаја о раду Одбора у 2007. г.;
- Три предлога одлука (за тачку 4);

ИЗВЕШТАЈ
О РАДУ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
У 2006. ГОДИНЕ

У 2006. години, десетој години постојања и рада Одбора за стандардизацију српског језика, остварен је знатан део планираних резултата.

После девете седнице Одбора, 18. априла 2006. године, представници Одбора и Института за српски језик САНУ предузели су кораке за побољшање финансијског и материјалног стања Одбора и обезбеђивање извора финансирања који ће омогућити професионализацију у обављању организационих и административних послова Одбора и допринети да се без проблема остварују предвиђени пројекти и наставља издавачка делатност.

Др Војислав Коштуница, председник Владе Републике Србије, примио је делегацију Одбора за стандардизацију српског језика, коју је предводио академик Иван Клајић, председник Одбора. Представници Одбора су председника Владе детаљно упознали с плановима и тешкоћама у раду Одбора. Тај састанак је довео до новог састанка у Влади (22. маја) с представницима министарстава просвете, културе, дијаспоре и науке, који су заједнички прихватили обавезу да материјално помогну објављивање књиге *Српски језик у нормативном огледалу, 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*, коју су приредили пок. Бранислав Брборић, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић, и коју је потом објавила „Београдска књига“ у августу 2006. године. Поменута министарства су се такође обавезала да ће помоћи и рад Одбора за стандардизацију српског језика уплатом од по 500.000 динара. Посебним пописом упућен је и захтев Министарству вера да и оно да свој допринос раду Одбора. Одговор тог министарства да оно није спремно у овом тренутку да финансијски подржи, рад Одбора, али ће у 2007. години материјално помоћи објављивање књига под окриљем Одбора које се дотичу језика и теологије. Министарства просвете, културе, науке и министарство за дијаспору уплатили су у другој половини 2006. године наведена средства, чиме је побољшана материјална ситуација Одбора (набављен је нови рачунар, набављен потрошни материјал и други материјал за успешно одржавање седница/састанака Одбора и комисија итд.) и побољшане су могућности за финансирање књига које се објављују под окриљем Одбора.

Уз Извештај о раду Одбора у 2005. години, који је усвојен на деветој седници 18. априла 2006. године, дати су предлози у десет тачака за даљи рад у 2006. години. Том приликом замољени су сви председници и секретари комисија да то узму у обзир приликом конципирања програмских садржаја у другој половини те године. Истовремено им је сугерисано да с тим предлозима упознају Комисију за односе с јавношћу и решавање неодложних питања – Ком. бр. 7. Нажалост, ни од једне комисије није дошао конкретан одговор нити предлог.

Комисија бр. 7, или „мали Одбор“, састајала се у више наврата, током лета, јесени и све до краја 2006. године. Секретар Одбора, његов заменик, директор Института за српски језик, те издавач „Београдска књига“, како је већ речено, уз подршку председника Одбора, потпредседника Одбора, те председника Комисије за синтаксу, заложили су се за трајније решавање финансирања Института и Одбора, његовог коначног административног и организационог устројства – питање добијања посебног печата, посебног текућег рачуна, обезбеђивања трајног финансирања из буџета Републике Србије, финансирања започетих и нових пројеката, као и питање материјалне помоћи за објављивање књига под окриљем Одбора, набавку потрошног материјала и најнеопходнијих техничких средстава за рад Одбора.

Током јуна, јула и августа 2006. године, секретар Одбора имао је три иницијативе за деловање Одбора у наредном периоду – о њима детаљније у белешкама Ком. бр. 7 у *Стисима IX*. Те иницијативе тичале су се следећих питања:

- Језичка политика и решавање статуса службеног (националног) српског језика и његовог матичног писма;
- Хитно реаговање и доношење нових одлука и одлука које нису донете, а започете им је процес доношења у 2005. години;
- Рад на изради нормативне граматике српског језика;
- Представљање књиге *Српски језик у нормативном огледалу*, 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика;
- Предлози међународној организацији за стандардизацију (ISO) за нове скраћенице (двословне и трословне) или ознаке за Србију;
- Усвајање начела/кодекса употребе српског језика;
- Још једном о стању српског језика у школству;
- Српски језик у службеној употреби у односу према другим видовима употребе српског језика.

Нека питања су била не само актуелна већ их је требало решавати хитним реаговањем преко Ком. бр. 7. Комисија бр. 7 је често радила у проширеном саставу, уз учешће појединих члановима Одбора и његових комисија настојећи да о хитним питањима увек донесе најбољу одлуку, односно да реагује на најбољи начин. Такво је, на пример, било и реаговање на новински текст *Лојалност Дејтонском споразуму* Петра Милосављевића, објављен у „Политици“, у Културном додатку бр. 31 од 11. новембра 2006. године. Одговор под насловом *Умовање и докнање* (с поднасловом „Реаговање“) гласи:

„Српско-хрватским језичким расколом деведесетих година минулог века, дефинитивним што се тиче заједничких послова на кодификацији, српскохрватски језик је постао, односно остао – српски. Онима који се осећају нелагодно и тескобно из тих разлога остављамо да се, према сопственом нахођењу, баве питањима која из те чињенице проистичу.

Ми смо, међутим, свесни штета и ожиљака, али и резултата из тог једноиповековног језичког заједништва. Знамо и колико смо разбаштињени, али штете нећемо отклонити залудим, искривљеним и популистичким текстовима, у основи нестручним, а што се тиче многих појединости и нетачним, какав је овај Петра Милосављевића. Истина није *између оваквих написа* и оног што ми радимо – што се само једним делом види из књиге *Српски језик у нормативном огледалу*, коју су приредили Бранислав Брборић, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић (Београдска књига, 2006), која је послужила као повод Петру Милосављевићу за клеветнички текст – већ *изнад*. Зато и немамо намеру да улазимо у полемику с текстом којем је било једино место у рубрикама типа 'Међу нама':“

Београд, 21. новембар 2006.
Комисија за односе с јавношћу
Одбора за стандардизацију
српског језика

Наше реаговање је објављено у „Политици“ од 25. новембра 2006. године у додатку „Култура – уметност – наука“ стр. 3. Грешком је испуштено само овде дато болдом „оваквих написа“. Поводом Милосављевићевог текста „Политика“ је (недељу дана касније) објавила опширан прилог проф. др. Драгољуба Петровића под насловом *Лојалност Дејтонском споразуму* (с поднасловом *Распарчавање српског језика*). Ова

два текста су на изврстан начин комплементарна. Међутим, и као деманти и као допуну, ради јавности пре свега, требало би додати и следеће:

Одбор за стандардизацију српског језика није тело само Српске академије наука и уметности. Одбор је заједничко стандардолошко тело трију академија наука и ум(ј)етности – САНУ, ЦАНУ и АНУРС, осам филолошких/филозофских факултета с катедрама за српски језик (Београд, Бања Лука, Косовска Митровица, Крагујевац, Никшић, Ниш, Нови Сад и Источно (раније Српско) Сарајево и три важне институције, упоришта српског језика – Матице српске, Института за српски језик САНУ и Српске књижевне задруге. Најважнији циљеви су истакнути у чл. 1 *Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика*:

- Обједињавање људи од науке и струке и њихових институција на целокупном простору српског језика;
- Систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором;
- Доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапање српског језика и србистике у међународне пројекте;
- Унапређење сарадње с државним органима како би србистика могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове.

У (не)приликама какве јесу Одбор је, уверени смо, оправдао своје постојање оним што је непосредно учинио, сам и преко својих комисија, што се види из 50 објављених одлука и девет свезака које прате његов годишњи рад, и пре свега научним пројектима које је организовао, координирао и подстицао. Одбор, наравно, не може утицати на језичку политику и именовања језика унутар других (суверених) држава, али може, и дужан је, да правовремено реагује и изнесе своје ставове из угла српског језичког стандарда и државних и националних интереса. Он је управо то и чинио.

На седницама Ком. бр. 7 донете су следеће одлуке: *Одлука бр. 52: ДВОСЛОВНЕ СКРАЋЕНИЦЕ НЕ ФУНКЦИОНИШУ*; *Одлука бр. 53: ЗА УЈЕДНАЧАВАЊЕ НАЗИВА МИНИСТАРСТАВА*; *Одлука бр. 54: ОПРАВДАНЕ ЗАМЕРКЕ – ЈЕЗИЧКЕ ГРЕШКЕ НА ЛИСТИЋИМА ДРЖАВНЕ ЛУТРИЈЕ* и *Одлука бр. 55: РАЗГРАНИЧАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ОБРАЗАЦА – ПРОМЕНА ПО ПАДЕЖИМА ЛИЧНИХ ИМЕНА (ХИПОКОРИСТИКА) И ЗАЈЕДНИЧКИХ ИМЕНИЦА (ХИПОКОРИСТИКА) НА -О*.

Уз поменуте четири одлуке, припремљене су још три нове, о којима ће се одлучивати на десетој седници Одбора. То су: „Вишеструка штета клеветничког текста“, нацрт текста одлуке поводом чланка Петра Милосављевића *Лојалност Дејтонском споразуму, распарчавање српског језика*, а у вези с књигом *Српски језик у нормативном огледалу, 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*; „О службеном језику у новом уставу“; и „Како именовати занимања и титуле женских особа“.

Тиме је, у 2006. години, у Одбору припремљено или усвојено седам одлука, што је највише до сада урађено за годину дана. У припреми су још две одлуке: „О положају енклитика у реченици“ и „О помоћним глаголима у српском језику“, које ће такође ускоро бити припремљене. То показује оправданост иницијативе да свих девет комисија годишње донесе по једну одлуку, што би допринишло попуњавању *Картотеке језичких недоумица*.

У Одбору се поштује одлука сваког његовог члана и члана комисија да буду укључени у њихов рад док то желе. На поновљени захтев, 24. октобра 2006. године, чланства у Одбору је, због великог броја других обавеза, на његов поновљени захтев, разрешен дописни члан АНУРС Слободан Реметић, који је био потпредседник Одбора и члан комисије бр. 7. Одељење језика и књижевности САНУ је, за новог члана Одбора

и члана Ком. бр 7, предложило др Срету Танасића, в. д. директора Института за српски језик САНУ и секретара Комисије бр. 4. На десетој седници Скупштине Одбора за стандардизацију српског језика Срето Танасић треба да буде именован за потпредседника Одбора, јер је Институт задужен за обављање организационих и административних послова Одбора. Ту позитивну праксу треба наставити и убудуће док се рад у Одбору у потпуности не професионализује.

Током октобра 2006. године, Јовану Вуксановићу, секретару Одбора, писмено се обратио проф. др Предраг Пипер, председник Комисије за синтаксу, подсећајући га на добру праксу пок. Бранислава Брборића да се у јесен обрати председницима и секретарима комисија Одбора и предложи им могуће елементе за писање извештаја о раду комисија и Одбора. У том смислу предложена су следеће питања:

- Да ли је комисија имала седнице?
- Да ли су чланови комисије учествовали 2006. године у неком научном пројекту (нпр. у пројекту *Отис и стандардизација српског језика*, који је иницирао Одбор, а чији је носилац Институт за српски језик САНУ)?
- Да ли је комисија имала неке иницијативе у вези с радом Одбора?
- Да ли су чланови комисије објавили неке научне и стручне радове из области рада комисије или Одбора у целини?
- Да ли су чланови Одбора учествовали у промоцијама или имали јавна предавања у вези с делатношћу Одбора?
- Које су остале активности имали чланови Одбора и комисија?

Проф. Пипер је дао и неколико корисних предлога: да се отвори стална електронска адреса Одбора; то би била званична (електронска) адреса председника и секретара Одбора, што би учинило још лакшом њихову комуникацију са члановима Одбора и његових комисија, а обезбедило бржу, благовремену и ефикаснију сарадњу с јавношћу. Осим тога, дате су и неке сугестије за отварање веб-странице Одбора, програма рада Одбора и пружање конкретне помоћи састављачима Списа IX Одбора у прикупљању грађе и систематском праћењу шта је током 2006. године објављено у српском језику.

На петој седници Ком. бр. 7 размотрена је поменута иницијатива и договорено да се упуте дописи председницима свих девет комисија Одбора да дођу на заједнички састанак 2. новембра 2006. године у Институт за српски језик САНУ ради договора о писању извештаја о раду у 2006. години и упознавања с деловањем Одбора, односно доношењем нових одлука и предлозима за рад у 2007. години. На састанку Ком. бр. 7, заказане с председницима комисија 2. новембра, присутан је био Драгољуб Петровић, председник Ком. бр. 8, а одсуство је оправдао Предраг Пипер, који је доставио извештај о раду Комисије за синтаксу. Како се нису појавили остали председници комисија, договорено је да се сачини нови, комплетнији допис, с предлозима П. Пипера и достави поштом председницима комисија. То је урађено убрзо и дато на консултације председнику Одбора, академику И. Клајну, председнику Комисије за синтаксу, П. Пиперу, Слободану Реметићу, потпредседнику Одбора, који је ускоро разрешен, Драгољубу Петровићу, председнику Комисије бр. 8, Мати Пижурици, председнику Комисије за истраживање и проучавање правописне проблематике, Драгу Ђунићу, члану Одбора из Црне Горе, Срету Танасићу, секретару Комисије за синтаксу и в. д. директору Института САНУ, Радојку Гачевићу, заменику секретара Одбора и Милану Тасићу, члану Комисије бр. 8. Писмене примедбе и предлоге дали су: Иван Клајн, Драгољуб Петровић, Предраг Пипер и Слободан Реметић. Прекорачење предвиђеног рока за добијање мишљења, предлога и примедба, као и актуелни политички догађаји (референдум око новог Устава Републике Србије), утицали су на то да није било могуће, у планираном року, до 10. децембра 2006. године, добити повратне

информације од председника комисија. Секретар Одбора и његов заменик настојали су да преко телефонских или директних контаката сазнају да ли су се комисије састајале и да укажу председницима и секретарима на то шта би требало бити кључно у извештајима комисија. У том настојању нису се могли добити сви председници и секретари комисија. Поправљен текст дописа планираног за доставу налази се у *Стисима IX*.

У вези с потребом да се што ефикасније и боље него до сада остваре контакти и извршавају обавезе, дат је предлог да се, одмах после десете седнице Одбора, у марту 2007. године, уприличи састанак с председницима и секретарима комисија Одбора. На том састанку треба се договорити око тога шта мењати у раду Одбора и његових комисија и како допринети да информације о томе шта ради Одбор и његове комисије брже дођу до јавности, односно да с тим буду упознати не само појединци него и институције, пре свега факултети, школе, средства масовног комуницирања.

После распада државне заједнице Србија и Црна Гора актуелизована су питања даљег процеса *језичког планирања* и спровођења *језичке политике* на целокупном језичком простору српског народа (Република Србија, Република Српска и Црна Гора и дијаспора). У том смислу, како је већ поменуто, било је више иницијатива од појединих чланова Одбора, чланова комисија, као и секретара Одбора, да се сачини нацрт текста или предлог *начела* језичке политике у новим околностима. Полазни материјал треба, према договору, да припреми проф. Милан Шипка.

У штампу је предата *Лексикологија српског језика* доц. др Рајне Драгићевић, настала у оквиру пројекта чији је иницијатор Одбор „Опис и стандардизација савременог српског језика“, а чији је носилац Институт за српски језик САНУ.

У оквиру истог пројекта у току је рад на фонологији српског језика, морфологији српског језика и синтакси сложене реченице у српском језику, као и на неколико речника српског језика. Књига из фонологије српског језика најављена је за 2007. годину.

Тече посао на изради *нормативне граматике српскога језика*, чији морфолошки део ради Иван Клајн, а синтактички Предраг Пипер. Књига би требало да буде завршена до краја 2007. године.

У Задужбини Илије М. Коларица настављен је *Семинар српске језичке културе* покренут на иницијативу Одбора. У 2006. години тај семинар је добио акредитацију у Заводу за унапређивање образовања и васпитања и уведена је провера савладаности програма сагласно правилнику о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника основних и средњих школа, па им се на тај начин признају часови за дозволу за рад (лиценцу). У поменутој задужбини, у октобру месецу, успешно је представљена књига *Српски језик у нормативном огледалу 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*, приредили Бранислав Брборић, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић, издавач Београдска књига, 2006.

Више чланова Одбора и његових комисија током 2006. године учествовало је на научним и стручним симпозијумима, скуповима и семинарима, најчешће с рефератима и предавањима, нпр. на традиционалном Републичком зимском семинару за наставнике српског језика и књижевности основних и средњих школа у јануару 2006. године, на скупу *Савремене тенденције у настави језика и књижевности*, одржаном у априлу на Филолошком факултету у Београду, на међународном научном симпозијуму *Словенске етимологије данас*, одржаном у организацији САНУ и Института за српски језик у септембру 2006. године итд. Чланови Одбора били су предавачи на семинарима за наставнике српског језика одржаним на Косову и Метохији и у Вуковару.

У 2006. години одржан је и Међународни скуп *Српски као страни језик у теорији и пракси* у организацији Филолошког факултета у Београду и његовог Центра за српски као страни језик.

У току је рад на новом, допуњеном издању *Правотиса српскога језика*, на којем ради редакторска група од четири члана на челу са проф. др Матом Пижурицом.

У завршној фази је рад на једнотомном речнику српског језика у редакцији проф. др Мирослава Николића.

Као и претходних година, урађена је нова свеска *Стиса Одбора за стандардизацију српског језика* (сада девета по реду).

Више чланова Одбора или његових комисија објавило је у 2006. више публикација које, иако нису настале на иницијативу Одбора, јесу сагласне с његовим програмским циљевима, нпр. објављен је 17. том *Речника српскохрватског књижевног и народног језика*, академик Милка Ивић објавила је књигу *Језик о нама*, академик Иван Клајн и проф. Милан Шипка објавили су *Велики речник страних речи и израза*, Милан Шипка објавио је књигу *Језик и политика*, Милош Ковачевић *Стисе о стилу и језику*, Стана Ристић монографију *Раслојеност лексике српског језика и лексичка норма* итд.

У току 2007. године у раду Одбора било је организационих и других тешкоћа због којих није објављено све што је планирано, што се углавном односи на књиге које су сада у завршној фази израде, а примећује се и недовољна активност неких комисија, које би требало подржати и подстаћи да активније раде у 2007. години.

У целини посматрано, рад Одбора за стандардизацију српског језика у 2006. години може се оценити успешним. Увек се може више и боље – не смемо бити незадовољни ни оним што смо постигли у 2006. години, као и у континуитету од једне деценије.

Нацрт текста извештаја урадио је Јован Вуксановић, секретар Одбора и доставио га Комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања. Након добијених примедба и мишљења, припремљен је коначан текст извештаја на првој седници Ком. бр. 7 у 2007. години, 21. фебруара 2007. године.

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и решавање
неслојних питања**

**СЦЕНАРИО ЗА ДЕСЕТУ СЕДНИЦУ ОДБОРА, 22. 3. 2007.
ГОДИНЕ У 11 САТИ**

**I. Отварање седнице, с поздравном речу, читањем дневног реда и уводним
напоменама, извештај о раду Одбора у 2006. години**

**1А. Отварање десете седнице Одбора за стандардизацију српског језика, са
следећим дневним редом:**

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна;
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2006. години;
3. Избор нових чланова Одбора и именовање потпредседника Одбора;
4. Разматрање три предлога нових одлука Одбора (бр. 56–58, које је, у сарадњи с другим комисијама, припремила Комисија бр. 7.
5. Информација о хитном реаговању и доношењу одлука бр. 52–55;
6. Предлози за ефикасније деловање Одбора у наредном периоду и предлози за успешнији рад;
7. Разно.

На ову седницу Одбора позвани су: чланови Одбора (њих 19), председници и сви секретари комисија Одбора, премијер Владе Републике Србије, председник Републике Србије, председници влада Републике Црне Горе и Српске, представници трију академија наука и ум(ј)егности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), министри просвете, науке и заштите животне средине, културе и медија, вера и министар за дијаспору, представници оснивача Одбора, декани Филолошког факултета у Београду и Учитељског факултета у Београду, декани факултета оснивача Одбора, представник Патријаршије Српске православне цркве, представници јавних гласила (Танјуга, Радио-телевизије Србије Телевизије Студио Б, Политике, Вечерњих новости, Побједе, Гласа Српске и Дневника), с тим што су преко Танјуга о овој седници обавештена и друга јавна гласила у Републици Србији, Црној Гори и Српској.

Има ли примедба на дневни ред? Жели ли ко реч у вези с првом тачком дневног реда?

1Б. Допустите ми да кажем неколико речи пре преласка на другу тачку дневног реда. Крајем прошле године, уносећи новине у праксу претходних година, поштом смо послали позиве с тезама за разговор са председницима свих девет комисија Одбора ради договора око писања извештаја о раду комисија и извештаја о раду Одбора у 2006. години, подсећајући их на то да су, на деветој седници Одбора 18. априла 2006. године замољени да, на основу понуђених предлога у десет тачака, сачине програме рада у другој половини године и о томе писмено обавесте Комисију бр. 7. Нажалост, то није урадила ниједна комисија, а само су Комисија за синтаксу и Комисија за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима држале седнице у 2006. години и о томе доставиле извештај или белешке.

Комисија бр. 7, која обавља послове Одбора између његових седница, припремила је и усвојила четири нове одлуке, по хитном реаговању, али и припремила текст нацрт три нове одлуке, што је укупно седам одлука у једној години; до сада је то највећи број одлука донет или припремљен за доношење у једној години.

Из извештаја о раду у 2006. години сазнали сте да она није била плодна колико смо очекивали, али можемо бити задовољни тиме што се остварују пројекти, што смо реаговали, у складу с *могућностима*, на државне и политичке одлуке које су се тичале рада Одбора, иако нисмо били званично консултовани и укључени у многа важна одлучивања – поводом усвајања трословне и двословне скраћенице за Србију, поводом уставних решења о положају српског језика и његовог матичног писма, поводом статуса службеног (српског) језика у уставу Црне Горе, као и у вези са захтевима да се у посебном закону реши питање именовања занимања и титула женских особа. Нека хитна питања, како је то претходно речено, морали смо решавати у Комисији бр. 7, или „малом“ Одбору.

У току протекле године било је неколико састанака с премијером и представницима четири министарства Владе Србије ради коначног решавања материјалног статуса Одбора и Института за српски језик САНУ и увођења професионализације у административне и организационе послове Одбора, које сада обавља Институт, а при томе се ангажују и чланови Одбора и његових комисија.

Као и претходних година, осим извештаја, детаљно сведочанство о раду Одбора и његових комисија, као и о проблемима у раду и плановима за даље деловање, наћи ћете у *Списима IX*.

Молимо вас да узмете реч у вези с другом тачком дневног реда.

Било би добро, то смо више пута нагласили, да озбиљније примедбе на извештај о раду Одбора, па и рад и деловање Одбора уопште, писмено доставите на адресу Института за српски језик или његову електронску пошту, најкасније до краја априла, како би се евентуалне примедбе, предлози и мишљења уклопили у примедбе, мишљења и предлоге дате на овој седници и унете у записник. После тога сачиниће се коначан текст записника и кориговати предлози за рад Одбора и његових комисија у 2007. години.

II. Прелазак на остале тачке дневног реда

Прелазимо на трећу тачку дневног реда. Одељење језика и књижевности Српске академије наука и уметности, на VIII скупу од 24. октобра 2006. године, дописом бр. 391/3 од 26. 10. 2006. године и потписом секретара Одељења академика Предрага Палавестре, разрешили је чланства у Одбору за стандардизацију српског језика дописног члана АНУРС Слободана Реметића, на његов поновљени захтев. Подсећамо да је Слободан Реметић био потпредседник Одбора и својим радом задужио Одбор. На истом скупу, Одељење језика и књижевности, изабрало је др Срету Танасића, в.д. директора Института за српски језик САНУ да замењује Слободана Реметића у Одбору за стандардизацију српског језика. О томе је обавештен др Сreto Танасић дописом бр. 391/4 од 01. 12. 2006. године, који је потписао секретар Одељења језика и књижевности академик Предраг Палавестра. У члану 2 *Пословника* о раду Одбора каже се да Одбор бира потпредседника на четири године, који може бити поново биран. Члан 2. *Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика* регулише поступак разрешења члана Одбора, при чему се каже да члана у Одбору може да разреши само институција која га је именovala на усмени или писмени захтев. Одбор је предложно оснивачу да замени свог члана, па је Одељење језика и књижевности САНУ именovalo Срету Танасића. Одељење језика и књижевности САНУ, како је претходно речено, није надлежно да изврши избор потпредседника Одбора, па онда стављам на гласање предлог да се Сreto Танасић изабере за потпредседника Одбора у наредне четири године. Овај предлог образлажем тиме што Институт за српски језик САНУ врши административне и организационе послове за Одбор, а незаобилазан је и када се о питањима српског језика мора хитно реаговати и обавештавати осниваче и јавности о

днетим одлукама, ставовима, закључцима и препорукама. Стављам овај предлог на гласање и надам се да ћемо моћи да честитамо колеги Сретни на избору за потпредседника Одбора за стандардизацију српског језика.

На позив Одбора да Српска књижевна задруга, један од 19 оснивача Одбора, изабере свог представника у Одбору уместо преминулог Бранислава Брборића, Управни одбор Српске књижевне задруге, на седници одржаној 27. фебруара 2007. године, изабрао је за председника СКЗ у Одбору за стандардизацију српског језика проф. др Предрага Пипера, дописног члана САНУ. Овим је испоштован члан 2 Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика па су испуњени услови да се колега Предраг Пипер именује за новог члана Одбора. Честитамо му на именовану и желимо много успеха у раду и настојањима да рад Одбора буде још успешнији.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда и усвајање три одлуке – молимо колеге Егона Фекетеа, Радојка Гачевића, Милана Тасића и Јована Вуксановића, предлагаче текста нових одлука, да их образложе (највише до 5 минута).

Имајући у виду разложне и корисне примедбе, предлоге и мишљења чланова Одбора, а узимајући у обзир и оно што је речено у дискусији, предлагам да споразумно донесемо одлуке бр. 56–58. Молим вас да гласамо о тим одлукама. Саопштавањем резултата гласања о новим одлукама, закључујем тачку бр. 4.

Прелазимо на тачку бр. 5. Молимо колегу Јована Вуксановића, секретара Одбора, да образложи разлоге за хитно доношење одлука на седницама Комисије бр. 7.

Јавља ли се ко поводом ових хитно донетих одлука Одбора. Молимо да се све евентуалне примедбе или сугестије унесу у записник.

Поводом пете тачке дневног реда краћу информацију даће секретар Одбора. Молим Јована Вуксановића да кратко образложи ову тачку.

Прелазимо, на крају, на шесту тачку дневног реда. Указаћу укратку на потребу да Одбор убудуће ради ефикасније и да унапређује свој рад. Пред нама је скоро десет година рада и запажених резултата. Има више мишљења о томе како обележити тај несвакидашњи јубилеј – радно или свечано. При томе, без обзира на проблеме, па и отворена неслагања, активности се нису прекидале и Одбор је био присутан у науци, струци и јавности. Остаје ипак највећи проблем како мотивисати све чланове Одбора и његових комисија да буду активнији. Можда треба размислити о мањем броју чланова који желе да раде, а прихватити оправдане разлоге да су истраживачи и научни рад, као и стручне и професионалне обавезе појединаца на њиховим радним местима често запостављени ако мали број људи ради веома разноврсне послове који захтевају често ангажовање. Због тога треба настојати да се реши трајно материјално финансирање Одбора и професионализује рад који ће убудуће бити плаћен, а не зависити само од ентузијазма појединаца. Треба озбиљно узети у обзир предлоге да се осавреми комуникација са члановима Одбора и његових комисија, па и са јавношћу, о чему више речи има у белешкама са састанака Комисије бр. 7. Посебно је и питање шта урадити да резултати рада Одбора буду присутнији у администрацији, јавним гласилима и нарочито школству. Ова питања, као и мишљења и предлози који се поводом реченог чују, биће основ за шири разговор чланова Ком. бр. 7 са председницима и секретарима свих девет комисија Одбора, који ће бити организован најкасније до средине априла ове године. Тада ће свака комисија, осим пројеката који су у току, предложити шта је то реално да се унесе у план рада за 2007. годину.

Има ли каквих информација или предлога поводом тачке Разно? Ако нема, или ако их има, саслушати то или продискутовати уносећи нове предлоге у записник.

После тога закључити рад десете седнице.

У Београду, 20. марта 2007. године

ЗАПИСНИК

са десете седнице Одбора за стандардизацију српског језика,
одржане 22. марта 2007. године у просторијама Српске академије
наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд

Седницу је заказао академик Иван Клајн, председник Одбора, и предложио следећи претходно утврђен и свим члановима достављен

Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна,
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2006. години,
3. Избор нових чланова Одбора и именовање потпредседника Одбора,
4. Разматрање три предлога нових Одлука (бр. 56–58), које је, у сарадњи
5. с другим комисијама, припремила Комисија бр. 7,
6. Информација о хитном реаговању и доношењу одлука бр. 52–55,
7. Предлози за ефикасније деловање Одбора у наредном периоду
8. и унапређивање рада,
9. Разно.

Седници су присуствовали следећи чланови Одбора: академик Иван Клајн, др Драго Ђупић, др Мато Пижурица, др Драгољуб Петровић, др Даринка Гортан-Премк, др Милорад Дешић, др Егон Фекете, др Маринко Божовић, др Предраг Пипер, др Срето Танасић и др Милан Драгичевић.

Оправдано одсутни чланови Одбора били су: академик Милка Ивић, академик Бранислав Остојић, др Новица Петковић, др Милош Ковачевић, др Живојин Станојчић, др Слободан Марјановић, др Јован Јерковић и др Мирослав Николић.

Присутни изван чланства Одбора били су: председник САНУ академик Никола Хајдин, дописни члан АНУРС Слободан Реметић, Триво Инђић, у име председника Републике Србије Бориса Тадића, Слађана Млађен из Вукове задужбине, Љиљана Шоп из Министарства културе, Данијела Кљајић из „Вечерњих новости“, Марко Недић из Српске књижевне задруге, Драго Радовановић, школски надзорник, Републички педагошки завод Бања Лука, Подручна јединица – Бијељина. Седници су присуствовали и секретари и чланови комисија Одбора: др Милош Луковић, др Вељко Брборић, др Милица Радовић-Тешић, мр Олга Сабо-Јрков, др Ђорђе Оташевић, др Бранко Савић, Радојко Гачевић, Ново Томић и мр Јован Вуксановић.

Из Владе Републике Србије, у име председника др Војислава Коштунице, све учеснике су поздравили и пожелели Одбору успешан рад проф. др Владета Јанковић и проф. др Милан Брдар и извинили се што, због спречености, нису у могућности да присуствују десетој седници Одбора.

Академик Рајко Кузмановић, председник АНУРС, захвалио се на позиву да присуствује десетој седници Одбора и исказао жаљење што, због раније преузетих обавеза, није у могућности да лично буде присутан на седници. Истовремено обавештава у своје име, и у име Академије наука и умјетности Републике Српске, да ће на седници бити присутан проф. др Слободан Реметић, дописни члан Академије. Он је добио задатак да прочита поздравну реч упућену Одбору, што је истовремено и подршка и признање због успешног рад његових чланова и комисија.

У име Министарства просвете и културе и Кабинета председника Владе Републике Српске седници је присуствовао мр Драго Радовановић.

После прихватања предложеног дневног реда, на који није било примедба нити предлога за измене и допуне, рад десете седнице Одбора одвијао се по плану.

1.

ПОЗДРАВНА РЕЧ АКАДЕМИКА ИВАНА КЛАЈНА

Седницу је отворио председник Одбора академик Иван Клајн. Поздравио је присутне госте, чланове Одбора и председнике и секретаре комисија.

Академик Никола Хајдин је у обраћању присутнима истакао да је посао Одбора од посебне важности за српску нацију јер се налазимо у ситуацији када је рад на српском језику важнији него икада пре.

2.

РАЗМАТРАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ ОДБОРА У 2006. ГОДИНИ

Мато Пижурица сматра да чланак „Лојалност Дејтонском споразуму“ не заслужује посебну одлуку Одбора већ је довољно да реаговање на тај напис буде део Извештаја. Тај текст, у целини, треба унети у Извештај о раду Одбора у 2006. години, на страни 2 други пасус. Истовремено, завршну реченицу тог пасуса треба проширити следећим додатком: „односно да реагује на најбољи начин“. Иван Клајн је рекао да у свим бившим републикама постоје екстремистичке струје, па и у Србији, као што су Петар Милосављевић и други, али је важно рећи да Одбор не стоји иза њих. Предраг Пипер мисли да треба наћи меру у реаговању. Предлог М. Пижурице је прихваћен тако да ће реаговање на овај чланак бити само текст у Извештају, али не и одлука Одбора.

3.

ИЗБОР НОВИХ ЧЛАНОВА ОДБОРА И ИМЕНОВАЊЕ ПОТПРЕДСЕДНИКА ОДБОРА

Слободан Реметић је поднео захтев да буде ослобођен чланства у Одбору због бројних обавеза које има. Одељење језика и књижевности САНУ изабрало је Срету Танасића 24. октобра 2006. за новог члана, а уједно Срето Танасић је предложен за потпредседника Одбора, што је једногласно прихваћено. Предлог да нови представник Српске књижевне задруге у Одбору буде Предраг Пипер прихваћен је једногласно.

4.

РАЗМАТРАЊЕ ТРИ ПРЕДЛОГА НОВИХ ОДЛУКА ОДБОРА

Прва одлука се тиче назива занимања женских особа и све присутнијег захтева појединих феминистичких покрета да се поштује тзв. „родна равноправност“ и то озакони.

Драго Ђупић је напоменуо да се у последње време све више јавља синтагма „родна равноправност“, што је, по његовом мишљењу, лош превод неке енглеске синтагме јер је то равноправност полова.

Друга одлука се односи на службени језик у Србији. Мато Пижурица сматра да први пасус треба изоставити јер то није ствар Одбора. У претпоследњем ставу на стр. 2 треба наћи неки срећнији пример.

О односу службене и јавне употребе говорили су Драго Ђупић, Драгољуб Петровић, Милорад Дешић, Иван Клајн, Егон Фекете, Јован Вуксановић и Никола Хајдин. Закључено је да је ова тема сувише велика да би се на овом састанку о томе могла донети одлука.

Трећа одлука поводом чланка Петра Милосављевића „Лојалност Дејтонском споразуму“ није разматрана јер је, како је то на почетку договорено, решено да о томе не треба доносити посебну одлуку. То реаговање је, у ствари, заменио допуњени текст

Извештаја о раду Одбора у 2006. години у делу у коме се говори о раду Комисије за односе са јавношћу (Ком. бр.7).

5.

ИНФОРМАЦИЈА О ХИТНОМ РЕАГОВАЊУ И ДОНОШЕЊУ ОДЛУКА БР. 52-55

Јован Вуксановић је рекао да је ово пример како се могу решавати ова питања, па и у томе грешити. При састављању све три одлуке није увек било довољно изворних информација, а догађаји су се одвијали брже од ефеката наших реаговања, тако да су неке одлуке и закључци Комисије бр. 7 (малог Одбора) губиле на актуелности и значају за јавност.

6.

ПРЕДЛОГ ЗА ЕФИКАСНИЈЕ ДЕЛОВАЊЕ ОДБОРА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ И УНАПРЕЂЕЊЕ РАДА

Предлог да се предстојећа десетогодишњица Одбора прослави радно прихваћен је једногласно. Потребно је смањити број чланова комисија и трајно решити материјално стимулисање рада. Професионализација би допринела ефикаснијем раду Одбора. Састанак Комисије бр. 7 са члановима других комисија треба одржати до краја априла 2007. године.

Егон Фекете сматра да десетогодишњицу рада треба искористити за промовисање рада Одбора и упознавање јавности с оним што се ради и што је до сада урађено. Иван Клајн је нагласио да је најважније да се обезбеди објављивање одлука Одбора у неком тиражнијем гласилу. Срето Танасић мисли да ове године треба урадити више него у претходним годинама. Било би добро када би се неки читан лист сам пријавио да објављује одлуке Одбора. Он је подсетио да је Институт за српски језик започео посао на изради институтског сајта, што је погодан начин за објављивање одлука. Е. Фекете је рекао да би требало одржати конференцију за штампу на којој би неколико људи одговарало на новинарска питања. Драго Ђупић је предложио да се тој конференцији за штампу да име „Српски језик данас“. Третирао би је организовати у неком центру где се новинари лакше окупљају. Олга Сабо сматра да сарадњу с новинарима треба формализовати и дати јој нову одређену форму. Предраг Пипер је казао да све одлуке Одбора треба слати уредницима „Политике“, „Вечерњих новости“ и „Гласа“.

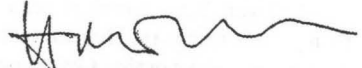
Даринка Гортан-Премк је предложила пројекат „Речници и корисници речника“ (прилог записнику). Циљ лексикографије је да речници дођу до што већег броја корисника, а то је, како је рекла, и циљ нас овде присутних. Први пут од времена Константина Филозофа ми смо у потреби да стандардизујемо српски језик. Због тога је врло важно да се речници ставе на Интернет, као и на WAP портал. Треба обезбедити могућност да се SMS порукама могу постављати питања и добијати одговори. Д. Гортан-Премк је разговарала с новинарима и лекторима и сви су били врло заинтересовани за ову могућност. Неопходно је обештетити ауторе речника, али за то, како је рекла, није потребан велики новац. Постоје три могућности: да приватна фирма организује цео посао, да то уради Телеком или да иза свега стане Министарство и финансира пројекат. Она је напоменула да се мобилни телефони могу лако оспособити за коришћење ћирилице. Било би добро када би држава препоручила увоз мобилних телефона који подржавају ћирилицу. Иван Клајн је подржао предлог уз напомену да је електронска лексикографија у околним земљама отишла много даље. Предраг Пипер је подржао предлог и напоменуо да је од идеје до реализације дуг пут и да Комисија 4 треба да разради елаборат како се све то може реализовати. Никола Хајдин верује да ће

7.

РАЗНО

Мато Пижурица је рекао да се рад на Једнотомнику приводи крају. Милорад Дешић мисли да ће Правопис бити завршен до краја године јер ту има доста посла око престилизација и исправки.

Седница је завршена у 13,30 сати.

ЗАПИСНИК САЧИНИО
Др Борђе Оташевић

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

*Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања*
Ком. бр. 7, 4. 11. 2007. године

**ЧЛАНОВИМА ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СПСКОГ ЈЕЗИКА, ПРЕДСЕДНИЦИМА И СЕКРЕТАРИМА
КОМИСИЈА КОЈИ НИСУ ЧЛАНОВИ ОДБОРА,
ТЕ ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈА
ИЗВАН БЕОГРАДА И НОВОГ САДА**

*Поштована колегинице,
Поштовани колега,*

Налазимо се у јубиларној години од оснивања Одбора за стандардизацију српског језика. Тај свечани тренутак, 12. 12. 2007. године, ускоро је пред нама. То нећемо обележити неким посебним свечаностима, али зато планирамо да први пут одржимо две скупштине Одбора у једној календарској години, од којих ће потоња бити посвећена оном што је до сада у Одбору урађено и визији Одбора у времену које је пред нама. Знамо добро сви да је и ова, као и прошла година, била бурна и захтевала од чланова Одбора и његових комисија оптимално ангажовање и допринос појединачним и колективним прегнућима.

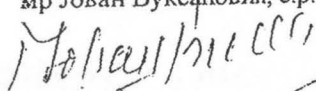
Да бисмо могли, у кратком времену и уз додатни напор, да припремимо Скупштину Одбора, објавимо *Стисе X*, сачинимо извештај о раду Одбора и његових комисија у 2007. години, као и да предложимо садржаје рада у 2008. години,

МОЛИМО ВАС ДА НАМ, НАЈКАСНИЈЕ ДО 25. НОВЕМБРА 2007. ГОДИНЕ, НА АДРЕСУ ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ ИЛИ ЕЛЕКТРОНСКУ ПОШТУ ИНСТИТУТА, ДОСТАВИТЕ ИЗВЕШТАЈ ИЛИ БЕЛЕШКЕ О РАДУ ВАШЕ КОМИСИЈЕ У 2007. ГОДИНИ, ПРЕДЛОГЕ ЗА РАД ОДБОРА У 2008. ГОДИНИ, АЛИ И МИШЉЕЊА И ПРЕДЛОГЕ У ВЕЗИ СА ПИТАЊИМА ЗА КОЈА МИСЛИТЕ ДА МОГУ УНАПРЕДИТИ РАД ОДБОРА И ПРОМЕНИТИ НА БОЉЕ ДОСАДАШЊИ НАЧИН ЊЕГОВОГ РАДА.

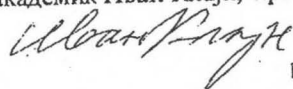
С поштовањем,

Прилог: *тезе за писање извештаја / белешки о раду комисије у 2007. г.*

СЕКРЕТАР
мр Јован Вуксановић, с.р.

ПРЕДСЕДНИК
академик Иван Клајн, с.р.

ТЕЗЕ

За писање извештаја / белешки о раду комисија Одбора за стандардизацију српског језика у 2007. години

1. Да ли је Комисија одржала седницу / састанке и о којим се питањима расправљало, шта је усвојено као закључак, став или предложено за унапређивање рада?
2. Да ли су чланови Комисије учествовали у 2007. години на неком научном или стручном скупу, односно били укључени у рад неког од научног пројекта (рецимо, *Опис и стандардизација српског језика*, који је иницирао Одбор и чији је носилац Институт за српски језик САНУ)?
3. Да ли је Комисија имала неке иницијативе у вези са радом Одбора или их сада има?
4. Да ли су чланови Комисије током 2007. године објавили научне и стручне радове из области рада Комисије и рада Одбора у целини – уколико јесу, навести коју су то радови и где су објављени или ће бити објављени?
5. Да ли су чланови комисије учествовали у промоцијама или имали јавна предавања у вези са делатношћу Одбора?
6. Да ли је Комисија имала предлоге коју грађу, осим већ присутне у досадашњим *Списима Одбора*, треба унети у десету свеску Списа?
7. Остала питања и предлози.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

МНОГО СРЕЋЕ И УСПЕХА!

ИНСТИТУТ ЗА
СРПСКИ ЈЕЗИК

СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ
НАУКА И УМЕТНОСТИ

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Ђуре Јакшића 9, 11000 Београд, Србија

e-mail: odborossi@isi.sanu.ac.yu

Телефон: +381 11 2180-248 * Тел/факс: +381 11 2183-175

Број: 4-1/2007

Датум: 22.11.2007.

академик Рајко Кузмановић

Председник АНУРС

Поштовани председниче,

Као што Вам је познато, АНУРС је један од оснивача Одбора за стандардизацију српског језика, свеакадемијског и свеуниверзитетског тела. У време оснивања Одбора пре десет година Академија није имала у својим редовима лингвисту кога би делегирала у Одбор. Зато, посебно у последње време, АНУРС не даје допринос раду Одбора у пожељној мери и колико би могла.

Молимо Вас да размотрите могућност и именујете стручњака за српски језик за новог члана Одбора.

С поштовањем,

27. 11. 2007

Председник Одбора

Иван Клајн
академик Иван Клајн

**ЧЛАН ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
ПРЕДСЕДНИК И СЕКРЕТАР КОМИСИЈА ОДБОРА**

Уважена колегинице / Уважени колега,

Позивамо Вас на једанаесту, свечану и радну, седницу Одбора за стандардизацију српског језика и предлажемо Вам следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поздравна реч трију председника академија наука и уметности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС);
2. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007. године);
3. Именовање нових чланова Одбора;

Седница ће се одржати 12. 12. 2007. године (среда) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилава 35/1, сала 2), с почетком у 11 сати.

У случају спречености, молимо Вас да се благовремено огласите преко једног од телефона, телефакса или електронском поштом, што је наведено у заглављу позива.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

академик Иван Клајн

ОСНИВАЧ ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

– на руке декана, председника, директора –

Поштована колегинице / Поштовани колега,

Позивамо Вас на једанаесту, свечану и радну, седницу Одбора за стандардизацију српског језика и предлажемо Вам следећи

ДНЕВНИ РЕД.

1. Поздравна реч председника трију академија наука и уметности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС).
2. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007. године);
3. Именовање нових чланова Одбора;

Седница ће се одржати 12. 12. 2007. године (среда) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1, сала 2), с почетком у 11 сати.

У случају спречености, молимо Вас да се благовремено огласите преко једног од телефона, телефакса, или електронском поштом, што је наведено у заглављу позива.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Иван Клајн
академик Иван Клајн

ПРЕДСЕДНИШТВО РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
– на руке председника Бориса Тадића –

Поштовани господине председниче,

Позивамо Вас на једанаесту, свечану и радну, седницу Одбора за стандардизацију српског језика. Ове године навршава се десет година од оснивања Одбора, па цењећи Ваше разумевање за проблеме стандардизације српског језика, подршку и материјалну помоћ Владе, веома би нам значило да нам и овај пут дате подршку у раду.

За седницу је предвиђен следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поздравна реч председника трију академија наука и уметности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС);
2. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007);
3. Именовање нових чланова Одбора;

Седница ће се одржати 12. 12. 2007. године (среда) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1, сала 2), с почетком у 11 сати.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК

академик Иван Клајн

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
– на руке председника Војислава Коштунице –

Поштовани господине председниче,

Позивамо Вас на једанаесту, свечану и радну, седницу Одбора за стандардизацију српског језика. Ове године навршава се десет година од оснивања Одбора, па цећећи Ваше разумевање за проблеме стандардизације српског језика, подршку и материјалну помоћ Владе, веома би нам значило да нам и овај пут дате подршку у раду.

За седницу је предвиђен следећи

ДНЕВНИ РЕД:

1. Поздравна реч председника трију академија наука и уметности (САНУ, ЦАНУ, АНУРС);
2. Извештај о раду Одбора за стандардизацију српског језика (1997–2007);
3. Именовање нових чланова Одбора;

Седница ће се одржати 12. 12. 2007. године (среда) у Београду, у просторијама САНУ (Кнез Михаилова 35/1, сала 2), с почетком у 11 сати.

С поштовањем,

ПРЕДСЕДНИК
Иван Клајн
академик Иван Клајн

**ОСНИВАЊЕ И РАД ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА (1997–2007)
– ИЗ ИЗВЕШТАЈА –**

Српски језик је генерално стандардизован. У развоју језика од времена лингвистичког рада Вука Стефановића Караџића дошло је до промена, па је развој, како то каже академик П. Ивић, надишао давно постављене стандарде. И у концепцији *књижевног језика* дошло је до промена: *престижни језик* није више оно што је у 19. веку био најчистији српски језик, а то је био говор *народа, сељака*. Образовано градско становништво, посебно у великим градовима, данас се сматра онима који говоре престижним / књижевним језиком. Ни *концепт употребе језичких извора* – данас није остао исти. Наиме, осим белетристике, ту се укључују и други регистри / функционални стилови: *новинарски, научни, разговорни / колоквијални, административни*.

Да би се добила права слика о стању у поменутиим областима, потребно је много посла – а то не може, ма колико то желео, да уради појединац. Стога је међу српским лингвистима, истиче П. Ивић, раширена била идеја да послови који нас очекују захтевају *организован тимски рад*. При томе се имало на уму и то да сугестије појединаца у погледу стандардизације никада немају такав ауторитет у јавности какав имају решења компетентних институција – још је једна тачна констатација академика Павла Ивића.

Предлог за оснивање *Одбора за стандардизацију српског језика* није дошао у најсрећнијем политичко-економском тренутку, а нарочито због неповољног међународног положаја српских земаља. Ипак, кренуло се у озбиљна и промишљена решавања питања језичке политике. За то је постигнут договор трију академија наука и уметности у којима се користи стандардни српски језик (САНУ, ЦАНУ и АНУРС), те осам универзитета (Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско / Источно Сарајево) с катедрама за српски језик, те још трију упоришта српског језика (Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга. То значи да је 12. 12. 1997. године, на конститутивној седници, у САНУ, укупно 19 оснивача, својим потписима, закључило *Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика*, донело *Пословник о раду* и утврдило *Програм рада Одбора*.

Већ на самом почетку Одбор се суочио с многим тешкоћама: административне и организационе послове преузео је Институт за српски језик САНУ. Међутим, питање извора средстава, квалификованог, посебно млађег кадра, професионализације рада, преоптерећености малог броја углавном ентузијаста, унапређивања и усавршавања тимског рада – решавало се не увек на одговарајући начин и темпом који су неки желели. Ипак, већ на самом почетку, истакнуто је и следеће: први кораци су били да се ураде прелиминарни задаци – саставе библиографије које покривају релевантне проблеме и избор материјала из корпуса актуелне књижевне, новинарске и стручне продукције. Такође, настојало се деловати и саветодавно и нормативно решавати питања језичког нормирања доношењем кључних нормативних аката, интерно названих *одлуке*. Те одлуке следе иза добро промишљених и одабраних језичких ситница и крупних деоница језичке стандардности, а јавности се упућују као *савети, препоруке, реаговања, исправке, ставови, закључци, налази, гледишта, мишљења*. Осим тога, већ на самом почетку, одлучено је да рад Одбора и његових комисија има за собом трајну документацију. Због тога су установљени *СПИСИ* Одбора као сведочанство о томе шта се све дешавало са српским језиком и његовим писмом, али и о томе какво је било језичко окружење – политичко, друштвено, културно, дијалектолошко и социолингвистичко. Активности Одбора, дакле, нису биле сведене само на усколингвистичка питања, посебно и стога јер се језичко планирање назива још и *језичком политиком*.

ШТА ЈЕ ДО САДА ОДБОР УРАДИО – СРПСКИ ЈЕЗИК У НОРМАТИВНОМ ОГЛЕДАЛУ

У протеклој деценији Одбор је урадио и много и мало, али свакако више од тога што би очекивале политичке, културне и стручне елите народа на целом подручју где се говори српски језик. Време вредновања и преиспитивања показаће да ли је у томе било више скромности и критике, а мање разлога за задовољство постигнутим.

Највећа достигнућа Одбора оверена су посебним одлукама. Прво такво достигнуће јесте *Обратни речник српскога језика* Мирослава Николића са преко 163 000 од краја ка почетку узбучених лема (лексичких јединица). То је сада

највећи такав речник у словенском свету. Оверен је Одлуком бр. 16 крајем 2000. године. Речник омогућава, досад незамислив, напредак српске лексикографије, и једнојезичке и двојезичке, те стандардолошка истраживања различитих врста и циљева.

У 2002. и наредној, 2003. години, објављене су прве две књиге *прилога граматички српског језика*. Реч је о књигама академика Ивана Клајна *Творба речи у савременом српском језику*. Први део: *Слагање и префиксација* и *Творба речи у савременом српском језику*. Део други: *префиксација и композиција*. У одлукама 25 и 43 констатовано је да су те књиге засноване на поузданој и научној аргументацији и да представљају значајан помак у односу на претходне радове и књиге из творбе речи.

Окончање новог правописног програма – као завршетак правописног пројекта Матице српске – обзнањено је изласком из штампе последње правописне верзије, треће, оне намењене основној школи и најширој јавности, под називом *Правопис српског језика (Приручник за школе и општу употребу, 2001)*. У Одлуци бр. 19 озваничен је тај пројекат.

У окриљу Одбора, иако то није био његов пројекат, у 2003. години појавило се још једно ретко дело значајно и за стандардизацију српског језика. То је књига *Семантичко-деривациони речник (Свеска 1: Човек – делови тела)* у редакцији Даринке Гортан-Премк, Вере Васић и Љиљане Недељков. У Одлуци број 42 наглашено је да је то *вишеструко корисна књига и за науку и за праксу*.

У 2005. години, као трећи прилог *граматички српског језика* појавила се *Синтакса савременог српског језика. Проста реченица* у редакцији академика Милке Ивић. Дело је засновано на обимној и функционално разноврсној језичкој грађи, а садржи језичке области која до сада у књигама те врсте нису обрађене. То је солидан темељ за будућа прегнућа и израду целовите граматике – описне и нормативне.

У 2006. години изашла је књига *Српски језик у нормативном огледалу – 50 одлука Одбора за стандардизацију српског језика*. Књигу су приредили Бранислав Брборић, Јован Вуксановић и Радојко Гачевић. Објављивањем ове књиге, која не претендује да буде свеобухватна, остварила се давнашња идеја преминулог Бранислава Брборића, секретара Одбора од оснивања, да се пре свега помогне школама, издавачким кућама, средствима јавног информисања и нашој дијаспори у учењу, чувању и неговању српског језика и српске културе. Она је и

својеврсна исцрпна и заокружена слика о постигнућима Одбора, али и документациона вредност и језички саветник, који допуњује постојеће такве приручнике.

У 2007. години Срби нису више једини народ у Европи који нема једнотомни речник свог језика. На тај речник се дуго чекало, скоро два века или 189 година, односно од Вуковог Рјечника из 1818. године. Иако је од идеје да се објави такав речник прошло тридесетак година, он не може да се везује за распад српскохрватског језика, већ је то давнашња потреба српске културе јер се управо на Србе односи суд да немају богату традицију у писању речника. Објављивањем овог дела нестале су сумње да значајан пројекат рађен под окриљем Одбора неће угледати светлост дана, јер смо у нашим дугогодишњим очекивањима да коначно имамо *једнотомник* постали можда и непотребно сумњичави.

У достигнућа Одбора спадају, осим *језичких крупница*, и *језичке ситнице*, које се не тичу фундаменталних језичких питања, али су, свакако, корисне и незаобилазне за *језичку* културу. *Закључком бр. 12*, из јула 1999. године, Одбор је установио *Картотеку језичких недоумица* као подстицај за активирање свих чланова Одбора и његових комисија да се решавају питања језичких недоумица, и стварних, и привидних, и реалних, и виртуелних. Тако су настале и многе одлуке или савети као одговори на постављена питања појединаца и институција.

Питања именована или преименована језика, без *наредбе* и *уредбе*, или *промовисања*, односно *признавања* нових језика од некадашњег *српскохрватског језика* Одбор је решавао у складу са својим компетенцијама. Те компетенције не подразумевају признавања или одбацивања одлука и воље других да, скупштинским, односно бирократским одлукама, преименују свој језик, одреде му статус и употребу. Оно што је Одбор увек имао на уму било је да се *терминолошки* одреди у оквиру *стандарда српског језика*. У српском језичком стандарду, на пример, само је *бошњачки*, а не „босански“ језик, јер у одсуству корелације између етнонима (Бошњак) и лингвонима (глтонима) „босански“ српска страна види асимилаторске и централистичке претензије. Свој став у вези с тим питањима, а и касније са положајем српског језика у Босни и Херцеговини, као и Црној Гори, и аргументима да је на целокупном говорном подручју српског језика *службени језик српски*, службено писмо *ћирилица*, а као помоћно писмо *латиница*, Одбор је аргументовано дао у већем броју одлука – осим Одлуке бр. 1, то су и одлуке број: 11, 17, 18, 19, 27, 35, 36, 38, 48. На основу тога се може видети да се питање *службене* употребе српског језика и *ћирилице* на целокупном

српском језичком простору сматра и обликом његове *стандардизације*. То је садржано и у реаговању Одбора на уставно уређење *службеног језика* у онедавно сувереној Црној Гори.

Стандардизација неких *ситница језикословних* изазвала је у јавности велико интересовање, што сведочи о томе да је Одбор правовремено реаговао на она питања која је заиста требало нормативно решавати.

Од 2003. године, у Задужбини Илије М. Коларца, одржава се *Семинар српске језичке култура*, о чему постоји посебна Одлука бр. 29. Од школске 2006/2007. године, Семинар је акредитован. Одбор може бити поносан што се, први пут у српској културној историји, одржава *Семинар српске језичке културе*.

На иницијативу Одбора покренут је пројекат *Опис и стандардизација српског језика*. На тај начин се одговорило на позив Министарства науке и заштите животне средине Републике Србије, који је упућен на осмој седници Одбора, одржаној 18. фебруара 2005. године. Овај пројекат има период трајања до 31. августа 2010. године. У пројекат је укључено 12 сарадника (троје сталних и девет спољних), а руководилац пројекта је Предраг Пипер, дописни члан САНУ. Пројекат има за предмет савремени српски језик, посматран у укупности његових структура и функција на свим нивоима – фонолошком, морфолошком, лексичком и синтактичком, као и у његовој узајамној повезаности.

Сарадња Одбора и државних органа Републике Србије, Црне Горе и Српске односила се на решавања осетљивих питања преименовања језика, уставног одређивања *службеног језика, политичког, државног и социолингвистичког његовог окружења*. Решавана су и друга питања – посебно у сарадњи са министарстава културе и медија и просвете Републике Србије. Од 2006. године сарадња је усмерена на Владу Републике Србије, као и на министарства науке и заштите животне средине, вера и за дијаспору. Том приликом показано је разумевање за тешкоће које су пратиле рад Одбора, затим исказана спремност за заједничко дугорочно решавање проблема и пружање материјалне помоћи за рад Одбора и објављивање његових издања.

ШТА НАС ОЧЕКУЈЕ – МАЛИ И ВЕЛИКИ ПОДУХВАТИ ОДБОРА У БЛИЖОЈ И ДАЉОЈ БУДУЋНОСТИ

Основни задатак Одбора јесте да настави рад на системском пројекту описа и стандардизације српског језика, а то подразумева следећа питања.

Шта се очекује од Одбора у ближој и даљој будућности и које мале и велике подухвате он најављује? Може ли се делатност Одбора знатније и значајније протегнути и на катедре на којима се изучава српски језик, на средства јавног информисања и на школе? Да ли се очекују пројекти и активности Одбора којима ће се ефикасније и брже доћи до једног правописа српског језика и једног буквара српског језика – на целокупном подручју српског језика? Да ли, барем у популарној форми, можемо ускоро добити *нормативну граматику* српског језика? Коначно, питање *дуализма* у погледу употребе писма / писама и изговора / екавице и ијекавице – јесу мали и велики подухвати Одбора, у ближој и даљој будућности.

Динамика и брзина решавања наведених питања зависиће од тога колико ће се успети решити финансирање Одбора и професионализација рада, која неће зависити од ентузијазма појединаца и њихове жеље да се учешћем у тимском раду допринесе општем добру кроз деловање институција.

ЗАПИСНИК

са десете седнице Одбора за стандардизацију српског језика,
одржане 22. марта 2007. године у просторијама Српске академије
наука и уметности, Кнез Михаилова 35, Београд

Седницу је заказао академик Иван Клајн, председник Одбора, и предложио следећи претходно утврђен и свим члановима достављен

Дневни ред:

1. Поздравна реч и уводне напомене председника Одбора Ивана Клајна,
2. Разматрање Извештаја о раду Одбора у 2006. години,
3. Избор нових чланова Одбора и именовање потпредседника Одбора,
4. Разматрање три предлога нових Одлука (бр. 56–58), које је, у сарадњи
5. с другим комисијама, припремила Комисија бр. 7,
6. Информација о хитном реаговању и доношењу одлука бр. 52–55,
7. Предлози за ефикасније деловање Одбора у наредном периоду
8. и унапређивање рада,
9. Разно.

Седници су присуствовали следећи чланови Одбора: академик Иван Клајн, др Драго Ђупић, др Мато Пижурца, др Драгољуб Петровић, др Даринка Гортан-Премк, др Милорад Дешић, др Егон Фекете, др Маринко Божовић, др Предраг Пипер, др Срето Танасић и др Милан Драгичевић.

Оправдано одсутни чланови Одбора били су: академик Милка Ивић, академик Бранислав Остојић, др Новица Петковић, др Милош Ковачевић, др Живојин Станојчић, др Слободан Марјановић, др Јован Јерковић и др Мирослав Николић.

Присутни изван чланства Одбора били су: председник САНУ академик Никола Хајдин, дописни члан АНУРС Слободан Реметић, Триво Инђић, у име председника Републике Србије Бориса Тадића, Слађана Млађен из Вукове задужбине, Љиљана Шоп из Министарства културе, Данијела Кљајић из „Вечерњих новости“, Марко Недић из Српске књижевне задруге, Драго Радовановић, школски надзорник, Републички педагошки завод Бања Лука, Подручна јединица – Бијељина. Седници су присуствовали и секретари и чланови комисија Одбора: др Милош Луковић, др Вељко Брборић, др Милица Радовић-Тешнић, мр Олга Сабо-Јрков, др Ђорђе Оташевић, др Бранко Савић, Радојко Гачевић, Ново Томић и мр Јован Вуксановић.

Из Владе Републике Србије, у име председника др Војислава Коштунице, све учеснике су поздравили и пожелели Одбору успешан рад проф. др Владета Јанковић и проф. др Милан Брдар и извинили се што, због спречености, нису у могућности да присуствују десетој седници Одбора.

Академик Рајко Кузмановић, председник АНУРС, захвалио се на позиву да присуствује десетој седници Одбора и исказао жаљење што, због раније преузетих обавеза, није у могућности да лично буде присутан на седници. Истовремено обавештава у своје име, и у име Академије наука и умјетности Републике Српске, да ће на седници бити присутан проф. др Слободан Реметић, дописни члан Академије. Он је добио задатак да прочита поздравну реч упућену Одбору, што је истовремено и подршка и признање због успешног рад његових чланова и комисија.

У име Министарства просвете и културе и Кабинета председника Владе Републике Српске седници је присуствовао мр Драго Радовановић.

После прихватања предложеног дневног реда, на који није било примедба нити предлога за измене и допуне, рад десете седнице Одбора одвијао се по плану.

1.

ПОЗДРАВНА РЕЧ АКАДЕМИКА ИВАНА КЛАЈНА

Седницу је отворио председник Одбора академик Иван Клајн. Поздравио је присутне госте, чланове Одбора и председнике и секретаре комисија.

Академик Никола Хајдин је у обраћању присутнима истакао да је посао Одбора од посебне важности за српску нацију јер се налазимо у ситуацији када је рад на српском језику важнији него икада пре.

2.

РАЗМАТРАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ ОДБОРА У 2006. ГОДИНИ

Мато Пижурица сматра да чланак „Лојалност Дејтонском споразуму“ не заслужује посебну одлуку Одбора већ је довољно да реаговање на тај напис буде део Извештаја. Тај текст, у целини, треба унети у Извештај о раду Одбора у 2006. години, на страни 2 други пасус. Истовремено, завршну реченицу треба проширити следећим додатком: „односно да реагује на најбољи начин“. Иван Клајн је рекао да у свим бившим републикама постоје екстремистичке струје, па и у Србији, као што су Петар Милосављевић и други, али је важно рећи да Одбор не стоји иза њих. Предраг Пипер мисли да треба наћи меру у реаговању. Предлог М. Пижурице је прихваћен тако да ће реаговање на овај чланак бити само текст у Извештају, али не и одлука Одбора.

3.

ИЗБОР НОВИХ ЧЛАНОВА ОДБОРА И ИМЕНОВАЊЕ ПОТПРЕДСЕДНИКА ОДБОРА

Слободан Реметић је поднео захтев да буде ослобођен чланства у Одбору због бројних обавеза које има. Одељење језика и књижевности САНУ изабрало је Срету Танасића 24. октобра 2006. за новог члана, а уједно Срето Танасић је предложен за потпредседника Одбора, што је једногласно прихваћено. Предлог да нови представник Српске књижевне задруге у Одбору буде Предраг Пипер прихваћен је једногласно.

4.

РАЗМАТРАЊЕ ТРИ ПРЕДЛОГА НОВИХ ОДЛУКА ОДБОРА

Прва одлука се тиче назива занимања женских особа и све присутнијег захтева појединих феминистичких покрета да се поштује тзв. „родна равноправност“ и то озакони.

Драго Ђупић је напоменуо да се у последње време све више јавља синтагма „родна равноправност“, што је, по његовом мишљењу, лош превод неке енглеске синтагме јер је то равноправност полова.

Друга одлука се односи на службени језик у Србији. Мато Пижурица сматра да први пасус треба изоставити јер то није ствар Одбора. У претпоследњем ставу на стр. 2 треба наћи неки срећнији пример.

О односу службене и јавне употребе говорили су Драго Ђупић, Драгољуб Петровић, Милорад Дешић, Иван Клајн, Егон Фекете, Јован Вуксановић и Никола Хајдин. Закључено је да је ова тема сувише велика да би се на овом састанку о томе могла донети одлука.

Трећа одлука поводом чланка Петра Милосављевића „Лојалност Дејтонском споразуму“ није разматрана јер је, како је то на почетку договорено, решено да о томе не треба доносити посебну одлуку. То реаговање је, у ствари, заменио допуњени текст

Извештаја о раду Одбора у 2006. години у делу у коме се говори о раду Комисије за односе са јавношћу (Ком. бр.7).

5.

ИНФОРМАЦИЈА О ХИТНОМ РЕАГОВАЊУ И ДОНОШЕЊУ ОДЛУКА БР. 52-55

Јован Вуксановић је рекао да је ово пример како се могу решавати ова питања, па и у томе грешити. При састављању све три одлуке није увек било довољно изворних информација, а догађаји су се одвијали брже од ефеката наших реаговања, тако да су неке одлуке и закључци Комисије бр. 7 (малог Одбора) губиле на актуелности и значају за јавност.

6.

ПРЕДЛОГ ЗА ЕФИКАСНИЈЕ ДЕЛОВАЊЕ ОДБОРА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ И УНАПРЕЂЕЊЕ РАДА

Предлог да се предстојећа десетогодишњица Одбора прослави радно прихваћен је једногласно. Потребно је смањити број чланова комисија и трајно решити материјално стимулисање рада. Професионализација би допринела ефикаснијем раду Одбора. Састанак Комисије бр. 7 са члановима других комисија треба одржати до краја априла 2007. године.

Егон Фекете сматра да десетогодишњицу рада треба искористити за промовисање рада Одбора и упознавање јавности с оним што се ради и што је до сада урађено. Иван Клајн је нагласио да је најважније да се обезбеди објављивање одлука Одбора у неком тиражнијем гласилу. Срето Танасић мисли да ове године треба урадити више него у претходним годинама. Било би добро када би се неки читан лист сам пријавио да објављује одлуке Одбора. Он је подсетио да је Институт за српски језик започео посао на изради институтског сајта, што је погодан начин за објављивање одлука. Е. Фекете је рекао да би требало одржати конференцију за штампу на којој би неколико људи одговарало на новинарска питања. Драго Ђупић је предложио да се тој конференцији за штампу да име „Српски језик данас“. Трбало би да сарадњу с новинарима треба формализовати и дати јој нову одређену форму. Предраг Пипер је казао да све одлуке Одбора треба слати уредницима „Политике“, „Вечерњих новости“ и „Гласа“.

Даринка Гортан-Премк је предложила пројекат „Речници и корисници речника“ (прилог записнику). Циљ лексикографије је да речници дођу до што већег броја корисника, а то је, како је рекла, и циљ нас овде присутних. Први пут од времена Константина Филозофа ми смо у потреби да стандардизујемо српски језик. Због тога је врло важно да се речници ставе на Интернет, као и на WAP портал. Треба обезбедити могућност да се SMS порукама могу постављати питања и добијати одговори. Д. Гортан-Премк је разговарала с новинарима и лекторима и сви су били врло заинтересовани за ову могућност. Неопходно је обештетити ауторе речника, али за то, како је рекла, није потребан велики новац. Постоје три могућности: да приватна фирма организује цео посао, да то уради Телеком или да иза свега стане Министарство и финансира пројекат. Она је напоменула да се мобилни телефони могу лако оспособити за коришћење ћирилице. Било би добро када би држава препоручила увоз мобилних телефона који подржавају ћирилицу. Иван Клајн је подржао предлог уз напомену да је електронска лексикографија у околним земљама отишла много даље. Предраг Пипер је подржао предлог и напоменуо да је од идеје до реализације дуг пут и да Комисија 4 треба да разради елаборат како се све то може реализовати. Никола Хајдин верује да ће

се све ово завршити без Одбора, на приватној основи, јер смо ми сувише гломазни и инертни.

7.

РАЗНО

Мато Пижурица је рекао да се рад на Једнотомнику приводи крају. Милорад Дешић мисли да ће Правопис бити завршен до краја године јер ту има доста посла око престилизација и исправки.

Седница је завршена у 13,30 сати.

ЗАПИСНИК САЧИНИО
Др Ђорђе Оташевић

II. СПИСИ УПУЋЕНИ ОДБОРУ

Славица Јашић, просветни саветник
Министарство просвете
Захумска 14
27. 08. 2007. године

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
*Комисији за стандардни језик у школству, администрацији, издаваштву
и јавним гласилима*

11 000 БЕОГРАД
Ђуре Јакшића 9

*Предмет: Иницијатива за доношење одлуке о употреби сложених
назива/термина УГЛЕДНИ ЧАС/ОГЛЕДНИ ЧАС*

Поштована господо,

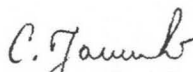
Обраћам вам се с намером да ћемо заједнички разрешити проблем који већ дуже време постоји и за чије решење су заинтересовани и директори школа.

Када се жели јавно показати квалитет у извођењу наставе/часа или показати нешто ново, што није уобичајено, рутина, што *унапређује рад и мења постојећу праксу*, у педагошком и стручном раду различито се назива: ОГЛЕДНИ ЧАС, УГЛЕДНИ ЧАС.

Молимо вас да ми одговорите на следећа питања:

1. Да ли су поменути називи/термини синоними?
2. Ако поменути називи нису синоними, како их треба правилно и диференцирано користити?

С поштовањем,

Славица Јашић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

*Комисија за праћење и истраживање
правописне проблематике*

и

*Комисија за стандардни језик у школству,
администрацији, издаваштву
и јавним гласилима*

11 000 БЕОГРАД

Ђуре Јакшића 9

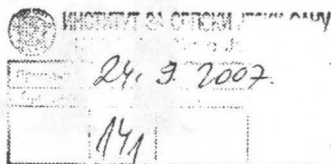
Професор сам српског језика и књижевности у једној од београдских гимназија. Упознат сам са радом Одбора за стандардизацију српског језика, те стога очекујем да ћете ми дати одговор на следећа питања:

1. Да ли се одредба о *језику и писму* у Уставу Републике Србије: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо“ (члан 10) односи и на тзв. *школску употребу*, која припада јавној сфери употребе језика али има и специфичности (могућности коришћења субстандарда и дијалеката)?
2. Да ли је Правопис српскога језика Матице српске из 1993. године и његови каснији пројекти за школску и општу употребу усаглашен са чл. 10. Устава Републике Србије и шта се све на основу тога може подвести под „службену употребу“?
3. Постоји ли и даље обавеза наставника српског језика и књижевности да поштују тзв. „равноправност писама“ (двоазвучност) на основу које се од ученика захтева да школски писмени задатак пишу наизменично ћирилицом и латиницом?

Захваљујем на одговорима и желим вам много среће у будућем раду.

У Београду, 29. августа 2007. године

Удружење за заштиту ћирилице
српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефон/факс: 021/527-018
Мобилни тел. 064/314-36-73
Е-пошта: cirilica@EUNet.yu

Институт за српски језик САНУ
Одбор за стандардизацију српског језика
Београд, Ђуре Јакшића 9

Наша истраживања у шестогодишњем трајању показала су да је српско ћирилично писмо после 1918. а нарочито после његове забране у НДХ-у 1941. године и наставка његовог сузбијања на разне начине после 1945. године па све до данас – доживело једну карактеристичну врсту погрома. Зато је данас у јавној употреби и у Србији сведено на неколико занемарљивих процената. Стога данас ни његова потпуна уставна заштита у Члану 10. који је српском језику вратио једноазбучност у службеној употреби још практично не даје никакву наду да ће се то писмо очувати. Напротив, његово се нестајање, према сагледљивим показатељима, нагло убрзавало.

Према нашим трагањима за узроцима тог нестајања ћирилице потврђено је да се она не може спасити у раскорак између уставне службене заштите и дуго наметане навике у употреби (ипак хрватске) латинице у условима стручног решења питања писма српског језика кроз – једино код нас у целој Европи – двоазбучје, односно кроз алтернативно коришћење писама.

Молимо Одбор за стандардизацију да ово питање размотри у одговарајућим комисијама па обједињено и да јавности пре свега, а и нама у „Ћирилице, одговори: МОЖЕ ЛИ СЕ ЋИРИЛИЦА У СРПСКОМ НАРОДУ И ЊЕГОВОМ ЈЕЗИКУ САЧУВАТИ НА ДОСАДАШЊИ НАЧИН? КАКО НАМЕРАВА ПРАВОПИСНА КОМИСИЈА ОДБОРА ДА ПИТАЊЕ ПИСМА РАЗРЕШИ У НОВОМ ПРАВОПИСУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА? ОДНОСНО, ДА ЛИ ЋЕ НОВИ ПРАВОПИС СЛЕДИТИ УСТАВНО ЈЕДНОАЗБУЧЈЕ У ДАНАШЊЕМ ЧЛАНУ 10. УСТАВА СРБИЈЕ, ИЛИ ЋЕ РЕШЕЊЕ ПИТАЊА ПИСМА У ПРАВОПИСУ, А НА ТАЈ НАЧИН У ШКОЛСТВУ И УОПШТЕ ПРЕДЛОЖИТИ ПОНОВО КРОЗ ДВОАЗБУЧЈЕ? И да ли је ико други у Европи, у било ком изворном и престижном језику, питање писма разрешио на досадашњи српски начин? И, најзад, да ли се игде у свету за неки језик решава питање писма на двојак начин: једно решење у службеној, а сасвим друго у јавној употреби?

Нови Сад,
20. септембра 2007.

С дужним поштовањем,
Д. Збиљић
Драгољуб Збиљић
(председник Извршног одбора „Ћирилице“)

Прилози писму – наше објављене књиге:

1. Др Драгољуб Петровић: „Сумрак српске ћирилице“.
2. Група аутора: „Једноазбучје и у српском правопису спас за ћирилицу“
3. Зборник излагања са симпозијума о ћирилици „Како решити питање писма“
4. Зборник излагања са симпозијума о ћирилици „Срби губе своје писмо“
5. Владимир Станковић и Драгољуб Збиљић: „Српски језик и ћирилица данас“
6. Драгољуб Збиљић: „Српски језик под окупацијом латинице“
7. Драгољуб Збиљић: „Издаја српског писма“

Ђирилица

Удружење за заштиту ћирилице
српског језика
Нови Сад, Николајевска 2
Телефон/факс: 021/527-018
Мобилни тел. 064/314-36-73
Е-пошта: cirilica@EUnet.yu

ЗА СВЕ КОЈИ ВОЛЕ СВОЈ НАРОД, ЈЕЗИК И ПИСМО
ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

**ОРГАНИЗАТОР ВАС ЉУБАЗНО ПОЗИВА
ДА БУДЕТЕ ПОШТОВАНИ УЧЕСНИК
СИМПОЗИЈУМА О ЋИРИЛИЦИ 2007.**

**(Организатор: Удружење за заштиту ћирилице српског језика
„Ћирилица“;**

место и време одржавања Симпозијума:

**Нови Сад, Матица српска, Матице српске 1, субота, 24. новембра 2007.
године, почетак у 11 сати;**

пријављивање учесника и тема излагача до 10. новембра 2007;

достављање писаних излагања до 20. новембра 2007;

адреса за пријављивање учесника:

ЋИРИЛИЦА, НИКОЛАЈЕВСКА 2, 21000 НОВИ САД),

е-пошта: cirilica@EUnet.yu

Тема Симпозијума: *Обавезе у школству, струци и правопису у вези са српским језиком и његовим писмом после доношења (8. новембра 2006) новог Устава Републике Србије*

Циљ Симпозијума: предочити стање у коме се налазе српски језик и ћирилица у њему данас с посебним освртом на обавезе из Члана 10. Устава Републике Србије.

Непосредни и хитни наредни послови и промене ради усклађивања садржаја у целокупној струци, школству и правопису према јасном налогу из Члана 10. (новог) Устава Републике Србије.

Учесници: првопозвани (они који институционално одлучују о питањима српског језика и писма) и позвани. (Молимо да непосредно учествујете, или, да, макар, доставите своје писано излагање.

Уводно излагање: Драгољуб Збиљић (председник Извршног одбора „Ћирилица“): Општи раскорак у Уставу Србије и стручног и практичног положаја ћирилице на целом подручју српског језика.

(Захваљујући новчаној помоћи града Новог Сада, „Ћирилица“ ће моћи да првопозваним излагачима тема и водитељима симпозијума надокнади трошкове путовања до места одржавања Симпозијума и назад.)

СРДАЧАН ПОЗДРАВ

УЗ ОЧЕКИВАЊЕ ВАШЕГ ПРИЈАВЉИВАЊА ЗА УЧЕШЋЕ.

Нови Сад,
10. септембар 2007.

Председник Организационог одбора Симпозијума

Д. Збиљић
Драгољуб Збиљић.

ИДЈОЛШКИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА
КАТЕДРА ЗА
СРПСКИ ЈЕЗИК

47
2. 11. 2007
Академски трг 3 тла. (011) 639-669
БЕОГРАД факс (011) 630-039

ОДБОРУ ЗА СТАНДАРИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Н/Р проф. др Ивану Клајну, председнику Одбора
Н/Р мр Јовану Вуксановићу, секретару Одбора

Уважени,

Катедра за српски језик, на седници одржаној 30. 10. 2007. године, једногласно је одлучила да за члана *Одбора за стандардизацију српског језика* уместо проф. др Даринке Гортан-Премк предложи проф. др Душку Кликовац.

Наиме, проф. др Даринка Гортан-Премк је поднела оставку и Катедра за српски језик сматра да ће јој проф. др Душка Кликовац бити адекватна замена.

Поздравља Вас и поштује,

ПРЕДСЕДНИК УПРАВНИКА КАТЕДРЕ
Доц. др Вељко Броорић

Snezana Nesic

From: "Predrag Piper" <piperm@EUnet.yu>
To: "Odbor za standardizaciju srpskog jezika" <Odborossj@isj.sanu.ac.yu>
Cc: "DR. SRETO TANASI/E" <sretotanasic@yahoo.com>; "Beogradska knjiga" <dmtasic@eunet.yu>
Sent: 2. decembar 2007 15:47
Subject: Re: Odbor za standardizaciju

Postovane kolege,

Pre svega pozdravljam cinjenicu da Odbor konacno ima elektronsku adresu (mozda je imao ranije, ali ja to nisam znao).

Procitao sam nekoliko puta tekst koji ste mi poslali u prilogu poruke i ne znam kako da se odredim.

Cinjenice koje su u tom tekstu stoje iako bi se neke mogle formulisati i druckije, ali mi nije jasan zavrst toga teksta (uvodno saopstenje, radni materijal koji ce biti podeljen ili nesto trece?), a od toga zavisi i priroda mogucih napomena.

Tekst nema naslov nego samo medjunaslove pa se ni s te strane ne vidi njegova prava namena.

U svakom slucaju bio bih za to da se izostavi opis situacije koja je prethodila Odboru. To je tesko kratko opisati, a da se ne upadne u pojednostavljenja i ocene koje mogu izazvati na sednici sporenja (npr. o pravopisima). Vise bih bio za to da se samo uopsteno konstatuje da je postojala velika potreba da se pristupi radu na standardizaciji srpskog jezika u novim sociolingvisti;kim uslovima funkcionisanja srpskog jezika, kao i potreba za novim opisima srpskog jezika i normativnim resenjima i peporuka, problemi sa postojanjem dvaju pisama, dvaju izgovora jata, tri pravopisa i dobrom literaturom za negovanje srpske govorne kulture itd. Zatim bi se moglo precizirati na hronoloski opis onoga sto je uradjeno kao kumulativni izvestaj za svih devet godina (preuzeti iz Spisa).

U tom delu moglo bi se dodati da je u 2007 na inicijativu Komisije za sintaksu Marina Nikolic uradila prirucnik pod naslovom "Svodni registar prirucnika iz srpske govorne kulture", koji bi trebalo da uskoro bude objavljen.

Treba naglasiti odrzavanje seminara iz Srpske govorne kulture u Kolarcevoj zaduzbini (tacne podatke moze dati gospodja Olgica Stefanovic) i pokretanje (na inicijativu Odbora) projekta "Opis i standardizacija srpskog jezika" ISJ.

Pojedine elemente plana rada koje smo vec usvojili mislim da je bolje pobrojati nego davati u formi pitanja jer smo vec odlucili da to uradimo. Ono sto su novi predlozi za plan rada, moglo bi se izneti u formi pitanja, ali je jos bolje dati to u formi predloga.

Mislim da je bolje da stil toga teksta bude sasvim zvanican, a ne pomalo esejisticki sa igrama reci (sitnice i krupnice i sl.).

Ako se jos necega setim, dodacu naknadno, ali bi dobro bili znati opsti naslov i zavrst toga testa.

Dobro bi bilo i utanaciti tacke i podtacke dnevnog reda te sednice kako bi bilo sto manje improvizacije.

O pojedinim znacajnim knjigama na cije je izdavanje Odbor uticao mogla bi se podneti posebna saopstenja, npr. neko bi mogao govoriti o jednotomnom recniku, a neko (mozda D. Gortan-Premk) o Leksikologiji (dobila nagradu "Pavle Ivic")

Ako se jos necega setim, javicu naknadno.

Srdacno,
Predrag Piper

АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
АКАДЕМИЈА НАУКА I UMJETNOSTI REPUBLIKE SRPSKE
ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

51000 Бања Лука, Трг Српских владара 2/II;
Телефон: +38751 / 311-787; Факс: +38751/ 310-787; E-mail: anurs@blic.net, www.anurs.org.

Број: 01-267-04/07
Дана: 21.12.2007. године.

На основу члана 44. Статута Академије наука и умјетности Републике Српске Председништво Академије је на 12. сједници одржаној 06.12.2007. године донијело следећу одлуку

О Д Л У К У

I
За члана Одбора за стандардизацију српског језика предлаже се члан АНУРС-а академик Слободан Реметић.

II
Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

ПРЕДСЈЕДНИК АКАДЕМИЈЕ
Академик Рајко Кузмановић

**III. СПИСИ КОМИСИЈЕ
ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
И РЕШАВАЊЕ НЕОДЛОЖНИХ ПИТАЊА**

**ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА**

**Комисија за односе с јавношћу и решавање
неодложних питања**

Ком. бр 7, број 1/2007, 19. 1. 2007. г.

Београд, Ђуре Јакшића 9

Телефони: 181-175, 183-383, 635-590; 064/813-40-79 (секретар)

Бел. 1

БЕЛЕШКА

**с првог састанка Комисије бр. 7, одржаног 19. јануара 2007. године у
Институту за српски језик САНУ, Ђуре Јакшића 9, Београд**

Састанак Комисије заказао је мр Јован Вуксановић, секретар Одбора, и предложио следећи

Дневни ред:

- 1. Ставови Одбора за стандардизацију српског језика у вези с најавом да се промени (преименује) назив службеног језика у новом уставу Црне Горе;*
- 2. Текућа питања.*

Састанку су присуствовали следећи чланови Ком. бр.7: Иван Клајн, председник Одбора, Драго Ћупић, Милорад Дешић, Мато Пижурица, Јован Вуксановић и Срето Танасић, директор Института за српско језик САНУ и Милан Тасић, члан Комисије бр. 8.

Оправдано је био одсутан Новица Петковић

Усвојен је кратак текст става Одбора, који је упућен Уставном одбору Републике Црне Горе и средствима информисања у Црној Гори и Србији.

Под текућим питањима договорено је да се заинтересовани за Међународни симпозијум *Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација*, који ће се одржати 24. и 25. маја 2007. године, пријаве и доставе резиме реферата најкасније до 1. фебруара 2007. године.

Састанак је почео у 11, а завршен у 13 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Мр Јован Вуксановић, секретар

Мр Јован Вуксановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Београд, Ђуре Јакшића 9
Комисија за односе са јавношћу
и решавање неодложних питања
Белешка бр. 2, 29. јун 2007. године

БЕЛЕШКА

реаговању на захтев за помоћ за решавање ситница језикословних

Дана 28. јуна преко телефона обратио ми се господин Дејан Ераковић из Танјуга, позивајући се на академика Ивана Клајна, председника Одбора, да му доставим одлуку Одбора како именовати занимања и титуле женских особа, коју је припремио др Егон Фекете, члан Одбора, и која је, као одлука број 57 усвојена на десетој седници Одбора 22. марта 2007. године. Уз поменуту одлуку г. Ераковић затражио је и Одлуку о деklinацији презимена женских особа – одлука бр. 30, коју је припремио др Егон Фекете, члан Одбора, и која је усвојена на првој седници Комисије бр. 7 одржаној 2003. године.

Дана 29. јуна 2007. године у Институту за српски језик договорено је да се одлука о именовану занимања и титула женских особа достави средствима јавног информисања (штампа, радио и ТВ, као и издавачким кућама). Одлука *За уједначавање назива министарства* (бр. 53), коју је припремио Јован Вуксановић, секретар Одбора, и *О службеном језику и писму* (бр. 56), коју су припремили Радојко Гачевић и Милан Тасић, чланови комисија Одбора, усвојена на 10. годишњој седници Одбора 22. марта 2007. године, доставиће се Влади Републике Србије и Скупштини Републике Србије.

Одлука *Разграничавање језичких образаца* (бр. 55), коју је припремио Драго Ћупић, члан Одбора, Доставиће се Министарству просвете и средствима јавног информисања.

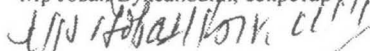
Разматрано је поново питање успостављања сајта Одбора, како би се лакше и ефикасније комуницирало с јавношћу и решавала питања језикословних ситница, што у све већем броју намеће пракса.

Са овим је упознат академик Иван Клајн, председник Одбора, који се сагласно са наведеним начином реаговања.

На кратком договору око начина реаговања били су присутни др Срето Танасић, директор Института за српски језик САНУ и заменик председника Одбора, мр Јован Вуксановић, секретар Одбора, и Милан тасић, члан Комисије бр. 8.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Мр Јован Вуксановић, секретар

БЕЛЕШКА

бр. 3

поводом разговора са проф. др Миланом Шипком
у Институту за српски језик САНУ,
одржаног 5. септембра 2007. године

Разговор је обављен пре приказивања нове књиге израза и *изрека* састављене из грађе *Великог речника страних речи* аутора Милана Шипке и Ивана Клајна у Библиотеци града Београда. Повод за разговор је био тај што је М. Шипка, у складу са иницијативама да се ураде *начела / кодекс српске језичке политике / језичког планирања за цео српски говорни (језички) простор* (видети *Белешку 4* Ком бр. 7 од 14. 9. 2007. године *СПИСИ IX*, Институт за српски језик САНУ – Одбор за стандардизацију српског језика, 2007, с. 87–89).

Заједнички је договорено да се прилог у електронској форми достави др Срети Танасићу, директору Института и заменику председника Одбора, ради консултација и стављања *кодекса* на дневни ред Комисије за односе са јавношћу и решавања неодложних питања („мали Одбор“).

Професор Шипка је предложио да, на основу допуњеног Великог речника страних речи, почне рад на писању *школског речника страних речи*. Предлог да мр Јован Вуксановић буде један од сарадника тима на том послу прихваћен је.

У Београду, 5. 9. 2007. године

БЕЛЕШКУ ЗАЧИНИО

Мр Јован Вуксановић

Јован Вуксановић

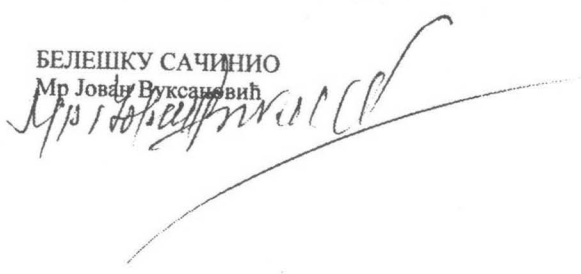
ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Ђуре Јакшића 9, Београд
Комисији за односе с јавношћу
у и решавање неодложних питања
Белешка бр. 4, 8. октобар 2007. године

БЕЛЕШКА
поводом разговора са Вељком Брборићем и Сретом Танасићем
одржаног 1. 10. 2007. године у Институту за српски језик САНУ, Јакшићева 9

Састанак је одржан на иницијативу проф. др Вељка Брборића ради упознавања за новом организацијом рада на катедри за српски језик Филолошког факултета у Београду. Том је приликом договорено да се упутити допис Катедри и реши у више наврата писмени захтев проф. др Даринке Гортан-Премк упућен Одбору за стандардизацију српског језика да је Одбор разреши чланства и председника Комисије за лексикографију и лексикологију, с обзиром на то да већ седам година није везана за Катедру.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО

Мр Јован Вуксановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу
и решавање неодложних питања

Ком. бр. 7, број /2007, 8. октобра 2007. године

Београд, Буре Јакшића 9

Телефони: 011/183-175, 187-383, 635-590

Телефакси: 183-175, 182-825

81.5

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ У БЕОГРАДУ
КАТЕДРА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

11 000 БЕОГРАД
Студентски трг 1

Поштована господо,

Колегиница др Даринка Гортан-Премк у више наврата обрађала се Одбору с молбом да је разреши члана Одбора и Комисије за лексикографију и лексикологију, чији је и председник, због тога што већ седам година није везана за Катедру, и што, према њеном мишљењу, само активни лексикограф може на најбољи начин организовати рад Комисије.

Споразум о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика, члан 2, став 3, допушта да Одбор може предложити оснивачу да замени свог члана, односно своје чланове, па вас стога молимо да именујете новог члана Одбора и новог члана Комисије за лексикографију и лексикологију.

С поштовањем,

СЕКРЕТАР

Мр Јован Вуксановић

Јован Вуксановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА
Ђуре Јакшића 9, Београд
Комисији за односе с јавношћу
у и решавање неодложних питања
Белешка бр. 6, 9. новембар 2007. године

БЕЛЕШКА

са састанка чланова Комисије бр. 7 поводом припреме састанка са председницима
и секретарима комисија Одбора
и припремања свечане радне седнице Одбора
за 12. 12. 2007. године

Састанак је одржан на иницијативу проф. др Срете Танасића,
потпредседника Одбора, и мр Јована Вуксановића, секретара Одбора, у 12 сати. За
састанак је био предвиђен следећи

Дневни ред:

1. Припрема свечане радне скупштине Одбора за 12. 12. 2007. године;
2. Организовање заједничког састанка са председницима и секретарима
комисија Одбора у вези са писањем извештаја о раду у 2007. години и
предлозима за рад Одбора у 2008. години;
3. Став у вези са позивом Удружења за заштиту ћирилице српског језика
„Ћирилица“ да секретар и чланови Одбора и његових комисија учествују на
Симпозијуму о ћирилици 24. новембра 2007. године у Матици српској у
Новом Саду;
4. Око прилога проф. др Милана Шипке за усвајање *кодекса / начела српске
језичке културе / језичког планирања*;
5. Разно.

Састанку су присуствовали чланови Комисије бр. 7: Срето Танасић, Драго
Ђупић, Милорад Дешић и Јован Вуксановић. Састанку су били присутни и: Вељко
Брборић, члан Комисије бр. 5, Милан Тасић и Радојко Гачевић, чланови Комисије
бр. 8.

1. Поводом прве тачке договорено је да се припреме *СПИСИ X* и свечана
радна седница, на којој би била одржана конференција за штампу и присутни
новинари упознати са радом Одбора у протеклих десет година, као и припремањем
редовне годишње скупштине Одбора у фебруару 2008. године.

2. За одржавање заједничког састанка чланова Ком. бр. 7, те председника и
секретара комисија Одбора, припремљено је писмо и тезе за писање извештаја и

договорено да то може да буде функционалан прилог за писање извештаја о раду у 2007. години, али и за предлоге рада у наредној години и мишљења и предлоге за унапређивање рада Одбора уопште.

У вези са одржавањем састанака са председницима и секретарима комисија Одбора договорено је да се, у уторак или среду (13. или 14. новембра 2007. године) одржи састанак Комисије бр. 7, на коме би се све око тога прецизирало.

3. Присутни на састанку добили су допис Удружења за заштиту ћирилице српског језика из Новог Сада, број 141 од 24. 9. 2007. године, упућен Институту за српски језик и Одбору за стандардизацију српског језика. *У вези с тим договорено је, а с тим се сагласио и Мато Пижурица у телефонском разговору са секретаром Одбора, да чланови Одбора, његових комисија, па и секретар, на чије име је достављен позив за симпозијум, не могу да се пријаве као учесници и да на симпозијуму излажу без претходног става Одбора за стандардизацију српског језика, што се доноси на скупштини, која ће бити одржана у фебруару 2008. године. Заједничко је мишљење да би било добро да се у име Одбора прочита поздравно писмо, а да свако ко жели може у своје име да се пријави као учесник или носилац излагања / излагач.*

На овај припреми састанак позван је и проф. Пипер, који је своје мишљење о тачкама дневног реда дао у писменом обраћању, које је садржало и неке друге предлоге, па то писмо треба прочитати и на састанку који следи.

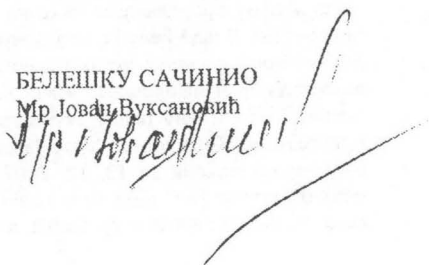
4. Око прилога професора М. Шипке договорено је да то буде *ауторски прилог*, који треба објавити у неком од језичких часописа. Неке идеје о томе налазе се у чланку *Језички инжењеринг на Балкану*, интервју са М. Шипком („Нин“, бр. 2966, од 1. 11. 2007, с. 56–58).

5. Под разно С. Танасић је предложио да се поводом изласка из штампе *једнотомника српског језика* састави одлука. Предлог је да то ураде С. Танасић и Ј. Вуксановић

У вези са радом на *новој редакцији правописа српскога језика*, М. Дешић је рекао да се он не би могао сложити са редактором ако нема увид у цео текст, односно уколико није било укрштања свих, како је то речено у *Одлуци бр. 44*. В. Брборић је предложио да, до краја ове календарске године, треба организовати састанак редактора и чланова редакторске групе. С. Танасић је рекао да не би требало да буде ни за кога проблем да ли су сви чланови сагласни са текстом. Било је и предлога да се 12. 12. такав састанак одржи пре свечане радне седнице Одбора. Ј. Вуксановић сматра да се састанак може одржати и пре предложеног рока. *Коначно ово питање треба разрешити на састанку на коме ће бити присутан и И. Клајн*. Због тога треба усагласити термине који би одговарали ауторском тиму и редактору, као и члановима Ком. бр. 7.

Састанак је завршен у 13,30 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО
Мр Јован Вуксановић

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ
СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Комисија за односе са јавношћу
и решавање неодложних питања

Ком. бр. 7

Белешка бр. _____ 13. новембар 2007. године
Телефон: 635-590, 181-383, 635-590
Телефакс: 183-175, 182-825

Б Е Л Е Ш К А

са 7. седнице Комисије бр. 7, одржане 13. новембра 2007. године
у Институту за српски језик, Буре Јакшића 9, Београд

Бел 7

Седницу Комисије је заказао мр Јован Вуксановић, секретар
Одбора.

Седници Комисије су присуствовали чланови Комисије: академик
Иван Клајн, др Милорад Дешић, др Мато Пижурица, др Срето Танасић, мр
Јован Вуксановић. На састанку су били присутни и др Драгољуб Петровић,
председник Комисије бр. 8, и Радојко Гачевић, секретар поменуте комисије.

За састанак предложен је следећи

Дневни ред:

1. Припрема свечане радне седнице Одбора за 12. 12. 2007. године;
2. Извештај о раду Одбора у 2007. години и предлози за рад у 2008. години;
3. Став у вези са позивом Уоружења за заштиту ћирилице српског језика да секретар и чланови Одбора и његових комисија учествују на Симпозијуму о ћирици 24. новембра 2007. године у Матици српској у Новом Саду;
4. Око прилога професора Милана Шипке за усвајање кодекса / начела српске језичке културе / језичког планирања;
5. Разно.

1. Предлог да се свечана радна седница Одбора за стандардизацију одржи 12. 12. 2007. године прихваћен је од свих присутних. Радојко Гачевић је имао допуну предлажући да се на ту седницу позове др Војислав Коштуница, председник Владе Републике Србије, и да му се том приликом уручи примерак *једнотомног речника српскога језика*, који је недавно изашао из штампе, после вишегодишњег највљивања. Иван Клајн предлаже да се сачини учтиво писмо с позивом на свечану радну скупштину Одбора и да се позив достави на руке председника Коштунице. Мато Пижурица сматра да није реално да *СПИСИ X* буду припремљени за 12. 12. 2007. године. Треба више времена за то да се напише *зашто* је Одбор то и то радио, *како* смо то урадили, *где* смо данас и *куда* идемо. Резултати су такви какви јесу. Треба видети какве су потребе

националне културе у данашњем времену, какво нам је стање струке, односно сагледати у свему томе визије Одбора. Пробити се до институција које заступамо важније је него да дођемо до председника Владе – упозорио је М. Пижурица. Лингвистички еснаф и еснаф струке имају сада повољну ситуацију јер је престао „циркус“ који смо имали у претходном периоду у струци. Лакше је било доћи до власти него до катедара. Оно што радимо треба да има ауторитет. Иван Клајн подржава оно што је рекао М. Пижурица.

Срето Танасић истиче да Одбор није преузео ниједије ингеренције – нити катедара, нити Матице српске, јер је у оквиру њега 90-ак стручњака. М. Дешић предлаже да се на свечану радну седницу позове председник Српске академије наука и уметности, затим секретар Одељења за језик и књижевност САНУ и сви челници оснивача Одбора на целокупном простору српског језика. Због тога, истиче М. Дешић, треба дати *преглед стања струке* и дефинисати каква је *улога* Одбора у томе. Не треба бежати од тога да неке ствари нисмо успели у јавности да остваримо и спроведемо у пракси – упозорио је такође М. Дешић. Да би се могао написати добар извештај о томе шта је урађено и шта планирамо да радимо, треба позвати катедре за српски језик да у томе узму учешће – сматра Р. Гачевић. На свечаној седници 12. 12. 2007. године реферат треба да поднесе академик Иван Клајн, а при скупљању грађе за реферат помоћи ће му Ј. Вуксановић, Р. Гачевић и М. Тасић, предложио је С. Танасић. Предлог је усвојен.

2. Поводом позива Удружења за заштиту ћирилице српског језика из Новог Сада, упућеног Институту за српски језик САНУ, Одбору за стандардизацију српског језика и на име секретара Одбора, да чланови Одбора и његових комисија учествују на *Симпозијуму о ћирилици 2007.* 24 новембра 2007. године, говорили су М. Дешић, И. Клајн, Д. Петровић, Р. Гачевић. Милорад Дешић сматра да уколико у име Одбора званично неко поздравни скуп, то онда значи да га Одбор подржава. Иван Клајн истиче да однос Одбора према томе питању треба да буде у корист Одбора и његових комисија. И. Клајн подржава у свему М. Дешића. И. Клајн сматра да треба имати резерве према њиховом последњем ставу – Удружење сматра да је ћирилица *српска*, а латиница *српјевска*. Не можемо им се у томе придружити. М. Пижурица истиче да постоји потреба популаризације и просвећивања за *прво писмо*, а да је бесмислено да се не оспособљавамо да пишемо и *другим* писмом. Проблем је неразумевање *службене* и *јавне* употребе писама / писма, па је потребно то рашчланити и сагледати однос ћирилице и латинице, у којој су мери у службеној употреби у школи. Постоје културна, цивилизацијска и стратешка опредељења да је ћирилица основно писмо. Српскохрватске латинице не би било да није било вуковског језика – упозорава М. Пижурица. У пропаганди и популаризацији ћирилице треба онемогућити људе „добрих“ намера, који о писму и правопису желе да одлучују из „месне заједнице“ – закључује М. Пижурица. Због тога предлаже да *Одбор за стандардизацију српског језика, у складу са чл. 10 Устава Републике Српје, код надлажних органа реагује како би се у процедуру доношења закона којима ће се уредити друга писма и други језици укључили и стручњаци / лингвисти.* Р. Гачевић такође истиче да ће проблеми и даље бити нерешени док се та питања не уреде законом, па стога предлаже да се она припреме за годишњу редовну скупштину Одбора у фебруару 2008. године и да се тако чује глас и став Одбора. Он, на крају, истиче да се ипак позиција ћирилице поправља, иако не тако како бисмо ми то желели. После тога чуло се и то да би у име Одбора неко могао припремити за

скупштину *слику стања и предлоге за промене*. Предлози да то буду М. Пижурица и Д. Петровић, с обзиром на то да је први један од приређивача Матићиног *Правписа српскога језика* (све три верзије), а други је писао и говорио о томе у више наврата. Предлози нису усвојени јер предложени нису прихватили такву улогу. М. Пижурица је указао на то да се у решавању питања о којима се расправља нужно морају отворити и нерегулисана подручја – у виду недоумица. Драгољуб Петровић истиче да је проблем у томе што није разграничено шта је *службена* а шта *јавна* употреба језика. Он даље сматра да све што је јавно, то је и – *службено*. Ако је прописано да је српски језик заснован на ћирилици, то се мора и у употреби поштовати. Коментарисао је тужан податак да је употреба ћирилице у натписима у центру Новог Сада са 18% за само неколико година пала на само 2%! Оно што ради Збиљић није озбиљно – њихова знања су ограничена. Други језици и писма, односно други језици и њихова писма, или други језици и *српска латиница* – јесте то што треба разграничити, закључно је своје излагање Д. Петровић. Р. Гачевић је поновио да би, управо због свега што су до тада рекли, било добро да Мато и Драгољуб припреме садржај о томе за засебну тачку дневног реда на годишњој скупштини Одбора. Ни то није дало резултате јер су прозвани остали при својим ранијим одлукама да не прихвате такве улоге. М. Дешић је указао на то да Република Српска, после Закона о једном писму, сада има равноправна писма – ћирилицу и латиницу, што је вероватно урађено и под притиском странаца. Он даље сматра да треба прећи меру личног уверења и да се било какав текст о питањима о којима смо расправљали може потписати само ако иза себе има закон. Због тога прелаже да се *упути захтев надлежним органима да приликом доношења таквог закона треба консултовати језичке стручњаке*. У том смислу треба сачинити *препоручу Одбора са циљем да се поправи положај ћирилице, у духу члана 10 Устава Републике Србије*. У томе су се сви сложили и подражили такве предлоге.

3. У вези са захтевом Славице Јашић, просветног саветника из Школске управе са седиштем у Београду, да Одбор да тумачење термина *угледни час, огледни час* и шта се препоручује као боље, односно има ли између тога разлике, Р. Гачевић је предложио да текст *нацрта одлуке* сачини М. Дешић, што је он и прихватио, како би се одлука разматрала и усвојила на годишњој скупштини Одбора.

4. У вези са предлогом проф. Др Милана Шипке за *кодекс/правила понашања српске језичке културе и језичког планирања*, који је предат Срети Танасићу, закључено је да треба сачекати измењени текст који ће се појавити као ауторски прилог, па ако има потребе за то може се прво размотрити на „малом“ Одбору и припремити за скупштину у фебруару 2008. године – коментарисао је С. Танасић. Предлози да се оснује Институт за лингвистику или Савет за језик значиле би само лингвистичко „разводњавање“. Текст М. Шипке треба стилизовати, у њему има доста садржаја, то би могао бити најобухватнији текст за почетак. М. Дешић сматра да може да остане Комисија за *општу лингвистику*, који Одбор сада нема. *На крају је закључено да је текст М. Шипке у основи добронамеран, у много чему актуелан па треба видети да ли се у њему издавају нијансе даље регионализације (као што се босанско-херцеговачки израз, црногорски језички израз претворио у босански, односно црногорски језик) како би се мерама толеранције дошло до стандарда*. М. Пижурица сматра да треба да постоји *ауторитативни* текст и има сумњу у то да ли ћемо ми, на основу стручног прилога, моћи одредити меру шта то треба

верификовати да дођемо до стандардног језика?! Према његовом мишљењу нешто треба и „пустити низ воду“. Иза таквог предлога треба да стане струка.

5. Под *разно* прочитано је писмо проф. Др Предрага Пипера, члана Одбора, у коме он предлаже да се помену аутори једнотомног *Речника српског језика* и похвали њихов труд и залагање да коначно добијемо такво дело.

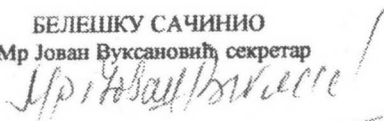
Срето Танасић је рекао да ће Ђорђе Оташевић и Ненад Милорадовић, до 17. 12. 2007. године, припремити *сајт Одбора*, када ће се прославити 60. годишњица од оснивања Института за српски језик САНУ. На свечаној скупштини Одбора 12. 12. 2007. године о томе добиће потпуније информације представници средстава јавног информисања, који ће бити позвани на конференцију за штампу.

Срето Танасић је указао и на то да је престанком изласка часописа Матице српске *Језик данас*, како је то и раније речено, одлуке могуће објављивати у часопису Института за српски језик САНУ *Наш језик*.

У вези са радом *редакторске групе* на припреми Правописа српског језика Мато Пижурица, главни редактор, рекао је: прво поглавље је мало ретуширано (ћирилица), проблеми писма; прва верзија има форму *правилника* да се препозна Митров рукопис и да има форму правописа: поглавље *Интерпункција*, које је урадио професор Станојчић, и око прилога М. Дешића *Састављено и одвојено писање речи* захтева да се посебно састанемо ради упрошћавања текста; треба видети шта је од тога ушло у једнотомник; треба видети и то како раздвајањем не производи нове речи; треба се ослобађати баласта и мање цепкати подврсте; треба реafirмисати *цртицу* да се разведе правило; Т. Прћић је добро урадио *нове англицизме*; треба видети да ли је ново значење добро ако други део сам не функционише: у *коштац*); за Сајам књига 2008. имаћемо *Правопис*, закључио је М. Пижурица. М. Дешић је рекао да треба да се прочита Речник и текст правила како би се упоредили изведени и основни текст. Он истиче и то да сви треба да читају све и да се без *укривања*, како то стоји у одлуци када су прихватили да буду редактори, не могу се послови успешно завршити.

Састанак је завршен у 16,30 сати.

БЕЛЕШКУ САЧИНИО
Мр Јован Вуксановић, секретар

ПРЕДСЕДНИК
академик Иван Клајић

IV. СПИСИ ОСТАЛИХ КОМИСИЈА

Комисија за синтаксу
Одбора за стандардизацију српског језика

Извештај о раду у 2007. години

У 2007. години већи део чланова Комисије за синтаксу био је ангажован на научним пројектима у Институту за српски језик САНУ (пројекат је настао на иницијативу Одбора) и на Филозофском факултету у Новом Саду.

Завршен је рад на приручнику *Сводни регистар питања српске говорне културе* који је урадила Марина Николић, а који је иницирала Комисија за синтаксу. *Сводни регистар* треба да буде објављен почетком 2008. године као посебна публикација.

Председник
Комисије за синтаксу

проф. др Предраг Пипер

ЗАДУЖБИНА ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА
1878 – 2008.
130 година
Центар за предавачку делатност

Катедра за језик и говор
Отворени универзитет

ИЗВЕШТАЈ
О ТРЕЋЕМ СЕМИНАРУ СРПСКЕ ЈЕЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Трећи Семинар српске језичке културе у Коларчевој задужбини имао је укупно 100 часова, по 50 у сваком семестру.

Јесењи семестар је одржан од 07. октобра 2006. до 16. децембра 2006. године, а пролећни од 10. марта 2007. до 16. јуна 2007. године.

У јесењем семестру било је уписано 17, а у пролећном 11 полазника. Полазници су били различитих професија: професори српског језика у основним и средњим школама (са Катедре за српски језик или са двеју катедара за књижевност на Филолошком факултету у Београду), лектори, новинари, преводиоци ...

На крају семинара, 10 полазника је полагао испит који се састојао из теста од 20 питања. Питања су обухватила градиво из свих области језичке структуре, обрађено на часовима предавања и вежби током оба семестра.

Чланови испитне комисије били су проф. др Вељко Брборић и проф. др Јелица Јокановић Михајлов као представници колегијума предавача и Олгица Стефановић, уредник Катедре за језик и говор у Предавачком центру Коларчеве задужбине, координатор овог Семинара. Сви пријављени полазници успешно су положили испит и добили су сведочанство о томе да су пажљиво слушали предавања и вежбе, стекавши нова знања из српске језичке културе која им омогућају да се ваљано служе српским језичким стандардом у његовим разноликим функционалним стиливима.

Показало се, током претходних семинара, као и током овог, трећег по реду, Семинара српске језичке културе, да се број полазника који после завршеног јесењег семестра уписују пролећни смањи скоро за трећину. Пауза између два семестра траје око два месеца и то може бити један од разлога што појединим полазницима више не одговара да и даље похађају наставу. Зато су организатори, уз консултације са професорима, одлучили да програм семинара сведу на један семестар од 50 часова. Структура програма ће остати иста. Биће заступљени сви нивои језичке структуре, а на часовима вежби обрађиваће се примери на којима ће полазницима бити предочена неопходна савремена знања о српском језичком стандарду.

Министарство за културу Републике Србије и Секретаријат за културу Скупштине града Београда подржавају програм Семинара српске језичке културе, а Завод за унапређивање образовања и васпитања доделио је акредитацију овом семинару за школску 2007/2008. годину.

У Београду, 29. фебруара 2008. године

Извештај саставила:

Олгица Стефановић,
уредник Катедре за језик и говор у Задужбини Илије М. Коларца

11000 Београд, Студентски трг 5,
тел: 2637 609, 2638 472, 3282 467 факс: 3031 711
predavanja@kolarac.co.yu
www.kolarac.co.yu

V. ИЗДВОЈЕНИ ДОКУМЕНТИ И ОДЛУКЕ

Прегледао сам део рукописа једнотомног речника савременог српског језика који је припремио др Мирослав Николић у оквиру заједничког подухвата у коме учествују Матица српска и Институт за српски језик у Београду.

Досад урађени материјал у потпуности је на висини репутације др Николића, познатог лингвисте, искусног лексикографа и аутора веома запаженог *Образложног речника српског језика* (Београд 2000), али су из њега избачене застареле и ретке речи, застарела значења, регионализми који више нису у употреби, индивидуалне креације појединих писаца и све друго што није неопходно. Истовремено су додати многи нови, данас уобичајени изрази којих није било у једнотомном речнику (нпр. под словом А: *аблендовајти*, *агајттер*, *аеробик*, *аикидо*, *ајайолах*, *акџиза*, *алерџолој*, *алкојесџи*, *анимација*, *анџифриз*, *ајоен*, *асџирајтор*, *аудио-касета*, *аусџух*, *ауџо-кариџа*, *ауџо-сервис*, *афро-фризура*, *аџидофилан* и друге). Постојећа значења су проширена новима (нпр. под *албум* је додато значење плоче, диска или касете, под *аранџман* музичко и туристичко значење), а и репертоар сложених израза је видно модернизован (под *анџина* је додата и *анџина џекџорис*, под *ауџи* изрази *биџи* у *ауџу*, *извесџи/изводиџи ауџи*, под *ајсџиракџан* први пут је дата *ајсџиракџна* *уметџносџи* и тако даље). Све одреднице су акцензоване, додата су граматичка обележја и скраћенице које означавају поље употребе, као у великом речнику.

Закључујем стога да је др Николић веома добро урадио овај посао и да је потребно омогућити што хитније штампање речника. Хтео бих да нагласим (мада смо и ја и моје колеге већ доста пута упозоравали на то) да је једнотомни речник савременог језика наша нејпреча и најосновнија потреба како у лексикографији, тако и у лингвистици уопште. Једино такав речник (за разлику од Матичиног шестотомника и од великог речника САНУ, чије ће издавање потрајати још неколико деценија) моћи ће да се нађе на свачијем радном столу и да одговори на свакодневне лексичке, граматичке, правописне и фонетске недоумице свих наших образованих људи. Једнотомник тог типа данас имају све европске нације (Хрвати имају већ четири издања речника Владимира Анића) и он може добрим делом да замени и правопис, и акценатски речник (који немамо), и нормативну граматику. Истовремено ће послужити и као основа за израду двојезичних речника, с којима смо такође у поприличном заостатку. С обзиром на све то, мислим да довршавање и издавање овог речника треба помоћи на сваки начин, схватајући га као националну обавезу од првенствене важности.

Београд, 26. јуна 2007.

Академик
Иван Клајн
Председник Одбора за
стандардизацију српског језика

МАТИЦИ СРПСКОЈ
Одељењу за књижевност и језик

Нови Сад

Рецензија
Речника српскога језика

По одлуци Одељења за књижевност и језик Матице српске предложен сам за рецензента *Речника српскога језика* и пошто сам се упознао с рукописом, са задовољством подносим о њему следећу рецензију.

Речник који се налази пред нама обухвата, без техничке апаратуре, око 1440 страница великога („енциклопедијског“) формата, а на њега се може гледати као на лексикографски приручник у коме је, први пут, сабрана лексика савременога српског *стандардног* језика, по чему се он разликује од свих својих „претходника“ (који су сви били замишљени, углавном, као речници српскога *књижевног* језика у најширем смислу). А међу њима много деценија усамљен је био онај од кога је све почињало (Вуков *Српски рјечник*); на његовим темељима направљен је и онај „хрватски“ Броза и Ивековића (1901, при чему је остао запис да је, рецимо, и „безазлени“ Милан Ђ. Милићевић за њега „протумачио неке *српске* ријечи које ће изаћи у рјечнику д-ра Ивековића као »хрватске«); као „српскохрватски“ објављени су речници Лује Бакотића (1936) и Милоша Московљевића (1966), при чему је њихова судбина била различита: Бакотићев је био „скромног обима“, а Московљевићев је био одмах забрањен и тираж уништен па се тако догодило да је остао неоцењен и никад није ни „ушао“ у српску културу. (Тај је речник, истина, касније штампан двапут, 1990. и 2000, али то није помогло нити да се глувило које га је пратило уклони нити да се неправда која му је нанесена исправи.)

Помињем те појединости да бих могао нагласити чињеницу да се речник о коме овде говоримо од свих њих разликује и по свом обиму, и по грађи која се у њему нашла, и по лексикографским поступцима у њеној презентацији. Он се карактерише по томе што обухвата најважнију лексику из свих видова постојања и испољавања стандарднога српског језика указујући истовремено на неке могућности његовога стилског раслојавања, при чему су се приређивачи-аутори трудили да из њега искључе све застареле речи и њихова значења, пре свега нефреквентне турцизме, романизме, германизме и друге речи страног порекла које су се одавно измакле и према периферији *књижевног* језика, а у његовој *стандардној* реализацији данас се тешко могу и замислити. Уз то, из речника је уклоњен и онај лексички слој који би, према било ком критеријуму, могао бити означен као дијалекатски, што је посебно

битно нагласити због чињенице да је Вуков речник, сам по себи, настао као *дијалекатски* и што се други речници који су из њега „извођени” тога оптерећења нису могли ослободити. С друге стране, било је замишљено да се из речника искључе и све уско термилошке и индивидуалне лексичке творевине, као и разни хапакси, дакле, све оне лексичке појединости за које се може рећи да су померене према периферији стандарда.

Да ли је та замисао доследно спроведена, тешко је рећи без исцрпних и темељних процена сваке такве појединости, а овде би се могао поменути само покоји пример за онај слој који би могао представљати и термилошку лексику. Будући да се у оквиру фрагмента на слово А налази највише страних речи, па међу њима и таквих које би могле припадати разноврсним термилошким системима, можда би се ауторима-приређивачима могло приговорити да су у селекцији лексике понекад могли бити и ригорознији. Наводим овде само покоју појединост која се, по мојој процени, могла испустити. Рецимо: хем. *адсорбат*, *адсорбент* / *адсорбент*, *адсорбовати* према *ансорбат*, *ансорбент* (нема *ансорбент*), *ансорбовати*; *аерација*, *аеролог*, *аерологија*, *аеролошки*; геол. *азоик*, *азојски*; *актуар*, *актуарство*; астр. *Алгол* „звезда променљивог сјаја” и *алгол* „програмски језик”; мин. *александрит*, *алмандин*, *андалузит*, *антимонит*; хем. *алпака* и зоол. *алпака*; анат. *амнион*, *амнионски*, *андрогин*, *андрогинија*; бот. *анабиоза*; *акрилик*; питање је да ли се, уз *аквадукт*, као „стандардно” мора признати и *акведукт*; да ли, уз *абнормалан*, треба исти статус признати и лику *анормалан*, или *аменовати* уз *аминовати* (као и *амени* уз *амин*), или *антикни* уз *антички* итд.

Такве речи неспорно припадају најшире схваћеном репертоару стандардног српског језика, али ће изузетно ретки корисници нашег речника знати и њихова значења и односе међу њима. Ја себе у такве носиоце језика не убрајам, не спадам ни у оне који су мање обавештени, али ако призна(је)м да многе такве речи не припадају мом лексичком искуству, логичним ћу сматрати закључак да речник не би био на губитку ни да се оне у њему нису нашле (што не значи да би се могло оспоравати и њихово место у неком будућем вишетомнику).

Неке техничке појединости такође је требало доследније спровести и о томе опет помињем само покоји пример. Рецимо, им. типа *акварист* и *аквариста*, *активист* и *активиста* доносе се као *акварист(а)*, *активист(а)*, *агитпроповски* и *агитпропски* као *агитпроп(ов)ски*, али *аналфabet* и *аналфabета*, *аеросетва* и *аеросјетва*, па остаје нејасно да ли се на исти начин могло донети и *аналфabet(а)*, *аерос(ј)етва*. Такав поступак могао би се означити као недоследан већ и због тога што се, у неким другим случајевима, у оквиру исте одреднице могу срести сасвим различите суфиксалне морфеме (уп. *акордант* и *акордаш*, *анђелчић* и *анђелче*, при чему треба додати да је *анђеоче* издвојено у посебну одредницу).

У ред техничких недоследности убрајам и статус информација о граматичким карактеристикама којима су одреднице опремљене, пре свега оних које се тичу обележавања гласовних алтернација, а међу њима издвајам две појединости:

а) Однос између ликова номинатива и генитива, или инфинитива и презента, или разлике у роду заменичко-придевских облика, у примерима типа *адут -ута* према *адутирати -утирам*, или *ажур -ура* према *ажурирати -урирам*, или *миран -рна*, *такав -ква*. У таквим примерима, наимае, „цртица” се може наћи само под условом да замењује још најмање два знака испред себе (рецимо, *рекламирати -амирам*), а ако то није случај – тада „цртицу” треба искључити и исписати пун облик (дакле: *адут – адута*, *адутирати – адутирам*, *миран – мирна*, *такав – таква*).

б) Слични односи важе и када су у питању алтернације типа *анатемисати -ишем* или *анализовати -зујем*, *ангажовати -жујем*, *апостоловати -лујем* и сл. Будући да се ти примери свODE на *(пот)писати – (пот)пишем*, *(при)казати – (при)кажем* или на *потписивати – потписујем* приказивати – приказујем, као алтернативни могу бити означени само ликови *анатемис-а-ти – анатемис-е-м*, *ангаж-ова-ти – ангаж-ује-м*, *апостол-ова-ти – апостол-ује-м*, што значи да из записа треба треба искључити оне појединости које алтернацијом нису обухваћене и оставити једино *анатемисати -шем*, *анализовати -ујем*, *ангажовати -ујем*, *апостоловати -ујем*, по истом моделу по коме се то чини и у *(пот)писати – (пот)пишем*, *(при)казати – (при)кажем* или *потписивати – -исујем*, *приказивати – -азујем* (при чему се у овим последњим примерима са инхерентном алтернацијом удружује и она прозодијска).

Назначио сам овде неке појединости без којих би речник, верујем, био „чистији” и кохерентнији, свестан сам чињенице да се у овој фази посла не може инсистирати на њиховом усклађивању са оним што предлажем (то је посао којим ће се речник усавршавати у следећим издањима), али исто тако знам да су његови приређивачи, делом које потписују, учинили лексикографски подвиг и њиме се трајно уписали у историју српске културе.

Предлажем Матици српској да *Речник српскога језика* публикује.

Нови Сад, на Видовдан 2007.

Драгољуб Петровић

О СЛУЖБЕНОМ ЈЕЗИКУ И ПИСМУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Припреме за коначну верзију текста новог устава Републике Србије трајале су доста дуго, али нацрт Устава никада није био на јавној расправи. Не улазећи у друге одредбе Устава, сматрамо да је пропуштена прилика да се одредбе о језику и писму дефинишу на дуге стазе.

Поводом уставних одредаба о језику, Одбор за стандардизацију српског језика обратио се Влади Републике Србије први пут Одлуком бр. 34 још у фебруару 2003. године. У међувремену, 2004. године, Влада Републике Србије је на свом веб-сајту објавила Нацрт Устава Републике Србије, у коме је члан 10 гласио:

„У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Националне мањине имају право на службену употребу свог језика и писма, у складу са органским законом.“

Оваква формулација није била добра и из ње се види да предлагач није уважаио ниједну напомену из Одлуке бр. 34 Одбора за стандардизацију. У коначној верзији Устава, срећом, она је измењена и сада гласи:

„У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“

Суштински, ова одредба Устава одражава мишљење стручњака за језик окупљених у Одбору за стандардизацију српског језика. Ипак, у складу са својим ранијим препорукама, Одбор за стандардизацију српског језика сматра да је овај члан Устава требало да гласи:

„У Републици Србији службени језик је српски а писмо ћирилица.

Службена употреба других језика и писама уређује се законом, на основу Устава.“

* * *

У складу с новим уставом треба донети и нови *Закон о службеној употреби језика*, те молимо Владу Републике Србије и Скупштину Србије да неизоставно укључе у његову израду и Одбор за стандардизацију српског језика, као тело које је најпозваније да води бригу о српском језичком стандарду.

Најважније је да службени језик, српски, с матичним писмом, ћирилицом, убудуће не изостаје ни из једног вида службене употребе. Међутим, у њој ће се наћи и домаћи мањински језици, чији положај треба уредити у складу с највишим цензусом у међународној заједници (8–10% мањинског становништва на одређеном подручју цензус је у скандинавским земљама), али и страни језици, светски и други, нпр. у међународним уговорима и у дипломатској комуникацији, где је неретко реч о службеној, а не само о јавној и нејавној употреби језика.

Друштвена брига о језичком стандарду назива се, у науци и изван ње, језичком политиком (која може имати и шире поље деловања од оног обележеног језичким стандардом, нпр. истраживањем дијалеката и урбаних супстандардних говора као обликом заштите културне баштине), а она укључује језичко планирање и језичко нормирање. Наравно, језичка политика не може бити само стручно и научно

питање него мора бити и питање опште (државне) културне, просветне и научне политике у најширем смислу, па нпр. и политике у саобраћају, трговини и туризму. На то нас упућују и правила игре међународне стандарднојезичке заједнице и њених органа, нпр. Међународне стандардизацијске организације / International Organization of Standardization, чије је седиште у Женеви; реч је о агенцији ОУН, с којом, не само у језичком погледу, сарађује Институт за стандардизацију при Министарству за науку и заштиту животне средине. Пошто је српски језик вишедржавни језик — нужна је тесна стручна (и не само стручна) сарадња с лингвистима и научним телима у Републици Српској и Црној Гори. Такву сарадњу имају, на пример, државе немачког стандардног језика у Европи (Немачка, Аустрија и Швајцарска).

Приликом доношења Закона о службеној употреби језика и писма треба водити рачуна и о следећим чињеницама, на које је Одбор за стандардизацију указивао и у Одлуци бр. 34:

Ако на згради Америчке амбасаде у Београду стоје две плоче, на левој страни АМЕРИЧКА АМБАСАДА а на десној AMERICAN EMBASSY, онда први испис указује на службени језик наше државе, а други на службену употребу енглеског језика у САД, која, с домаћег становишта, може бити виђена као јавна употреба страног језика. Та употреба нарочито је жива у школском систему, који се одликује службеном и јавном употребом већег броја језика, с тим што није лако разлучити службену од јавне употребе.

Ако на аутопуту кроз Србију често видимо ознаку IZLAZ (латиницом), а никад не видимо ИЗЛАЗ (ћирилицом), лево или горе, нити EXIT, десно или доле, онда је посреди неспровођење уставних одредаба и одредаба Закона о службеној употреби језика и писма, као и сведочанство о народном самопорицању (дезидентификацији) и небризи о туристичкој привреди и комуникацији са странцима уопште. Ако на плочи стоји НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ напореда са NATIONAL BANK OF SERBIA, као што на новчаницама поред ДИНАР(А) стоји и DINAR(A), онда је ту реч о разборитој језичкој и азбучној политици, коју треба уредити законом. Сличан је позитиван случај испис језика на Градској библиотеци у Суботици, на чијој плочи, на улазу, стоје исписи усклађени са Законом: ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА / VÁROSI KÖNYVTÁR / GRADSKA BIBLIOTEKA. Ту се, поред српскога, службеног језика у Србији, налазе и исписи на мађарском и хрватском језику. У ствари, српски језик, са ћирилицом, може се, и мора, исказати као неизоставна обавеза, која произлази из устава, па јој није нужно законско уређивање, док је за положај других језика, домаћих и страних, нужно законско уређивање.

Кад је реч о језицима домаћих националних мањина и етничких заједница, нужно је, с једне стране, уважавати међународне конвенције и стандарде, а, с друге стране, неопходно је понашати се у складу с Повељом о људским и мањинским правима и грађанским слободама и Законом о заштити слобода и права националних мањина. Заправо, биће нужно донети одговарајући закон или можда више закона (нпр. у просвети, култури, саобраћају и локалној самоуправи). Биће неопходно увести и цензус који мањинске језике на појединим подручјима (општинама) аутоматски уводи у службену употребу, независно од локалних прописа и односа снага у локалној самоуправи, тако да ниједна општинска власт не може заобићи оно што је законски пропис, без обзира на то да ли се у њеним извршним орга-

нима налазе и представници мањинских етничких и језичких заједница, националних мањина и етничких група, односно националних и етничких заједница, како се често говори.

Нацрт ове одлуке припремили су Радојко Гачевић и Милан Тасић, а разматрана је на састанку Комисије бр. 7 3. 11. 2006. и 23. 1. 2007, када је усаглашен коначни текст, који је као Одлука бр. 56 усвојен на X седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 22. 3. 2007. године.

КАКО ИМЕНОВАТИ ЗАНИМАЊА И ТИТУЛЕ ЖЕНСКИХ ОСОБА

Питање које се у јавној и друштвено-политичкој комуникацији поставља јесте: када и на који начин именовати занимања, звања, титуле, функције, достојанства и сл. када је реч о женским особама. Ово се исказује као потреба особито онда када је неопходно означити да је носилац датог звања женска особа. Међутим, питање се испољава не само као прагматички, већ, посебно, као граматичко-лингвистички проблем, особито онда када се именовање жене као носиоца датог занимања, титуле и сл. врши творбеним поступком преобликовања именице граматичког мушког рода у женски граматички род (*професор* : *професор+ица* и сл.).

Сходно томе ваља размотрити:

(1) какве су граматичко-творбене могућности образовања именица типа *potina agentis* као језичког знака за обележавање и разликовање особа природног женског рода од одговарајућих облика именица мушког рода, те

(2) какве су релевантне друштвено-социолошке потребе за таквим разликовањем и именовањем.

А. Граматичко-семантички аспект:

(1) У речничкој литератури (не само српског језика) именице којима се региструју занимања (титуле, функције, достојанства) и сл. по правилу се наводе у облику мушког граматичког рода¹; на тај начин се, међутим, казује само то како гласи *име* датог ентитета, али не и одредба према природном полу (нпр. „Школа за ученике у привреди“; „*Купац* је увек у праву“; „*Аутори, лектори и коректори* обликују текстове у дневној штампи“ – једнако се односи и на мушку као и на женску особу или на обоје, тј. граматички облик именице је у погледу означавања полне разлике немаркиран, неутралан²).

(2) Међутим, ако је именица употребљена у значењској опозицији према особи или особама женског пола, граматички облик мушког рода је маркиран, тј. означава мушку особу (нпр. „*Ученик* мора да буде пажљив према ученицама“; „*Кошаркаши* нису бољи од кошаркашица“; „Један *посланик* се обратио посланицама“).

(3) За казивање да је носилац занимања (титуле и др.) женска особа, облик именице се, начелно, употребљава у граматичком облику женског рода (нпр. „Б.

¹ Изузетак су, дакако, „двородне“ именице типа: *муштерија, кукавица, пијаница, издајница* (тј. именице на -а у ном. јд. што је, начелно, својствено именицама граматичког ж. рода), а које се једнако односе и на мушка и женска бића (исп. „он/она је наша муштерија“ и сл.

² У речницима се облици женског рода дефинишу по систему типа: „*наставница* = „*женска особа наставник*“ што, дакако, не значи да се речју „наставник“ у дефиницији казује да је „наставница“ мушка особа, већ да је реч о занимању, звању и сл. које се зове „наставник“. С друге стране одредницом „наставник“ (м. р.) не казује се да је посреди „мушка особа“ већ „особа која се бави наставом“, при чему је именица неутрална у погледу обележавања природног (мушког) рода. Унеколико је, дакле, сувишно наводити титуле у облику женског рода, што је, решимо, учињено с потписима рекламних фотографија „*кандидаткиња*“ за посланике Демократске странке на којима је писало: „Др Јагода Јорга, лекар, *професорка* универзитета“, или „Александра Дабижић, *дипломирана историчарка* уметности“, иако је већ и на основу фотографије јасно да је реч о женској особи датог занимања.

Б. је и велика *заштитница* животиња“; „Докторка није хтела да прегледа болесницу“ – увек кад је такво разликовање значењски релевантно.

(4) За творбу именица ж. рода најфреквентнији су суфикси *-ица* и *-ка*. У неким случајевима они се испољавају и као конкурентски: *професорица* – *професорка*, *докторица* – *докторка*, *спикерица* – *спикерка*, *водителјица* – *водителјка* итд.

У другим случајевима, алтернирају суфикси *-ица* и *-(к)иња*: *мотористкиња/-ица*, *аутомобилисткиња/-ица*, *спортисткиња/-ица* итд., при чему се обе форме могу осећати као обичне или се само једна од њих осећа обичнијом (овде наведени облици са *-ица* у нашој средини звуче чак необично).

Велики број именица овога типа заправо се реализује само наставком *-(к)иња*, као: *рођакиња*, *земљакиња*, *јунакиња*, *црпкиња*, *Српкиња* итд.

Други суфикси, попути *-уша* (девер – *деврјуша*; простак – *простакуша*; дивљак – *дивљакуша*); *-инка* (*кафеџинка*, *механичка* и др. немају већу опозиционо-дистинктивну распрострањеност ове врсте.

(5) Образовања именица женско рода немају увек ни једнаку комуникативно-семантичку вредност; за разлику од *студенткиња*, *новинарка*, *слушателјка*, *професорка*, *правница* комуникацијски су нераспрострањене: **фотографкиња*, **филолошкиња*, **етнолошкиња*, **командантица*, **инжињерка*, **руководителјка*, **психологичарка*, док би се као семантички ограничене могле означити именице попут: *филозофичарка*, *географичарка*, *биологичарка*, *математичарка* и сл. (уходане, али поглавито – у ђачком жаргону, а са значењем – *наставница* (датог предмета)³.

Б. Социolingвистички аспект:

(1) У друштвеној пракси функционишу занимања (титуле, достојанства и сл.) која се, по природи ствари или услед датих (друштвених) околности, махом односе на мушке особе, као: *боксер*, *патријарх*, *ђакон*, (*над*)*бискуп*, *просац*, *положајник*, *рудар*, *тобџија*, *митраљезац*, *човекољубац*, *удварач*, *младожена*, *купац*, *родољуб* и сл., па отуда за њих у језику нема паралелних форми женског рода⁴.

Уколико би се оваква значења могла односити и на женске особе, то би се морало исказати одређеним детерминативом (именицом) граматичког облика ж. рода, као: „*жена боксер*“ (можда **боксерка*, али свакако не **боксерџица*) или исказом типа „*Марија је боксер*“ сл.

(2) Обрнуто, за занимања (титуле, достојанства и сл.) чији носиоци не могу бити мушка, већ искључиво, или обично, женска лица, као: *бабица*, *породиља*, *дојкиња*, *мајка*, *трудница*, (*медицинска*) *сестра*, *примаља*, *стриптизета*, *хостеса*, *куртизана*, *спонзоруша*, *праља*, *плетилја*, *сервирка* и др. – напоредних облика мушког рода начелно нема.

Уколико се у неким околностима оваква значења могу односити на мушка лица, граматички облик одговарајуће именице остаје у женском роду (нпр. „Петар је силом прилика морао бити *бабица*“; „Професор је био *мајка* за ђаке“, „Он неће да буде *спонзоруша*“).

³ Ови облици ж. рода су изведени стандардним суфиксом *-ка* али од нестандардне именичке форме м. рода – *филозофичар*, *биологичар* и сл. који су начињени аналогijом према регуларним облицима *филозоф*, *биолог* и др. и употребљавају се у ђачком жаргону у значење – *наставник*, *професор* (филозофије, биологије).

⁴ Код Стерије постоји реч *родољубице*, што звучи извештачено.

(3) С обзиром на ту дистинкцију (поделу према роду), очекивало би се и да језички систем доследније остварује употребу двојакних регуларних форми за обележавање мушких и женских носилаца професионалних активности или друштвених одговорности.

Језичка пракса, међутим, показује да таквих, напоредних граматичких облика нема увек или да они као стандардни облици не функционишу увек регуларно; према „мушком“ облику – академик, судија, психолог, кардиолог, хирург, монарх, суверен, књижар, археолог, метеоролог, механичар, дипломата, (фото)модел, социолог, архитекта и сл. творбени потенцијал махом не(радо) прихвата „женске“ облике: *судиница / *судијка / *суткиња, *психологица / *психологиња / *психолошкиња, *кардиолошкиња, *хирургица и др.⁵ Томе се супротставља принцип „обичајене норме“, тј. језичке фреквенције и употребне вредности.

Језичка пракса указује и на то да употреба женског рода за занимања и титуле жена не иде у корак са социолошком и културно-политичким развитком друштвене стварности, да језик такве промене недовољно прати и не налази увек решења у прилог чињеници да у савременом друштву жене заузимају све више позиције које су махом биле предодређене за мушкарце.

Постоји отуда мишљење да се именовањем занимања и титула женских особа која се казују обликом мушког рода заправо игнорише чињеница да и женске особе обављају многе „мушке“ дужности и функције, те да се запостављање именовања таквих функција облицима „женских“ (граматичких) форми може разумети и као својервстани одраз „мушког шовинизма“.⁶

Задатак лингвиста није да измишљају нове речи према политичком поручицима него да речи описују и објашњавају, а када се лингвисти баве нормативним питањима, њихов задатак је да дају препоруку о нормативној прихватљивости појединих речи које већ постоје, али које треба да буду оцењене са становишта актуелне књижевнојезичке норме. То важи и за именице које се односе на занимања и звања лица женског пола. Треба, дакле, препустити пре свега спонтаној говорној пракси стварање посебних назива за занимања и звања која се односе на особе женског пола, а лингвистима и меродавним лингвистичким институцијама треба препустити оцену нормативне ваљаности створених речи. Ту треба разматрати сваку реч понаособ, а не давати начелна правила о стварању нових, политички подобних речи.

При томе ваља имати у виду да је од потребе да се обликом именице истакне пол њоме означеног лица (нпр. *Ту су и студенти и студенткиње*) не мање важна потреба да постоји и могућност употребе општег назива без обзира на пол лица њиме означеног лица (нпр. *Студенти имају и права и обавезе*). У историји српског и других словенских језика ту функцију општег назива добиле су именице мушког рода, што је граматичка чињеница коју не треба политизовати.

Реч је о процесу и о потреби, али и о способности језичког система да остварује своје творбене могућности, што се затим у нормативној лингвистици оцењује с више становишта (системска регуларност, језичка пракса, економич-

⁵ Знаком (*) означили смо облике за које сматрао да немају већу проходност у језичкој комуникацији.

⁶ У том светлу индикативна је расправа проф. др Свенке Савић, *Žena sakrivena jezikom medija, kodeks neseksističke upotrebe jezika*, изд. Футура публикације, стр. 3–47.

ност, прецизност итд.)⁷. Све друго представљало би исхитрен поступак који не би био далеко од насиља над језиком.

⁷ Исп. И. Клајн: „Чак и кад се женски облик нађе, језик је често сувише тром да би га проширио на све случајеве где је потребан“ (С. Савић, *Žena sakrivena jezikom medija*, стр. 9.). М. Ивић: „Нама данас треба много више 'парњачких' лексичких образовања како бисмо, где је то заиста умесно, избором 'женске' именичке форме, на граматички најприхватљивији начин, неку дату женску особу именовали по њеној професионалној ангажованости. Једино питање које се ту поставља гласи: да ли бисмо морали посебно настојати на томе да се процес попуњавања вокабулара у том конкретном детаљу што брже и што темељније обави?“ (*О зеленом коњу, XX век*, Београд, 1995, 151).

Коментар

Лексичко-творбене прилике у српском језику указују на два типа означавања мушких/женских особа као носилаца датих професија или звања:

1. немотивисани тип који кореном (аутохтоним склопом) речи означава природну поделу према роду, као: *мајка – отац; син – кћи; брат – сестра; ћакон, поп, бабица, дојиља* и др. и

2. мотивисани тип, који је изведен творбеним путем од граматичког облика мушког рода суфиксима за обележавање женских особа: *учитељ-ица, аутор-ка/-ица/-киња, песник-иња* и др.

3. У језичкој пракси, међутим, немамо увек једнаке напоредне облике за женска занимања, титуле и сл.; у неким случајевима или изостаје одговарајући облик, или се своди на једну творбену опцију, док се у другим случајевима јављају дублетне форме, као: *професорка / професорица; докторка / докторица, списатељка / списатељица, ауторка / ауторица* и др. При томе се, зависно од контекста, могу у неким случајевима реализовати неједнака денотативна (понекад негативна) значења (исп. *секретарица* (директора) : *секретарка* (за спољне послове, нпр. у САД); *пријатељица* (*блиска познаница*, али и *љубавница*) и др.

Језичка пракса сугерише и следеће:

(1) Од већине именица мушког рода са завршним формантом *-ац* (као: *купац, писац, подлац, просац, стрелац, металац, очевидац, среброљубац, родољубац, човекољубац, женољубац, властодржац, црвенокожац, оперативац, креативац* и др.) не граде се, или се ретко граде форме женског рода, мада се потенцијално могу конструисати (као: **очевиткиња, *креативка* и др.), мада без веће примењиве вредности и језичке валидности (граматичари овакве творевине заправо сматрају неприхватљивим).

(2) Именице м. рода са завршним елементом *-јац*, међутим, лакше могу формирати облике ж. рода (као: *полицајац – полицајка, обавештајац – обавештајка, олимпијац – олимпијка*), мада, рекло би се, такође не увек с најбољом стандарднојезичком легитимацијом (исп. партијац – **партијка*, пешадинац – **пешадинка*, свињогојац – **свињогојка* и сл.).

(3) Од именица м. рода са завршним *-лац* (*вршилац, слушалац, руководилац, криминалац* и др.) махом се не граде форме ж. рода; неке се, међутим, могу изводити од именица м. рода на *-тељ* (као: *читалац – читатељка / читатељица; тужилац – тужитељка / тужитељица; бранилац – бранитељка / бранитељица; добротинитељ – добротинитељка; посетилац – *посетитељка / *посетитељица; тешилитељ – *измириитељка, створитељ – *створитељка* и др.).

(4) Неке именице м. рода са завршетком на *-тељ*, зависно од значења, махом не граде облике женског рода (нпр. од: *(по)крститељ, Спаситељ, Створитељ, исповедитељ, житиљ, вероучитељ, родитељ, редитељ* и сл.), мада знатан број именица мушког рода с тим наставком може послужити регуларно или потенцијално као творбена основа за творбу именица женског рода (исп. *градитељ – градитељка; известитељ – известитељка; тужитељ – тужитељка / тужитељица; тешиитељ – тешиитељка; равнатељ – равнатељка; списатељ списатељка; (ређе пак) редитељ – редитељка, вероучитељка* и др.).

(5) Именице м. рода са завршним сегментом *-ач* (*чистач, купац, певач, добављач, забављач, предузимач, играч, избирач, васпитач, косач*) пружају знатне могућности за образовање напоредних форми ж. рода (као: *купачица, чистачица,*

сакупљачица, ваститачица, косачица⁸ и др.), али не и од именица м. рода попут: *ложач, тумач, удварач, слушач, посматрач, бројач* и др.

(6) Именице м. рода са завршетком на *-ар* (*секретар, мандатар, канцелар, пекар, млекар, станар, морнар, крмар, калемар, ћилимар* и др.) граде се им. ж. рода наставком *-ица* (*млекарица, секретарица*) или (само) наставком *-ка* (*млекарка, станарка, министарка, секретарка, канцеларка* (с одређеним дистинктивним значењем према облицима на *-ица*), али не: **рибарка, *морнарка* или **морнарица* и сл.

(7) Од им. м. р. са завршним *-ик* (*цариник, католик, правник, кољаник, војник, државник, дописник, посланик, председник, правник* и др.) граде се или се не граде облици ж. рода; од неких су сасвим уобичајени (као: католик – *католикиња*, посланик – *посланица*, председник – *председница*, правник – *правница*), а од неких је то тешко или једва могуће (нпр. од м. р. *кољаник, војник, државник*), док неки облици указују на евентуалне разлике у значењу (исп. – *дописница, посланица*⁹ и сл.).

(8) Значајан и готово непремостив проблем творбе „женских“ облика представљају неке именице страног порекла, особито оне које се у м. роду завршавају на *-лог*, у мањем облику и оне (па и неке нашег порекла) именице које се завршавају на *-ик*, такве као: *педагог, оториноларинголог, геолог, демагог, биолог, археолог, музеолог, гинеколог, кардиолог, фармаколог, музиколог, односно: академик, большевик, неурастеник, женик, кољаник, коњаник, положајник* и др.

Покушаји да се репертоар женских облика надопуни облицима попут **педагошкиња, *педагогиња, *психолошкиња, *психологиња, *музикологиња* и сл. немају валидну вредност, док се од неких им. м. рода, као *кољаник, неурастеник, большевик, коњаник* и сл. готово и не могу успостављати и напоредни облици ж. рода, а да то не буде усиљено форсирање без системске ваљаности у језику.

Ваља, међутим, нагласити да овај материјал не обухвата најпотпуније преглед и анализу стања ствари. Приказан је, заправо, илустративни, а не свеобухватни скуп модела језичког творбеног система ове врсте. Потпунији преглед регуларних и потенцијалних могућности захтева комплетније истраживање, узимање у обзир свих творбених елемената, што се овом приликом не чини. Оно што се на основу наведенога ипак може закључити јесте – да језик не пружа увек (очекиване) могућности за творбу именичких облика женског (или и мушког) рода, али и да, с друге стране, постоји језички потенцијал који, на основу постојећих модела, реално омогућава новотворевине, мада је потенцијал језика знатно већи од онога што сам језик на основу њега практично прихвата и (може да) реализује.

А једна од „штета“ неискоришћеног потенцијала језика проистиче и из недовољне језичке „прилагођености“ потребама, а испољава се не само у творби, већ и у синтаксичким, особито конгруенцијским околностима, поготово таквима

⁸ Данас – *косачица* махом означава уређај (машину) за кошење, а не женску особу која коси. Исто се може запазити и у другим приликама, ако је, развојем нове технологије значење мањег радника/раднице замењено значењем уређаја, машине и сл.

⁹ *Дописница* = 1. поштанска карта, а у новије време и 2. женска особа новинар-дописник; *посланица* = 1. службена порука црквеног/државног поглавара, а у новије време и 2. женска особа (народни) посланик (нпр. у парламенту).

које несистемски имплицирају облик субјекта у мушком роду, а предикат у женском, попут: *Посетила ме је доктор; *Јавила се слушалац; *Председник је рекла, и сл.

Сличан проблем испољава се и у непосредном обраћању женској особи титулом у мушком роду (*Ви сте, докторе, љубазна; Познати лингвиста је рекла и сл.), што је логички и језички неодрживо, а стилски рогобатно.

У језичкој пракси, у таквим случајевима функционишу следећа решења: (а) најприродније: успостављањем регуларне граматичке форме женског рода („Посетила ме је докторка“) или се (б) појам жене наводи у мушком роду с допунском одредбом (именицом) у женском роду („Посетила ме је госпођа доктор“; „Наша колегиница доктор ће одржати предавање“), односно (в) конструкцијом: жена + именица у мушком роду („Она је жена митраџезац“), што, међутим, сем у првом наведеном случају, није увек у складу с језичком логиком и лепотом изражавања.

Већ смо истакли, а овде поново наглашавамо, да се именицама м. рода начелно само именује лексички ниво занимање (титула, функција и сл.), дакле, форма мушког рода, по правилу, не значи мушку особу. Тако ваља разумети и примере (узете из *Политике*): „На Бемус из Беча стиже драг и редак гост – Београђанка Наташа Вељковић“ (није речено *драга* и *ретка гошћа*) или: „Брижит Бардо је познатија као *заљубљеник* и *заштитник животиња*“ (није казано: *заљубљеница* и *заштитница*), јер је посреди номенклатурна функција речи, а не ознака рода.

Дакако, кад се саопштење селективно односи на женске особе, граматичка форма именице ж. рода је не само оправдана већ и неминовна, као у: „Ђани Версаче успео је да *менакенке* увуче у шортсеве.“

И, најзад, још две напомене:

(1) Граматички облик женског рода може, у односу на „неутрални“ облик м. рода, бити, у неким случајевима, функционално и семантички недовољно селективан. Наиме, исказ типа „Леила Руждић је најбоља међу *политичаркама*“ може да значи да је реч о особи која је, као таква (политичарка), најбоља међу женама које се баве политиком, на супрот исказу – „најбоља је међу *политичарима*“ – што, начелно, има опште значење, односи се на све (и мушкарце и жене) који се баве политиком.

(2) Граматички недостатак облика ж. рода огледа се и у томе што од њега није могуће начинити односни придев (наставцима *-ски*, *-чки*, *-шки* и др.), па отуда и нема облика као **психологињ-ски* (< *психологиња*), ни **наставнич-ски* (< *наставница*) и др.

Нацрт ове одлуке припремио је Егон Фекете, а разматрана је на састанку Комисије бр. 7 3. 11. 2006. и 23. 1. 2007, када је усаглашен коначни текст, који је као Одлука бр. 57 усвојен на X седници Одбора за стандардизацију српског језика, одржаној 22. 3. 2007. године.

ШЕЗДЕСЕТ ГОДИНА ИНСТИТУТА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Институт за српски језик Српске академије наука и уметности основан је 15. јула 1947. године³. Наиме, 30. јуна 1947. године објављен је Закон о Српској академији, којим је предвиђена реорганизација ове највише научне установе. Тада су основани њени институти, међу њима Институт за српски језик, са задатком да изграђују научне кадрове и реализује велике научне пројекте. Институт је у складу са закључцима Новосадског договора из 1954. године преименован у Институт за српскохрватски језик марта 1958. године. Године 1992. поново је вратио првобитан назив Институт за српски језик Српске академије наука и уметности. Институт је унеколико мијењао свој правни статус: до 1961. године био је Академијин институт, тада Влада Народне Републике Србије својом одлуком проглашава институте самосталним установама. Институт у свом називу тада нема име САНУ. Он се поново вратио у састав САНУ 1992. године, дакле опет је постао Институт за српски језик САНУ. Ове промене статуса нису се битно одражавале на програмску оријентацију Института: он је и даље био програмски чврсто везан за САНУ.

Први директор Института био је академик Александар Белић, који је на тој дужности остао све до смрти 1960. године. Институт је преузео, као један од најважнијих својих задатака, послове Лексикографског одсека на изради великог рјечника, чија је прва књига изашла 1959. године под називом *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*. Седамнаеста књига је изашла 2006. године. Око овога пројекта, чији назив је данас *Лингвистичка исцјраживања савременог српског језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика*, који се одвијао у најтјешњој сарадњи са Српском академijом наука и уметности, окупљао се највећи број сарадника Института.

Већ од самог почетка постојања Институт има шири програм рада од израде великог рјечника. Поред развоја научног подмлатка (Институт додељује стипендије талентованим студентима српског језика), у Институту су се реализовали и други научни пројекти. Као један од главних задатака у научном раду Института дијалектолошки рад је назначен још приликом преговора о његовом оснивању⁴, и у Институту је требало спремати дијалектолошку грађу за дијалектолошки атлас српскохрватског језика. Поред овога, у Институту је био и ономастички пројекат. Велики број младих сарадника школован је управо за обављање послова на овим научним пројектима. Данас се у Институту за српски језик, а у сарадњи са САНУ, реализује пројекат *Дијалекто-*

³ У раду „Тридесет година рада Института за српскохрватски језик“ (*Наш језик* XXIII/3–4) Бранислава Аранђеловић-Живковић, очито грешком, наводи као датум оснивања Института 15. јуни 1947. У другим прегледаним изворима наводи се 15. јули, нпр., *Годишњак САНУ LIV* (1947), стр. 38; *Годишњак САНУ LV* (1948), стр. 39, итд., као и Ирена Грицкат у обимној студији „Наука о језику у делатности Академије“ у *Гласу САНУ CCCLXXIX*, књ. 15 (1996), стр. 58.

⁴ И. Грицкат, наведено дјело, 64.

лошка истраживања српског језичког простора, у оквиру кога се ради и *Српски дијалекатски атлас*.

Институт је посвећивао пажњу и другим научним областима, можда не у истој мјери као овим набројаним. Резултати тих истраживања публиковани су у редовним публикацијама које је Институт издавао — сам или са Српском академијом наука и уметности. То су (пored *Српског дијалектолошког зборника*) *Јужнословенски филолог* и *Наш језик*. У Институту су била штампана и посебна издања, а касније је покренута едисија *Библиотека Јужнословенског филолога*. Све ове публикације излазе и данас. Часописи су добили обиљежје редовних годишњих публикација. Поред ових, данас су покренуте још двије редовне публикације: *Лингвистичке актуелности* и *Монографије*, а повремено се објављују поједина дјела у сарадњи са другим издавачима.

Потребе су налагале да се у Институту заснивају и други дугорочни научни пројекти како би систематско изучавање српског језика постало свеобухватније. Тако је 1971. године у сарадњи са САНУ у Институту основан и старословенистички одсек, у коме се реализује пројекат *Обрада старих српских синоеника и израда Речника црквенословенског језика српске редакције и Српског јеванђељског речника*. Године 1983, опет на предлог Одељења језика и књижевности САНУ, основан је етимолошки одсек. У њему се реализује пројекат *Етимолошка истраживања српског језика и израда Етимолошког речника српског језика*. Поново је кадровски ојачан одсек за дијалектологију, у коме је заснован пројекат *Дијалектолошка истраживања српског језичког простора*, у оквиру кога се ради *Српски дијалекатски атлас* и *Српски ономастички речник*. Од почетка 2006, у сарадњи са Одељењем језика и књижевности САНУ, на предлог Одбора за стандардизацију српског језика, основан је и одсек за савремени српски језик и покренут дугорочни пројекат *Опис и стандардизација савременог српског језика*. Како је већ истакнуто, сви одсеци раде у тесној сарадњи са Одељењем језика и књижевности САНУ: или пројектима у Институту руководе дописни чланови САНУ или раде под надзором одбора САНУ. Програмска политика Института усаглашава се са САНУ и кроз рад Научног већа Института, у чијем саставу су и њени представници. Исто тако, сагласност на годишње планове рада даје и Одељење језика и књижевности САНУ.

СЕДАМДЕСЕТ ПЕТ ГОДИНА НАШЕГ ЈЕЗИКА

Имамо пријатну дужност да у овом броју *Нашег језика* проговоримо о два јубилеја. Навршава се седамдесет пет година од покретања часописа *Наш језик* и шездесет година од оснивања Института за српски језик САНУ. То је прилика да нашим читаоцима макар и у најкраћем представимо резултате које је постигао наш часопис, као и резултате које је за ових шездесет година рада постигао Институт.

1

Часопис *Наш језик* покренуо је 1932. године академик Александар Белић. Било је то време када се српски језик вуковског типа развио у модеран књижевни језик, способан да прати друштво у свим областима његовог живота. Сјетићемо се да је он такав постао већ почетком двадесетог вијека, за које вријеме се везује тзв. београдски стил. Сасвим је разумљиво да је поред постојећих часописа *Српски дијалектолошки зборник* (1905) и *Јужнословенски филолог* био потребан један часопис који би се бавио првенствено проучавањима српског књижевног језика и питањима језичке културе. Такву потребу образложило је Уредништво у првом броју: „Наш програм је врло прост и разумљив: ширење у што већој мери међу претставницима нашег образованог друштва правилних погледа о нашем књижевном језику и о језику уопште; изношење сметњи његову правилном развоју и предлагање онога чиме би се каква неправилност или језичка погрешка могла заменити“¹.

¹ *Наш језик* I, стр. 2. У време покретања часописа било је на снази српско-хрватско језичко заједништво. Тако се задатак који је пред часопис стављен тичао српскохрватског књижевног језика. О томе пише А. Белић у раду „Српскохрватски књижевни језик“, који је објавио одмах иза уводне ријечи. На једном мјесту у том чланку он каже: „Према томе, дух књижевног језика Вукова, у којем се огледа дух народног језика који је узет за основицу књижевног језика, и данас је основни критериј правилног књижевног језика“, стр. 5.

До Другог свјетског рата изашло је седам годишта *Нашег језика* и прва свеска осмог. У њему су сарађивали лингвисти из Београда и других центара. Александар Белић је имао прилоге у свакоме годишту. Са почетком Другог свјетског рата и овај часопис је престао излазити.

Први послератни број *Нашег језика* изашао је тек 1949. године. Сада је издавач био Институт за српски језик САНУ, а уредник је опет био академик Александар Белић. Часопис није промијенио своју концепцију; опет је покренут као часопис за питања књижевног језика и језичке културе. У уводној ријечи уредништва стоји и ово: „Наш се књижевни језик са успехом развија више од сто година. Његове је основе ставио Вук Караџић, а утврдио их Ђура Даничић. Али никада, ни у једном језику, такви основи нису остајали стални за сва времена. Таква су само начела на којима су они засновани, докле се и они под каквим нарочитим околностима не би изменила. (...) Сем свега овога, наш ће часопис продужити и даље да тумачи особине нашег језика, да исправља грешке и недоследности у штампаним текстовима и говорном књижевном језику, да подиже љубав према језичким испитивањима уопште и подстиче неговање лепе и правилне речи. У језику се огледа и живот и култура једног народа...“ (стр. 3 и 5). У часопису су објављивани радови који се односе на савремени српски (српскохрватски) књижевни језик. Исто тако, објављивани су радови посвећени његовању језичке културе. У *Нашем језику* је постојала рубрика „Језичке поуке“, у којој су стручњаци указивали на различите случајеве одступања од норме књижевног језика и нудили савете читаоцима у вези са недоумицама око разних проблема. Ова корисна рубрика доприносила је да *Наш језик* буде привлачан међу учитељима и наставницима у школи, али и у новинским и другим издавачким кућама и међу свима оним који су водили рачуна о чистоти и љепоти свога језичког израза. С временом су се сличне рубрике почеле појављивати у дневним и недељним листовима, па је ова рубрика изгубила један број читалаца, али би вриједило размислити о томе да она буде опет враћена, можда у нешто другачијој форми. То је посебно постало актуелно данас, након што је престао да излази часопис за језичку културу *Језик данас*.

У *Нашем језику* сарађивали су лингвисти из различитих културних центара Југославије, све до њеног растакања. Не само да је академик Александар Белић уређивао часопис до своје смрти (1960) него је био и један од најактивнијих писаца прилога². После Белићеве смрти уредник часописа био је академик Михаило Стевановић, од књиге Х/3–4 до књиге XXI/1–2. Од књиге XXI/3 до књиге XXX уредник је био академик Митар Пешикан, а од XXX до XXXVI књиге часопис је уређивао проф. др Мирослав Николић. Часопис је успио да у послератном периоду одржи уједначено излагање и да одржи у основи концепцију коју су му намијенили његови покретачи.

² Тако је утврђено да је А. Белић објавио у *Нашем језику* прилоге у 96 свезака од 99, колико их је изашло за његова живота — М. Стевановић у *Наш језик* н. с. Х/3–6, 69.

**VI. ИСЕЧЦИ ИЗ НОВИНА, ЧАСОПИСА,
КЊИГА И С ИНТЕРНЕТА**

Михаило Нешпић
15. Маја 2007. г.
10. Јакоб 2007. г.
10. Јакоб 2007. г.
10. Јакоб 2007. г.

Погрешна употреба потенцијала

Повод за ово моје писање је погрешна употреба потенцијала на разним телевизијама. Навешћу најпре погрешне примере из новембра.

1. „Кога би Ви желели да видите...?“
2. „Је л' би ми могли да производимо...?“
3. „Молим да запишете суму коју би желели да задржите за себе!“
4. „Марија, је л' би можда променили...?“
5. „А Ви нам реците за које питање би желели...“
6. „Тражимо четири одговора у овом првом кругу да би могли прећи у други.“

У граматикама за више разреде гимназије лепо стоји: „Потенцијал (могући начин) тради се од сваког глагола када се уз његов облик радног придева пола облик аориста по-

моћног глагола 'бити'. Дакле: ја бих певао, ти би свирала, он би играо, ми бисмо читали, ви бисте писали, они би радили“.

Наши ученици обично науче да употребе оно „х“ у првом лицу једине, међутим, када су у питању прво и друго лице множине мало ко у нашем народу то тачно употреби.

У време ових предизборних кампања уверавамо се често да недовољно писмени политичари (говорници) греше у овоме у својим наступима. Ако њима многи и не замерају, јер имају сасвим други циљ, ја замерам водитељима појединих емисија и њиховим гостима, познатим личностима (глумци, редитељи, новинари...), којима се омакне: „ми би морали, ви би требали...“

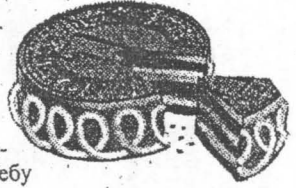
Водитељи квизова би, због пријемчивости тих медија и великог утицаја на гледаоце, морали да поправе своју употребу потенцијала. Оно што наставници у школи сталним вежбањем поправе код ученика то водитељи разних емисија лако покваре.

Наши људи, често и не размишљајући о лошем утицају погрешно употребљених речи, подржавају водитеље и онда неће бити чудно ако једног дана сви у овој земљи у сваком лицу једине и множине потенцијала (кондиционала) казују облик „би“.

Није то само погрешна употреба неког глаголског начина него несмарност која нас полако али сигурно води у упрошћавање српског језика. Па нећемо се ваљда угледати на граматичку једноставност ен-

глеског језика? И не води ли то погубно занемаривање негована особености свог матерњег језика, уз остало, и у лингвистички неоколонијализам?

Михаило Нешпић
Ншц

Украјински језик је аутентичан

„Добре вибрације за „Теслу“ и „Варијације“ 6. и 7. јануар

у „Позоришним новинама“ за децембар 2006–јануар 2007, које су изашле као додатак уз број „Политике“ од 6. јануара 2007. године, објављен је чланак „Добре вибрације за „Теслу“ и „Варијације““ посвећен, изузетно радосном догађају у развоју културних веза између Украјине и Србије – гостовању у Кијеву Народном позоришта из Београда. Као амбасатор Украјине у Републици Србији српљаци поздрављам успех српских глумача у својој земљи и желим да потврдим да обе државе ulaзу у значајне напоре у jaчање културне сарадње и што боље узajмaно упознавање двају наших пријатељских словенских народа.

Међутим, горепоменути чланак садржи још један пасус који даје српском читоцу апсолутно унакажену слику о украјинском језику. Према аутору чланка, украјински књижевни језик тек сада се на већинам начин ствара на основу дијалекта руског језика. Општи позитивни топ чланка усебују да аутор није имао снесну намеру да уреди украјински народ, него је нехотимице направити грешке кад је писао о теми о којој није довољно информисан. Желели да читаоци „Политике“ добију објективну представу о том питању, одлучио сам да у овом допису укрaткo прeдочим главне чињенице о украјинском језику.

Украјински језик, поред руског и белоруског, спада у групу источнословенских језика. Украјински говорници око 45 милиона људи у Украјини, али и у Русији, САД, Канади и у мно-

гим другим земљама где живи бројна украјинска дијаспора. То га чини једним од највећих по броју оних који говоре овим језиком у свету. Мада свако употребљава хрaлaсe, усудио биx се да кажемо да се украјински разликује од руског и белоруског отприлике као што се српски разликује од словеначког или македонског. Мислим, тога је сасвим доста да се увери да је рет о посебном језику, а не о некаком дијалекту.

Науци подаци сведоче и о древности украјинског језика, његовој културној и књижевној традицији. Један од водећих српских слависта, дописник члан САНУ Прeсрaг Шипер у свом „Увоку у славистику I“ пише да се у Кијевској Русији већ у XI веку стварају оригинална књижевна дела, на пример „Слово о Игоровом походу“.

„Слово о закону и благодати“, дела Владимира Мономаха и др. (Полјаснићу да је Кијевска Русија, а тачније Кијевска Русија, назив настао у деветом веку прве државе источних Славена на челу са Кијевом.) Следиће две фазе развоја нашег језика, које представљају наставак непрекидне еволуције језика Кијевске Русије, биле су период староукрајинског језика од XIV до средине XVIII века и период савременог украјинског књижевног језика. На староукрајинском ствара се богата литература. О утицају украјинске барокне традиције тог доба на српску књижевност није још, између осталог, Милорад Паској својој „Историји српске књижевности Барок“.

Прелазак књижевности са староукрајинског на савремену народни језик, који се може упоредити са прелазком са славеносрпског на Вуков језик у Србији, обележило је објављивање 1798. бурлескне поеме Ивана Котљарског „Енејиша“. Са-

времени украјински књижевни језик у потпуности је формиран највећи украјински песник Тарас Шевченко (1814-1861), чија су изабрана дела „Кобзар“ крајем прошле године поново објављена у Србији. После Шевченка су дошле бројне генерације песника и писаца који су брзо подigli украјинску писану реч на модаеран европски и светски ниво. Српски читалац може да се упозна са богатством украјинске књижевне традиције захваљујући енциклопедијској Антологији украјинске поезије 16-20. века „Умест ветровима“ (2002), коју је приредила проф. др Јулијана Поповић, а на српски преузео проф. др Милорад Сибинић.

Назив антологије, најжалост, није случајан. Украјина је више векова била колонија различитих империја, између осталог, и совјетске. У Руској империји украјински језик је био сирематски потискиван и неколико пута директно забрањиван. Први пут он је добио статус државног у Народној Украјинској Републици која је настала 1917. године, али била је срушена од большевика 1920. године. У совјетској Украјини украјински језик је у почетку добио сва права и функционисао као државни језик, међутим, са почетком Стаљинових репресија обнавља се и протон украјинског језика, књижевности и културе, политика русификације настајала се све до краја совјетске власт. У савременој независној Украјини украјински језик повратио је статус државног. Стога је сасвим природно да се сада створила политика језичног и културног претпорада. У исто време, у демократској Украјини Уставом су обезбеђена сва права језика националних мањина.

Посебно желим да нагласим да је после стицања државне независно-

сти Украјине порасла популарност украјинског језика у свету. Већ пет година изузетно активно ради овељеве украјинистике. Филолошког факултета Универзитета у Београду. Прошле године дипломе су добили први српски украјинисти. Не сумњам да ће проучавање украјинског језика у Србији, као и српског у Украјини, значајно допринети jaчању пријатељства и сарадње између наших земаља и народа у свим сферама политичког, културног, наукарог и економског живота.

АнатOLIЈ ОлиVIЊИК,
амбасатор Украјине у Републици Србији

„Политика“ 6. јануара 2007.

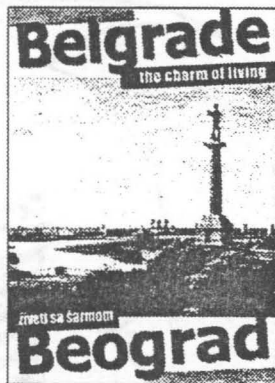
О УСТАВНОМ РЕШЕЊУ СЛУЖБЕНОГ СРПСКОГ ПИСМА

ЛАТИНИЦА НИЈЕ У ОПАСНОСТИ

*Срето Танасић: Ћирилица као службено
писмо у Србији у складу са жељама ЕУ.*

КРАЈЊЕ је време да се нови Устав почне примењивати у пракси. Ми смо се сто година служили латиничним писмом, многа значајна дела написана су на латиници. Ако је нешто на српском језику, подразумељиво је да то буде и на српском писму, дакле на ћирилици.

Срето Танасић, директор Института за српски језик САНУ, изнео је "Новостима" јуче на 45. скупу слависта Србије ово своје мишљење поводом члана 10.

УОБИЧАЈЕНО Разгледница

НАГРАДА "ГЛАГОЛИМА"

НА јучерашњем отварању 45. скупа слависта Србије, на Филолошком факултету, награда "Павле Ивић" за најбоље дело из славистике и србистике у 2006. години, уручено је Марти Бјелетић за дело "Исковрнути глаголи - Типови експресивних превербалних форманата".

новог Устава Републике Србије у којем се прописује како је у нашој земљи у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо.

Наш саговорник сматра да је логично очекивати да убудуће и личне карте грађана буду исписане, као и сва обавештења на улицама. Сведоци смо, према његовим речима, да су државна обавештења још на латиници.

Оцену како је назадно то што се латиница мимоишла у одређивању службеног српског писма, Танасић сматра за неосновану и каже како и мањи народи у

Европској унији имају посебну бригу о свом језику и да их нико још није осудио да су ретроградни. Напротив, ЕУ поручује да су народи дужни да чувају своју баштину.

- Не треба се плашити да је овај Устав докинуо латиницу. Биће сасвим довољно простора за то писмо и треба водити рачуна да младе генерације науче и латиницу. Али брига државе ће бити да обезбеди да се српска ћирилица нађе своје место, јер ми смо пре свега држава српскога језика - говори Танасић. ■

Б. ЂОРЂЕВИЋ

Новости, четвртак, 11. ЈАНУАР 2007. КУЛТУРА

УТИЦАЈ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА НА СРПСКИ

Неспоразуми у споразумевању

Истраживање показало да је доста низак степен разумевања англицизама код корисника српског језика

Многобројне реформе у свим друштвеним сферама и прилагођавање страних система и процена, уз настанак сарадне са стручњацима за језик, као је о повољној терминологији реч, бихатост и неспор одговорних према том проблему, немаловику су са собом повукли стиховику лашину нове терминологије у свим областима, која није прилагођена српском језичком систему.

На почетку 21. века енглески је одомаћени страни језик у свим земљама света, због распрострањености и отворене доступности у комуникацији, што је и довело у језик са којима долази у допир. У том процесу ни ми нисмо изузетак. С њим се не сустрелимо само преко штампаних текстова, телевизије и филма, него и преко свог матерњег језика. Зато желимо да укажемо на неке примере његове несекетивне и стиховику употребе у српском језику. Хоћемо да покажемо и докожемо поразавлање и забривљајуће стање наше језичке праксе и укажемо на нужност залагања за прихватан однос према језику и његово знање и осмишљавање коришћења.

Како сада ствари стоје, итиглед да је то борба с ветреницама.
• Шта да кажемо друго када видимо да мушкарци у проследним филмовима *Италија* жене да се *фидур* да нас, уместо да их задропе? Или када телевизије без преставља приказују плакатиште умросте *искеромине*, када штампа и остали медији илентивају о умростим *искероманима*, о *револу-*

пучо предизивање недопустиво јер је резултат бесмислен израз: „Шерон Стоун је ошче остварила сјајну, дефиницијану улогу“, уместо *искеромани*, *макдружени*.

Протеран са факултета

Што се тиче истраживања, које је представити ове књиге, одговори на постављена питања креху се од оних који охрамевају потпуно неразумљиве значења англицизма у датом контексту, до оних који укажују на то да је нека испитанија на прани начин разумео значење. Многи испитаници су у заблуди када мисле да у потпуности или делимично разумеју значење позимљене лексеме у датом контексту. Један од најбољих примера који то потврђује јесте израз *тракција* репетан у реченици *У Италију су ирочејим ~~Италијанцима~~ италијанцима, па су испитивали поред прокативањих српских лексема ~~аирлири~~, ~~аирлири~~, ~~аирлири~~, ~~аирлири~~... понуђали и бројне неадекватне замине: шаролики, обрече, ~~рокатини~~, ~~изложени~~, ~~јасни~~, ~~активисти~~?... Или када за *хеленија* кажу да је *родољубив дојдур* уместо *дојдур*, или да *бреје* *перлод* значи *сви перлод*, *перлод* *заклат* *носни* уместо *перлод* *мрочиња* *кредина*, па чак и да реч *фидур* значи *ај*, *зодан* *момак* уместо *лејак*, или *руки* *сезоне* је *руководица* *сезоне* уместо *локација*!*

Н. Кошћ

Под термин англисрпски не подводи се сваки утицај енглеског језика на српски, него само оно што чини неоправдане и непотребне иновације настале под утицајем енглеске норме

Волф Ошлес: Подела српскохрватског језика је потпуни идиотизам

БЕРЛИН - Стручни сарадник Немачког института за међународну политику и безбедност, Волф Ошлес, сматра да је подела српскохрватског језика на српски и хрватски идиотизам, а посебно одговорнима за поделу овог јединственог језика сматра Хрвате.

У Европском магазину, немачком политичко-културном месечнику, проф. др Ошлес објавио је текст под насловом „Балкански језици у ЕУ“ у коме наводи да је „вероватно да се ближе позабави српским, бугарским, румунским, македонским, словенским и хрватским језиком, ако нешто још има“.

- Дакле, постоји ли уопште тај хрватски језик, иронично наглашава др Ошлес.

Он сматра да ни Срби, ни Хрвати нису националне групе, него „кмишиљене“ етно-лингвистичке групе на Балкану.

- Срби, Хрвати и сви остали један су народ, понавља Ошлес.

Он подсјећа на Бечки књижевни договор из 1850. године који, како каже, потврђује да Срби и Хрвати имају јединствен књижевни и стандардни језик.

Према његовом мишљењу, најугледнији језички стручњак с тог подручја јесте Вук Стефановић Караџић.

Хрватски је језик, сматра овај балканолог, потпуна бесмислица.

- У науци се сто година говорило о срп-

скохрватском, док хрватски фашисти, усташе, у априлу 1941. нису преузели власт, па су ту научну чињеницу променили, наводи у свом тексту др Ошлес.

- У почетку, у Југославији тај језички национализам није имао никакве шансе с обзиром на то да је Новосадским договором усташе и српски језик у две секундарне варијанте, подсјећа овај стручњак Института за међународну политику и безбедност.

Он каже да је идиотизам почео 1967. године Декларацијом о називу и положају хрватског књижевног језика, која је изазвала дољње провокације. * (СРНА)

Немачки слависта сматра Вука највећим лингвистом

Nemački profesor tvrdi da su Srbi i Hrvati jedan narod

ČUDO Profesor Volf Oščlis, saradnik Nemačkog Instituta za međunarodnu politiku i bezbednost, objavio je tekst „Balkanski jezici u EU“ i pri tom je posebno užasnua hrvatsku javnost. – Vreme je da se stručnjaci više pozabave srpskim, bugarskim, rumunskim, makedonskim, slovenačkim i hrvatskim jezicima, ako ga ima, dakle, ako uopšte postoji hrvatski jezik, napisao je Oščlis. Prema njegovoj oceni, ni Srbi, ni Hrvati nisu nacije, nego „etno-lingvističke grupe“ koje zajedno čine jedan „južnoslovenski“ narod. Podsećajući na Bečki književni dogovor iz 1850, on ukazuje da je Vuk Stefanović Karadžić i sada najugledniji jezički stručnjak s Balkana i da je hrvatski jezik „potpuna besmislica“ i „idiotizam“. – U nauci se sto godina govorilo o srpskohrvatskom, dok fašisti -ustaše - nisu 1941. preuzeli vlast u Hrvatskoj pa su nastojali da tu činjenicu promene - naveo je Oščlis, na zaprepašćenje lingvиста u Zagrebu.

— НОВОСТИ — 23. 01. 2007. — ДРУШТВО —

ЗБОГ КРШЕЊА ВАЖЕЋЕГ УСТАВА РСГ, ПРОТИВ ПРЕДСЕДНИКА ПАРЛАМЕНТА РАНКА КРИВОКАПИЋА

ТУЖБА ЗА „ЦРНОГОРСКИ“

ПОДГОРИЦА - Михаило Миљанић, пензионер у пензији, поднео је кривичну пријаву основном државном тужиоцу у Подгорици против Ранка Кривокапића, председника Скупштине Црне Горе. Разлог, злоупотреба службеног положаја и кршења чл. 9 још важећег Устава РСГ, јер у парламенту често користи термин „црногорски језик“, који званично не постоји.

У тужби се наводи да „Кривокапић прејудуцира националну одредницу језика у будућем Уставу РСГ, омаловажавајући при том још важећи, чиме уједно вређа моја уставна грађанска права и национална осећања, јер сам припадник српског корпуса у Црној Гори“.

Миљанић је свим шефовима посланичких клубова упутно захтев да парламент покрене поступак за разрешење Ранка Кривокапића са функције председника.

„Иначе је понашање Кривокапића превршило сваку меру, што је нарочито дошло до изражаја самовласним довођењем у Скупштину ЦГ лажног митрополита ЦПЦ, чиме је, такође, злоупотребно и приватизовао положај и ставио га у службу најприсемније, односно подземне, дневне политике... Посебна је прича његово држање руке на прима приликом интронизације садашње, надам се још краткотрајне, државне химне, чиме одаје почаст стиховима издајника Секуле Дрљевића.

Миљанић је кривичну пријаву поднео и против Милке Љумовић, као одговорног лица у Црногорској комерцијалној банци АД Подгорица, зато што је у банкоматима те банке, широм Црне Горе, клијентима понуђен на избор још званично непостојећи „црногорски језик“.

■
В. КАДИЋ

Мр Јован Вуксановић,
Секретар Одбора за стандардизацију српског језика
Министарство просвете и спорта
Захумске 14
11 000 Београд
Телефони: 2415-464 (и факс); 064/813-40-79
е-mail: jovan.vuksanovic@mps.sr.gov.yu

АКТУЕЛНА ЈЕЗИЧКА СИТУАЦИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ И РАД
ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

(тема реферата на међународном научном скупу **Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација**, Подгорица 24. и 25. маја 2007. године)

РЕЗИМЕ

Одбор за стандардизацију српског језика (основан 12. 12. 1997. године у Српској академији наука и уметности у Београду) сачињавају истакнути лингвисти, изабрани представници трију академија наука и ум(ј)етности (ЦАНУ, САНУ и АНУРС), те осам универзитета (Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско [Источно] Сарајево) и још три упоришта српског језика (Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга).

Стандардолшки рад Одбора одвија се у девет комисија – за поједина подручја језичког стандарда (фонологија, морфологија и творба р(и)јечи, синтакса, лексикологија и лексикографија, праћење и истраживање правописне проблематике, историја језичког стандарда, језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, затим комисији за корпус и, најзад, комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања – или како се још назива „мали Одбор“). Потоња комисија – састављена од представника трију академија, предс(ј)едника и секретара Одбора – обезб(и)јећује текућу сарадњу свих комисија и језичких институција, као и рад Одбора између с(ј)едница, посебно када је требало хитно реаговати.

Основна документа за рад Одбора јесу: *Споразум о оснивању*, *Програм рада* и *Пословник*. Осим тих докумената као кључних нормативних аката, Одбор доноси и друга документа – интерни назив им је *одлуке*. Те одлуке следе иза добро промишљених и одабраних језичких ситуација и крупних деоница језичке стандардности а јавности се упућују као *савети*, *препоручења*, *реаговања*, *исправке*, *ставови*, *закључци*, *накази*, *гледипшта*, *мишљења* и сл. – готово увек с образложењем. На годишњој седници Одбора разматра се и усваја извештај о раду у претходној години, усвајају се смернице за текућу годину и доносе одлуке које се упућују оснивачима и јавности. Сведочанство о томе шта се дешавало са српским језиком и његовим писмом, али и о томе какво је било језичко окружење – политичко, друштвено, културно, дијалектолошко и социолингвистичко – дато је у девет књига *Стиса* Одбора (списи Матичног одбора, списи Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, списи упућени Одбору, списи осталих комисија, издвојена документа и одлуке, исечци из новина, часописа, књига, прилози с интернета и други прилози чланова Одбора и његових комисија).

Решавање актуелних питања нормативистике на целокупном говорном подручју српског језика и потреба за језичким планирањем, што би водило ка адекватној језичкој политици у пракси, захтевају усаглашено деловање надлежних државних органа, али и делова народа у старој и новој дијаспори. То је услов да би се могли

остваривати sledeћи ciljeva из Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика: 1) обједињавање људи од науке и струке и њихових институција на целокупном простору српског језика; 2) систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором; 3) доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странама и уклапање српског језика и србистике у међународне пројекте; 4) унапређивање сарадње с државним органима како би србистика и материјално, и кадровски, и програмски могла јачати и способљавати се за адекватно реаговање на нове изазове.

Из реченог може се закључити да Одбор за стандардизацију српског језика јесте нови оквир, али не и нова институција, оквир што обједињује највише институције научне, пров(ј)етне и културне задужене за врхунску бригу о лику српског језика на целокупном његовом говорном подручју.

Активности Одбора нису сведене само на решавање усколингвистичких питања – јер се у измењеним политичким и језичким приликама – решавало и друштвено, социolingвистичко, културно и политичко окружење српског језика, чија су матична подручја подједнако и Србија, и Црна Гора, и Српска.

Раздвајањем Србије и Црне Горе и доношењем нацрта највишег правног акта независне Црне Горе изгледа да се улази у завршну фазу именована још једног језика – црногорског. Тиме се настоји укинути српски језик као службени језик, а неизвесно је и то да ли ће ћирилица бити службено писмо. Поводом тога Одбор се – преко своје Комисије за односе с јавношћу – писмено обратио Уставном одбору Републике Црне Горе, као и средствима информисања у Републици Србији и Републици Црној Гори. Одбор сматра да је уставноправно одређење српског језика важан аспект његове стандардизације, пошто се на последњем попису из 2003. године 63% становништва Црне Горе изјаснило да му је српски матерњи, а то је и лингвистичка чињеница. Одбор, такође, сматра да би српски језик (ијекавског изговора) морао имати статус службеног језика у Црној Гори, док би у јавној употреби биле ћирилица и латиница, као и у Републици Србији.

Шта би се могло даље чинити и у Одбору и Црној Гори?

Ваља, пре свега, јасно сагледати свако решење о језику и његовој службеној употреби у Уставу независне Црне Горе. Разуме се, процеси у језику књижевности, где није само присутан језички стандард, не захтевају уједначеност и уређеност која је пожељна када је реч о књижевном и/или стандардном језику, чија се норма односи и на целокупан јавни живот. За то је добар пример немачки језик и добра сарадња Немачке, Аустрије и Швајцарске Конфедерације (која је иначе четворојезичка).

Одбор за стандардизацију српског језика сматрао се позивам да се огласи у вези с актуелном језичком ситуацијом у Црној Гори, али је свестан да не може одлучивати о томе да ли ће доћи до преименовања српског језика у Црној Гори, па и доношења политичке одлуке о томе. У вези с тим зависиће и даљи рад Одбора и статус чланова из Црне Горе, о чему ће одлучивати оснивачи – Црногорска академија наука и умјетности и Филозофски факултет у Никшићу.

Кључне речи: *Одбор за стандардизацију српског језика, стандардни језик, језички стандард, службени језик, језик књижевности, окружење језика.*

У Београду, 31. јануар 2007. г.

Др. Јован Вуксановић

УСТАВНИ ОДБОР О РАДНОЈ ВЕРЗИЈИ НОВОГ УСТАВА ЦРНЕ ГОРЕ

СА ПЛИЋЕ ИХ (СРПСКИ) ЈЕЗИК

ПОДГОРИЦА - Уставни одбор данас ће разматрати нацрт новог устава који су припремила три пододбора - за уређење власти, људска и мањинска права и финансије.

На овој седници Уставног одбора тешко да се може очекивати неки конкретнији договор јер су партије остале при својим ранијим предлозима, око којих је било и највише "трвења". Тако ће владајућа ДПС СДП коалиција предложити пречишћену верзију експертског текста устава по којој је Црна Гора "независна и суверена држава републиканског уређења, демократска, еколошка држава социјалне правде заснована на владавини права".

Власт предлаже и постојеће државне симболе које не признаје највећи део опозиције, и црногорски за службени језик са равноправним латиничним и ћириличним писмом. По питању верских

заједница, власт не помиње ниједну појединачно, већ се каже да су оне "равноправне и слободне у вршењу верских обреда, а држава их може материјално помагати". Још увек је нејасно да ли ће у надлежности парламента бити доношење плана развоја и просторног плана Црне Горе, стратегију одбране и националне безбедности и избора судија.

Српска листа није одустала од свог предлога да Црна Гора буде држава равноправних народа и грађана, да српски буде службени језик и да се у Уставу нађе и Митрополија црногорско приморска.

- Намера црногорске власти је да под маском грађанске државе уставом дефинише једнонационалну државу Црногораца на штету српског народа, сматра посланик СДП Радојица Живковић.

В. Р.

JEZIKOSUĐE NAJAVE NOVOGA JEZIČNOG ZAKONA OBNOVILE STARE DVOJBE I STRANOVE

Lingvisti podijeljeni i oko zakona o jeziku

ZA I PROTIV Dio uglednih jezikoslovaca smatra da je zakon o jeziku potreban, a dio misli suprotno. Snažne su podjele i o tome kako će zakon izgledati te kako će biti sankcionirani prekršitelji

piše Marijana CVRILA

Hoće li se Hrvatska uskoro svrstati među europske zemlje koje su svoje jezične dileme odlučile "presjeći" Zakonom o jeziku, pitanje je koje je ovih dana u središtu žučnih stručnih, ali i javnih polemika.

Uz dvojbe oko donošenja (novog) pravopisa, odbijanje projekata uglednih znanstvenika, što je posljednjih dana jezikoslovne teme dovelo gotovo na rub afera, nametnulo se i pitanje potrebe donošenja zakonske regulative o jeziku. Službeni je inicijativu za donošenjem posebnog Zakona o jeziku Vladi i premijeru Ivi Sanaderu, te Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta uputio Hrvatsko filološko društvo. No, iz istupa eminentnih jezičnih autoriteta više je nego očigledno kako rješavanje toga pitanja neće teći nimalo lako, a podijeljenost struke potvrđuje i naša anketa.

Jezičarska žutnja

Dio stručnjaka koje smo pokušali kontaktirati na kraju je ipak odbio razgovarati o ovoj temi, a koliko su se stvari zaoštrile, potvrdili su nam i neki (resuđeni) sugovornici koji kažu da su im zbog dosadašnjih istupa počela stizati prijeteća anonimna pisma. Kako bilo, tajnik Hrvatskoga filološkoga društva mr. Marko Alerić, profesor na Odsjeku za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, uvjeren je kako je Zakon o jeziku hrvatska neminovnost.

- Svako društvo, svaki narod nastoji, pa i zakonski, zaštititi ono što smatra vrijednošću. Naš je stav da je hrvatski jezik vrijednost i treba ga zaštititi na način da se jasno kaže kako je u Hrvatskoj u javnoj uporabi hrvatski standardni jezik - obrazlaže razloge za ovom inicijativom mr. Alerić, jedan od mlađih stručnjaka, koji tvrdi da ne pripada ni jednoj jezičnoj "struji" i koji odlučno tvrdi da će pisati "neću". Zakon koji bi Hrvatska trebala donijeti prije ulaska u EU, pojašnjava Alerić, odnosio bi se prije svega na pisani jezik, odnosno onaj koji je u javnoj uporabi, pisanju komunikaciji, sudstvu, medijima. Takav bi zakon propisao i jedinstvenost pravopisa, pa bi se izbjegle dvojbe koje sada postoje zbog različite pravopisne prakse.

Za razliku od predsjednika Društva, fonetičara prof. dr. Ivice Štarića, koji predlaže kazne za institucije i pojedince koji bi kršili ovakav zakon, mr. Alerić smatra da treba uvesti samo kazne za institucije.

Babić za, Silić protiv

Na stranu Hrvatskoga filološkoga društva stao je i akademik Stjepan Babić, za kojega se drži da je pripadnik "arhaične, konzervativne struje, s jakom polporom vladajuće stranke.

- Zakon o jeziku treba donijeti. Ustavna odredba o uporabi hrvatskog jezika nije dovoljna. Trebaju nam jasnije i preciznije odredbe o jeziku - tvrdi akademik Babić, koji drži kako Zakon treba donijeti Vlada, uz prethodno provedenu širu javnu raspravu.

Akademik predlaže zanimljivu novost: u zakon bi trebale biti uglavljene i takve stavke prema kojima država ne bi financirala, odnosno podržavala one središnje koje ne nose hrvatske nazive, tipa Zagreb Film Festival ili Molotov Film Festival. Smatra također da su kazne u zakonu nepotrebne. S druge strane, odlučno protivljenje donošenju Zakona izražava ugledni kroatist i lingvist sa zagrebačkoga Filozofskoga fakulteta prof. dr. Josip Silić, koji se ovih dana našao u središtu skandala nakon što mu je odbijen znanstveni projekt.

- Nema razloga za donošenjem posebnog Zakona o jeziku. Probleme o kojima je riječ kad je u pitanju normiranje jezika treba urediti na drukčiji način. Oni koji su pokušavali "iščistiti" jezik, nisu imali uspjeha - tvrdi taj ugledni jezikoslovac i autor pravopisa.

Savjeti, a ne naredbe!

- Francuska je Akademija 1962. godine donijela Zakon o zaštiti jezika, koji je francuski jezik trebao zaštititi od angloamerikanizama. Ne vjerujem da su postigli cilj - ocjenjuje dr. Silić. Referirao se i na domaće Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika, kojemu je na čelu priznati stručnjak dr. Radislav Katičić, a o čijim se odlukama da se kao najprihvatljiviji oblici u (novi) pravopis uvedu "ne ču", "zadatič", "grješka" ... također žučno raspravljalo ovih dana.

- Nisam protiv Vijeća, ali ono treba biti savjetodavno, a ne naredbodavno tijelo. Nakon što donesu odluke, one trebaju ići na nadležne znanstvene ustanove i sveučilišne institucije. Normiranje jezika treba prepuštiti kompetentnim stručnjacima - kaže dr. Silić. - Hrvatskoj je potreban red u jezičnim pitanjima. Sve što može tome pridonijeti, treba prihvatiti, pa tako i Zakon o jeziku. No, prije nego što se krene u takav posao, potreban je konsenzus među stručnjacima - drži predsjednik Matice hrvatske i predsjednik Matičina Povjerenstva za hrvatski jezik Igor Zidić.

- Stručnjaci moraju prethodno postići konsenzus, jer nema smisla zakonom nešto namatati. Zakon o jeziku jest jedan oblik norme, ali ne smije biti restriktivan - ističe Matičin predsjednik, koji smatra da su razlike u mišljenjima među stručnjacima ipak male, no da su opterećene nepotrebnim politiziranjem.

Zidić: Dosta politiziranja!

- Prethodno treba riješiti te politizantske i intrigantne situacije - ističe Zidić. Da sa zakonom ne treba brzati, smatra i dr. Dunja Brozović-Rončević, ravnateljica Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje. - Taj zakon u ovom trenutku nije nužan. Nisam potpuno protiv, ali smatram da on nije prioritet, kao što to jest pravopis - kaže. Trenutačno, naime, postoji niz zakona koji propisuju uporabu i status hrvatskoga standardnog jezika, no problem je što se ni oni ne poštuju, poput, primjerice, Zakona o trgovačkim društvima koji propisuje da domaće tvrtke moraju nositi hrvatske nazive. Takvim preskakanjem bitnih problema - smatra dr. Brozović-Rončević - stvara se prejerani otpor prema hrvatskom jeziku i učenju jezika, što ipak nije dobro.

Europski zakoni

U zemljama unutar i izvan EU različita su iskustva što se tiče Zakona o jeziku. Primjerice, Njemačka, Italija i Engleska nemaju takav zakon, a on postoji u Francuskoj, Češkoj, Slovačkoj, Poljskoj te nama susjednoj Sloveniji i Srbiji. Čak i u Makedoniji. Većina njihovih zakona ima propisane i kazne za prekršitelje.

Zanimljivo je primjer Irske. Oni su uspjeli u tome da irski jezik, kojega čak ne poznaje ni veliki dio njihova stanovništva, postane jednim od službenih jezika u europskom parlamentu - kaže mr. Alerić, navodeći primjere zemalja koje imaju zakon o jeziku.

Primorac: Nećemo žuriti

Dok Hrvatsko filološko društvo traži očitovanje Vlade, odnosno ministra znanosti Dragana Primorca na svoje zahtjeve, kao i konkretne korake u vezi donošenja zakona, iz Ministarstva "puštaju loptu".

- Nećemo žuriti. O ovom pitanju odlučit će struka, a potrebna je i šira javna rasprava kako bismo vidjeli je li takav zakon Hrvatskoj nužan. Sigurno je da politika neće o tome odlučivati - poručuje ministar Primorac.

ЕКСПЕРТИ О СЛУЖБЕНОМ ЈЕЗИКУ У НЕЗАВИСНОЈ ЦРНОЈ ГОРИ

СИЛОМ ЦРНОГОРСКИ

Др Ранко Бугарски: Преименовање службеног језика нема лингвистичко оправдање

ПОДГОРИЦА. - Не треба журити са именовањем језика у Црној Гори као "црногорског", јер би то могло изазвати нове расколе. Ако до тога дође политичком вољом, требало би оставити могућност да они који тако осећају, тај језик зову и даље - српски.

Ово је закључак јучерашњег излагања у Подгорици др Ранка Бугарског, професора на Филолошком факултету у Београду, поводом именовања језика у новом црногорском уставу, око чега је подељена црногорска стручна и шири јавност. Бугарски је нагласио да је лингвистички тешко оправдати промену службеног назива јер је реч о истом језику, који у Црној Гори има своје особености.

Он је нагласио и да резултати пописа из 1981. 1991. и 2003. године говоре да се смањивао број националних Црногораца и да се пре три године 60 одсто становништва у Црној Гори изјаснило да говори српским језиком.

- То значи да српским језиком говоре Срби и половина Црногораца у Црној Гори, а црногорским тек петина становништва, нагласио је Бугарски. По њему, политички аргумент да језик прати име државе, не сме бити пресудан.

Др Мато Пижурица, професор Филозофског факултета у Новом Саду наглашава да би преименовање језика у Црној Гори значило много нових практичних проблема, као што је његова институци-

АПЕЛ ИЗ САНУ

ОДБОР за стандардизацију српског језика Српске академије наука и уметности послао је на неколико адреса у Црној Гори апел којим тражи да службени језик остане српски, а писмо - ћирилица! Своје језичке аргументе послали су колегама, црногорским академицима, и Уставном одбору који већ увелико премишља који ће језик и писмо бити убележени у највишем правном акту ове земље.

Њихово упозорење, које је потписао председник Одбора академик Иван Клајић, свесни су српски лингвисти, неће убедити црногорске политичаре, али имају моралну обавезу да реагују.

но. Он је предложио да се у црногорски устав унесе да је "језик заснован на Вуковој новошћокавштини, а под традиционалним називом - српски језик".

Др Игор Лакић, декан Института за стране језике у Подгорици заложио се да се службени језик назове црногорски.

- Нисам, међутим, за његово мењање као што су радили Хрвати, или арханизацију, што појединци покушавају у Црној Гори, рекао је Лакић. ■

В. РАДОЈЕВИЋ

Српски службени језик у Црној Гори

Одбор за стандардизацију српског језика, преко Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, обратиће се Уставном одбору скупштине Црне Горе због најава да се промени назив службеног језика у највишем правном акту Црне Горе.

Поводом најављених уставних промена у Црној Гори, које би се могле тичати и промена у називу службеног језика и статуса српског језика у Црној Гори, Одбор за стандардизацију српског језика (који има два представника из Црне Горе - ЦАНУ и Универзитет Црне Горе) констатује да је уставноправно одређење статуса српског језика важан аспект његове стандардизације. Пошто се на последњем попису из 2003. године 63 одсто становништва Црне Горе изјаснило да му је српски језик матерњи, а то је и лингвистичка чињеница, Одбор сматра да би српски језик (ијекавског изговора) морао имати статус службеног језика у Републици Црној Гори и статус језика с најширим правима јавне употребе, а да би српска ћирилица морала имати статус писма у службеној употреби, док би у јавној употреби биле ћирилица и латиница, као и у Републици Србији.

Са овим ставом упознаћемо Скупштину и Владу Црне Горе, ЦАНУ и Универзитет Црне Горе, као и средства јавног информисања у Републици Србији и Републици Црној Гори, истиче се у саопштењу Одбора за стандардизацију српског језика. ■ Г. Ј.

ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА САНУ ПОСЛАО ДОПИС ВЛАСТИМА У ЦРНОЈ ГОРИ

ВИ ГОВОРИТЕ СРПСКИ

После најава да ће у Црној Гори званични језик бити црногорски, а писмо латиница, Одбор САНУ огласио се саопштењем којим брани српски језик и ћирилицу

ОДБОР за стандардизацију српског језика Српске академије наука и уметности послао је на неколико адреса у Црној Гори апел којим тражи да службени језик остане српски, а писмо - ћирилица! Своје језичке аргументе послали су колегама, црногор-

јављују да ће службени језик постати црногорски, а писмо латиница. Сматрамо то недопустивим - коментарише лингвиста Јован Вуксановић, секретар Одбора за стандардизацију српског језика САНУ. - Чак 63 одсто становништва те земље на последњем

разликује од српског два гласа више - умекшане варијанте "с" и "з" и знакови у писму којима се ови гласови обележавају.

- Промене ће бити још само у лексичи. Могуће је да ће у књижевни језик додати неке локализме или нове термине - каже Вуксановић. - Увођење црногорског штетно је само за народ, за српски језик није. Језик живи свој живот и говориће се и даље. Могу да га зову матерњим, па и јужнословенским, јер је било и таквих предлога, али, све док нам не треба преводилац, то је један језик.

Званично писмо би, подсећају чланови овог Одбора, требало да буде ћирилица, као и у Србији, а у јавној употреби - и ћирилица, и латиница.

Чланови одбора за стандардизацију заказали су за данас састанак, на коме ће још једном "претрести" будућност српског језика у Црној Гори. Од 18 чланова Одбора, два су из Црне Горе, па, признају и сами, нова језичка ситуација њихово учешће у раду одбора чини бесмисленим.

М. МИЋЕВИЋ

НЕЋЕ "НЕ ЋУ"

ХРВАТСКЕ власти и "језикотворци" непрестано се труде да хрватски учине што непрепознатљивијим у односу на источну варијанту некада заједничког, српскохрватског језика. Најновији предлози доносе бројне промене у правопису: тако би, ако закон буде усвојен, Хрвати убудуће, уместо "нећу" говорили и писали "не ћу", "не ћеш", "не ће". Дотадашње "милијко", на пример, одменило би "миљко". Народ, ипак, није заинтересован да се одредне језичке варијанте, на је само 24 одсто анкетираних становништва подржало ове предлоге.

ским академицима, и Уставном одбору, који већ увелико премисља који ће језик и писмо бити убележени у највишем правном акту ове земље.

Њихово упозорење, које је потписао председник Одбора, академик Иван Клаји, свесни су српски лингвисти, неће убедити црногорске политичаре, али имају моралну обавезу да реагују.

- У Црној Гори увелико на-

попису из 2003. године изјаснило се да им је српски ијекавског изговора матерњи језик. Ако више не буде стандардни, значи да ће већина народа говорити мањинским језиком.

Најважнији аргумент је, наводи он, стручни. Не постоје лингвистички критеријуми за именовање новог језика. Једино што тај, новоименовани, црногорски језик,

-24. CATI - 11.11.2007. 6.3.2007.

Međunarodni obrazovni portal odsad i na srpskom jeziku

KAPIJA - Internacionalni portal „Globalna kapija”, koji se od februara 2004. bavi aktivnostima u oblasti obrazovanja, dostupan je sada i na srpskom jeziku. Na tom portalu će se promovisati škole u Srbiji kao aktivni učesnici u razmeni iskustava sa školama u Velikoj Britaniji, ali i ostalih 58 zemalja koje učestvuju u „Globalnoj kapiji”.

- Svaki učenik u Srbiji imaće mogućnost da kontaktira s drugom decom čak i u veoma udalje-

Foto P. Petrović

▲ Promocija „Globalne kapije”

nim zemljama kao što je Australija - rekao je Slobodan Vuksanović, ministar prosvete i sporta, na promociji portala.

Globalna kapija je besplatna za korišćenje. Na stranicama portala mogu da se pronadu informacije o međunarodnim programima razmene za nastavnike i učenike.

- Srbija je jedna od osam zemalja čiji učenici imaju priliku da na maternjem jeziku posećuju stranice portala Globalna kapija - rekao je Endru Glas, direktor Britanskog saveta u Srbiji.

Vijeće Informacija
www.globalgateway.org/srbia

УСТАВНИ ОДБОР УСАГЛАСИО ПРЕДЛОГ НАЦРТА УСТАВА НЕЗАВИСНЕ ЦРНЕ ГОРЕ

УСТАВ ПУН АЛТЕРНАТИВА

Различита решења о језику, цркви, државним симболима, држављанству...

ПОДГОРИЦА - Уставни одбор Скупштине Црне Горе усвојио је јуче једногласно предлог нацрта новог устава са алтернативним решењима за највећи број основних уставних одредаба, који ће се наћи пред парламентом 26. марта.

У члану 1. стоји да је Црна Гора независна и суверена држава, републиканског облика владавине, као и да је демократска, социјална и еколошка држава, заснована на владавини права. У алтернативној верзији Српске листе стоји да је Црна Гора држава црногорског и српског народа и свих равноправних грађана, без об-

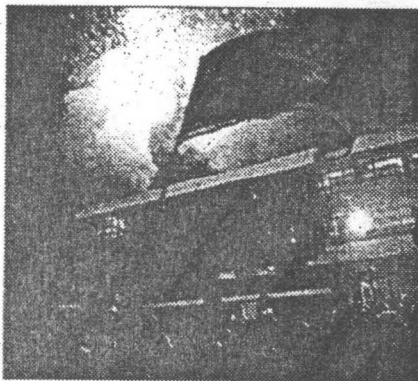
државног статуса, облику владавине, државне границе и језика у службеној употреби, одлука се доноси на референдуму већином гласова од укупног броја држављана Црне Горе. Алтернативу за члан 2. понудили су и Социјалистичка народна партија, Народна странка и Демократска српска странка предлогом да овај члан садржи и став да о промени државног статуса, облику владавине и промени границе не може се одлучивати без претходно спроведеног референдума.

У члану 4. наводи се да Црна Гора има грб, заставу и хим-

на Црна Гора има народну, државну и председничку заставу.

Везано за држављанство, СНП, НС и ДСС предложиле су да се овом члану дода став који гласи да држављанин Црне Горе не може бити члан црногорског држављанства, нити права да га промени, док је Бошњачка странка предложила да се дода и да држављани Црне Горе могу имати држављанство друге државе.

Члан 13. дефинише да су верске заједнице одвојене од државе, као и да су равноправне и слободне у вршењу верских обреда и верских послова. У алтернативној верзији СЛ за

Држава Црна Гора још чека основни акт

зира на национално и етничко порекло, језик и вероисповест. Према алтернативи Бошњачке странке, Црна Гора је држава црногорског, српског, бошњачког и других народа и свих грађана који у њој живе.

Српска листа понудила је и алтернативу за члан 2. нацрта предлога устава који дефинише да је носилац суверенитета грађанин. СЛ наводи да сувереност припада народима и свим равноправним грађанима, и предлаже да о промени

ну, Грб Црне Горе је златни двоглави орао са лавом на прсима. Застава је црвене боје, са грбом на средини и златним обрубом, а химна „Ој свијетла мајска зоро“. Српска листа предложила је, међутим, да је грб Црне Горе у облику сребрног крунисаног двоглавог орла, уздигнутих крила у полету, са скриптом у десној и шаром у левој канти, да застава буде тробојка црвено-плаво-бела, а химна „Ојнамо нама“ СНП, НС и ДСС су предложиле да

тај члан стоји „Православна црква, Римокатоличка црква, Исламска верска заједница и остале верске заједнице су равноправне и одвојене од државе“.

Чланом 14. предвиђено је и да „Црна Гора не може ступити у савез са другом државом којим губи независност и пуни међународни субјективитет“, док су СНП, НС и ДСС предложиле да тај став треба брисати као сувишан. ■

В. РАДОЈЕВИЋ

СРПСКИ И ЦРНОГОРСКИ

Чланом 12. дефинисано је да је у Црној Гори у службеној употреби црногорски језик, да су равноправно ћирилично и латинично писмо, док алтернатива коју су понудиле Српска листа, СНП, НС и ДСС гласи да је у службеној употреби српски језик ијекавског изговора. Покрет за промене сматра да уставно решење треба да буде да је у Црној Гори у службеној употреби јединствени језик, који грађани називају српски или црногорски. Став Бошњачке странке је а је у Црној Гори у службеној употреби црногорски, српски и босански језик.

Sveto, Srbije

Iako DPS zagovara ideju uvođenja crnogorskog jezika, neki visoki funkcioneri te stranke ne kriju da govore srpskim jezikom. Za razliku od Mila Đukanovića, koji se izjasnio da govori crnogorski jezik, poznat je slučaj Bebe Đžaković, koja se čak izjašnjava kao Srkinja, ali i Svetzara Marovića, koji je javno rekao da je srpski njegov maternji jezik.

- Eto! Brani ti im ko to, i pita ti ih neko šta oni rade u svojoj kući? Pa nek rade i misle kako hoće, nije im to ne može zabraniti - kaže Miodrag Vuković, dodajući da u redovima DSP ima više Srba nego u nekim strankama koje se samo predstavljaju kao zaštitnici Srba.

Sledbenici Ante Pavelića

Medu lingvistima postoji saglasnost o tome da nauka ne poznaje crnogorski jezik, te da on nema svoje norme, gramatiku i pravopis - kaže Budimir Aleksić i dodaje da je osnovna vodilja onih koji protizuju crnogorski jezik politička želja da se Crnogorci odvoje od svojih srpskih korena.

- To je put Ante Pavelića, kojim se želi prekinuti sa tradicijom i istorijom Crnogoraca, a cilj je da im se nametne nov identitet - kaže Aleksić. Odakle duvaju vetrovi za stvaranje crnogorskog jezika, pokazuje i oglas koji je prošle godine hrvatska firma SPES objavila u listu Blic, a u kom se traže prevodilci sa srpskog na crnogorski jezik i obratno.

JEZIKOKLEPCI

Crnogorski političari vode rat oko naziva jezika u novom ustavu. Većina građana za srpski, ali vlast hoće crnogorski

BEOGRAD - Kojim će jezikom Crnogorci zvanično „gla-goljati“, pitanje je koje je rasplamsalo žestoke rasprave vodećih partija u Crnoj Gori noći donošenja novog ustava te države! Kao rešenje gorućeg političko-lingvističkog problema, lider Pokreta za promjenu Nebojša Medojević predložio je da se „i srpski i crnogorski“ upišu u ustav kao jedan jezik sa dva imena.

Medojevićevu pomirljivost odmah su napali i vlast i opozicija, ističući da u vezi sa jezikom kompromisa ne može biti. Miodrag Vuković, funkcioner vladajuće DPS, koja se principijelno zalaže da se u državi Crnoj Gori može govoriti samo crnogorskim jezikom, za Kurir kaže da su kompromisi najgora rešenja.

Medojevićev predlog je potpuno besmislen - kaže on. Vuković dodaje da je Ustavni odbor Skupštine ipak uzeo u razmatranje sve predloge i da se na tome intenzivno radi.

- Posao prevodimo kraju. Ovdje nije reč u tome kako će se jezik zvati, već o zagovaranju jednog građanskog i nacionalističkog koncepta. DPS je protiv svakog nacionalističkog, dekadentnog pristupa koji samo produbljuje sukobe i stvara nove probleme - kaže Vuković, ističući da je osnovno pravilo da se jezik zove po državi.

Osporavajući Vukovićev argument, magistar književnosti i poslanik Srpske liste u crnogorskom parlamentu Budimir Aleksić kaže da se „nigde jezik ne

RAZUMILU SE... Sveto i Milo govore različitim jezikom

zove po državi, već po narodu“.

- Kojim jezikom govore u Austriji, Australiji, SAD, Kanađi ili u zemljama Latinske Amerike? Ako je tačno to što Vuković priča, što u Austriji ne govore nekim austrijskim, nego u njihovom ustavu piše da govore nemački jezik.

Narod je tvorac i nosilac jezika, jer je stariji od države - kaže Aleksić. On ističe da zagovornici crnogorskog jezika nemaju nameru da u jeziku bilo šta menjaju, već da u njibovom zadržano da on ostane isti, ali da se preimenuje u crnogorski.

- S naučne tačke gledišta, crnogorski jezik ne postoji, što bi bila kruga - ističe Aleksić.

Crnogorska opozicija, pored naučnog fakta, kao drugi argu-

ment ističe popis stanovništva iz 2003. godine, kada se 63,9 odsto građana izjasnilo da im je maternji jezik srpski. Međutim, Miodrag Vuković tvrdi da taj argument nije pravi pokazatelj jer popis „rađen pre referendumu, kada su stranke opozicije u 14 opština bile na vlasti“.

Lider Srpske narodne stranke Andrija Mandić tvrdi suprotno.

- Istina je sasvim drugačija. Oni su bili ti koji su plašili ljude da moraju da kažu da su Crnogorci i da govore crnogorskim jezikom, posebno zaposlene u organima državne uprave preteći im otkazima - kaže Mandić, dodajući da DPS na svaki način vrši asimilaciju Srba. Mandić kaže da strahuje da je predlog koji nudi Nebojša Medojević samo najava nove koalicije PZP sa vladajućom DPS.

Šjedi, jadan

Glavni zagovornik postojanja crnogorskog jezika je Vojislav Nikčević, direktor Instituta za crnogorski jezik i jezikoslovlje i predsednik Crnogorsko-hrvatskog prijateljskog društva. On je sastavio i alfabet crnogorskog jezika, koji ima 33 slova. Tri nova slova su S (šj), Ž (žd) i 3 (dz). Crnogorski jezik Nikčević svrstava u „dio jezičnog sustava koji se stručno naziva srednjojužnoslavenski dijaspustav“. Koristi dva dijalekta: istočnohercegovački dijalekt na zapadu i severozapadu i zetako-južnosandžački u ostalim delovima Crna Gore. Izvorni crnogorski jezik se, po Nikčeviću, mnogo više razlikuje od ostalih srodnih južnoslavenskih jezika - na primer, srpskog i hrvatskog. Karakterise ga deklinacija u šest padeža, za razliku od srpskih sedam (umesto lokativ upotrebljava akuzativ). Crnogorski jezik preferira latinicu nad cirilicom.

CRNOGORSKA ABECEDA

A	B	C	Č	Ć	D	Đ	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	V	X	Y	Z
Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š	Š
Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž	Ž
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3

ПОЛОЖАЈ СРБА У НОВОМ УСТАВУ ЦРНЕ ГОРЕ (2)

ВЕШАЛА ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Хоће ли Срби у Црној Гори имати шрећман народа или националне мањине, пита се др Милијан Поповић

ПОДГОРИЦА - Савремени црногорски уставописци су, мора се признати, оригинални у лошем смислу речи: свим силама су се потрудили да већ у важећем поретку дискриминаторски однос према српском народу и санкционишу, новим Уставом.

То, анализирајући предлог новог Устава Црне Горе, каже професор Мили-

рода - пени Милијан Поповић.

Срби, ако прође актуелни предлог Устава, не само да неће бити конститутивни народ, већ ће им службени језик бити "црногорски", а предност испред канонске Српске православне цркве имаће, у државном смислу, непризната ЦПЦ.

- Власт се тако директно

метод свршеног чина - каже на исту тему протојереј Димитрије М. Калезић. - Сушто и пресудно је да је "Црногорска православна црква" организација из полишијског регистра, а не из листата цркве.

Сама Митрополија црногорско-приморска у међувремену је предложила да у новом Уставу стоји само "Православна црква",

НАСИЉЕ Јереј Велибор Цомић

објашњава лингвиста др Драгољуб Петровић. - Тако је апсурдни пројекат, који је деценијама разрађивала група специјалиста за "аветну лингвистику" дигнут из државни ниво.

Др Петровић каже и да је актуелна власт у Црној Гори "продужила комунистичку антисрпску линију" и отворено признала да ће јој један од најпречих циљева бити укидање српског имена и православља.

Упркос ставовима стручњака, српски језик је већ нестао из школских дневника, а изгледа да га неће бити ни у Уставу.

- Кројачи црногорског пута у светлу будућност остају глупи на све гласове научне јавности. То показују сви дани кала су Кардељеви кадровици прасудили да се језик у Црној Гори прозове црногорским и - бритва - каже професор Михаило Шћепановић. - А уз то, кад су припремљена нова црногорска вешала за српски језик, онда и народ мора ући у нову црногорску цркву, у коју се првично мора уписат, с да се зна да је он новозерник који мора обесити шију пред распоповским кандидатима. Латинизација Црне Горе оставља више него жалосну слику не само моралног посрнућа, већ и непотпуног приворништва!

Језик, црква, нација, застава, грб - све су то теме о којима ових дана расправљају актуелни политичари од чије одлуке зависно хоће ли се десити дефинитивна "десрбизација" Црне Горе.

О томе како решити "српско питање" у Црној Гори, међутим, не могу да се сложје ни сами Срби. ■

Ч. ПРЕЉИЋ

(Стра: Од асимилације до аутономије)

ЗАБРИНУТИ Срби на трбини о будућности у Црној Гори

јан Поповић из Новог Сада, идуштујући ову тврдњу чињеницом да се та држава одрекла свих својих држављана који живе у Србији, а српски народ не само да је избачен из Устава, већ нема ни права националних мањина.

ИЗБРИСАН ЦЕО НАРОД

АКО, као што тврди др Поповић, у Црној Гори постоје два народа - нације, црногорски и српски, онда је став из преамбуле новог Устава (да је "држава Црна Гора настала у вјековној борби црногорског народа за слободу") дискриминаторски.

- Сви у Црној Гори, и Бошњаци, и Албанци, и Хрвати, и Роми, и Египћани, чак и Југословени, имају већа права од српског на-

умањала у вековни поредак Православне цркве - каже јереј мр Велибор Цомић. - На подручју Црне Горе име, идентитет и достојанство Православне цркве једино представљају и заступају Митрополија црногорска-приморска и спархије Будимљанско-никшићка, Задумско-херцеговачка и Милешевска.

Држава, каже Цомић, нема везе са православним канонима и не може, у име тобожње "верске равноправности", промовисати "псеудорелигијску организацију ЦПЦ", регистровану у одељењу безбедности Цетинје.

- Да њихова воља није могла скинути Бога са његовог пиједестала? Овде је на челу психологија ината,

без конкретнијег назива. То ће вероватно бити прихваћено. Питање службеног језика, међутим, и даље је камен спотичања, тим пре што је званичан предлог да он буде "црногорски".

ПРИВАТНИ АВЕТЛУК

- ПИТАЊЕ посебног статуса "црногорског језика" поставили су први пут комунисти пре Другог светског рата, њихову идеју прихватили су италијански окупатори (lingua metropolitana), а онда је тај "језик" постао "заштитни знак" Матине црногорске, Дукљанске академије... Кисиче су иза те идеје стали министар за образовање, личности из науке и културе и, пресудно, утицајне политичке партије -

ЛУЧЕ ЗАСЕДАО ОДБОР ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА СРПСКЕ АКАДЕМИЈЕ НАУКА И УМЕТНОСТИ МЛАДОЖЕЊА НЕМА ЖЕНСКИ РОД

БЕОГРАД - Како и на који начин именски занимљива, титуле и функције када је реч о женским особама - разматрао је јуче Одбор за стандардизацију српског језика САНУ.

Ако се питање посекатра са граматичко-лингвистичког и са социјолингвистичког аспекта, проблем се уопште не јер, како је навео проф. Егон Фекете, језик не даје увек могућност да се имену грама-

тични род „пробликује“ у женски (кунца, рунар, младожња, удварач). Зато у једном делу одлуке Одбора стоји: „Треба предузети пре свега спонтану језичку праксу стварање посебних назива за занимања и звања која се односе на особе женског пола, а лингвистима и мрордавичким лингвистичким институцијама треба предузети оцену нормативне вачности створених реча.

Сваку реч треба разматрати понаособ, а не давати начелна правила о стварању нових, позитивних додних речи“.

У коначној верзији Устава стоји: „У Републици Србији у службеној употреби су српски језик и ћирилично писмо. Службена употреба других језика и писама уређује се законом на основу Устава“. Одбор је предложио малу измену у првој реченици: „У Репу-

блици Србији службени језик је српски, а писмо ћирилица“, а други део овог

члана Устава остао би неизменен.

Д. ЂУКИЋ

ЈЕДНОТОМНИ РЕЧНИК

СРБИЈА би ускоро могла да добије свој први једнотомни речник. Председник Одбора др Иван Ђукић је рекао:

- Важност једнотомника је огромна и зато га морамо добити у овој години. Ми смо једина нација у Европи која нема олаву врсту речника. У првом издању би се појавио овакав кавак јесте, а касније ће бити дорађивани.

Урађена су скоро сва поглавља правописа.

вести

НАУМОВ СУТРА ПОТПИСУЈЕ ДЕКЛАРАЦИЈУ О НАФТОВОДУ

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Љ. Стојадиновић
ХРОНИКА

ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

СРБИЈА

БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Трпни живот високог
друштва

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

МУШКА СТРАНА

РИТАМ

АУТОМОБИЛИЗАМ

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

МЕДИЦИНА

Језички прозор

Језички прозор

Чланови Језичког савета Политике одговараће редовно на ваша питања и недоумице.

(Фото: ЕПА)

Језик медија у Србији данас има многе недостатке. Бројни су новинари који не владају добро матерњим језиком, не поштују правопис, често погрешно користе и домаће и стране речи, занемарују нужне стилске разлике и уопште имају немаран однос према језику. Стога је „Политика“ основала Језички савет који ће се бавити указивањем на такве појаве и предлозима за њихово разрешавање да би унапредила квалитет новинског језика. Чланови Савета су наши угледни лингвисти и писци проф. др Божо Ћорић, проф. др Мирослав Николић – са Катедре за српски језик Филолошког факултета у Београду, проф. др Љубиша Рајић – са Катедре за скандинавске језике Филолошког факултета у Београду, проф. др Твртко Прћић – са Катедре за енглески језик Филозофског факултета у Новом Саду, као и асистент на истој катедри Олга Панић-Кавгић, проф. др Егон Фекете, проф. др Мато Пижурица, академик проф. др Иван Клајн, академик проф. др Александар Лома – са Катедре за класичне науке Филозофског факултета у Београду, проф. Богдан Терзић и академик Матија Бећковић.

Они су својим досадашњим стваралаштвом и формалном сагласношћу потврдили да ће учествовати у раду овог савета на постављању и разрешавању језичких проблема и „Политика“ их је зато и одабрала да буду нуклеус овог форума, а и зато што наша јавност треба о томе да буде више и боље обавештена. Њихова улога првенствено је саветодавна – критиковаће омашке и нетачности у „Политикиним“ написима и предлагати како то да исправимо у писању. „Политика“ ће сваког од њих позивати у помоћ када својим, унутрашњим, снагама не буде могла да реши неки проблем, тако да ће и они одговорати на Ваша писма.

Језички савет ће радити тако што ће се сви заинтересовани појединци или организације јављати својим примедбама, предлозима, захтевима... на Политикин и-мејл jezikisavet@politika.co.yu, или као коментар на овај или остале текстове у оквиру ове рубрике на сајту.

Позивамо Вас на сарадњу, шаљите нам своје примедбе и сугестије, а ми ћемо Вам на све теме за које Језички савет процени да заслужују пажњу српске јавности одговорати, како у коментарима на сајту тако и на страницама штампаног броја. Унапред хвала!

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

вести ДО САДА 32 ЉУДИ ПОГИНУЛО У ЛАВИНАМА У ПАКИСТАНУ

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО**ПОГЛЕДИ**Љ. Стојановић
ХРОНИКА
ЕКОНОМИЈА
КУЛТУРА
СПОРТ
СРБИЈА
БЕОГРАД**ТЕМА НЕДЕЉЕ**Тајни живот високог
друштва
НАУКА
ЖЕНСКА СТРАНА
МУШКА СТРАНА
РИТАМ
АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА**Језички прозор**

Неки проблеми превођења

О руским маслинкама и римском кукурузу

У обичају Масленице заправо се обележавање почетка хришћанског поста укрстило са старијим паганским обредом пролећног изгона зиме и старе године персонификоване у виду лутке обучене у женску одећу.

За Масленице се код Руса обавезно служе блини (Фото: russie.net)

У доба моје младости из „Политике“ се увелико учило. Преко ње усвајали смо не само правила језичког изражавања, него и чињенице из најразличитијих области људског знања. Данас млади уче мање из новина, више преко Интернета, али „Политика“ и даље настоји да поред дневних вести својим читаоцима пружа и одређене просветне садржаје и у томе је треба подржати, макар и добронамерном критиком.

Шта смо могли научити са последње стране броја од 13. фебруара ове године? Ту је, уз фотографију, објављена вест да је у Руском дому у Београду одржан концерт поводом Празника маслине, који одговара нашим покладама. У краткој вести нема огрешења о српски језик, али ипак постоји озбиљан, и не само језички, неспоразум.

Маслина је медитеранско дрво. Постојбина јој је Средоземље и јужно прибрежје Каспијског језера. У античко доба њен привредни значај, у распону од исхране до козметике, био је огроман. Једна од првих ствари коју су стари Грци запажали путујући у друге земље и колонизујући их било је присуство или одсуство маслине. Цео стари свет се делио на цивилизовани југ где се у исхрани користило маслиново уље и вино и на варварски север са преовлађујућом употребом маслаца и пива. У тој подели, североисток Европе, данашња Русија и Украјина, леже далеко изван винско-маслиновог културног ареала, укључујући и своје најјужније делове уз Црно и Азовско море.

Стара словенска реч

Грци, који су пре више од две и по хиљаде година основали своје колоније на северној обали Црног мора, увозили су у те крајеве, тадашњу Скитију, маслиново уље и вино, извозећи оданде пшеницу, али нису успели одомаћити маслину. Ограничавајући чинилац била је и остаје тамошња оштра клима: тек у наше дане глобално отопљење ставља у изглед да ће се једног дана око Дњепра, Дона и Волге ширити маслињаци, а можда и шуме кокосових палми. Но стари Словени упознали су се са маслином тек када се део њих из старе постојбине иселио на југ и стигао у јадранско и егејско приморје. Дали су јој своје име, *маслина*, изведено од

СИНОЋ У БЕОГРАДУ

ПОЛИТИЧКИ ДОДАЦИ

НЕКРЕТНИНЕ

ПОСАО

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

масло „уље“ по узору на грчки и латински назив маслине који у оба та језика стоји у тесној и препознатљивој вези са речју за „уље“. Од јужних Словена то име се, путем црквенословенске књижевности (*Маслинова гора* у јеванђељима!), проширило и њиховим северним сродницима, који су остали да живе у ареалу маслаца и пива.

У руском се данас користи за маслину и *маслина* и латинизам *олива*. Но покладни обичај о којем је у нашем напису било речи, а који се на руском зове *Масленица*, нема везе, ни у својој садржини ни у имену, са маслинама. Он означава сламну или крпену лутку, ређе прерушену особу, која се пред почетак Великог поста ритуално изгони из села (лутка се након тога и спаљује, утапа у реци или кида на комаде који се расипају по пољима). Та лутка оличава мрсну храну која се том приликом одбацује све до Ускрса; том приликом спаљују се и остаци масних и млечних јела, жене перу и паре посуђе да га очисте од масноће, а мушкарци вотком „испирају зубе“ од остатака мрса. Назив *Масленица* има у својој основи, као и *маслина*, стару словенску реч *масло*, изведена, као и *маст*, од глагола *мазати*, која у руском означава и биљно уље и *маслац*, бутер (део јужних Словена заменио ју је позајмљеницом *уље* из латинског *олеум*). У обичају Масленице заправо се обележавање почетка хришћанског поста укрстило са старијим паганским обредом пролећног изгона зиме и старе године персонификоване у виду лутке обучене у женску одећу.

Фонд општих знања

У краткој белешци о културно-забавном догађају у Руском дому свакако није било места за све ове појединости: њен састављач је требало само да наведе тачан руски назив празника *Масленица* и уздржи се од искушења да га преводи на српски. Овако се уписао у анегдотски низ српско-руских језичких неспоразума заснованих на разним значењима истих или сличних речи, као што су *вредни*, *красни*, *живот*, *понос* итд. Од тога га је могао сачувати поглед у неки приручник, попут енциклопедијског речника *Словенска митологија* (ред. Светлана М. Толстој, Љубинко Раденковић, Београд 2001), одакле су црпени горенаведени подаци о Масленици. Што се тиче распрострањености дрвета маслине, она би требало да спада у фонд општих знања, као, на пример, чињеница да су кромпир и кукуруз пољопривредне културе увезене у Новом веку из Америке. Па ипак, у српском преводу једне емисије на History channel-у, могло се чути да су стари Римљани имали складишта за кукуруз. Емисија је била на британском енглеском, у којем *corn* значи „жито“, а преводилац је очито био зналац америчке варијанте, у којој иста реч означава једну врсту житарица, кукуруз.

Овде се већ огледа један озбиљнији проблем наше културне средине: превођење стручних текстова од стране недовољно стручних или потпуно нестручних лица. Наравно, нико не може све држати у глави, али озбиљно и одговорно превођење подразумева осећај шта треба проверити и знање где се то може учинити. За површност и лењост ту остаје све мање изговора откад постоји могућност да на истом оном компјутеру на којем пишете вршите, преко електронских претраживача, муњевите провере најразличитијих података.

Досад су наши језикословци више писали, на страницама „Политике“ и другде, о кварењу српског језика под утицајем механичког превођења са других језика, у новије време нарочито са енглеског. Релативно невин неспоразум са руским „Празником маслина“ послужио ми је само као повод да укажем на једну другу, по мом сазнању, веома присутну појаву ширег, културног домаћаја, која сеже од рогобатног преношења страних имена у наш језички лик – у „Политици“ се пре извесног времена могло прочитати да је Рилски манастир у западној Бугарској подигао „Џон оф Рила“; једнога дана ћемо можда читати и да је ктитор Хиландара био „Стивен Ниманџа“ – па до понекад и карикатуралног извртања чињеница.

Аутор је академик САНУ и члан Језичког савета Политике

Александар ЛОМА
[објављено: 08.03.2007.]

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

вести ДО САДА 32 ЉУДИ ПОГИНУЛО У ЛАВИНАМА У ПАКИСТАНУ

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Љ. Стојановић
ХРОНИКА
ЕКОНОМИЈА
КУЛТУРА
СПОРТ
СРБИЈА
БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Тајни живот високог друштва

НАУКА
ЖЕНСКА СТРАНА
МУШКА СТРАНА
РИТАМ

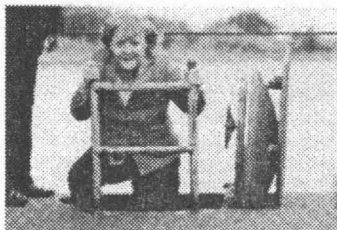
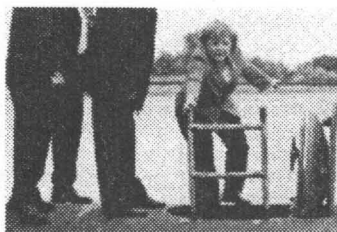
АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА

Језички прозор

Слово о језику Глас вапијућег

Реч позиција значењем указује на – положај, место, распоред (у простору), ранг (у служби, звању), а не на политичког опонента

Госпођа Канцелар или Канцеларка?
(Фото: ЕПА)

Како спасавати језик кад, рецимо, врхунски политичар (нпр. предлагани мандатар Б. Ђ., али не само он) не зна да у парламенту не функционише „позиција“, већ само – *опозиција*, а да на супрот *опозицији* стоји *власт* (они који су на власти), јер реч *позиција* значењем указује на – *положај, место, распоред (у простору), ранг (у служби, звању), а не на политичког опонента.*

Како спасавати језик кад врхунски правници (нпр. Б. Ј. В. и др.) не знају да се не каже: *тужиоц, (право)браниоц, подносиоц, тужиоштво* и сл., а и деца у школи кажу: *не јавно изјавити, тужити, (право)браниоц, подносиоц, тужиоштво*

Има томе неколико месеци како смо примили кратко и неуобичајено писмо. У њему г. М. Динића из Београда, пише: „Поштовани г. Фекете, ако Бога знате, спасавајте српски језик. Кад болест узме маха тешко се лечи. После *ауторице, деканице, ректорке, боркиње, филозофкиње и психолошкиње*, шта ће још доћи на ред“? Нажалост, ни Е. Фекете, нити било ко други, чак ни институције, такве као што су Одбор за стандардизацију српског језика САНУ не могу „спасавати“, ако не постоји (а најчешће не постоји) нешто друго – општедруштвена свест о томе да сви они којих се то тиче морају о језику водити озбиљно рачуна, а не препустити га небризи, немарности и неодговорности оних, особито у јавним (најутицајнијим) медијима, који би требало да буду и професионално обавезни да начин изражавања остварују на максимално коректан начин.

А „друштвена свест“ као да вољно допушта обрнуто: да јавно говоре (новинари, спикери, репортери, политичари и др.) који понекад немају ни основна знања, чак ни добро језичко осећање, па произвољност и некоректност, или како наш читалац вели „болест“ у језику „узима маха“.

Да то само илуструјемо, само са неколико обичних примера.

СИНОЋ У БЕОГРАДУ

ПОЛИТИКА додаци

НЕКРЕТНИНЕ

ПОСАО

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

знају да је једино исправно – *шумилац*, (*правобурачинац*, *полубурачинац*, *шумилаштво* и сл. (а то чујемо готово свакодневно).

Како спасавати језик кад новинар на ТВ *Пинку* (Д. Л.), али и угледна водитељка на РТС 1 (О. К.) не зна да се не каже „хвала велико“, већ једино „хвала велика“ („велика хвала“), па се онда (можда по угледу на њих) исто тако захваљује и председник Републике Србије (Б. Т.).

Како спасавати језик, кад новинари говоре – „*Јанковић* је изгубила сет“ (место *Јовановићева*) или: „Да ли Србија жели у ЕУ са или без референдума“ (место „са референдумом или без њега“) и сл.

Како приволети извесне спикере и новинаре да савладају бар елементарне законитости нашег новоштокавског акцената, јер начин на који говоре представља својврстан акценатски хаос, апсолутно недопустив у језику посленика јавне речи (свака част спикерима попут М. Ж. и др.).

При томе ваља подсетити да је на акценатске девијације, особито спикера и новинара на радију и телевизији, одавно упозорио, а основна правила акценације јасно изложио М. Пешикан у *Језичком приручнику* који је управо издала *Радио телевизија Београд* 1991, а *Београдска књига* издање поновила 2004. године.

Како спасавати српски језик кад и званични или државни органи допуштају себи недопустиве омашаје. Како је, рецимо, могуће да се угледна награда за најуспешнијег појединца године званично назове награда за *Најевропљанина*, (нај + *именица*), кад је општепознато да се предлошком *нај* могу градити суперлативна значења само од *придева* и *прилога* (као: *најбољи*, *најбоље* и др.), али не и од *именице*. Међутим, накарadni модел се, зачудо, брзо проширио, па се данас може чути и: *најторта*, *најпољубац*, *најмајка*, *најгол*, чиме се језик „обогатио“, али на лош и неприродан начин.

Шта тек рећи за званичне натписе истакнуте на неким нашим граничним прелизима (али и у другим приликама) на којима стоји: *Добродошли* у (нпр.) Републику Србију“, тј. – две засебне речи (*добро* и *дошли*) су написане спојено. Званичници, изгледа, не знају да „*добродошли*“ (написано као једна реч) не значи *добродошлицу*, већ нешто сасвим друго: да оно о чему је реч – *одговара нечијим потребама*, да је *корисно*, *погодно* и сл. (нпр.: „Ваши савети су нам овог пута баш *добродошли*“ = одговарају нам, користе).

И, најзад, како је могуће да се колоквијална (неправилна) конструкција „*Бурек за понети*“ нађе у варијанти *Цветови за понети* на насловној страни нашег недељног „*Магазина*“?! Како, онда, „спасавати“ српски језик и од кога.

Егон ФЕКЕТЕ

[објављено: 20.02.2007.]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(11\)](#)

92.7 OZON
radio ozon čačak
www.ozonradio.hr

riječ i plaćaju globe

Najbolji event definitivno je must have za sve celebse koji žele biti "it" dok prolaze najbližestavijim red carpetom u svojim glamurozno-trendy kreacijama s pripadajućim accessoriesom, razrađenim stylingom i najčešće u pratnji private vizažista.

Možda jest karikirano, ali nije daleko od istine, jer u hrvatskim medijima prevelik broj tekstova i najava ne zvuči bitno drukčije.

Pa, premda svakom s imalo zdrave pameti takav jezik zvuči u najmanju ruku sumanuto, ideja da u 21. stoljeću novinari ili bilo tko drugi zbog takvih rečenica plaćaju globe zvuči još nebuloznije. A upravo je tako nešto predložio Ivo Škarić, hrvatski jezikoslovac, nudeći u ime Hrvatskog filološkog društva nadležnom ministru Draganu Primorcu prijedlog zakona o jeziku, kojim bi se trebalo regulirati ispravno i neispravno pisanje, ali i odrediti kazne za one koji zakon krše. Naravno da od svega, sasvim je sigurno, neće biti ništa, jer ministar Primorac (dok se vijeća o obveznom srednjoškolskom obrazovanju i dok se uz niz poteškoća implementira Bolonjski process) zacijelo ima važnijeg posla nego se baviti idejama do kojih, uza sve štovanje cijenjenih profesora, može dovesti samo umirovljenički višak vremena. A da je o višku vremena riječ, potvrđuje i Škarićeva ideja da se o svemu tome provede referendum na kojemu bi građani odlučili hoće li »neće« ili »ne će«, one koji loše pišu i govore strpati u zatvore ili im odrediti mogućnost zamjene neplaćene globe radom za opće dobro na slobodi. Da nije riječ o ozbiljnom prijedlogu, iako dolazi iz radionice člana suradnika HAZU-a, najbolje svjedoči i podatak da se Škarić već isticao pravopisno-reformatorskim idejama, od kojih je najupečatljivija bila ona da zaboravimo na dilemu između č i ć i dž i đ, te koristimo samo č i đ, kao i ona po kojoj bismo umjesto razmišljanja o "ije" i "je" lako zaključili da je "je" uvijek bolje.

Na sreću, do sada nijedna od njih nije ozbiljno razmatrana u krugovima jezikoslovaca, no Škarić je, treba mu priznati, uvijek znao kako podići prašinu i steći bodove popularnosti. Upravo mi se stoga čini da je naš cijenjeni jezikoslovac, unatoč znanju i iskustvu, umjesto za jezik naš svagdašnji više zainteresiran za red carpet s početka priče.

Ministar Primorac, toplo se nadam, neće se uskoro imati vremena baviti ovom pričom. Uostalom, izborna je godina. Branka Valentić

top

Danas

Copyright © 2002-2005 Danas - preduzeće za novinsko izdavačku delatnost DAN GRAF d.o.o.

naslovnica | biznis | tvprogram | feljton | vojvodina | dijalog | periskop | dežurna |
terazije | ekonomija | evropa | globus | sport | kultura | hronika | događaj dana

Nacrt ustava Crne Gore na javnoj raspravi

Bez dogovora o državnim simbolima, jeziku i crkvi

Većina Crne Gore usvojila je, posle šestodnevne rasprave, Nacrt ustava, koji sadrži više od 30 alternativnih rešenja.

Za nacrt je glasalo 65 poslanika, a dva su bila protiv. Tokom rasprave nije postignut kompromis o ključnim pitanjima, a to su ustrojstvo države, jezik, crkva i državni simboli.

Ovaj nacrt sadrži osnovna i alternativna rešenja, o čemu će se raspravljati narednih mesec dana. U slučaju da ne bude nadeno obostrano prihvatljivo rešenje za pojedine odredbe, građani Crne Gore će se na referendumu izjašnjavati o novom ustavu.

Dok su iz vladajuće koalicije pucnuli da ustav trebalo da predstavlja oblikovanje referendumске volje građana Crne Gore, u delu opozicionih stranaka su

Filip Vujanović protiv se raspisivanju referendumu o ustavu FOTO: REUTERS

konstatovali da novi ustav treba da bude dugoročan i stabilan akt koji neće važiti samo do narednih izbora.

Tokom predstojeće jednomesečne javne rasprave,

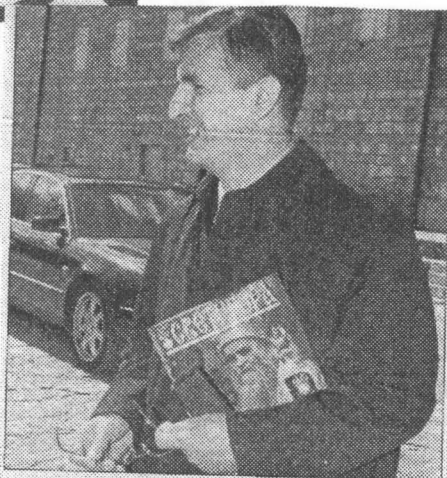
partije treba da se usaglase o spornim delovima ustava kako bi on bio usvojen dvotrećinskom većinom u parlamentu do, kako su neki ranije predviđali, 21.

maja, odnosno godišnjice referendumu o nezavisnosti. To bi značilo da bi za konačnu verziju ustava trebalo da glasaju 54 od 81 poslanika. U suprotnom, o potvrđivanju ustava odlučivaće građani.

Međutim, predsednik Crne Gore Filip Vujanović smatra da bi referendum o ustavu usporio proces evropskih integracija. Vujanović je rekao da bi „šteta“ od takvog referenduma posledično bila veća od cene organizacije izjašnjavanja građana.

Sem rasprave o političkom delu ustava, poslanice iz svih stranaka ocenile su kao nedopustivu zabranu abortusa. One su reagovalе pošto se mitropolit Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori Amfilohije Radović založio za to da u novom ustavu ne bude ozakonjeno pravo žena na abortus.

Vijesti

MAROVIĆ PROMIJENIO
STAV O JEZIKU

Crnogorski pa srpski

- **Prvo sam bio za srpsko-hrvatski, iako me nije pitao. Na posljednjem popisu izjasnio sam se za srpski. Danas ne bih napisao tako, već crnogorsko-srpski ili crnogorski i srpski**

Strana 2

NA POPISU SAM BIO ZA SRPSKI DANAS ZA CRNOGORSKO-SRPSKI

Odgovarajući na pitanje kako riješiti pitanje naziva jezika, Marović je kazao da i za to treba postići kompromisno rješenje.

"Ja sam prvo govorio srpsko-hrvatski i nikako me nije pitao. Rekli su mi da je to narečni jezik. Ne znam što bi hrvatski bio moj narečni jezik, kada mi majka nije Hrvatica nego Crnogorka. Ali sam govorio srpsko-hrvatski jezik, kada mi narečno tako, tako je bilo propisano. Onda je hrvatski jezik ostao sam, jer je Hrvatska postala nezavisna. U međuvremenu iz tog srpsko-hrvatskog jezika je nastao bosnjački jezik, se govori u Bosni. Znači od srpsko-hrvatskog imamo hrvatski u Hrvatskoj, bosnjački u Bosni, srpski u Srbiji. U Crnoj Gori na posljednjem popisu najviše ljudi je napisalo da govori srpskim jezikom i

jedan od njih sam ja. Međutim, danas ne bih napisao tako, jer mislim da je to bolnija stvar jedini jezik. Ako je jedan jezik, onda dalje da nastavim insistirati da je Crna Gora država u kojoj, takođe, ima pravo da u određenoj svojoj zračnoj jezika mogće stvari i svoje države, da misle je najprirodniji kompromis da se svega dopuna da većina građana prema zadnjem popisu govori srpski, ali isto tako i dopunjen da je većina građana glasala za nezavisnu Crnu Goru i da je prihvatilo da taj jezik jednim dijelom, odnosno burda i crnogorski. Prema tome je najbolji kompromis da bude "crnogorsko-srpski" ili "crnogorski i srpski", jer na vidim da će poći jednog ili drugog danih nešto ranije stalo je rješenje", kazao je Marović.

- *Новости* - 4.4.2007.

АКТИВ ОТПУШТЕНИХ НИКШИЋКИХ ПРОФЕСОРА УКАЗАО ЦАНУ И ПРАВОСУЂУ

ЈЕЗИК ИЗНАД ИДЕОЛОГИЈЕ

НИКШИЋ - Бранили су српски језик, Устав и закон - остали без посла. Њихови судски предмети прерасли су у политичке процесе.

Реч је о 26 отпуштених, угледних никшићких професора који су у септембру 2004. године само тражили поштовање службеног језика у Црној Гори.

- Унапред нам је пресуђено, а на наша места примљени су у стални радни односи нови професори, иако су судски процеси у току. Зашто је то тако? Да ли "политички мољци" нагризају рад у судницама? Да ли има судија инфицираних "политичким вирусом"? Да ли се

суди по закону и Уставу или по ставу - само је део питања Актива отпуштених професора у јучерашњем отвореном писму упућеном црногорском правосудју. Они подсећају да је у никшићком Основном суду вођено осам судских предмета.

- У корист отпуштених професора донесене су три пресуде, а пет против. Судски процеси су трајали око годину, а због незадовољства једне или друге стране, предмети су предати Вишем суду. Чамчили су у фиокама Вишег суда дуже од 18 месеци. Да није интервенисао омбудсман за људска права чамчили би тамо довека. Од

три пресуде које су на Основном суду пресуђене у корист професора, једна је потврђена, а друга поништена. Остале нису донесене, а кад ће, не знамо, подвлачи се у писму и пита да ли су црногорске судије својеврсни "заточеници" и ко управља унутрашњим механизмом црногорских судова.

Професори су се јуче обратили и Црногорској академији наука и уметности питајући их зашто ћуте.

Указујући на "страшни прекор наших предака", професори поручују да српски језик буде изнад идеологије.

М. ПАПОВИЋ

У вези и без везе

О језику политичара...
и политичких аналитичара

Јако се пуно последњих неколико година, наместо много, користе прилози *јако* и *пуно**, пише у шали Магдалена Петровић, лекторка из Новог Сада, „и у говору и у штампаним текстовима. Мени се никако није допало, те нисам ни примила праву поруку, кад ми је једна особа рекла да ме *јако* пуно воли.“

Сличну примедбу, бар што се тиче првог од ова два прилога, упућује и један читалац угледног имена. Академик Љубомир Тадић ми пише: „Реч *јако* готово је сасвим потиснула реч *врло*, тако да је готово изобичајено рећи *врло* добро...“

То је само један од примера из писма у коме се познати филозоф жали на „изразе који су се раширили у речнику наших политичара и тзв. политичких аналитичара“. Цитирају још неколико пасуса:

„Поштапаница *једноставно* у свакодневним говорима политичара заузела је доминантан положај. Разлог је, ваљда, у томе што је у свакој другој реченици употребљавала један од најистакнутијих политичара те је, та корети, ех аусторитате заузела толико простора у политичком жаргону. Изгледа да се *једноставно* више не може без *једноставно*...“

„Реч *испоштovati* је без поштовања избацила *поштовати*. Поред *разрешити* као да више нема места за *решити* и за *решење*...“

„У *вези* *тога*, или *везано*, читамо и слушамо сваки час, уместо у *вези* *с тим*... Сличних „бисера“ имамо на претек, па се наш језик у свом развоју креће натрашке.“

Примедбе се, као што видимо, односе пре свега на стил. Прилози *јако* и *пуно* постоје у књижевном језику. У речнику Матице српске *јако* је протумачено као „снажно, врло“, *пуно* као „у великој количини, у великом броју, много“, док је у дефиницијама речи *врло* и *веома* употребљена и реч *јако*. Ипак, било би боље да је испред тих дефиниција стављена скраћеница „разг.“. Није никакав грех кад неко у свакодневном говору каже „Јако сам уморан“ и кад му на то одговоре „То је зато што пуно радиш“. У писању и у званичном опхођењу, међутим, предност би требало дати прилозима *врло*, *веома*, односно *много*.

Глагол *испоштovati* појавио се у новије време, са значењем у коме се раније говорило само *одржати* или

Иван
Клајн

испунити. Језикословци се углавном слажу да је он правилно грађен и да није сувишан поред несаршеног глагола *поштovati*. Ако, рецимо, неки комуналци кажу „Испоштovali смо рок за реконструкцију трамвајске пруге“, то је недвосмислено, док ако би рекли „Поштovali смо рок“, могло би значити да су они о року размисљали с дубоким штовањем, али да је пруга још у тоталном хаосу! Тач-

но је, с друге стране, да је „испоштovati“ постало помодан израз, па се употребљава и тамо где би сасвим одговарали добри стари *одржати* и *испунити*.

Разрешити је почело да се намеће још у годинама после Другог светског рата, под утицајем руског. Код нас је обично довољно да се каже *решити* (проблем, питање, загонетку, недоумицу итд.), док би оно „раз-“ (као у *распетљати*, *расплести*, *рашчистити* и сл.) требало додавати само ако желимо да нагласимо да је решавање дугачко и сложено. Облик *разрешити* је оправдан и нужан у значењу „ослободити“, али и ту се бесправно проширио на рачун другог глагола – *сменити*. Ако ја закључим да ми је претечај посао који радим, свакако ћу тражити да будем *разрешен* дужности; али ако се открије да сам на том послу крао, или да сам неспособан, онда ме треба *сменити*. Код нас је још од времена непогрешивих комунистичких руководиоца уобичајено да се нико не *смењује*, па се чак и не тражи нечија *смена*, него се тражи (или захтева) *разрешење* – што је стилска бесмислица.

Погрешни генитив „у вези *тога*“ јавио се по угледу на друге конструкције истог или сличног значења – у *погледу* *тога*, *поводом* *тога*, *што се тиче* *тога*. Добар део кривиче сносе и наши телевизијски „безвезе-преводиоци“, који свако енглеско about аутоматски превод са „у вези“ (+ генитив). Чим неки Мајк каже некој Деиџер да ће разговарати са својим шефом, она га, у нашем преводу, пита „У вези чега?“ уместо да каже „У вези са чим?“ или, још много краће и простије, „О чему?“ Последњих година у моди је и израз *везано* за (нешто), који смо, по свему судећи, преузели од Хрвата, а који нам, крај толиких „веза“, „погледа“ и „повода“, сигурно није неопходан. ■

ЗАХВАЉУЈУЋИ ЉАЈИЋУ МУСЛИМАНИ У САНЏАКУ ВИШЕ НЕ РАЗУМЕЈУ СРПСКИ

БОСАНСКИ

језик и у Пријеполу

На данашњој седници Скупштине општине Пријеполје, одборници ће разматрати питање службене употребе босанског језика и на територији ове општине. Нема сумње да ће предлог бити и прихваћен, јер су се „припадници бошњачке националне заједнице у Србији, којих према попису из 2002. године има 134.749 изјаснили да је њихов матерњи језик босански – каже за „Правду“ Љиљана Булатовић, публициста и ватрени противник разбијања српског националног бића.

Она напомиње да је босански, а не бошњачки језик, већ 1998. године уведен у општини Тутин, а у Новом Пазару и Срењини маја 2002. године. Наравно, све је то у складу са За-

коном о заштити права и слобода националних мањина донетим фебруара

2002. године, који је Скупштина Србије и Црне Горе усвојила на предлог тадашњег Министарства за људска и мањинска права Расима Љајића. И све је у складу са Европском повељом о регионалним и мањинским језицима, такође ратификованој у истомејој Скупштини децембра 2005. године, уочи њеног коначног расписивања.

У Босни и Херцеговини се употребљава бошњачки језик, али српски су муслимани већи Босанци од Бошњака! Да је којим случајем Расим национално опредељен као Црногорац, мислим да би на ову листу могућих службених језика ставио и црногорски језик – сматра Булатовић.

У Босни и Херцеговини се употребљава бошњачки језик, али српски су муслимани већи Босанци од Бошњака, па користе босански језик, каже Љиљана Булатовић

Аутономаш Цуцевић

Иначе, предлог да се и у Пријеполу uvede босански службени језик поднео је Есад Цуцевић, народни посланик у Скупштини Србије, али и председник Извршног одбора Бошњачког националног већа (некад Муслиманског националног већа) основаног 11. маја 1991. године у Новом Пазару, када је донета Декларација, којом је, између осталог било предвиђено да се у случају завлада Југославије прогласи аутономија Санџака).

– Цуцевић је ових дана посетио и Хариса Силарића у Сарајеву и објављено је задовољство разговорима и сусретом. Очигледно је да добар савезник и савезник пара вреди, у овом случају! Али, да све има своју целовитост у припреми аутономије таконзваној Санџака, свој значајан допринос дало је и актуелно Министарство просвете и спорта, републике Србије, које је са Бошњачким националним већем трећег марта ове године организовало у Новом Пазару семинар на тему: „Законске варијанте мањинског образовања: Статус предмета и методичко-дидактичка упутства у извођењу настаје предмета босански језик, са елементима националне културе!“ У име Министарства просвете говорили су Мирча Радекић и Јасмина Ђелић – каже наша саговорница. **Н.Б.**

U knjizi Srpski politički govor modernog doba Dejana A. Milića sadržani su najznačajniji govori koji su obeležili modernu srpsku istoriju

Ohladimo srce, zagrejmimo mozak

Srpski narod odavno je izgubio Božiji dar da nađe meru razumnog nacionalnog postupanja, a ponovno pronalazeње tog dara, bez ikakvog preterivanja, uslov je opstanka ovog naroda - kaže Dejan A. Milić

Zoran Panović

MERA REČI

Autor knjige Srpski politički govor modernog doba Dejan A. Milić, koja je prekinuć promocijsana u amfiteatru Slobodan Jovanović beogradskog Pravnog fakulteta, smatra da je srpski narod odavno izgubio božiji dar da nađe meru razumnog nacionalnog postupanja, a da je ponovno pronalazeње tog dara, bez ikakvog preterivanja, uslov opstanka ovog naroda. To je i jedan od presudnih motiva za stvaranje impozantne knjige u kojoj su sadržani najznačajniji govori koji su obeležili modernu srpsku istoriju od Karadorđa i Miloša Obrenovića, do Zorana Đinđića i Vojslava Košutića. Govori su birani tako da čitalac, s jedne strane, stekne sliku svih, za srpski narod preloimnih događaja u dvovekovnoj istoriji, i s druge strane, da se čitavom prečistave na jedan, u granicama ljudskog, objektivno

istoriji moderne Srbije), koji je sam oformio.

- U našoj istoriji imamo posve nesvakidašnji slučaj - Proklamaciju kralja Petra Drugog narodu od 27. marta 1941., koju nepunogodišnji kralj u datim okolnostima nije bio sposoban ni da napiše, ni da izgovori. Proklamaciju su kralju sastavili profesor Slobodan Jovanović i general Simović, a nju je na radiju pročitao, opošajući kraljev glas, poručnik bojnog broja Jakov Jovović - ukazuje Milić. Posebno metodološko pitanje su i netrgovoreni politički govori. Njihovo autorstvo je neosporno, ali je neoporna i činjenica da nisu izgovoreni. Čuveni govor Božidara Grujovića Slovo o zakonu i slobodi, stišćen 1805, skrece nam pažnju na Milić, nije imao šansa da bude izgovoren, pošto ga je cenzurisao Karadorđe.

GOVOR SITUACIJE

Posebnu pažnju autor posvećuje osobinama govornika, ali i auditorijumu, kako onog povo-

na u rat predavši mu štit), ili Dantonov govor iz 1792, kad su Prusi bili pred Parizom, Milić izdvaja briljantne domaće primere ovog situacionog „žanra“ - govor Miloša Obrenovića Gmžanima - Narode, košuljo moja. I Nikola Pašić, koji nije bio briljantan govornik, znao je da napravi sjajnu besedu situacije, kao što je njegov govor pred povlačenje preko Albanije 1915. godine. More, koj' oce - oce! A koj neče - neče. Bitno je da pođu kralj i vlada. Govor situacije visokog ranga, po Milkićevim rečima izazvao primer političkog pamfleta, je i završna reč Josipa Broza na Bombašakom procesu 1928, pred sudom Kraljevine u Zagrebu: Priznajem samo sud svoje partije.

Milić u kontekstu ovdašnjeg mentaliteta ističe podvojeni govornički karakter, a danas prevažu imaju njegove negativne osobine - Nedostatak govorničke kulture je antipod epskoj eticiji i formalnoj, je određen ne- strpljivošću da se u miru sasliša sagovornik (koji ne mora čak

no je napravljen i kalup „podaničkog“ auditorijuma, a sve to je i danas komponenta političkog (anti)govora. Pored hibridnosti, kad je socijalistički birokratski govor obogaćen nacionalnim i ratnohušakom sadržinom, Milić primjećuje da je to vreme iznedrilo i „jezik džungle“ - potpuno i ogoljeno verbalno nasilje. Za to je najzaslužniji Vojislav Šešelj, „snažni govorničko-demagoški zanatlija“, a ostali barjaktari su bili Mirjana Mar-

JEZIK DŽUNGLE

- Ono što je Milovan Đilas (u knjizi zastupljen sa dva govora; u jednom napada, u drugom se

Sadržajam političke elite

- Penzionerske demokratske promene su, istina, širom otvorile vrata slobodnoj reči u Srbiji, ali zbog nerazumevanja slobode govora i nepostojanja kodeksa govorničkog ponašanja, naročito u političkoj komunikaciji, to je uzrokovalo dalji vrednosni pad političkog govora. Sklanjanje svih brana sa izgovorenih reči ustovilo je njihovu infitaciju, a ovaj period „krasi“ česta zlostupotreba slobode govora, otkena u nevaspitanom govoru, govornu miznije i uvreda, te olako datoj političkoj reči bez pokrića - konstataje Milić. On primjećuje i snobizam političke elite s rečima tipa „pi - ar, transparentnost, profesionalizam i auditorijuma. Nemerljiv doprinos stvaranju političkog govora, zaključuje autor, dale su političke - tok su emisije. Za narod koji kad upamti, upamti naopako, a kad vidi - previdi, Milić nudi dokument - različite varijante iste nesreće i dobar o bluzim stazama slijanja iz jednog bespuća u drugo. On knjigu nudi i kao predložak za razmišljanje kako da popravimo političku jezik. Ovo je i apel za bratimnog građanina „da malo ohladimo srce, a zagrejmimo mozak“.

način, sve nacionalne političke opcije koje je Srbija za ta dva veka iznedrila. Govori su sa legitimenim stanovita istorijske niske, birani vrednosno i ideološki neutralno, tako da se jedni poručuju drugima, a Karadorđevići, Obrenovići i Petrovići, Đilas i Nedić, Draža i Ljotić, Dimitrijević, Tucović, Milan Stojadinović, Tito, knez Pavle, Jindomir Davidović, vladika Nikolaj, Mihailo Đurić, Ivan Stambolić, Matija Becković, Vojislav Šešelj, Slobodan Milošević, Dobrica Ćosić, Vuk Drašković...

NEIZGOVORENO

Dejan Milić je bo svestan mnogih rizika koje nosi ovakav ambiciozni poduhvat, uključujući i pitanje stvarnog autorstva nekog govora. Uostalom, kako podseća Milić, zar već i sohisti u staroj Grčkoj nisu prodavali svoje govore za novac i tako lepo živeli. Takođe, jedan od najcibranijih političkih govora - govor Marka Antonija nad mrtvim Cezarom, svom je literarnom junaku stavio je u usta sam

Sekspir. Milić ukazuje da su i Jovanu Ristiću, vrsnom diplomatu, političaru i govorniku, dok je bio predsednik vlade osamdesetih godina 19. veka, govore redigovali zaposleni u "pres - birou vlade" (prvom u

uvek biti suprotna strana, već može biti i istomišljenik), dok je suštinski određen neprilivajanjem i netolerantnošću prema drugim mišljenjima, ma kako dobro bilo argumentovana - kaže Milić. Kao posebna poglavlja, autor izdvaja politički govor Srba od 1903. do 1941, politički govor građanskog rata 1941-1945, reči epohe komunizma i hibridni politički govor postkomunističke Srbije. U Kraljevini je "kvarenije govora" bilo određeno nedostatkom sluša za reči drugih naroda (što je bila ka-

bram), kao govornik bio među komunistima, to je za četnike bio Nikola Kalabić, pandan Mošiš Pijade je Stevan Moljević. Svi ma njima suprotstavljeni bili su Ljotić i Velibor Jonić. Jedino je, istini za volju, Nedić (talentovani ali paterični govornik), pozivao na umir krvi, ali naravno pod svojim (odnosno markskim) uslovima - navodi Milić. Za vreme komunizma, dodaje autor, napravljen je je kalup "glavnog govornika", koji će Miloševići zacementirati. Definitiv-

kovki, Ivan Marković, Tomislav Nikolić, Milorad Vučelić...

Dragoljub Micanović, koji je u knjizi zastupljen sa tri govora, na promociji je upozorio, da postoji rizik "avdokornih predtrajada", da neko iz svih ovih govora pomisli da Srbija ima velike demokratske tradicije, iako ih u suštini ima vrlo malo. Tek od 2000. godine možemo govoriti o demokratiji u pravom smislu, a mlade generacije treba da znaju da imaju tu čast da je izgrađuju - kaže Micanović.

Srbija, pak, ima male demokratske tradicije. Dragoljub Micanović i Vuk Drašković

Saeti demokraciji

Zastupljen u ovoj knjizi i dr. govor, Vuk Drašković je na promociji podsetio autora da u drugo izdanje ubavi govor profesora Andrije Gamsa održan 3. juna 1968. u kulturnoj "petici" (ambijatar brzi pet), beogradskog Pravnog fakulteta. Tada je Gams pobunjeno studentima rekao da od svih sloboda u ovoj zemlji postoji samo jedna - slobodna. Onida je naprosto dramatsko pauzau i dodao: „A, za stare kao ja, i ona samo na papiru.“, podsetio je Drašković na reči velikog profesora.

ОГАБАЈИ

Повада

**Уранија
Козмидис
-Лубурић**

**ФУНКЦИОНЕР Г 17,
ЈАВНО ПРЕТИ
МАЈИ ГОЈКОВИЋ:**

Гојковић: Ово је говор мржње

Маја Гојковић је вербалну бруталност Лубурићеве назвала „говором мржње“. – Испад Ураније Козмидис-Лубурић је нешто најгоре што је један политичар у Новом Саду икад изрекао. Своју мржњу је изрекла у својству одборника, чиме је увредила и институцију, па мора да се извини и Скупштини града Новог Сада, наводи се у саопштењу градоначелника Маје Гојковић.

ИСКОПАЋУ ТИ МРТВОГ ДЕДУ

Маја Гојковић, градоначелник Новог Сада, нашла се на бруталном удару Ураније Козмидис-Лубурић, шефа одборничке групе Г 17 изас у градској Скупштини.

До инцидента је дошао током седнице новосадске Скупштине, док се расправљало о изменама Међумесне аутобуске станице и именовању улица у Ветернику и Класи. Опозициони одборници су седницу прекинули полчасовним скандирањем „допови, допови“, али то није омело скупштину да изгласа измену регулационих планова.

Током „дискусије“ дошло је до размене увреда између градоначелника Маје Гојковић и Ураније Козмидис-Лубурић.

Сукоб је, током паузе, наставак у холу Скупштине.

Ваша породица

је 50 година

пљачкала

Нови Сад, а

сад ви нас

називате до-

повима, ре-

кла је Гој-

ковић, из-

нервирана

непристој-

ним доба-

цивањем

Лубурић-

ке. – Ви-

дсћен

ти, исао-

Лубурић:
Ископаћу гробове
твојих предака,
а теби ћу јавно,
пред новинарима,
поломити руке
и ноге

паћу ти dedu из гроба, ја ти кажем – викала је Лубурићка, а онда је новинарима, кад се Маја Гојковић удаљила, објаснила да мисли на „оба њена деда“. – Обавестићу новинаре о датуму кад ћу испребијати градоначелницу, сломићу јој обе руке и ноге! – Рекла је Козмидис-Лубурић.

Маја Гојковић је овај инцидент окарактерисала као „израз немоћи опозиције“, али касније је јавно затражила да се Уранија Козмидис-Лубурић извини њеној породици, њој лично, али и свим Новосађанима, које је увредила својим срамним изјавама.

Е.П.

➔ Svetozar Marović: Kompromisni jezik

Potpredsednik vladajuće DPS Svetozar Marović izjavio je da podržava predlog koji je izneo opozicioni Pokret za promene da se novim ustavom službeni jezik u Crnoj Gori nazove „crnogorski, odnosno srpski“. Marović je kazao da svako ima pravo da svoj jezik naziva onako kako želi i poručio da službeni

jezik mora biti jezik uvažavanja činjenica da je Crna Gora država i da to priznaje čitav svet. „Ako je definisanje službenog jezika u ustavu srpski, odnosno crnogorski put kompromisa u Crnoj Gori, onda je to za mene prihvatljivo“, rekao je Marović u intervjuu za podgorički Dan. (TAA/UG)

ĐE GANAĐE?

U novom crnogorskom ustavu službeni jezik će se zvati srpsko-crnogorski ili crnogorsko-srpski

ŠČASE
NOVI JAZIK
SOČINILI...
Filip
Vujanović

BEOGRAD - Službeni jezik u Crnoj Gori najverovatnije će se zvati srpsko-crnogorski ili crnogorsko-srpski! Naime, ova kovanicu smislili su članici opozicione partije Pokret za promene (PZP), a pošto će ova stranka biti jezičak na vagi u skupštinskom preglasavanju, ovakav predlog će najverovatnije i proći. Preciznije, formulacija će najverovatnije glasiti „jedinstven jezik koji građani zovu crnogorski, srpski“. Andrija Mandić, lider Srpske liste, koja se, nasuprot vladajućoj DPS, zalaže da se jezik zove isključivo srpski, kaže za Kurir da su se stavovi DPS i PZP o nazivu službenog jezika „znatno približili“, i da se ide ka tome da se u ustavu jezik nazove i srpski i crnogorski.

- Međutim, mi smatramo da rešenje kojim se jedan jezik zove sa dva imena nije dobro jer ostavlja prostor da za nekoliko godina nekakva drugačija parlamentarna većina rediguje taj deo ustava i izbrise naziv srpski. Zato smatramo da tekst ustava mora da ide na referendum i da je najbolje da građani o tome odluče - kaže Mandić.

Mandić: Ovo rešenje ostavlja mogućnost da se za nekoliko godina izbrise srpski

U DPS i PZP pak smatraju da je referendum „bespotrebno trošenje energije i sredstava“, i da je dovoljno da ustav izglasa dvotrećinska većina. Predsednik Crne Gore Filip Vujanović izjavio je da je zadovoljan sa stepenom saglasnosti oko ustava i da za referendumom najverovatnije neće biti potrebe.

- Oko 90 odsto ustavnih normi je usaglašeno, samo u 14 amandmanskih intervencija, u okviru 146 članova, samo u dve odredbe nema dvotrećinske većine, i to onima koje se odnose na državne simbole i jezik - rekao je on.

Podsetimo, crnogorski parlament pre nekoliko dana utvrdio je Nacrt budućeg ustava, a nakon njegovog objavljivanja u dnevnoj štampi, počeo je jednomesečna javna rasprava. Usvajanje Nacrta nagoveštava da su Crnogorci korak bliže ustavu, ali jezik i državni simboli još uvek su glavne tačke sporenja. (D. N.)

SRPSKI
MU JE, REČE
MATERNJI...
Svetozar
Marović

Војвођански језик?

(„Језик из шешира“, НИИ бр.
2936)

Данас више није у опасности само српска ћирилица јер је она, практично, већ нестала с наших улица и уопште из јавне употребе. Сада је већ у очигледној опасности српски језик, и то – и као стандард и као назив. Пошто је хрватска варијанта већ давно преименована у „хрватски језик“, недавно бошњачка варијанта у „босански“ или „бошњачки језик“, сада је у процесу преименовања црногорске варијанте српског језика у „црногорски језик“. А сутра – да се, којим случајем, под притисцима „међународне заједнице“ (читај: Америке) издвоји српска Војводина – одмах би се активирала већ ранија захтевања да Срби у Војводини пременују свој језик. Наравно, мађарски језик, румунски, русински и други остали би под својим именима и у тој, не дај боже, издвојеној Војводини, а само би се језик Срба звао „војвођански језик“.

Иван Клајн у НИИ-у добро објашњава да су сви ти преименовани језици, у ствари, један језик.

Он је врло меродаван па зато и позван а – као председник Одбора за стандардизацију – и обавезан да објасни како је свако преименовање језика изван домена науке. Он спомиње да су Хрвати средином 19. века прихватили српски (штокавски, вуковски) за свој

стандардни језик напуштајући чакавски и кајкавски, али каже да се о томе „још воде дискусије“ и да је могуће да је у том гледишту „проф. (Милош) Ковачевић у праву са историјске тачке гледишта“. А каква ту постоји друга „тачка гледишта“ осим историјске?

Он спомиње да је данас у Европи за српски језик с његовим новоуспостављеним нормираним варијантама „из чисто политичких разлога, почела да се примењује скраћеница БХС“. То је, дакле, нови назив за српски језик – БХС (бехаес, тако се тамо то чита). Као кад би неко енглески језик с његовим варијантама у Енглеској, Америци, Канади и Аустралији назвао, на пример, ЕАКАУ језик (језик еакаау).

А није, ипак, Клајново, да му смета захтев затвореника Војислава Шешела који у Хашком суду тражи судске списе на свом језику и писму. Откуд му право да оспорава, чак и помало спрдајући се с тим, што Шешел тражи за себе само оно што траже и Хрвати, Бошњаци или било ко други. То је политичко и стварно право сваког хашког затвореника, а не само Војислава Шешела којег Клајн једино спомиње. Научник би требало да у потребној мери избегне исказивање свог политичког гледишта кад расправља научно о језику.

Потребно је објаснити и упозорити да нестајање ћирилице из српског језика није безазлен процес. Кроз губљење ћирилице омогућује се даље ниподаштарење Срба и њиховог језика, нова преименовања тог језика и, у будућности, нестајање и назива и стандардне варијанте којом се служе Срби. Отуда је Шешелев захтев за добијање списа на својој језичкој варијанти са ћириличким писмом, у ствари, одбрана не само права на свој језик и писмо него и заштита уопште српског језика и писма.

Улога српске ћирилице у српском језику на одређени начин може се упоредити с улогом цркве у народу. Црква је за Србе данас једини сигуран духовни ослонац – баш као што је српска ћирилица сигуран ослонац за језик Срба.

То данас многи Срби не разумеју.

Проф. српског језика Драгољуб Збиљих,
Нови Сад

Непресушне идеје хрватских језикотвораца изазивају подсмех

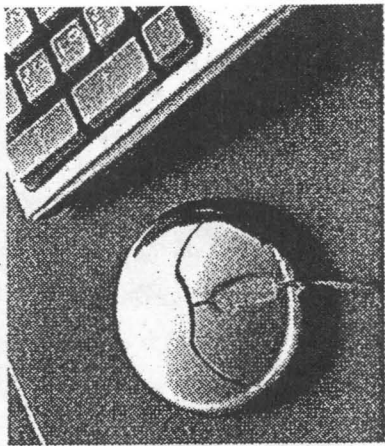
Настололно клизало је део очврсника

ЗАГРЕБ - Новинска агенција ИПС објавила је помало цинични текст под насловом „Пошаљите ми далекоумножитељ, ја сам Хрват“, преноси Интернет портал Индекс. Текст је објављен поводом расправе која је недавно ескалирала у Хрватској због најаве британског посланика Чарлса Танока у Европском парламенту да би Хрватска у ЕУ могла остати без службеног језика. Аутор текста Весна Перлић-Зимоњић указује да хрватски лингвисти „сада измишљају сопствени језик“, уз опаску да би, ако желите да им у вези са тим пошаљете факс, морали да га насловите са „далекоумножитељ“. Осим тог израза, за који аутор пише да је један од

оних на основу којих Хрватска настоји да измисли језик одвојен од српског, наводи се још неколико примера, попут „зракомлата“ уместо хеликоптера, „брзоглас“ уместо телефона, „зоролика“ уместо псца. „Круговална постаја“ је назив за радио станицу, „рукхлуп“ је назив за аплауз, иначе уобичајен израз и у хрватском и у српском језику.

У тексту се подсећа и да су хрватски лингвисти одлучили да замене и неке стране изразе у називима за технологију, попут „хард диска“, који ће постати „чврстик“, „хрватера“ који ће постати „очврсник“, као и компјутерског миша који је преименован у „настолоно клизало“.

»Фонет

Глас јавности, 12. септембар 2007.

СДА ПРИЈЕПОЉА О НАЗИВУ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА БОШЊАКА

ЉУТИ Учесници конференције за штампу СДА

ЖАЛБА ДО СТРАЗБУРА

Најављена тисма Влади жалбе Уставном суду и међународним организацијама

ПРИЈЕПОЉЕ - Уколико Скупштина општине Пријепоље у разумном року, од 30 до 60 дана, не реши питање увођења босанског језика, као матерњег језика Бошњака у равноправну службену употребу са српским језиком, искористићемо сва демократски расположива средства да се поштују наша права. То подразумева, пре свега, ангажовање БНВ (Бошњачког националног већа), као једино легитимног заступника права Бошњака, до захтева Влади Србије и жалби Уставном суду Србије и обавештавања међународних институција које се баве заштитом права националних мањина.

Ове поруке упутили су са конференције за штампу представници ОО СДА Пријепоља - Азиз Хашифејзовић, председник и одборник, као и одборници Ибро Фазлић, Сафет Пла-

нић и Халид Хашијакуповић и Едиб Кајевић из Асоцијације младих СДА.

Са последње седнице СО повучен је предлог измена статута због подела одборника „по националном шаву“ и спорења око назива језика националне мањине - бошњачко/босански или босански.

Језик Бошњака је босански и нико нема право да то мења у Пријепољу, где је однос становништва готово 50:50 - упозорио је Сафет Планић. Халид Хашијакуповић позвао је Бошњаке, који су дали глас ДС (Талић) на последњим изборима, да виде како се лидери ДС у Пријепољу односе према језику и писму Бошњака. Он је затражио од челника општине да „своје“ људе позову на одговорност и уместо свађа и препирки у странкама - раде у интересу грађана. ■

Д. ГАГРИЧИЋ

Новости, 12. 4. 2007.

ОСНОВНИ СУД У ПОДГОРИЦИ ЈУЧЕ ПРЕСУДИО

Јочић

Чађеновић

Живаљевић

У ЗАТВОР ЗБОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Пресуда представља обрачун са политичким неистомишљеницима - сматра новинарка Јочић

ПОДГОРИЦА - Тодор Живаљевић, председник Удружења за заштиту српског језика и ћирилице у Црној Гори, др Јован Чађеновић и новинарка Марина Јочић, осуђени су јуче у Основном суду у Подгорици на по три месеца затвора, условно на годину, зато што су позвали на грађанску непослушност поводом преименовања српског језика у матерњи.

Судија Боричић је уважила све наводе оптужнице, а у образложењу пресуде казала да су оптужени починили кривично дело „позивања на отпор“.

- Изречена казна је само почетак проблема између

политичких неистомишљеника. То што смо ослобођени условно, сугерише да нам је одузето право да даље јавно износимо своја убеђења - рекла је за „Новости“ Марина Јочић.

О „праведности“ пресуде, према мишљењу Марине Јочић, говори и чињеница да је на три месеца затвора осуђен 83-годишњи Јован Чађеновић, који није ни присуствовао спорној конференцији за штампу.

- Овакве пресуде треба да очекују и сви они који буду бранили имовину Српске православне цркве - рекла је Јочићева. ■

Ј. БЕАТОВИЋ

Због српског три месеца затвора

У Подгорици изречене прве пресуде двојници професора и једној новинарки због непоштовања „матерњег језика“

Подгорица – У Основном суду у Подгорици судија Наталија Боричић осуђила је на три месеца затвора, условно на годину дана, чланове Удружења за заштиту српског језика и ћирилице проф. др Јована Чађеновића, проф. Тодора Живаљевића и новинарку „Побјеле“ Марину Јочић. Ова казна им је изречена зато што су „позивали наставнике и ђаке на бојкот наставе матерњег језика“.

Први пут у Црној Гори догодило се да је осуђен добитник највишег националног признања – награде „13. јул“ – писац и универзитетски професор, осамдесетогодишњи др Јован Чађеновић, иначе председник овог удружења.

Према оптужници, заштитници српског језика и ћирилице у Црној Гори су 6. октобра 2004. године у Подгорици, „по претходном договору позивали на непослушност према законитим одлукама државних органа“.

У пресуди судије Боричић каже се да су Чађеновић, Живаљевић и Јочић, на конференцији за новинаре 8. октобра 2004. године, „позивали просветне раднике да обуставе наставу, а ро-

дитеље да не шаљу децу у школу“. У пресуди се даље наводи да је због тог позива дошло да обуставе наставе у великом броју школа у Републици, па су Чађеновић, Живаљевић и Јочић осуђени за кривично дело – позивање на отпор. Интересантно је да су и оптужница и пресуда „заборавили“ чињеницу да професор Чађеновић није ни присуствовао поменутој конференцији за новинаре.

За „Политику“ Марина Јочић је казала да је уместо ње на суду требало да буде суђено министру просвете Слободану Бацковићу који је прекршио Устав и преименовао српски језик у матерњи, јер од 620.145 становника Црне Горе, према резултатима пописа, српским језиком говори 393.740 грађана, од којих су многи преименовање језика доживели као кршење грађанских и националних права.

– На суду сам рекла, ако ме питате јесам ли крива, одговарам да сам крива, јер сам бранила свој и Устав свог народа, свој језик и језик свог народа, своје и духовне темеље свог народа. Ако је то кривица, ја сам крива и не тражим никакву милост овог суда, јер у земљи где је крив онај који све то брани, часном човеку и јесте место у затвору, тамо је већа слобода – рекла је Јочић.

Српска листа и Демократска странка јединства ову пресуду доживљавају као наставак политичке и националне дискриминације над српским народом у Црној Гори.

„Њих троје оглашени су кривима јер су бранили српски језик, залагали се за поштовање Устава и Закона о школству који предвиђају да се настава у школама мора одвијати на службеном језику. Реч је о класичном политичком процесу и плашим се да атмосфера мирише на прогон Срба, који може бити крајње негативна последица оваквог понашања власти. Све релевантне међународне организације упознаћемо са наставком праксе сегрегације српског народа у Црној Гори – рекао је за наш лист председник ДСЈ Зоран Жижич.“

У Скупштини Црне Горе поведена је полемика овим поводом. Шлагворт за реаговање др Новице Станића била је изјава председника Демократског савеза Албанаца Мехмета Бардхија који је рекао да важећи устав никада није доживљавао као свој, нити га је поштовао.

– Радује ме ова искреност, али мирам да кажем да је Основни суд у Подгорици данас осудно на три месеца затвора троје интелектуалаца који су управо осуђени зато што су бранили Устав – казао је Станић.

Бардхи је рекао да, с обзиром на то да је и сам био политички осуђеник, апсолутно подржава залагање осуђених чланова Удружења и оштро осуђује изрицање такве политичке пресуде.

На пресуду Основног суда у Подгорици јуче су реаговали и Удружење новинара Црне Горе и Српско народно вијеће.

Н. Ђурић

ИЗВИЊЕЊЕ ЗА НАПАД НА ХОКЕЈАШЕ СРБИЈЕ У ЦЕНТРУ ЗАГРЕБА

ПЕСНИЦЕ ЗБОГ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

ПРЕДСЕДНИК организационог одбора Светског првенства друге дивизије у хокеју на леду Милан Вукелић, изразио је јуче жаљење због инцидента у центру Загреба, када је група хрватских младића ударала и вређала на националној основи шегиорицу репрезентативаца Србије.

Вукелић је, уз извињење члановима репрезентације Србије, оценио да је инцидент последица свега што се догађало пре 15 година на простору бивше Југославије. Он је изразио задовољство што ипак нико од нападаћутих младића није повређен.

Помоћни тренер репрезентације Србије Никола Бера, објаснио је да

је група наших спортиста кренула у разгледање града без икаквих репрезентативних или националних симбола и обележја којима би могли да испровоцирају грађане, али да је нападачима, по свему судећи, засметао сам говор српских хокејаша.

На утакмици између Хрватске и Србије која је у оквиру турнира одржана пре два дана, један од репрезентативаца Србије, испровоциран вређањем хокејаша Хрватске, подигао је три прста према хрватским навијачима. Генерални секретар Хокејашког савеза Србије Ђорђе Љољи рекао је да не жели да оправдава тог играча. ■

—Новост— 15. 4. 2007.

Никола и Милица најпопуларнија имена

Србији и Хрватској
једнако популарно
име Лука, у Словенији
мачи се данас најчешће
зову Франц, Јанез, Антон

Давојка позрала тече да су Срби „не
Лески народ“ стике из матичне књиге
је матичне Савези венца – имена која
Срби најчешће дају својим савезницима
дрво су имена хришћанских светана и
костла. На трону популарности већ две
десетине створено „млада“ Никола, а за
им следи Лука, Марко, Алекса, Јанез,
Франц, Александар, Филип, Јован, Ми
лика, Милош, Урош, Петар, Вук и Ду
шан. Најређи брзи девицима у престани
и одзивом се на име Милица, а следи Ан
тон, Јована, Теодора, Каталина, Ана, Ма
рија, Сара, Ања, Јана, Ива, Тамара, Софи
ја Јана и Јелена.

Гордана Милановић, начелница оде
љена за Општину уприну општине Савези
ница, да чији се територији налазе три
јубећа породица и у у престани,
имећу да рођења и женски аска
краја имена и интернационална која
форме поседују на највише, док
рођења некако упућеним сматрају на
име списи треба да носе имена савези
и средњовековних владара Србије.
Када родитељи ниже да носе
дику име Петар други или Александар
рођен, матичари су пријубени да ро
ђења поседује да законима забрањује
поне имена које је поједино или је у
српности са обичајима и сватањима
родне.

Тако смо јућу која је пожељно да му се
име Петар други објасни да је
да му усталима мећу кака брзи по
доказ да је он Петар први. Савези
арматану „саб хришћански кака оско
де матичар рођења да им се сви ове
даскара, шикони да девицима брзи
именом Серафимовка. Имено, ка
доноше одлуку да ни да у кристел
ушпице носе неким иже, нарочито
родно рајана отине у којој не сред
де да одраста. И то је „дејна: на ва
“ који присује да родитеља ром
не мањинасти дозвољено да дете
Кристина или Рајко, верљиво да по
рођи велика вероватноћа да му се уга
ре Гордан, а жена Кристина“, објасни
а наса савезица.

Гордана Милановић се пречења
рења кака је Београдског ваздала мења
кава два имена која, па су бебе до
јеће имена Јарола, Малина, Виола и
Јуна. Назив савезица каже да мења
авања одређених имена у процесу
које: година, а да су у посљедних по
лика на сви имени популарности
женски имена називе Марија, Ана, Ми

Родитељи девака упућеним сматрају да некима списи треба да носе имена светана и средњовековних владара Србије.
Фото: Драго Јовановић

ка и Каталина, док се најређи број (срп
ских) девака у којој земљи носе Алек
сандар, Никола, Марко и Јован. Алек
сандар и Марија су имена која у претни
родиломе имају статус вечности.

Мани издрине међинационалном
појеру мења би да учини бива мека Лу
ка, с обзиром на то да је то тренутно
најпопуларније мушко име и у Србије и у
Хрватској. Исте Луке, девака у Хрват
ској најчешће се обичајују на име Барко,
Филип, Антонио, Матиј, Јованки, Да
нија, Ђоки и Љоки, ик се девицима по
зу Петра, Сара, Јулија, Џола, Лура, Мар
та, Карла, Ева и Клара.

Децачи који одређају у Словенији: да
нас се најчешће зову Франц, Јанез, Ан
тон, Иван, Јозеф, Андреј, Марко, Јоже,
Марија и Петар. Мале Словенке данас
најчешће носе имена Марија, Ана, Ире
на, Маја, Јулија, Мејна, Франциска,

Милица, Наталија и Ђивана. Погледај у
национални револуци отпрона да су по
слетих и изаодесетих година суверено
мадале Виљана, Јанајана, Гордана и Дра
гана, док су Јелена и Маја била имена
која су се најчешће налазила у кри
стицима беба рођених седамдесетих и
осамдесетих година. Назив се девет
десетих година виста: устала Јулија и Мате
Јоричка стикоме Јулија штепа, Јулија
Ју, а њоме Савези, јуно је и њоме Ју
дино „премањено“ мећу девака имена
по странима света.

„Потпуно је нејатно да је име Сло
бодан било једино од најпопуларнијих
имена рођених деветдесетих година. Сло
бодан и Петар су имена која су најчешће
давала именом Други светски рат, ка
да су се рођења преко имена иза
савезица јасно одређивали за ми
нардну или савезицама. То су била два

најпопуларнија мушка имена све до
сољавно шездесетих, кака су на савези
популарности створила имена Драган и Зо
ран. Деведесетих година у мећу су се
вратила имена средњовековних влад
ара Србије“, прича Гордана Милановић.

„Се звадесет година јошико радња
кака ми се неје носило да мења мења
мењан име које треба њоме до
јављено, па иже ли да та времена, али је
српности примера било у њоме у. Имен
ме, иже се иже врломе да Стаси
воже да биве прокретом у Зоран, зли
де дашило да Зоран по сваку нему
буде – Андерсон и да Милан
да се Јан. Мени је иже најубе
јавни случај једног Срветина, који је у
девети години пожељно да се пресе
– Јароламина и пожељно да се пресе
му је мења одбијена“, каже
Катарија Ђорђевић

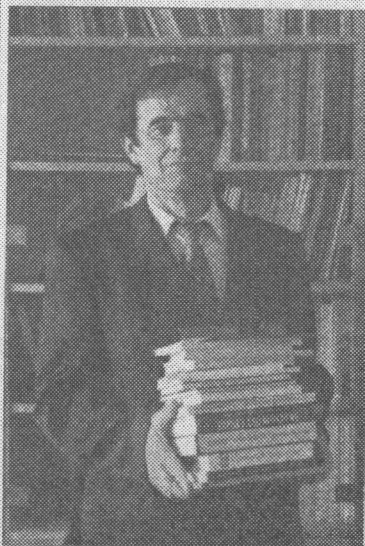

Foto: J. Mihaljević

ТОМОВИ НА ДИСКУ

У електронску форму стављено 17 томова великог "Речника српскохрватског књижевног и народног језика" САНУ

И. Милевић

ВЕЛИКИ "Речник српскохрватског књижевног и народног језика" који сарајевски Српске академије наука и уметности израђују већ више од пола века, управо је објављен у електронској форми. Укупно 17 до сада објављених томова речника САНУ смештено је на дискете. Одређене од стране и до краја азбуке допуњене су "Речником српскохрватског књижевног језика" Матине српске. Тако ово прво, електронско издање речника садржи око 200.000 одређених чињеница од којих и по значења.

Овај пројекат, чији носилац је мр Милорад Симић, сарајевски Института за језик, представља је јуче на Филозофском факултету у Београду.

- Првакњене "Српског електронског речника" почели смо још 1999. и већ толико дана касније понуђени САНУ прву верзију, али нико није реаговао, као да још нису били заинтересовани - прича Симић. - Касније је речник, ипак, прихватио Институт за српски језик и сада га, свој, представљамо. Намера нам је да он стигне до свих дискова, школа, културних установа, медија... Ускоро ће на сајту www.lazprog.com бити доступна бесплатна, еремејски ограничена верзија.

Хиљаде страница итампаног издања скениране су, сређиване, исправљане, грешке и прављена компјутерска база. Иако је Институт прихватио пројекат, ниједна званична институција није финансијала његову израду. Носилац пројекта и финансијер је, каже Симић, он сам. И Министарство науке је, тврди он, одбило да помогне издавању овог вредног лексикографског изданја.

- Не знам зашто нико није хтео да помогне овако значајан подухват, који је завршен највише захваљујући ситуаци-

јама сарајевца - тврди Симић. - Као да још имамо отпор према свеом што је ново, па и према новим технологијама. А, морамо да укључимо корак са дигитализацијом, како и од српског народа и од нашег језика не би остале само мртве. Јер, када нестане језик, нестане и народ.

Осни овог речника, мр Симић изјавио је још неколико вредних електронских издања, која су, такође, јуче представљена. Ту су два двојезична речника, латинско - српски

АКЦЕНТИ

За разлику од итампане верзије, електронска нема обележене акценте речи. Изузаци су само речи у којима је акценат носилац значења. Ово је образложено тиме што би то захтевало додатно време и средства, а "сам акценат не знају ни многи лингвисти, па би акценат више сматрао, него што би користно", став је аутора.

и српско - румунски. Први је, заправо, у дигиталну форму преведена књига Јована Ђорђевића, написана пре 120 година. У међувремену, каже наш сатиљорник, ниједна боља лексикон није ни написана. Садржи око 15.000 речи, и допуњен је новелатинским изразима, кованицама које на латинским коренима настују непрестано. Српско - румунски речник настао је према књизи проф. Милета Томчића и садржи фонд од 120.000 одређеница. ■

Часопис Језик расписао конкурс за најбољу нову хрватску реч „Изоблика“ од језика

ЗАГРЕБ - На конкурс часописа за културу хрватског књижевног језика Језик за најбољу нову хрватску реч пристигло је 500 предлога, а у ужи избор ушло је 47 речи, међу којима су „истиномјер“ уместо полиграфа, „сучелиште“ за ток шоу или „закучилије“ за бекстејџ, пише за грбачки Вјесник.

Неки од маштовитих предлога су „брзогриз“ за фаст фуд, „кромпуље“ за гласне и грубе жене, „тријевод“ или „водогријалица“ за бојлер. Тенис би могао да постане „рукал“, сендвич - „двокришка“ или „двокрушад“, а нуспојава „мимоучњак“.

На конкурс је стигло више

Загретчани у борби против „брзогризне“ хране

од 500 предлога нових речи, а међу њима чак 175 речи медицинског значења. Све те медицинске речи послао је исти та-

кмичар, саставивши мали медицински речник, тако да ће његови предлози бити оцењени ван конкуренције.

Санда Хам, главни уредник Језика и председник конкурсне комисије, навела је да су предлози стизали из целе Хрватске, па и из иностранства. Међу предлагачима су људи различитог профила, од универзитетских професора до основца. Предност на конкурс имале су замене за туђице, односно стране рече и изразе.

Још неки од занимљивих израза су „цртаљка“ (ребус), „изоблика“ (карикатура), „ситнобиће“ или „маложиће“ (микроорганизам). Највише предлога пристигло је за компјутер, па је тако било неколико предлога за Интернет (свемрежје, на пример) и за лаптоп (скутник).

Фонет

ГЛАСИВЕСТИ

НЕДЕЉА 29. АПРИЛ 2007.

32

HRVATI OPET TUMBAJU JEZIK U Hrvatskoj organizovan konkurs za nove reči. Predloženo da se fast fud zove brzogrizz, glasne i grube žene krompulje, a mikroorganizam sitnobiće

ЗАГРЕБ - На konkursu časopisa za kulturu hrvatskog književnog jezika Jezik za najbolju novu hrvatsku reč pristiglo je 500 predloga, a u uži izbor ušlo je 47 reči, među kojima su istinomjer umesto poligrafa, sučelište za tok-šou ili zakučilije za bekstejdž.

Neki od maštovitih predloga su brzogrizz za fast fud, krompulje za glasne i grube žene, grijevod ili vodogrijalica za bojler, rukal za tenis, zatim dvoкришка

ili dvoкрушад за сендвич, мимоучњак за нуспојаву. На konkursu je stiglo više od 500 predloga novih reči, a među njima čak 175 reči medicinskog značenja. Sve te medicinske reči poslao je isti takmičar, sastavivši mali medicinski rečnik, tako da će njegovi predlozi biti ocenjeni van konkurencije.

Glavna urednica Jezika i predsednica konkursne komisije Sanda Ham navela je da su predlozi stizali iz cele Hrvat-

ske, pa i iz inostranstva. Među predlagачima su ljudi različitog profila, od univerzitetskih profesora do osnovaca.

Prednost na konkursu imale su zamene za tuđice, odnosno strane reči i izraze.

Tako su na adresu Jezika stigli i predlozi da se, na primer, bojler, rebus, karikatura, mikroorganizam zamene novim rečima. Bojler bi bio mlačnik, mlačnjak, prokuhavalo ili vodogrijalica, rebus crtaljka, kari-

katura izoblika, a mikroorganizam sitnobiće ili maložiće.

Najviše predloga prestiglo je za kompjutersku terminologiju, pa je tako, recimo, bilo nekoliko predloga za internet (svemrežje, na primer) i laptop (skutnik).

Rezultati konkursa biće objavljeni u junskom broju Jezika, a najuspešniji kovači reči dobiće nagradu „Dr Ivan Sreter“, uz dve hiljade kuna za prvu, hiljadu i po za drugu i hiljadu za treću nagradu.

(FONET)

Kurir, 29. april 2007.

6

Са ћирилицом у Европску унију

Објављивањем Евро речника, са 6.650 појмова ЕУ, Србија испунила један од услова за приступање тој породици европских држава

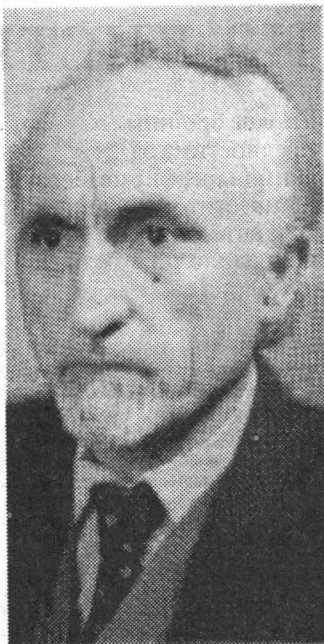
Преводом и објављивањем Евро речника (Eurovoc thesaurus) Србија је испунила велики услов за придруживање европској породици држава, каже за наш лист проф. др Благоје Бабић из Института за међународну политику и привреду, који је био уредник тог капиталног дела и шеф стручног тима за његову припрему и штампање.

Према његовим речима, Институт је 2003. обезбедио лиценцу за објављивање терминологије ЕУ на српском језику. Као плод вишегодишњег напорног рада тима наших стручњака недавно је изашла веома обимна књига ћириличног вишејезичног речника са око 6.650 појмова – термина ЕУ и она је на располагању нашој стручној и широј јавности.

Главна побула Института за уобичавање целовитог програма преводња терминологије ЕУ на наш језик био је, каже др Бабић, „државни разлог“. То је оријентација наше земље да затражи пријем у ЕУ. На основу те одлуке проистиче и обавеза о преводњу терминологије ЕУ на српски језик.

Бабић подсећа да је свака држава кандидат за приступање ЕУ дужна да преведне на свој језик „правне тековине“ ЕУ које су већ достигле око 100.000 страна. Један од услова је, такође, уговор о придруживању и стабилизацији. Како нашој земљи предстоји његово потписивање, објављивањем речника Србија је већ испунила тај услов.

Значај превода и објављивања Еуро-вока, међутим, сматра др Бабић, није, нити се може истражити пуким „државним разлогом“. Издање је и од „нацио-

Благоје Бабић
Фотодокументација „Политике“

налног значаја“, јер оно није обичан превод. Објављивањем речника проширена је и лексика српског језика. Велики број термина ЕУ су нове речи, којих нема ни у стандардним речницима језика земаља ЕУ. У великом броју случајева, речима из стандардних речника даје се ново значење. Зато је стручњацима који су радили на преводу Еуровока пало у део да „поправе“ појмове, тамо где нема готових домаћих, како не би пали у искушење да једноставно „посрбљују“ стране речи.

С обзиром на велико интересовање да се Еуровок објави на нашем језику, Институт се определио за вишејезично издање у којем термини на српском прате исти појмови на пет језика. Држава ЕУ

са којима је привредни, културни и правни саобраћај наших грађана, предузећа, банака и државних органа најфреквентнији – енглески, француски, немачки, италијански и шпански. На тај начин се постиже двострука сврха: на једној страни, терминологија ЕУ нашим домаћим корисницима постаје широко доступна, а тиме и приступ њеним законодавним и другим актима, а на другој, странцима је вишеструко олакшано да се користе нашим законодавним и другим документима.

У речнику је, додаје др Бабић, дат и индекс појмова на српском језику с идентификационим бројевима у заграда (ID). Позивањем тога броја на Интернет адреси Еуровока (<http://eurovoc.eu>), добија се листа превода на све језике на којима се тај речник налази на Интернету.

На крају, али зато ништа мање и важније, др Бабић истиче чињеницу да је у складу са Уставом Србије, по коме је ћирилица званично писмо, Еуровок и у штампаном и у електронском облику објављен – на ћирилици. То је истовремено у складу и с једним од основних начела ЕУ – неговање језичке и културне разноврсности. То начело је посебно утврђено чланом 22. Повеље ЕУ о основним људским правима.

– С домаћим писмом писмо имали никакав проблем у Луксембургу, али јесмо у Београду. Кад је требало да сложимо превод по азбуци. Претходно је требало утврдити којим редом ће се слагати речи које остају у изворном латиничном писму, које се код нас остављају у оригиналу. Утврдили смо да код нас то питање није стандардизовано. Решење смо, ипак, нашли у Удружењу библиотекара Србије. Поступили смо онако како у овим случајевима они раде и нисмо потрешили“, рекао је др Бабић, додајући да за превод и објављивање овог капиталног дела највећу захвалност дугује Европској агенцији за реконструкцију, без чије помоћи оно не би могло да буде представљено нашој јавности.

Слободан Костић

Језик из шешира

Откако је Чарлс Танок, посланик Велике Британије у Европском парламенту, предложио да се „становници западног Балкана договоре о језику који сви разумеју”, како би се смањили трошкови превођења – превелики и без ех-ЈУ држава у Европској унији – васкрсла је југословенска језичка пометња

Милован Ђилас је давно рекао да се на Балкану оштре ножеви чим почне расправа о језицима. Чарлс Танок се тога, изгледа, није сетио. Име посланика Велике Британије у Европском парламенту је истог секунда, с краја марта, постало познато од Вардара па до Триглава *лијепе рахметли наше тамо далеко*. Само зато што се човек брешуо кад је његов словеначки колега Јелко Каџин усред Европског парламента проговорио на хрватском, са жељом да службени језик Републике Хрватске ускоро постане службени и у ЕУ. У ствари, Танок се није баш брешуо, само је предложио да се „становници западног Балкана договоре о језику који сви разумеју”. И питао да ли је могуће да тај језик опет буде српскохрватски, како би се смањили рачуни за превођење који су превелики и без ех-ЈУ државица балканских: „Не мислите ваљда да нас оптерећујете и трошковима превођења на хрватски, црногорски, босански и српски?”

Истина јесте да се Европска унија дичи богатством и једнакошћу језика, да промовише мултијезичност на сваком кораку, али не пропушта прилику да саопшти да су прошлогодишњи трошкови судских тумача и преводилаца у европском Вавилону били милијарду и 123 милиона евра, или један одсто годишњег буџета, што значи да је сваки порески обвезник уједињене Европе, са тадашњих 25 чланица (а садашњих 27), плаћао за језичку политику Уније 2,28 евра. Ове године ће се, разуме се, рачун повећати. Због две нове чланице (Бугарске и Румуније) и три нова језика (поред бугарског и румунског, озваничен је и ирски, тачније келтски, за који је Ирска поднела захтев тек 2005, иако је чланица ЕУ од 1993). Увођење ирског језика, на пример, захтевало је 29 сталних и 450 part-time преводилаца. Рачуна се да ће у 2007. превођење само са ирског Европску унију коштати око 3,5 милиона евра. А ЕУ данас има 23 језика.

Британак Танок је, дакле, само гласно размишљао. И језичка Пандорина кутија на Балкану је по други пут отворена. Словенак Каџин је *придржао поклопац* питањем о статусу хрватског језика у ЕУ. И то некако баш на 40. годишњицу *Декларације о језику и положају хрватскога књижевног језика*, објављене 17. марта 1967, у хрватском недељнику „Телеграм”. Занимљиво је да немачки лингвиста Волф Ошлиз, недавно, у критичком осврту на балканске етнолингвистич-

ке „различитости” и њихов евентуални живот у ЕУ, ту *Декларацију хрватског језика* из 1967, коју Хрвати данас славе као национални празник, маркира као дан у којем је „почео идиотизам” на Балкану. Ошлиз још пише да су после *Декларације* настале даље провокације: „Хрвати су повукли свој потпис с Новосадског договора (1954. године српски и хрватски лингвисти и писци потписали су договор о српскохрватском/хрватско-српском књижевном језику, прим. а), и службено затражили да се југословенски савезни закони објављују на четири језика: словеначком, хрватском, српском и македонском.” Тако је први пут у историји тзв. српскохрватског говорног подручја отворена Пандорина кутија, „јер би се по том етничком начелу морали допустити и други језици, међу којима и један муслимански за Босну, јер по логици Хрвата не би могао постојати заједнички босанско-херцеговачки језик”, пише Ошлиз. Остало је познато.

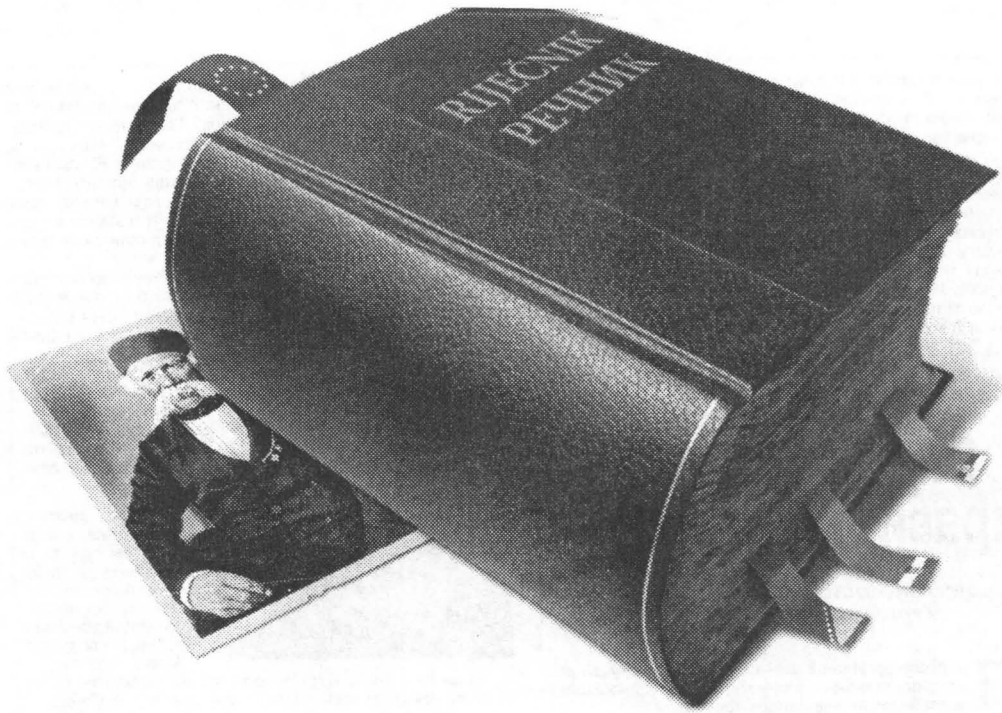
Ових дана и црногорска Скупштина расправља о црногорском језику у Најрту устава Црне Горе, па је сависно извесно да ће се и *црногорски језик* ускоро и званично прикључити службеним језицима западног Балкана, који ће се заједно са својим новоустановљеним државама борити за свој улазак у ЕУ.

Бумеранг: НИН је, зато, намерио да разговара са лингвистима из Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе, дакле, бившег српскохрватског говорног подручја, како би они, можда, покушали да дођу до некаког заједничког решења или бар одговора на питање: да ли је, после ратова за националне правопсе десетих могућ евентуални „договор о језику” који би представљао земље западног Балкана у ЕУ? Како би се тај језик звао? Да ли би Хрватска, БиХ, Црна Гора и Србија пристале на некадашњи српскохрватски, који и даље егзистира на међународним славистичким катедрама заједно са српским и хрватским? Или ће свака од западнобалканских државица тражити да у ЕУ уђе са својим службеним језиком, на шта конта да кошта? И шта ако нас ЕУ примора на хашки В/С/С (Bosnian/Croatian/Serbian) језик као што се то већ догодило у БиХ?

Др Милан Шипка, лингвиста из Сарајева, који је крајем прошле године, заједно са академиком Иваном Клајном објавио *Велики речник страних речи и израза*, заправо новог „Вуја-

клију”, каже за НИН да се овде ради о једној врсти бумеранга: „Камо среће да је то и једини бумеранг у данашњој политици великих сила! Политичари, наиме, који нешто руше, морају имати и одговор на питање: шта послје је тога? А таквог одговора, изгледа, нема. Сад се одговор тражи од оних који у свему томе нису учествовали, нити их је ко и за шта питао.”

Језичка ситуација с којом ће се ЕУ директно суочити када западнобалканске државе постану пуноправне чланице Уније „резултат је, поред осталог, и снажне подршке ЕУ и САД процесима националне дисолуције те мултинационалне државе федеративног (од 1974. формично конфедеративног) типа и формирања посебних националних држава”. Ако се сви лингвистички бивши југословенски република и не слажу са Шипком у оваквом тумачењу историјских прилика на Балкану, углавном се слажу у једном: разарањем Југославије разорено је и „стандарднојезичко заједништво коме се тежило скоро два стољећа”. Ко је тим разарањем нешто добио а ко изгубио, друго је питање, око којег се лингвисти углавном не слажу. Али су сигурни да је реч о једном те истом језику, научно и лингвистички, а три, можда и четири политичка „језика”: српском, хрватском, босанском/босњачком, а ускоро можда и црногорском. Шипка ће рећи да је то српскохрватски или хрватскохрватски, тзв. *заједнички* (али варијантни разуђени) стандардни језик. И да су од њега формиран *посебни национални језички стандарди*, издигнути на ранг *посебних стандардних језика*, с посебним експлицитним нормама, нормативним приручницима и свиме што уз тај статус иде”. Међутим, он не мисли да би назив некаког „заједничког језика” у ЕУ икад могао да буде *српскохрватски* или пак *западнобалкански*. „Овдје није ријеч само о договору о заједничком имену, него и о заједничком језичком стандарду. Назив *западнобалкански језик*, не постоји у лингвистичкој номенклатури, а ранији назив *српскохрватски/хрватскохрватски* не прихватају ни Хрвати, ни Бошњаци, па, ваљда, ни Срби, да о Црногорцима и не говоримо. Назив *српскохрватски* има смисла као лингвистички термин који покрива раније постојећу нацију и као ознака за оно што је заједничко новоформираним националним стандардима, али као политичко рјешење то не би било прихваћено нити би могло функционисати.”

ГОРАН РАТКОВИЋ

Грим је „крив“: С друге стране, професор славистике и борац за очување српскохрватског језика др Сњежана Кордић са Универзитета Јохан Волфганг Гете у Франкфурту, мисли да назив *српскохрватски* није могао да нестане распадом заједничке државе, нити је на то био дужан, будући да је настао давно пре бивше Југославије. Др Кордић је, истина, једна од ретких хрватских лингвиста, ако не и једина која и даље инсистира на постојању српскохрватског језика.

И академик Бранислав Остојић, професор Филозофског факултета у Никшићу, као и професорка Кордић, верује да би српскохрватски језик био једино праведно решење за неки будући „заједнички језик“ у ЕУ: „Не само системски већ и комуникацијски критеријуми и критеријуми *узајамне разумљивости*, такође потврђују чињеницу да се ради о истом језику. Један језик у лингвистичком смислу потврђује и чињеница да се базирају на истом дијалекту (штокавском). *Политички језици* хрватски, српски, бошњачки за лингвистику не значе ништа и ниједан од њих није добио име према имену државе, већ према имену народа, а *српскохрватски* га је добио на исти начин као и *индоевропски* и други њима слични, гдје се не именује оно што је између.“

У ствари, први пут је тзв. дводелну ознаку употребио 1824. Јакоб Грим, а од 1836. Јернеј Копитар је користио као назив језика: „Од средине 19. стољећа појављује се тај назив и у граматицима објављеним у Загребу, а тек касније у онима објављеним у Београду, што значи да је двојезични назив чак и више у складу с хрватском лингвистич-

ком традицијом него са српском. Будући да је ознака српскохрватски од 19. стољећа устаљен назив у славистици, она има предност наспрам било које друге потенцијалне ознаке. Двојезично име је настало по познатом моделу код којег се називом именују рубови језичног подручја у које је укључено и оно што се налази између њих“, каже професорка Кордић за НИИ. Тако, та дводелна ознака не значи да су њоме обухваћене само две именоване компоненте па се зато „називу српскохрватски не може замјерити што нема босанску и црногорску компоненту“. Такође, ни редослед компонената не значи давање предности оној која је прва, лингвистичко је тумачење, које, као што смо искусили у СФРЈ, није могло да се избори са дневном политиком. Професорка Кордић подсјећа да се у свету најчешће језици, укључујући и политичке, називају помоћу једноделне ознаке, на пример немачки а не немачкоаустријски:

„То значи да ми Хрвати немамо ни најмање разлога да будемо незадовољни двојезичном ознаком јер нпр. наспрам Аустријанаца, гледамо нипу етнонимску ознаку унутар двојезичног назива“, закључује професорка Кордић.

Језичко шибичарење: Али, утемељивач правописа босанског језика, водећи бошњачки лингвиста др Сенахид Халиловић, професор Филозофског факултета у Сарајеву (дипломирао, магистрирао и докторирао на Филозофском факултету БУ), тврди да је српскохрватски одано у нашој културној историји, и да га више нема на мани стандардних европских језика, те да комбинација која не би обухватала сва три, односно четири (са цр-

ногорским) језичка стандарда - никако не може бити добро решење. „У ЕУ би могао функционирати један од тих језика, а да га корисници и једног и другог и трећег и четвртог одлично разумију и да им не требају преводиоци, то нам је јасно. Међутим, до таквог договора могло би доћи евентуално жријебањем, па би то могао бити мој приједлог. Нека се ставе у шенир сва четири имена, и које се извуче, нека тај језик игра у ЕУ, а ако не, онда нека пети излаз буде енглески. То би ми се чинило примјеренијим, неголи рецимо постићи договор да то буду српски и хрватски, без босанског, или босански и српски, а не хрватски“, каже Халиловић за НИИ.

Међу српским лингвистима није, међутим, усамљено мишљење да је и српскохрватски, баш као што су то и хрватски, босански/бошњачки и црногорски, плод политичког договора (Бечки договор, 1850. прим. а) стандардизован као варијанта српског штокавског језика. И да су Хрвати као чакваши, заправо, преузели српски штокавски језик, и касније га назвали хрватским, баш као што су то учинили Муслимани/Бошњаци и Црногорци. Професор др Милош Ковачевић, који заступа ову школу мишљења, рећи ће: „О чему онда треба да се договоре народи различитоименованог истог језика? Очито само о новом имену и о прихватању *несрпских* правонисних и лексичких иновација којима је обогаћен српски језик под несвојим именима? Сигурно је једино они који су именом једном побегли од српског језика, тешко да ће прихватити поново то име, које једино има лингвистичка, политичка и етнолингвистичка научна упоришта. Тешко је и

да се реактивира српскохрватско име, јер оно не укључује сва нововостављена имена српског језика. Вештачки термини западнобалкански језик или стандардна новоштокавщина, који се помињу као компромисно решење, немају баш никакве шансе да у договору буду прихваћени. Остаје једино да Европа наметне решење, попут онога у Хагу. Решење које је супротно било чему што се језичким критеријумом зове. И шта мислите ко би први потражио да такво решење прихвати: онај ко је већ добровољно пристајао на не-

гирања (имена) свога језика, или онај који се свим силама утирао да направити бар именом свој од преузетог српског језика?!"

Најрадикалнији од свих саговорника НИИ-а је професор др Војислав Никчевић, творца правилица црногорског језика, борац за црногорски језик:

"Ниједна чланица ЕУ, убијен сам, није се одрекла својега језика. Свако иде са својим језиком. Срби са српским, Црногорци са црногорским, Хрвати са хрватским, Бошњаци са босанским. У бившој СФРЈ, у Саве-

зној скупштини биле су слушалице и за Мађаре и за Албанце. Зашто ЕУ да нас унифицира? То је опасно, поготово због глобализације. Никада се Француска неће одрећи у ЕУ свога језика. Тамо ће постојати држава, ће постојати народ, ће постојати нација, тамо по правилу постоји и посебан језик.

Зашто бисмо се ми одрицали својега језика због ЕУ?"

Домаћи цинници међу језикословцима би казали - па зато што вам је ЕУ и омогућила да правите свој језик.

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

Академик Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика

Само се Шешел прави да не разуме

Саветовао бих политичарима да јединствено прихвате Б/Х/С (бошњачки/хрватски/српски), са три назива

зик, то могу да направите историчари језика. Сада је то један језик у три варијанте са минималним разликама.

Хрватска јавност, бар што се медијатиче, сматра да и Хрватској треба омогућити да хрватски језик постаје званични језик у Европској унији.

А самим је сигурно да ће и свака будућа чланица ЕУ insistирати на свом језику: и БиХ и Црна Гора, а ваљда и Србија.

Професор др Иван Клајн каже да за науку, за разлику од политике, још увек постоји српскохрватски као један заједнички термин:

- Српскохрватски је и данас уобичајен у међународној славистици. А у пракси је, из чисто политичких разлога, почела да се примењује изражавања БКС, што, по абеледном реду, значи босански/хрватски/српски. Ту се, дакле, подразумева да је реч о једном језику под три различита имена. Сви паметни лингвисти и код нас и у Хрватској и у БиХ кажу да је то лингвистички један језик, а три политичка језика. Чисто научно гледано, то су три варијанте истог језика и 95 или 98 одсто су међусобно разумљиве. Практичне потребе за преводњем једног на други нема.

Када кажете да је реч о лингвистички и научно - једном језику, који је то језик, како се тај језик данас зове?

- То је онај језик који се више од једног века називао српскохрватски у лингвистици, који се јавља у три стандардне варијанте не рачунајући дијалекте, исто као што се енглески јавља у британској, америчкој и другим варијантама или као што немачки постоји у немачкој и аустријској и швајцарској варијанти... или португалски из Португала и португалски из Бразила. За те друге језике нико није тражио да носе имена својих нација. Само овде код нас на Балкану се поставља то питање.

Друго лингвистичко тумачење је, међутим, баш по тој аналогји са британском и америчком и осталим варијантама енглеског језика, да су хрватски и босански/бошњачки, варијанте српског језика, као и српскохрватски, који је саваначен 1850. Бечким договором. Професор др Милош Ковачевић, решимо, каже да су Хрвати преузели српски језик, заправо вуковски штокавски. А да је њихов језик, у ствари, чакавски.

- О томе се још воде дискусије. Могуће је да је професор Ковачевић у праву са историјске тачке гледишта, да је овај штокавски српскохрватски првобитно био српски, а да су га Хрвати накнадно усвојили, да су првобитно били чаканци и кајканци, а да су штокавски узели од Срба. С друге стране, Хрвати кажу да је било и Хрвата штокаваца. У сваком случају, у савременој ситуацији то није битно, јер је чињеница да тим новоштокавским српскохрватским данас говоре и у Србији и у Хрватској и у БиХ, а ко је шта од кога узео и чии је то првобитно је-

- За црногорски нема никаквог оправдања, ни лингвистичког ни социјалингвистичког, да буде посебан језик, јер се он не разликује од српског ијекавског, осим у два безначајна детаља. Ми кажемо сутра, они сутра, ми кажемо нисам а они нијесам. Они, даље, покушавају да задрже онај стари облик падежа *лијетијех, добријем*, што више нико не каже ни у Црној Гори него кажу *лијетих, добрим*, као што и ми кажемо у српском ијекавском. Ту нема разлике и ако би неко успоставио посебан црногорски језик, то је искључиво ствар политике, то нема везе с науком. Што се босанског тиче, или бошњачког, ми признајемо само бошњачки, на основу нације Бошњака, а не да то буде државни језик који би био обавезан и за Србе и за Хрвате у БиХ.

Кад би мене неко питао, рекао бих да нема потребе да се преводи језик који сви разумеју. Сваки Бошњак, Србин, Хрват, може да разуме оне друге варијанте, те разлике су незнатне и потпуно су упоредиве са, рецимо, разликама између британског енглеског и америчког енглеског.

Нико никад није тражио да документа излазе у британској верзији, или аустралијској, канадској, новозеландској, или не знам каквој. Нема разлога за дељење.

Шта би онда могло да буде решење?

- У Хајнском трибуналу је у употреби тај Б/Х/С језик. Само што се Шешел прави да не разуме кад добије документ у хрватској верзији, него тражи српску верзију, па ћирилицу.

То је био један од седам захтева због којих је штрафовао главу. И одобрено ми је да добија документа на српском језику.

- Шешел и те како добро разуме латиницу. Требао би странцима објаснити да нема тог писменог Србина који не чита латиницу и уопште није проблем ни у писму ни у ијекавском изговору него су то политичке разлике. Саветовао бих политичарима да јединствено прихвате Б/Х/С, са три назива, па нека то буде она варијанта из које већ долази преводилац и сви ће га, и Срби и Хрвати и Бошњаци, разумети, било да је писано латиницом или ћирилицом, а све остало је сувишно трошење времена.

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

Srpski ili crnogorski, pitanje je sad

POLITIČKI ANALITIČARI I LINGVISTIČKI STRUČNJACI SMAITRAJU DA SE TA, TAKO REČI, HAMLETOVSKA DILEMA, O NAZIVU SLUŽBENOG JEZIKA U CRNOJ GORI, NEĆE RAZREŠITI DO 28. MAJA, KADA SE ZAVRŠAVA JAVNA RASPRAVA O PREDLOGU NACRTA NOVOG CRNOGORSKOG USTAVA.

Oni upozoravaju da je, ukoliko političari ostanu u do sada "armiranim" busijama po tom pitanju, izvesno da najviši pravni i konstitutivni akt najmlađe države na svetu neće biti izraz društvenog konsenzusa, naučne zasnovanosti i političke zrelosti, koji bi blagovorno delovao na smirivanje uzavrelih strasti, već nova jabuka razдора, koja bi Crnu Goru mogla odvesti u najveća iskušenja.

"Ukoliko se desi da srpski jezik, odnosno srpski narod, bude isključen iz novog ustava, biće to znak da je nezavisna Crna Gora krenula najgorim mogućim putem - u trajnu nestabilnost", poručio je pred praznik lider Srpske liste, najveće opozicione grupacije u crnogorskom parlamentu, Andrija Mandić.

On je dodao da zamisli vladajuće strukture, koje se projektuju u njenom predlogu ustava, "nije moguće sprovesti bez ozbiljnih konflikata".

Predsednik Slapstine Crne Gore Ranko Krivokapić izjavio je da njegova Socijaldemokratska partija, koja je članica vladajuće koalicije, ni po koju cenu neće pristati da se u novom ustavu službeni jezik nazove bilo kako drugačije osim crnogorski.

"Ustavno imenovanje jezika po imenu države ne treba da izazove nikakav osjećaj nacionalne povrijeđenosti. Ako bi slučajno, pored crnogorskog, zapisali i srpski, onda nemamo nikakvo pravo da ne upisemo i bosanski i hrvatski, kao nazive jezika štokavskog dijalekta. Sve to bi samo doprinijelo konfuziji koju su druge države izbjegle", naglasio je on.

Krivokapić je podsetio da je 85 odsto Nacrta ustava usaglašeno i da predstoji "ljima ruka" za preostalih 15 odsto pitanja

koja se odnose na jezik, crkvu, državne simbole i slična pitanja.

On je poručio opoziciji da bi joj usvajanje ustava dvotrećinskom većinom u parlamentu "dalo priliku da počne sa izvlačenjem iz politike referenduskog poraza".

Funkcioner Srpske liste, istoričar Budimir Aleksić, smatra da srpski jezik smeta "novocrnogorcima", jer svjedoči o srpskom identitetu Crnogoraca, odnosno o njihovoj pripadnosti srpskoj naciji.

"Svi pisani izvori svjedoče da je maternji jezik Crnogoraca uvijek bio srpski, a i danas od 270 hiljada nacionalnih Crnogoraca samo je njih 70 hiljada na popisu iz 2003. godine kazalo da im je maternji jezik crnogorski", rekao je Aleksić Tanjugu.

On, pored istorijskih, tradicionalnih, duhovnih i kulturnih "srpskih vertikalna Crne Gore", iznosi činjenicu da se na popisu čak 63,42 odsto njenog stanovništva izjasnilo da govori srpskim jezikom, što je, uz pripadnost pravoslavnoj veroispovesti, "jedina natpolovična većina savremene crnogorske zbilje".

Pored Srpske liste, i opozicione Socijalistička narodna partija, Narodna stranka i Demokratska srpska stranka čvrsto stoje pri stavu da u novom ustavu treba zadržati definiciju iz postojećeg, odnosno da se kao službeni jezik odredi srpski hrvatskog izgovora.

"Nadamo se da će predstavnici vladajuće koalicije odustati od nekih pitanja oko kojih se ne slažemo i da će prihvatiti ono što je dio istorije, tradicije, duhovnosti Crne Gore, iz čega stoji i nauka i ogromna većina građana", ističe funkcioner SNP Velizar Kahuderović.

Opozicioni Pokret za promjene predložio je da se službeni jezik u novom ustavu definiše kao "jedinstven jezik, koga građani zovu srpski, odnosno crnogorski".

Takvo rešenje podržao je jedan dio vladajuće Demokratske partije socijalista (DPS), pored ostalih i njen potpredsednik i aktuelni crnogorski predsednik Filip Vujanović, koji je kazao da bi voleo da se jezik nazove po imenu države, ali da treba uzavajati i činjenicu da se gotovo dve trećine građana izjasnilo da govori srpski.

I dok se po drugom ključnom i spornom pitanju, imenovanju crkava i verskih zajednica u ustavu, nazire mogućnost kompromisa, kada je naziv službenog jezika u pitanju, on još nije na vidiku.

Analitičari zaključuju da će od načina i prirode rešenja tog pitanja direktno zavestiti da li će novi crnogorski ustav biti donesen u parlamentu, najmanje dvotrećinskom većinom, na čemu insistiraju evropske strukture i međunarodna zajednica, ili će za to biti neophodan referendum, koji bi, prema oceni mnogih, samo produbio već izražene podele u Crnoj Gori.

ПОСЛЕ ПРЕДLOGA ДА СВЕ ЗЕМЉЕ БИВШЕ СФРЈ ЗА УЛАЗАК У ЕУ ИЗГЛАСАЈУ СРПСКОХРВАТСКИ КАО ЗВАНИЧНИ ЈЕЗИК

УШТЕДА ВЕЛИКА, СПОР ЈОШ ВЕЋИ

Хрвати негирају до је то икада био један језик, и не одустају од захтева да се у ЕУ представе својим језиком

У Европској унији

ДОК се у Хрватској води расправа о увођењу новог прописа, тачније се да су све актуелни проблеми који се ова држава мигла да ми се Европском унији пре него послате нова закона и одлука. Расправа већу и већини у Европском парламенту покренуо европски посланик Јенко

тима језик битан је посебно високе националне припадности. У ЦЕЛОЈ причи не политичка није остала измишљотина хрватске владе Рајско Мачек наводи да нема сумње да ће хрватски постати службени језик Уније, а један од најинтереснијих чланова ХДЗ-а Гордан Јандрковић да су то, иеубодне нације, које су у су-

простају да говоре некузи чиво на сопственом језику. То ставка сага из беоно отажава да у Европској унији промовишу свој језик као званични. Докле је код Хрватке отишла политичка обавезност добе језика својим и подвукта постављен ли званични представницима језиком. „Данасшале“ Хрватски језик, за разлику од српског, прожет је

Кинија саће је сви језици биваше Југославије бити службени у ЕУ, отворила је нову штица. Иако је Кицин Хрватској министарки - присуству Ани Доприн нећ некако доконтрагенту хрватског језика у Унију, став заступника европског парламента Чарлса Тајлора (бавачки члан Европског грађанске партије) да немас западног балкана пограду да се договоре о језицима на којима биће српскохрватски језику у ЕУ, језици није оставио равнодушним. У ТАКОЈОВОМ сарадавању стори да би то била значајни унапреди за Унију, јер не би морало да се преводи на (ка) четири језика: хрватски, хрватски, бошњачки и српски. За Хрвати је то у тренутку постала непременостипација пренајка за улазак у ЕУ.

Безуку да хрватски језик” прили је повремено изаказија Спешки Вајтбић, један од аутора хрватског прописа, изаказија да је неки такви брањени се у таквај ситуацији. Хрватски саће је сви језици биваше Југославије бити службени у ЕУ, отворила је нову штица. Иако је Кицин Хрватској министарки - присуству Ани Доприн нећ некако доконтрагенту хрватског језика у Унију, став заступника европског парламента Чарлса Тајлора (бавачки члан Европског грађанске партије) да немас западног балкана пограду да се договоре о језицима на којима биће српскохрватски језику у ЕУ, језици није оставио равнодушним. У ТАКОЈОВОМ сарадавању стори да би то била значајни унапреди за Унију, јер не би морало да се преводи на (ка) четири језика: хрватски, хрватски, бошњачки и српски. За Хрвати је то у тренутку постала непременостипација пренајка за улазак у ЕУ.

Учествовање поруке из Хрватске: игеја је потпуно небулозна

претности са европским духом.”

Својим реторицима и Јенко Фридрих, чешки Хрватског сабета.

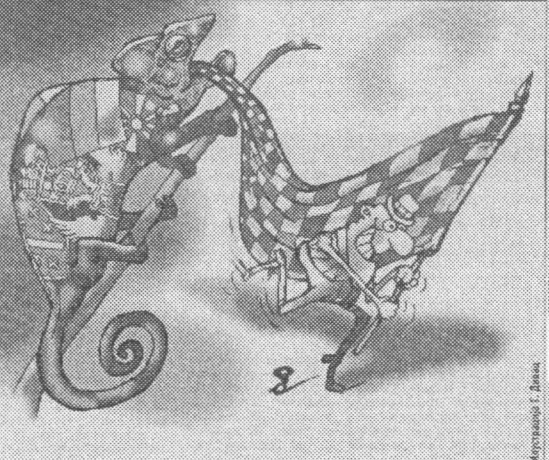
Иако је европски језику је небулозна. Разни „Чарлс” мигу предавати шта год желе, јави у томе неће успети изаказија је ин хрватско штатама.

ДА у српским процесима пред Хаашким трибуналом није и маки србе, бар што се попуваја језика, тако попуваја је Невин Пинови, шведски Пинови, Чешке и Летвице се одстрањивају се ЕУ, поштини као „непредметан процес хрватског представника Европског законодавства, који врши са развоја од Срба, језика

историјем своје настајања, тога је ипак често савојих изговорница, које су ученици лингва и Филозофиј уписа у језику. Језика Хрватке се да разлику од Србе, хрватски сује.”

С ДРУГОЈ стране, проф. др Радиво Бугарски, иши појекти српскохрватске, твди да језици не настају политичким доверити о да у лингвистичкој комуникацији: различити, српскохрватски језик, језик, нико је изузетно узвишати не постоји у лингвистичко-савременом свету. Према његовом мишљењу, српскохрватски је данас један лингвистички језик у области три политичка језика.

На крају, остаје да се питамо да ли Срби, Хрвати, Црногорци и Бошњаци имају какав је Крајева својеврсно говорење, да јави сваки савојим „језиком”. Или да се тешко да ћемо да тим изаказија богатством језика у „изборано” државно” јер је језик ЕУ да сваки грађанин Уније, свом матерњи, познате још да језика. ■

Мироslав Штурм

вести

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Борђе Вуцкиновић

ХРОНИКА

ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

СРБИЈА

БЕОГРАД

**ПРОЦЕС
КП.Б.П.****ТЕМА НЕДЕЉЕ**

Чекајући правду

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

РИТАМ

МУШКА СТРАНА

АУТОМОБИЛИЗАМ

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

МЕДИЦИНА

СИНОУ У БЕОГРАДУ**Језички прозор****О језику туристичке рекламе**

Исакијевска саборна црква,
Петроград
(фото: saint-petersburg.com)

И другом „Политикином“ тексту о речи „катедрапа“ већ је речено да не припада православном ареалу, што ћемо потврдити и тумачењем те речи у Кљајићевом „Рјечнику страних ријечи“, где стоји: „катедрапа... код православних: саборна црква“. Тај појам се исказује руском речју „собор“.

У „Политиком“ додатку „Путовања“ од 7. марта 2007. године појавио се текст „Санкт Петербург као два Њујорка“. Нажалост, овај лепо гради није рекламиран на ваљан начин, пошто наведени текст садржи низ нетачности културно-историјске и језичке природе, о чему је било речи у истоименом „Политикином“ додатку од 14. марта ове године, под насловом „Најлепше су 'беле ноћи'“. Али, ни ту није све исправљено. Промашајима материјалне природе додали бисмо и презиме Репов уместо Рјепин, јер је реч о великом руском сликару.

Овом приликом ћемо се укратко позабавити једним језичким питањем, у вези са текстом поменутог туристичког написа. Ради се о начину преношења назива двају петроградских сакралних објеката, који у поменутом напису гласе:

„Катедрапа Свети Исак“ и „Казан катедрапа“. У другом „Политикином“ тексту о речи „катедрапа“ већ је речено да не припада православном ареалу, што ћемо потврдити и тумачењем те речи у Кљајићевом „Рјечнику страних ријечи“, где стоји: „катедрапа... код православних: саборна црква“.

Поменуте две знамените цркве у руском језику се зову „Исакиевский собор“ и „Казанский собор“. Ако би смо хтели да транспонујемо те називе на српски језик, добили би смо „Исакијевска саборна црква“ и „Казанска саборна црква“. Присвојни атрибут са суфиксом – ск – у датим случајевима уобичајен је и код нас, упор. Николајевска црква (у Земуну), Вазнесењска (не Вазнесењска, са њ) у Београду и сл. Очигледно је да суфикс – ск – у овим називима носи присвојно значење: Николајевска црква је Црква св. Николаја, односно св. Николе, она је посвећена том светцу (упор. Маркова црква је Црква св. Марка). Вазнесењска црква је црква Вазнесења, посвећена Вазнесењу Господњем, припада празнику Вазнесења Господњег. Исто тумачење може се дати и за две поменуте руске цркве. Исакијевска саборна црква је црква преподобног Исакија, посвећена преподобном Исакију Далматском, који се слави 30. маја по старом календару, а то је дан рођења Петра Великог. Казанска саборна црква посвећена је икони Казанске Богородице, изузетно поштоване у руском народу, која се слави 22. октобра по старом календару, икони која је спасла Москву и Русију 1612. године од непријатељске најезде.

Атрибути са суфиксом – ск – у датом случају су творбена одлика рускокрвенословенског порекла, пренесена и на називе наших сакралних објеката, с обзиром на чињеницу да је црквенословенски језик руске редакције у првој половини 18. века постао и богослужбени језик Српске православне цркве, и као

НЕКРЕТНИНЕ

ПОСАО

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

такав у највећем делу литургијског чина траје до дана данашњега.

Вратимо се примерима из текста о Санкт Петербургу. Тамо употребљени називи двају сакралних објеката очигледно нису у духу српског језика. „Катедрала Св. Исак” и „Казан катедрала” су структурни англицизми, вероватно преузети из туристичких водича на енглеском језику. Овакве језичке творевине сведоче о непромишљеном поступку транспоновања инојезичке ономастичке грађе и остављају лош утисак о односу према матерњем језику у средствима информисања. Не поштује се принцип да се, где год је то могуће, ономастичка језичка грађа преноси са изворног језика, а не са језика посредника. Код нас је у више наврата писано о томе до каквих све последица може да доведе језик посредник, а данас је то, највише у средствима информисања, енглески језик. О проблематици језичког позајмљивања и у вези с тим о неадекватном преношењу и прилагођавању законима функционисања нашег језика често у НИН-у пише академик Иван Клајн, а у „Политици” професор Егон Фекете. О питањима језичке културе и нормативистике код нас постоји низ популарних приручника, који би могли бити од велике користи онима којима је језик средство основне делатности. Било би заиста корисно да посленици средстава информисања чешће загледају у те приручнике, где могу наћи одговоре на низ питања из језичке правилности. Брига о језику треба да буде олшта брига културне јавности.

Што се тиче конкретног случаја, одговор гласи: Исакијевска саборна црква и Казанска саборна црква.

Богдан Терзић

[објављено: 08.05.2007.]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(1\)](#)

Мр Јован Вуксановић,
секретар Одбора за стандардизацију српског језика
Министарство просвете и спорта
Захумске 14
11 000 Београд
Телефони: 2415-464 (и факс); 064/813-40-79
e-mail: jovan.vuksanovic@mps.sr.gov.yu

**АКТУЕЛНА ЈЕЗИЧКА СИТУАЦИЈА У ЦРНОЈ ГОРИ И РАД
ОДБОРА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА**
(тема реферата на међународном научном скупу **Језичка ситуација у Црној Гори –
норма и стандардизација**, Подгорица 24. и 25. маја 2007. године)

САЖЕТАК

Одбор за стандардизацију српског језика (основан 12. 12. 1997. године у Српској академији наука и уметности у Београду) сачињавају истакнути лингвисти, изабрани представници трију академија наука и ум(ј)етности (ЦАНУ, САНУ и АНУРС), те осам универзитета (Бања Лука, Београд, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина и Српско [Источно] Сарајево) и још три упоришта српског језика (Матица српска, Институт за српски језик САНУ и Српска књижевна задруга).

Стандардолошки рад Одбора одвија се у девет комисија – за поједина подручја језичког стандарда (фонологија, морфологија и творба р(и)јечи, синтакса, лексикологија и лексикографија, праћење и истраживање правописне проблематике, историја језичког стандарда, језик у школству, администрацији, издаваштву и јавним гласилима, затим комисији за корпус и, најзад, комисији за односе с јавношћу и решавање неодложних питања – или како се још назива „мали Одбор“). Потоња комисија – састављена од представника трију академија, пред(с)једника и секретара Одбора – обезб(и)је текућу сарадњу свих комисија и језичких институција, као и рад Одбора између с(ј)едница, посебно када је требало хитно реаговати.

Основна документа за рад Одбора јесу: *Споразум о оснивању, Програм рада и Пословник*. Осим тих докумената као кључних нормативних аката, Одбор доноси и друга документа – интерни назив им је *одлуке*. Те одлуке следе иза добро промишљених и одабраних језичких ситуација и крупних деоница језичке стандардности а јавности се упућују као *савети, препоруке, реаговање, исправке, ставови, закључци, налази, гледишта, мишљења* и сл. – готово увек с образложењем. На годишњој седници Одбора разматра се и усваја извештај о раду у претходној години, усвајају смернице за текућу годину и доносе одлуке које се упућују оснивачима и јавности. Сведочанство о томе шта се дешавало са српским језиком и његовим писмом, али и о томе какво је било језичко окружење – политичко, друштвено, културно, дијалектолошко и социолингвистичко – дато је у девет књига *Стиса* Одбора (списи Матичног одбора, списи Комисије за односе с јавношћу и решавање неодложних питања, списи упућени Одбору, списи осталих комисија, издвојена документа и одлуке, исечци из новина, часописа, књига, прилози с интернета и други прилози чланова Одбора и његових комисија).

Решавање актуелних питања нормативистике на целокупном говорном подручју српског језика и потреба за језичким планирањем, што би водило ка адекватној језичкој политици у пракси, захтевају усаглашено деловање надлежних државних органа, али и делова народа у старој и новој дијаспори. То је услов да би се могли остваривати следећи циљеви из Споразума о оснивању Одбора за стандардизацију српског језика: *1) обједињавање људи од науке и струке и њихових институција на*

целокупном простору српског језика; 2) систематско нормирање српског језика, с екавским и ијекавским изговором; 3) доприношење међународној сарадњи домаћих институција и стручних појединаца са странима и уклапање српског језика и србистике у међународне пројекте; 4) унапређивање сарадње с државним органима како би србистика и материјално, и кадровски, и програмски могла јачати и оспособљавати се за адекватно реаговање на нове изазове.

Из реченог може се закључити да Одбор за стандардизацију српског језика јесте нови оквир, али не и нова институција, оквир што обједињује највише институције научне, просв(ј)етне и културне задужене за врхунску бригу о лику српског језика на целокупном његовом говорном подручју.

Активности Одбора нису сведене само на решавање усколингвистичких питања – јер се у измењеним политичким и језичким приликама – решавало и друштвено, социolingвистичко, културно и политичко окружење српског језика, чија су матична подручја подједнако и Србија, и Црна Гора, и Српска.

Раздвајањем Србије и Црне Горе и доношењем нацрта највишег правног акта независне Црне Горе изгледа да се улази у завршну фазу именовања још једног језика – црногорског. Тиме се настоји укинути српски језик као службени језик, а неизвесно је и то да ли ће ћирилица бити службено писмо. Поводом тога Одбор се – преко своје Комисије за односе с јавношћу – писмено обратио Уставном одбору Скупштине Црне Горе, државним органима у Србији и Црној Гори и јавности у Црној Гори и Србији при чему се залаже да српски језик задржи статус службеног језика у уставу Црне Горе, а да – слично као и у уставу Републике Србије – ћирилица такође остане службено писмо.

Шта би се могло даље чинити и у Одбору и Црној Гори?

Ваља, пре свега, јасно сагледати свако решење о језику и његовој службеној употреби у Уставу независне Црне Горе. Одбор је, како је речено, понудио своје предлоге за решење тог проблема и рекао како он види складно законско уређење службеног језика у Црној Гори без стварања новог (четвртог) политичког језика од једног службеног (српског) језика, који је, према попису становништва у Црној Гори (из 2003. године) матерњи језик за 63% становништва Црногорске, Српске и Бошњачке националности. Разуме се, процеси у језику књижевности, где није само присутан језички стандард, не захтевају уједначеност и уређеност која је пожељна када је реч о књижевном и/или стандардном језику, чија се норма односи и на целокупан јавни живот. За то је добар пример немачки језик и добра сарадња Немачке, Аустрије и Швајцарске Конфедерације (која је иначе четворојезичка).

Конечно разрешење језичке ситуације у Црној Гори и евентуални другачији статус српског језика, који не би био службени језик, – па и измењен статус ћирилице као службеног писма – утицаће и на рад Одбора за стандардизацију српског језика у будуће. О томе шта ваља даље чинити одлучиће пре свега чланови Одбора, посебно његови оснивачи из Црне Горе – Црногорска академија наука и умјетности и Филозофски факултет у Никшићу.

Кључне речи: *Одбор за стандардизацију српског језика, стандардни језик, службени језик, језик књижевности, окружење језика.*

Литература: *Списи Одбора за стандардизацију српског језика I–IX*, Институт за српски језик САНУ, 1998–2006; *Српски језик у нормативном огледалу* (зборник), 50 одлука за стандардизацију српског језика, Београдска књига, Београд, 2006; *Уставни геноцид над Србима* (зборник), Српски народ у новом уставу Црне Горе, Српско народно вијеће Црне Горе, Подгорица 2006; Шипка, Милан, *Језик и политика*, Београдска књига, 2006; Брборић, Бранислав, *Поријекло, домети и одмети лингвистичке мониторингистике*, *Распеће језика српског* бр. 4/2005, Никшић (у СПИСИ ОДБОРА VII, стр. 208–217); Ивић, Павле, *Језичко планирање у Србији данас* (у СРПСКИ ЈЕЗИК У НОРМАТИВНОМ ОГЛЕДАЛУ, стр. 273–280); Стојановић, Јелена, *Стандардизација језика и његово именовање* (у СРПСКИ ЈЕЗИК У НОРМАТИВНОМ ОГЛЕДАЛУ, 331–342).

Да закључимо:

1. Не могу се прихватити критике, па и осуде, на рачун Одбора за стандардизацију српског језика, који у овој години има значајан јубилеј – 10 година од оснивања, – да „промовише“ и „признаје“ нове језике (хрватски, бошњачки, па и црногорски).
2. У компетенцију Одбора не спадају признавања или одбацивања одлука и воље других да преименују језик, одреде му статус и употребу.
3. Оно што Одбор треба да има на уму и мора увек да чини јесте то да се *терминолошки* одреди у оквиру стандарда српског језика. У српском језичком стандарду, на пример, само је *бошњачки*, а не „босански“ језик, јер у одсуству корелације између егнонима (Бошњак) и лингвонима (глотонима) „босански“ српска страна види асимилаторске и централистичке претензије. На то упућује и подударан став о том питању и код Хрвата.
4. Расправе о теми „Устав и језик у Црној Гори“, у научним, лингвистичким, правним круговима и на основу изјашњавања једног броја јавних личности из различитих области јавног живота Црне Горе (политика, средства јавног информисања, култура), указују на то да је дијалог могућ иако су разлике знатне када је реч о именовану и преименовању језика у Црној Гори.
5. Могућност пак правног дијалога са предлагачима уставног решења језика у Црној Гори, па и корекције најављене политичке одлуке, не постоји ни у једном сегменту.
6. Одбор је дао само предлоге за решење насталог проблема и законско уређење службеног језика, сагласно циљевима из *Споразума о оснивању*, а уставно уређење службеног језика сматра обликом његове стандардизације. Зато предлаже да српски језик задржи статус *службеног језика* и да ћирилица такође остане *службено писмо*.
7. Могућност да српски језик буде преименован у „матерњи“, „мањински“, или као некаква дијалекатска варијанта „црногорскосрпски“ (без цртице), „црногорско-српски“ (са цртицом), слично би се поступили и са *хрватским* и *босанским*, и да се то правно озакони и користи у зависности од воље грађана, био би најгори избор. То би значило да се не признаје фактичко стање да половина становништва Црне Горе припада дијалекту који је Вук узео за матрицу српског књижевног језика. С историјске, културолошке, националне, па и правне стране, тиме би се десио незапамћени преседан и невиђено насиље. У последњем попису 63% становништва Црне Горе изјаснило се да му је српски језик матерњи, а 17 одсто црногорски. Пет одсто Албанаца има већа права, своје школе, буквар, а 32 одсто Срба у Црној Гори остао би без икаквих права.
8. Сагласно чињеници да Одбор у свом саставу има два члана из Црне Горе, као и тачки 3 *Споразума о оснивању* да је Одбора „заједничко радно тело оснивача и да нема статус правног лица“, о раду Одбора после евентуално донете најнеповољније одлуке да је службени језик *црногорски*, одлучиће овлашћени представници свих трију академија (САНУ, ЦАНУ, АНУРС), те осам универзитета (Београд, Бања Лука, Крагујевац, Ниш, Нови Сад, Подгорица, Приштина, Источно (раније Српско) Сарајево и три упоришта српског језика (Матица српска, Институт за српски језик Сану и Српска књижевна задруга).

МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП О ЈЕЗИЧКОЈ СИТУАЦИЈИ

"ЦРНОГОРСКИ" НА ЋУХОМЕТУ

Лингвистици оценили да црногорски језик нема ујориништа у науци

ПОДГОРИЦА - На Ћухомету (ветрометани) се нашао црногорски језик, док су домаћи и страни лингвисти два дана на научном скупу у Подгорици мушкетали (стрелали) око "лингвистички труд" Војислава Никојевића који траје скоро четири деценије. Било је мало његових присталица који се у потпуности нису хтели кривити (померити), бранити тезу о оправданости црногорске језика. Ако се они буду питају, Црногорци ће за неразумну особу говорити безина, герко ће бити грко, комад - комат, лако - ласно, зисј - пот, подморница - сумарев, војник - солјат, грип - инфлуенца, пасуљ - фавела, жалост - корота, болница - шитал, кирја - Ђирија, кашика - ужица, виљушка - пирун, чаршав - лешун, каша - гитњик...

Да би се сви ови силни архаизми користили потребно је и ћирилицом и латиничном писму додати још по три слова!

ју Србима - рекао је Маројевић.

На ту констатацију иерарх су попустили Рајко Глушић, која је упозорила да ово није први пут да се у ЦАН-у вређају Црногорци.

- И то се дозавлава представницима Српске радикалне странке - навела је она, додајући да

Миродрог Јовановић

није било његов реферата "Стандардизација црногорског језика", на скупу не би имало шта да се прича!

Одбрусили су јој лин-

ЛОГИКА РАСПАДА

- ВЕРУЈЕМ да је овај скуп замишљен као последњи покушај да се увери црногорска културна и стручна јавност, па и власт, да је напуштање језичког заједништва под традиционалним именом српски језик, логиком распада до краја, и с изговором: кад су то учинили други, зашто не бисмо и ми, лингвистички неутемељено, супротно народној вољи, а верујем и интересу Црне Горе и Црногораца, рекао је Мато Пижурица. - И наравно у супротности је с историјом, традицијом и народним памћењем.

- Неће Црногорци ипак пристајати да не буду заступљени у имену црногорског језика - одбрусио је учесницима скупи књижевник Рајко Церовић, који се из публике домогао говорнице.

- Ама људи, црногорски језик је стварност, заваљно је песник Јанко Вујковић.

"Дочекао" их је Радмил Маројевић, који је подсетио да се 63 одсто грађана на последњем писму изјаснило да говоре српским језиком.

- Нема српских и црногорских лингвиста, па чак ни лингвиста из Црне Горе који себе не сматра-

гивисти, истичући готово у глас да је назив његов реферата футуристички. Драга Вујић је упозорила да нема намеру да се одриче богате српске језичке баштине. Да су присталице црногорског језика распуштене на једној страни фолклорном митоманијом и архивацијом језика, а на другој простом "взајамном ставом" српског језика, указала је Драга Бојовић.

- "Знања" политичара и исполитизованих секу и до констатација да такозвани црногорски језик одавно постоји, али заборављају да то нико није знао?! ■ В. КАДИЋ

ПРАВДА
" 30.10.17 2007.г.

Правда

ФОРУМ ИМАТЕ ЖЕЛИТЕ свој став? да се ваш глас чује?

Своје коментаре пошаљите на адресу редакције „Правда“

Писма, или делови садржаја писама, која објави „Правда“, не представљају став редакције већ самих аутора. Сви коментари биће објављени у доброј намери. „Правда“ неће објављивати писма незаконитог или увредљивог садржаја.

Своје коментаре читавци могу да пошаљу на адресу редакције „Правда“
Београд, Карађорђева 65
или интернетом на адреси:
pravdapress@gmail.com

ОТВОРЕНО ПИСМО ГЛАВНОЈ УРЕДНИЦИ „ПОЛИТИКЕ“, КОЈЕ ОНА НИЈЕ ХТЕЛА ДА ОБЈАВИ

Несагласност речи и дела

Шаљем Вам овај текст, који је заправо једна врста отвореног писма главном уреднику „Политике“. Ово није сам, нитије, упутио листу „Политика“, али ми је главна уредница Љиљана Смајиловић достојно одговорила:

„Ваши текст искривљено приказује прилике и догађаје у „Политици“, те већ због тога није приказан за наш лист. Назим, наравно, ништа против да текст објавите на другом месту.“

У првоме броју 11. годишта (14. 2. 2007) на другој страни Културног додатка „Политике“ самострано представила се нова уредница Културног додатка Весна Роговић. На први поглед њена визуелна једна од са могућности у везу са (језичком) „политиком“ „Политике“ и са изазовом главне и одговорне уреднице „Политике“, даје изазовом интервјуа Данијела Фрида, помоћника државног секретара САД, који је закључак о „радикалним померањима“ српског јавног мишљења о Косову извучао из става комунисте „Политике“.

Бошка Јакинчић да је „дреме да се прирачунамо Европи и преболомо Косово“.

У коментару „Кад Стејт департамент чита „Политику“ Љиљана Смајиловић, главни и одговорни уредник „Политике“, написала је, између осталог, и следеће:

„Политика се данас не може читати као московска „Правда“ осамдесетих година прошлог века, када је само један нови тон знао да наговести тектонске промене у руској политици. „Политику“ данас треба читати као било које новине које излазе у слободном свету, оне различитих мишљења и отворене за различите мишљења. Заједно са другим медијима, ми у Србији још водимо битку за слободу говора и мишљења. Говорили смо да је језички савезници у борби за слободу изражавања када неистичу на језиком, и са-

мо једном мишљењу“ („Политика“, 8. 2. 2007, стр. 3).

Верујемо да ће, декларативно, иза става главне и одговорне уреднице о „Политици“ као новинама отвореним за различита мишљења и различите мишљења, и као новинама које не искривљају, да једном, и само једном мишљењу“ стаћи и нова уредница Културног додатка Весна Роговић. А да ли ће та (смети) и практично проводити? Управо ту, у

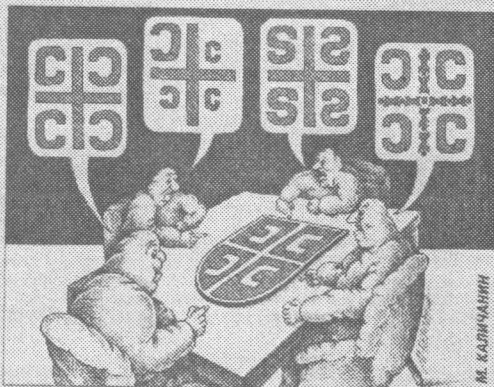
ности „Политике“ према „различитим мишљењима и различитим опцијама“ ако им у подлози стоје научни или стручни критеријуми, обично, текст Петра Малослављевића „Дојавност Петровском споразуму“, који је у ствари критички осврт на књигу „Српски језик у истраживачком погледу“ (Београд, 2006), а у којој се на најексплицитнији начин одређивао Олдер за стандардизацију српског језика, на следствено

томе, и његов однос према идентитету српског језика.

У том осврту П. Малослављевић критикује Олдер за стандардизацију српског језика, пре свега због Олтуне бр. 1, која је датирана 13. 2. 1908. године под насловом „Бошњачки идиш босански језик: сав или час; јеврејски, кебрејски (језик) или иврит, јер у њој директно је изражено принашање бошњачког језика. Пошло се од тога као да такав језик знаста постојати и само му треба одредити право име. Олдер за стандардизацију видео је свој задатак само у томе да звањим на питање да ли га треба звањим босански или бошњачки. Тако је језик од капиталних питања за српску лингвистику, које се тире идентитета и интегритета српског језика, добило исти третман као и питање да ли треба писати сав или час. Учињено је то у име новонасталим принципима да је језички стандард исто што и национални језик. По овом принципу, који важи само за српски језик, идентитет је речено: колико језички стандарда, толико језика. Чим буде утврђен црногорски језички стандард, и он ће од овог одбора, из истих ивритационих језичких разлога, бити проглашен за посебан језик.“

Проф. др Милош Ковачевић,
редовни професор
Универзитета, лингвиста

(Наставак сутра)

Како веровати новинама чија уредница у пракси ни властите речи не поштује

несагласности уредничких речи и дела, и успоставља се пета, и то прво чврта вета, истом презетгованом чиненица са „Политиком“ „политиком“, посебно оном језичком.

Наиме, доучерашњи уредник Културног додатка „Политике“ Зоран Рашићковић, очито неистиче - а не, попут своје уреднице декларативно - привржени идејалма слободом, политичког недирљивог новинарства, бејаше отворено страним Културног додатка филозофима који су заступали различите, а „не само оно једно“, уопште мишљење што га пронајављују институционалзовани српски лингвисти, међу којима су као „стручњаци“ за српски језик теме кудикамо бронјени несрбности од србства.

Тако је Зоран Рашићковић у Културног додатку (од 11. 11. 2006, стр. 3), поволча се цвртој о отворе-

ФОРУМ **ИМАТЕ ЖЕЛИТЕ**
свој став? да се ваш глас чује?

Своје коментаре пошаљите на адресу редакције „Правде“

Писма, или делови садржаја писама, која објави „Правда“, не представљају став редакције већ самих аутора. Сви коментари биће објављени у доброј намери. „Правда“ неће објављивати писма незаконитог или уредничког садржаја.

Своје коментаре читаоци могу да пошаљу на адресу редакције „Правда“
Београд, Карађорђева 65
или интернетом на адресу
pravdapress@gmail.com

ОТВОРЕНО ПИСМО ГЛАВНОЈ УРЕДНИЦИ ПОЛИТИКЕ, КОЈЕ ОНА НИЈЕ ХТЕЛА ДА ОБЈАВИ
Несагласност речи и дела (2)

Уместо критеријалног испитивања Милошевићевог става, Одбор се огласно аргументским, лингвистичко-вађућим одговорима Умовића и дијалоговање, од свог неколико реченица (Политика, 23.11.2006, стр. 3), у коме се Милошевићев текст патнички прогласава „кљовитим, кљовитим“ и сврстава у „лауреат, искривљене и популистичке текстове, у основи нестручне, а што се тиче многих појединасти и нетачне“, па због тога Одбор (заправо нејачи Комисија за односе с јавношћу) и не налазе за сходно да „удели у подемку“ с таквим текстом.

Па посушај уредника Културног додатка 23.06. у наставку „децембеље“, да реченичној групи српских филолога (писача и лингвиста) да критеријално на страницама Културног додатка провиститују и, колико је могуће, разреши актуелна спорна питања српског језика, по особно потпуног адекватности (садржаја и обима), у „Политици“ је одговорено омиљеном Језичком савету „Политике“ објавишала 23. 12. 2006. године) у чији састав улази десет усавољено речних филолога, од којих су само четворица српски, и то: проф. др Бошко Ђорђевић, проф. др Милош Николић, проф. др Мито Пиаурница, др Евои Фекезе (српски), проф. др Љубиша Рајић (скандинавски), проф. др Ђорђе Прћић (англиста), проф. др Иван Клајић

Не треба ли се због свега наведеног бојати на каквим ће истиносним премисама почивати Културни додатак под уредничком палицом Весне Рогановић!?

(италијаниста), проф. др Александар Тома (класична филологија), проф. Богдан Ђеђић (русиста) и Матео Вељковић (аустрија).

Језички савет „Политике“ омиљач је и експлицитно испитивање да ће „Политика“, између свих поина што излазе у Србији, бити језички уникатна бар по томе што ће „до следећег обележавањем Срба страница са излом (31.02) и да не писаченима замете имену дана и дигума у хедеру и сл. – јавно кринути правдописну парму српског језика, и што неће дозволити испитивање Језичке политике о српскоме језику, и кад је она „несрпска“ и незначајна.

Несрпска не само по томе што је у Језичком савету нест несрпска напред четири српска. А незначајна по томе што унапред искључује могућност сваког испитивања институционално усвојених ставова о српском језику, без обзира на то да ли се у постоји тих ставова налазе или не налазе било какви (јавни) лингвистички критеријуми.

Будући да се то косяло с напредом уредника Културног додатка па се на његовим страницама учествовају критеријуми фалозонских неистомашљивка, Ђорђе Рајсавић биће присиљен да поднесе оставку на место уредника Културног додатка.

Зар то на најексплицитнији начин не испира истинитост на почетку текста испитивања изјаве и одговорних уредника „Политике“ о томе да су те новине отворене „за различита мишљења и реакције опште“, и да не инсистирају „да једном, и само једном мишљењу“. Не поима ли се овај самоза себе десторичко питање: како веровати понављеном ја уредника у правку јавног изјављеног реч не поштује? А ти питање као да „проводиш“ друго, које и бисмо пољуд овоме тексту: и треба ли се због свиста напредних бојати на каквим ће институционалним премисама поштити Културни додатак под уредничком палицом Весне Рогановић!?

Проф. др Милош Клајић, редовни професор лингвистике, лингвистика

МЕЂУНАРОДНИ СКУП О ЈЕЗИКУ У ЦРНОЈ ГОРИ

Засад пропало

Како су Црногорска академија наука и уметности и норвешки академик Свен Менесланд покушали да промовишу идеју о уставности црногорског језика

Норвешки академик Свен Менесланд је на почетку дводневног Међународног научног симпозијума „Језичка ситуација у Црној Гори – норма и стандардизација“, који су организовали ЦАНУ и Институт за источноевропске и оријенталне студије Универзитета у Ослу, поручио да лингвисти који имају супротстављене ставове морају сарађивати, „стварност у Црној Гори је да ће, вероватно, назив црногорски језик ући у Устав“. На скупу у Подгорици су учествовали најпознатија имена србистике и сербистике из Србије, Црне Горе и иностранства. Дошли су лингвисти који раде на факултетима у Црној Гори као и лингвисти из околних аристократија су из Црне Горе. Позив је упућеним и институтима у Сарајеву и Загребу, али се њихови представници нијесу одвајали позиву.

Иначе, Свен Менесланд је био учесник и координатор на два слична симпозијума у БиХ, прије три, односно двије године, на стручним сесијама које су се догодиле непосредно пред увођење бошњачког а потом и босанског језика. Норвешки лингвиста је у свом реферату изнио „готово рјешења“ за ову врсту намене а, обраћајући се велици учесника, поручио да раде узалудан посао тиме што покушавају сачувати име српског језика у Црној Гори.

Менесланд, који је као представник Института за источноевропске и оријенталне студије из Осла, био и предсједник Организационог одбора овога скупа, отворено се залагао, без навођења било каквих лингвистичких критеријума, за увођење „црногорског језика“ као службеног у Црној Гори. Његови готово провокарајући ставови изазивали су низ питања на која он није имао готово ниједан научно заснован одговор. Професор Милош Ковачевић коментарише за НИН:

„Поставио се питање разлога учешћа наведеног Института из Осла у организацији овога скупа. Јасно је да се декларативном подршком из Европе хтејло потпомоћи заступницима 'црногорског језика', на исти начин како је то Свен Менесланд учинио у Босни и Херцеговини, пропацирајући без икаквих научних упоришта постојање тзв. босанског језика. Али, тај наум очито није изазвао на одобравање учесника овога скупа, па је годину Менесланд више него разочаран напустио и скуп и Подгорицу, вероватно закључивши да језичке прилике у Црној Гори ипак није подударне онима у Федерацији Босне и Херцеговине.“

Снежана Кордић (Загреб-Франкфурт на Мајни) оцењује за НИН: „Након што се на скупу чуло и више конструктивних и квалитетних реферата који показују да тезе Свена Менесланда о настанку неколико стандардних језика нису тачне, њему више одговара да одређеним политизирањем дисквалифицира читав скуп, јер стручним аргументима то није у стању.“

У формалном разговору, на поменутом скупу, професор Радоје Симић указао је Менесланду да се понаша као лош домаћин и његову опаску да је узалудан посао лингвиста да очувају име српског језика у Црној Гори окарактерисао дрском, а у неформалном разговору (интервју са овим редовца је имала прилику да чује) Симић је упутио Менесланду кратку поруку: „Срам вас било!“

Изнервиран тиме што његови ставови нису ни код домаћих ни страних учесника, сем код Рајке Глушице, наишли на подршку, Менесланд је изјавио да је „црногорски језик“ неминуовност, „готова ствар“, што је изазвало бурну негодовања великог броја учесника.

Др Рајка Глушица, ванредни професор српског језика на Филозофском факултету у Никшићу, заступала је тезу да је тзв. црногорски језик неминуовност, и да је једина улога лингвиста да приступе његовој стандардизацији, заборављајући да је стандардизација српског језика који се у Црној Гори употребљава давно извршена.

По њеном мишљењу за постојање тзв. црногорског језика потребно је двоје: прво, да постоје говорници који га називају црногорским, и друго, да постоји самостална, суверена Црна Гора у којој ће он бити службени језик. Иако су оба наведена аргумента у неколико реферата који су одржани прије Глушичиног проглашења лингвистички ирелевантним кад се говори о идентитету једнога језика, Рајка Глушица се за њих ухватила као за једину сламку спаса за „црногорски језик“. На питање проф. др Милоша Ковачевића да ли она мисли да они који језик називају „црногорским“ треба да чине већину у Црној Гори, она је одговорила да број говорника уопште није битан. То би значило, прокоментариша је проф. Ковачевић, да је битно да има само неколико присталица црногорског језика па да он буде номиниран као једини „кандидат“ за службени језик у Црној Гори, а да при том уопште није битно што српски језик у Црној Гори има троструко више оних ко-

ји га сматрају својим матерњим језиком, па га и поред тога Рајка Глушица не види чак ни као равноправног, а камоли надређеног конкурента „црногорском“ за службени језик у Црној Гори. Показује се при том, указао је проф. Ковачевић, да је 20 посто оних који су се на попису определили за „црногорски“ као свој језик, неупоредиво не само значајније него и бројније, по критеријуму Рајке Глушице и свих присталица тзв. црногорског језика, од 64 посто оних који су се на попису изјаснили за српски језик. „Зар то на најбољи начин не показује на каквим научним апсурдностима Рајка Глушица жели прибавити службени статус 'црногорском' језику у Црној Гори?“ – запитало се проф. Ковачевић.

Менесланд, по мишљењу професора Михаила Шћепановића, жели да у Црној Гори примени неупуто норвешки експеримент, о некаком црногорском језику на црногорској изворној дијалектској бази, што је немогуће, и што је у свом реферату показао, да је у Црној Гори у службеној употреби српски језик ијекавског изговора настао на дијалектској основи источнохерцеговачког говорног типа. И то су аргументи који се не могу спорити.

„Конетница Рајка Глушица, једна од свих овде присутних лингвиста, користи политикантске, уместо лингвистичких аргумената, гради кућу почињући од крова. Наиме, она полази од завршне фазе у нормирању једног језика (реконструкције), при чему претвара чињеницу да се ништа не може реконструирати. Дакле, ништа чега нема, јер не постоји црногорски језик. Уколико хоће да прихвати свој црногорски језик, онда мора кренути од прве фазе – одабирати, узети неки од црногор-

govora zetsko-ranjskog govornog i taj tip provesti kroz sve faze iranja, 'okotiti' ga normativnom i gramatikom (gramatike i rečnici) i sti ga u funkcionalne stilove na 'ne', i u škole - koje bi prihvaćuju ulogu zamorca, što su radili pretgodnici Sveva Meneslanda u školi. Po svakvoj nakani, gospoda zsland i Glušnica skidaju moj kaskrađu mu rukave i nazivaju ga 'He, gospodo, to je moj kaput skrađu rukava; kao što se ni srpski jezik ne da potkresivati, kako kodne na pamet i kako ko dograbi jer', reči he Štefanovič za NIN. javnoj diskusiji nakon referata zlice. Sjezana Korđiđ je citirala knjigu Brigitte Busch i Helen Kellomies iz 2004. u kojoj autorke podaju na "ulogu lingvistike kao eg odvojenog od vladajuće politike" i upozoravaju kod naziv-xrватски, srpski, bosanski jezik ovim ustavima da "jedna od udlo-joju bi lingvisti mogli imati je istaknu kontrolacije koje stoje tih naziva".

Positivna je njen stav da u struč-a knjigama jezik treba opisivati kav kakav je, a ne izmišljati etne razlike. Ali nazivati to indardizacijom" je pogrešno jer bi čilo da ljudi u Crnoj Gori dosad u govornici standardno. Ono što teginica Glušnica naziva "stand-dizacija", u stvari je kodifika-a (normiranje) crnogorske natio-ne varijante. Kodifikacija ne iči nastanak novog standardnog je-sa jer nacionalne varijante i dru-; jezika koji se govore u nekoliko kava imaju zasebne nacionalne ko-fikacije, npr. postoji američka,

Bez dijaloga: Sven Menesland, Sjezana Korđiđ i Henning Merck

britanska, australska i kanadska kodifikacija engleskog jezika. Jed-nako tako postoji hrvatska, srpska, bosnačka i crnogorska kodifika-cija današnjeg zajedničkog srpsko-xrватskog jezika. Kao što engleskim jezikom govori više nacija u razli-čitim državama, tako srpsko-xrват-skim jezikom govore četiri nacije u četiri države", kaže Korđiđ u raz-govoru za NIN.

Njena sagovornica ističe da se u Crnoj Gori (a kako stoji u referatu Glušnice) ustavno proglašavanje slu-žbenog jezika povezuje s dobivanjem nacionalnog identiteta, stabilno-sti, sreće i mudre jezične politike. "Ali onda bi isplalo da su bez naci-onalnog identiteta, stabilnosti, sreće i mudre jezične politike drž-ave poput npr. Amerike, Engleske, Njemačke, Italije, Mađarske, Norve-ške, Danske, Švedske jer one nemaју ustavno proglašeni službeni jezik."

Norveški lingvista Per Jakobsen se sa stanovišta lingvističkih teo-rija o strukturi sloga, kao jednom od osnovnih faktora za identitet i postojanost jezičkog sistema, osvru-no na pokušaj normiranja crnogor-skog jezika. "Jezik je isti sve dok struktura jezika ostaje ista" - sma-tru Jakobsen, zaključujući da na osnovu raspoložive građe o "crno-gorskom jeziku" na nivou sistema iz-raza nema bitnih strukturalnih razlika sa srpsko-hrvatskim stan-dardnim jezikom.

Danski lingvista Henning Merck je na skupu skrenuo pažnju da je u Cr-noj Gori na sjeni pokušaj da se jed-na varijanta proglasi posebnim jezik-om. "Sistemski gledano, radi se o jednom jeziku, srpsko-hrvatskom, jer je gramatička struktura potpuno ista; genetski gledano, takođe je riječ o je-dnom jeziku jer je njegova osnova novo-štokavsko narječje; i u komunikativ-nom smislu to je jedan jezik, jer je me-đuosobna razumljivost potpuna." Lin-gvista Merck je upozorio kolege iz Cr-ne Gore, koji tvrde da je crnogorski poseban jezik, da je u inostranstvu svijest o jednom jeziku zasnovana na njegovoj prestižnosti. "Srpski he i dalje biti studijski predmet u ino-stranstvu, svakako, hrvatski valda takođe, bosanski možda, bar iz raz-loga političke korektnosti, crno-gorski - nikada", ocjenjuje za NIN profesor Merck.

- Skvatam zašto se Institut za is-točnoevropske i orijentalne studije Univerziteta u Oslu pojavio kao or-ganizator skupa, jedino je Sven Me-nesland iznio mišljenje da u Crnoj Gori treba da egzistiraju oba imena za jezik (srpski/crnogorski) i bez lika-kvih argumenata u neosnovano poku-šao da projektuje buduću jezičnu de-lavajana", komentira je Jelić Stojano-viđ, lingviste iz Nikinija.

Stavovi Sveva Meneslanda i Raj-ke Glušnice bili su "svojevrsni lak-mus papir da li treba imi ne treba donositi zaključke sa ovoga sku-pa" (Kovachevič). Pošto su se svi uče-snici u svojim referatima i disku-sijama nedvosmisleno izjasnili kao o nepostojanju, tako i o nemogu-nosti postojanja "crnogorskog jezi-ka", Sven Menesland pitaje zaključ-čka, čije usvajanje je nagovijestio prilikom otvaranja skupa, nije ni stavljao na dnevni red završne se-sije, jer je bilo više nego očigled-no da bi ti zaključci bili potpuno suprotni njegovim željama i stav-ovima. A neusvojeni zaključak, koji proistice iz stavova iznesenih u najvećem broju referata i diskusija, jeste da u Crnoj Gori naučno uo-rišite ima samo naziv srpski ili iak srpsko-hrvatski jezik.

Zaključci sa naučnog skupa su iz-ostali a ČANU je, čini se, imao za-datak da promovira ideju o crnogor-skom jeziku. Treba istaći, od kada su počeli nemiri na Odsjeku za srpski jezik i vještavost zbog uvođenja na-ziva Materini jezik i kada je, uglav-nom sa Beogradskog univerziteta, Filozofski fakultet u Nikiniju ostao bez vjeđnog gostujućeg profesora, a 28 profesora srednjih škola ostalo bez posla zbog preimеноvana nastavnog predmeta, ova se institucija nije oglašavala. Predsjednik ČANU Mo-mir Turonviđ je u završnom pozdrav-nom govoru zahvalio Svenu Menes-landu i izrazio očekivanja da he po-moći da se riješi jezička situacija kao u Bosni.

Kraj međunarodnog naučnog simpo-zijuma "zачинио" je akademik Brani-slav Ostojiđ; izviniio se u ime ČA-NU, Meneslandu (iako tokom dvo-dnevne diskusije nije reagovao na kritike vemu ugobene), i podukao da he Akademija biti vjeđno zahval-na norveškom lingvistu.

■ TATJANA NIKOLIV

IZ OSLA, DANESKA

ФИЛМ О МИРОСЛАВЉЕВОМ ЈЕВАНЂЕЉУ

Књига српска у Памћењу света

Филмови се обично снимају по књизи, а када једна књига траје осам векова, онда је сасвим логично да то буде – филм о књизи!

Мирослављево јеванђеље носи на себи отиске више од осам векова бурне српске историје. А по свом духовном значају, и по лепоти израза, ово је једна од највреднијих ставки у наслеђу света. У јуну 2005. године УНЕСКО је ову најстарију српску рукописну књигу – писану српским језиком и српском ћирилицом – уврстио у своју библиотеку "Памћење света". И тако ће она, и формално, самим овим чином, бити призната као једно од 120 највреднијих покретних добара које је створила људска цивилизација.

Ових дана београдска продукцијска кућа "Алтернатива" завршила је документарно-играни филм о Мирослављевом јеванђељу, под насловом *У почетку беше Реч*. Филм, за који су сценарио написали Вељко Топаловић и Бошко Санковић. Филмови се обично снимају по књизи, а у овом случају филм је о књизи!

Мирослављево јеванђеље – које ће временом тај назив добити по наручиоцу његовог писања, хумском кнезу Мирославу, старијем брату великог српског жупана Стефана Немање – настало је у последњој четвртини 12. века, у цркви Светог апостола Петра у данашњем Бијелом Пољу. Замисљено је било да ова света књига на вјеки вјеков остане у олтару цркве коју је кнез Мирослав одредио за своје вечно почиവാјште. Али, историјске прилике у којима се нашао српски народ, па и сама ова црква – која ће за време турског ропства чак бити претварана у џамију – одредили су другачији *мирославски* пут Мирослављевог јеванђеља.

Мирослављево јеванђеље већ на први поглед разликује се од свих других православних јеванђелистара. Најпре по формату, а онда и по илустрацијама. Сви иницијали су различити, раскошних формата и богато позлаћени. У њима су људски ликови, приказани у природном облику, пуни живота. Наравно, и сам јеванђелистар, као света књига, прарљен је да буде у функцији живота, да у свему има своју сарвисходност.

Он је то и по језику – српском, и по писму – ћирилицом. Док је Мирослављево млади брат, велики жупан Немања, имао печат на грчком језику, он је *печат*о на српском. Маринско јеванђеље, које је писао Србин у Македонији, исписано је глагољицом, а Летопис попа Дукљанина, чији оригинал није сачуван, остао је у латинском преводу, тако да је Мирослављево јеванђеље најстарији сачувани српски ћирилични рукопис.

Мирослављево јеванђеље доспело је на Свету гору. Не зна се тачно када и којим поводом. Могуће је да је то било још у време подизања манастира Хиландара. Не зна се ни када је

оно из манастирске цркве пренето у манастирску библиотеку. А зише сведочанстава о њему има тек од 1846. године, од посете руске духовне мисије на челу са архимандритом, касније епископом кијевским Порфиријем Успенским. Одушевљен леном рукописа који је видео, Порфирије је један лист, ножем исечен, односи са собом у Русију. Не може се поуздано рећи да ли га је сам кришом исекао или је то, пак, за њега учинио неко од монаха, а тада су у Хиландару већину чинили бугарски монаси.

Од 1883. године овај лист (166. лист, са 330. и 331. страницом) чува се у Императорској јавној библиотеци, данас Руској националној библиотеци у Петрограду. А управо тај лист разнеће глас о необично вредној српској рукописној књизи на Светој гори, у Хиландару.

Године 1896, од Великог четвртка до другог дана Васкрса, Хиландар по-

Фототипије Мирослављевог јеванђеља данас се налазе у специјалним колекцијама широм света: у Конгресној библиотеци у Вашингтону, Британској библиотеци, библиотекама универзитета Принстон, Харвард, Јејл, Оксфорд..., али и по великим српским светињама

сећује млади српски краљ Александар Обреновић. Одликовао је нараслујније духовнике и манастиру даровао 15.000 динара у злату, како би могао да плати нагомилане дугове. У знак захвалности, или зато што је то тако раније договорено, хиландарски монаси предају краљу два највреднија писана документа – Мирослављево јеванђеље и Симеонову повелу о оснивању манастира Хиландара. Краљ Александар са великим реликвијама украђава се у чамац, који ће га одвести до брода који му је турски султан ставио на располагање, док се налази на подручју Отоманске империје. Два дана касније, како су посведочили хиландарски монаси, а српска штампа пренеда, у манастир Хиландар је "стигло једно лице из Петрограда с огромном сумом новца: желело је да по највећу и неодређену цену дојде Мирослављево јеванђеље". А "кад је сазнала да је закснила, та личност се вратила ватраг."

Убрзо краљ Александар шаље у Беч водећег српског стручњака за старословенски језик и књижевност Љубомира

Стојановића да уради фототипско издање Мирослављевог јеванђеља. Процена професора Стојановића је била да ће припрема и штампа трајати три месеца и да ће изградити фототипско издање у 300 примерака коштати 1.000 наполеона или 9.530 форинти. Међутим, показало се да то није довољно, па да се не би вратио несобављена посла. Стојановић пристаје на редукцију, тако што ће се важније стране урадити у природној величини и у свим бојама, а мање важне уполо смањене и у две боје (црно и црвено).

Један примерак тако урађеног фототипског издања министар просвете Љубомир Ковачевић односи у Хиландар, а од осталих примерака краљ Александар Обреновић дарује државницима, водећим културним институцијама у свету и домаћим научницима.

Оригинал Мирослављевог јеванђеља краљ Александар држи код себе, у сефу двора. А онда, за време прелазних 1903. године, у ноћи између 28. и 29. маја, када су завереници упали у двор и убили краља Александра и краљицу Драгу, неко је украо најстарију српску књигу. Хиландарску повелу нису дирли. Године пролазе, о Мирослављевом јеванђељу ни гласа. Долази и време ратова. Потрагу за њим са насловних страна штампе потискују ратне вести.

Тек пред полазак српске војске из органа државне власти на Крфу, 1915. године, дојива народних посланика, Љубомир Давидовић и Војислав Маринковић, у Рашкој предају начелнику Државне благајне Авраму Левићу пакет, за који му је речено да га чува "као очи у глави". И тек на Крфу, у канцеларији председника владе Николе Пашића, сазнава се која драгоценост је у њему била – Мирослављево јеванђеље.

У ратном вртлогу, 1915. године, у Србији нестају многе рукописне књиге. Заједно са њима и Хиландарска повела, која ни до данас није пронађена.

С владом и војском, у Србију се враћа и Мирослављево јеванђеље. Карађорђевићи га задржавају код себе. После погибије краља Александра Карађорђевића 1934. године, кнез Павле доноси одлуку да Мирослављево јеванђеље покљони – себи, односно музеју са његовим именом (Музеј кнеза Павла). Пред початак Другог светског рата његово чување се поверава службеницима Министарства финансија. Срња. Да је чувано у Народној библиотеци Србије, већ првог дана рата нашло би се у пепелу!

Неколико месеци чувано је у филијали Народној банке у Ужицу, а онда, на почетку рата, у пакету уврћеном у војничкоу ћебе, поверава се игуману манастира Рача на Дрини Плав-

Пут Мирослављевог јеванђеља

1 Крај XII века За цркву Светог Петра, у данашњем Бијелом Пољу, задубини Хуањског кнеза Мирослава, стрица Светог Саве, исписан је јеванђелистар - Мирослављево јеванђеље

2 Мирослављево јеванђеље била света књига из које је вршена служба Божија приликом обнављања манастира Хиљандар

3 Зима 1845. После шест и по векова манастирске тишине, руски свештеник архимандрит Порфирије Успенски, задивљен лепотом књиге, исекао ножем један лист и крином га однео у Русију; лист се и данас чува у Руској националној библиотеци у Петрограду

4 1896. Краљ Александар Обреновић доноси из Хиљандара у Србију Мирослављево јеванђеље и оснивачку повељу Хиљандара Симеона Неманџа, поклон хиљандарских монаха

5 1897. У Бечу се штампала прво фототипско издање; краљ га поклања многим угледним институцијама и појединцима не само у Србији, већ широм Европе; оригинал на двору у личном сефу

6 1903. После Мајског прерата завереници наређује да се књига премести у Народну библиотеку; али у сефу више није било књиге

7 1915. Тек после 12 година, приликом повлачења српске војске преко Албаније, у приватним саопштењима краља Петра Карађорђевића пронађена књига; предаја је Главној државној بلاгани и заједно са касом стигла из Краљевине Србије

8 1934. После убиства краља Александра, Карађорђевићи који чувају књигу у код себе, дају је за беснотан у музеју Кнеза Павла

9 1941. Пред Други светски рат књига премештена у трезор Народне банке у Ужиду; пред улазак Немача у Ужице, одмета у манастир Рача поред Дрине, где је у игуман Платон (Милојевић) закопао испод оптера

10 Јун 1943. Књига се кришом враћа у Београд и сакрива у сеф Народне банке, међу гомилем необитних папира

11 Јун 1945. Књига се из куће Владислава Рибникара, првог министра просвете Нове Југославије, премешта у Народни музеј

12 Шездесете године књига је изложена у посебној кулопи; основан Фонд за конзервацију и израду фототипског издања; Мирослављево јеванђеље постаје ставка у буџету Србије

13 1998. Урађена конзервација која је коштала око 3.500 евра; у Јужноафричкој Републици одштампано друго фототипско издање овог књиге

14 2008. Мирослављево јеванђеље је уписано у Унескову Библиотечку Памћење света и тако постало једно од 120 најређенијих покретних добара које је створила цивилизација

ПОРТУГАЛ

ИТАЛИЈА

МАЂАРСКА

СРБИЈА

ПОЉСКА

МАКАДОНСКО

МАЛАТА

САХАРА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

САУДИЈСКА АРАБИЈА

ју гомиле рачуноводствених папира у кофичицама банке. По завршетку Другог светског рата, поверена се на чување Уметничком музеју у Београду, потоњем Народном музеју.

Приликом адаптације зграде за Народни музеј, једна просторија намењена је само за излагање Мирослављевог јеванђеља. Направљена је специјална витрина, у облику металног стуба, која је ишла од пода до плафона. У њеном средишњем, застакљеном делу било је изложено Мирослављево јеванђеље. Било је прописано да морају бити најмлање три особе присутне кад се отвара стаклена кулопа. А то је предвиђено да се чини сваког дана, на петнаестак минута, на колико је јеванђеље изложено ради "проветравања".

Српјаном шездесетих година Мирослављево јеванђеље извађено је из стаклене куполе и стављено у кутију, која ће у следеће готини две деценије остати на поду подрума Народог музеја.

Од 1991. године Мирослављево јеванђеље постаје ставка у

буџету Србије, ради конзервације оригинала и штампаних фототипског издања. Издавачка задруга "Досије" 1998. успела да, на основу снимка оригинала, у Јужноафричкој Републици уради 300 примерака фототипског издања. Министарство културе издвaja (тек) 7.000 тадашњих немачких марака (3.500 евра) за конзервацију. Од "државног" фототипског издања није било ништа, а изгледа ни трага од новца који је годишњама за ту намену књижен у буџету Србије.

Фототипије Мирослављевог јеванђеља данас се налазе у специјалним колекцијама широм света: у Конгресној библиотеци у Вашингтону, Британској библиотеци, Библиотекама универзитета Принстон, Харвард, Јејл, Оксфорд..., али и по великим српским светињама: у манастирима Хиљандар, Острог, Савина, Рача..., затим у цркви Светог Петра у Бијелом Пољу, у цркви Светог Саве у Лондону и истоименој цркви у Паризу.

■ ЈОВАН ЈАЊИЋ

Ах, ти спикери

Београд се ипак не налази у држави Мејн...

Ускрс је давно прошао, а ја тек сада стижем да одговорим на писмо Ж. Марковића из Београда, који поставља питања о ускршњем поздраву. „Христос ВАСкресе или ВОСКресе годинама се наглашавало тако, на првом слогу, док у последње време спикери РТС-а акцентују *восКРЕсе*, што звучи рогобатно”, пише он и додаје: „Узгред, у посланицама СПЦ о Ускрсу верницима се увек на крају поручује *Христос васкрсе...*”

Који је облик правилан? Поставио сам то питање мом колеги проф. Радојци Јовићевићу, као најстручнијем за црквену терминологију, и ево шта он каже: *Христос васкрсе*, по црквенословенском, оба с нагласком на првом слогу, а никако на „кр”. Није правилно ни „Христос васкрс”, што се често чује, вероватно због уједначавања завршетка друге речи с првом.

Ж. Марковић се такође жали на спикере РТС-а да наглашавају *патријарх* на „па” уместо на „три”, како је правилно, и да презиме нашег омиљеног финског дипломате, „вероватно по налогу њиховог лектора”, наглашавају на првом слогу, *АХтисари*.

Биће да је заиста по налогу лектора. У финском (као и у мађарском) све речи су наглашене на првом слогу, а у некадашњој Радио-телевизији Београд, још негде пре тридесетак година, усвојен је пропис да ће спикери „сва страна имена наглашавати као у изворном језику”. У пракси је то тада значило да сваки спикер мора презиме Кардељ да нагласи на „е”, као у словеначком, уместо на „а” како су изговарали обични Београђани. Неки језикословци су већ тада упозоравали да таква директива није оправдана, прво јер се страна акцентуација не може преносити у наш језик, друго јер нико не зна какав је изворни нагласак имена из разних азиских и афричких језика која се јављају у вестима.

Нравно, протести језикословаца остали су без одјека, а пропис из кардељевских времена, по свему судећи, важи и у данашњем јавном сервису. Зато и у најавама (све ређих) емисија класичне музике спикери упорно најављују композиције „МоДЕста МУСоргског”, тачно према руском, док су слушаоци навикли да слушају Модеста (акцент на „мо”) Мусоргског

Иван Клајн

(акцент на „сорг”). Нагласак „АХтисари”, као „ах, ти стари...”, не противи се правилима српске акцентуације, али у говору се увек чује *ахтиСАри*, и нема стварног разлога да се такав изговор не прихвати и на радију и телевизији.

Него, кад помену смо патријарха: Страхиња Газикаловић из Београда шаље ми, документовану исечком, једну брукку „По-

литике” за коју нисам знао. У броју од 28. априла изашао је крупан наслов: „Митрополит Јован мења патријарха Павла”. „Шта му мења - мантију или нешто друго?” пита се наш читалац. „Неће ли бити да га *заменеује* на дужности?” У међувремену, као што знамо, патријарх се вратио на дужност, а верници се искрено надају да га ни митрополит ни ма ко други није *променио*. него да је онакав какав је и био.

Златко Делић из Бањалуке, сарадник српске „Википедије”, каже да се међу његовим колегама поставило питање како транскрибовати име града *Belgrade* у америчкој држави Мејн: Београд (будући да је назван према нашем Београду) или Белгрејд? Свакако ово друго, јер Београд је овај на ушћу Саве у Дунав, а Белгрејд је у Америци. Као што напомиње и г. Делић, у САД има неколико градова који се зову *Paris*, по неколико *Warsaw*, *Rome*, *Venice* и тако даље, и њих ћемо звати према енглеском изговору, а не Париз, Варшава, Рим и Венеција. Мало је тежи проблем име највише планине у Аустралији, *Mount Kosciusko*. Аустралијанци га изговарају „Маунт Косијаско” или „Козијаско”. У принципу бисмо и ми морали да прихватимо локални изговор, али будући да знамо да је планина названа по полском хероју Тадеушу Кошћушко, можда је природније да кажемо Маунт Кошћушко, као што пише и у Енциклопедији „Просвете”, у чланку „Аустралија”.

Најтежи од свих проблема поставља ми Мирослав Старчевић, који пише да се у телевизијским преносима, сваки час помиње бразилски фудбалер Кака, играч Милана. Пара му уши, каже он, кад чује „Фердинанд је срушио Каку у казненом простору”, „лопта се одбила од Каке у аут”. „играч је додао лопту Каки”, или „Милан је са Каком много јачи тим” и слично. Пара уши и мени, али никакво решење не видим.

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Драголуб Жарковић

ХРОНИКА

ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

СРЕБИЈА

БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Враћање имовине

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

РИТАМ

МУШКА СТРАНА

АУТОМОБИЛИЗАМ

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

МЕДИЦИНА

СИНОЉ У БЕОГРАДУ

ПОЛИТИКА додаци

Језички прозор

Језички прозор

Чланови Језичког савета Политике одговараће редовно на ваша питања и недоумице.

(Фото: ЕПА)

Језик медија у Србији данас има многе недостатке. Бројни су новинари који не владају добро матерњим језиком, не поштују правопис, често погрешно користе и домаће и стране речи, занемарују нужне стилске разлике и уопште имају немаран однос према језику. Стога је „Политика“ основала Језички савет који ће се бавити указивањем на такве појаве и предлозима за њихово разрешавање да би унапредила квалитет новинског језика. Чланови Савета су наши угледни лингвисти и

писци проф. др Божо Ђорић, проф. др Мирослав Николић – са Катедре за српски језик Филолошког факултета у Београду, проф. др Љубиша Рајић – са Катедре за скандинавске језике Филолошког факултета у Београду, проф. др Твртко Прћић – са Катедре за енглески језик Филозофског факултета у Новом Саду, као и асистент на истој катедри Олга Панић-Кавгић, проф. др Егон Фекете, проф. др Мато Пижурица, академик проф. др Иван Клајн, академик проф. др Александар Лома – са Катедре за класичне науке Филозофског факултета у Београду, проф. Богдан Терзић и академик Матија Бећковић.

Они су својим досадашњим стваралаштвом и формалном сагласношћу потврдили да ће учествовати у раду овог савета на постављању и разрешавању језичких проблема и „Политика“ их је зато и одабрала да буду нуклеус овог форума, а и зато што наша јавност треба о томе да буде више и боље обавештена. Њихова улога првенствено је саветодавна – критиковаће омашке и нетачности у „Политикиним“ написима и предлагати како то да исправимо у писању. „Политика“ ће сваког од њих позивати у помоћ када својим, унутрашњим, снагама не буде могла да реши неки проблем, тако да ће и они одговарати на Ваша писма.

Језички савет ће радити тако што ће се сви заинтересовани појединци или организације јављати својим примедбама, предлозима, захтевима... на Политикин и-мејл jezikisavet@politika.co.yu, или као коментар на овај или остале текстове у оквиру ове рубрике на сајту.

Позивамо Вас на сарадњу, шаљите нам своје примедбе и сугестије, а ми ћемо Вам на све теме за које Језички савет процени да заслужују пажњу српске јавности одговарати, како у коментарима на сајту тако и на страницама штампаног броја. Унапред хвала!

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Дражен Ђубринић

ХРОНИКА

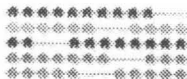
ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

СРБИЈА

БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Враћање имовине

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

РИТАМ

МУШКА СТРАНА

АУТОМОБИЛИЗАМ

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

МЕДИЦИНА

СИНОЋ У БЕОГРАДУ

ПОЛИТИКА додаци

Језички прозор

Наши језици на међународној сцени

Који је ово језик?
(фото: bkkbooks.com)

Очевидно, распад заједничког тзв. српскохрватског / хрватско-српског (или српско-хрватског / хрватско-српског) језика јесте тема која још увек заокупља и потреса не само наше стручне и научне кругове већ, можда понајвише, нашу културну и лаичку јавност. Расправе и (не) споразуми воде се махом око имена језика, али, више од тога, постоје ли одиста релевантни елементи којима се могу реално и објективно, на научној аргументацији, заснивати ставови о постојању три (можда и четири) посебна Б/К/С (босанског/бошњачког, хрватског и српског, евентуално и црногорског) језика, таквих који се својим особеностима и посебношћима системски толико разликују један од другог да се њихови говорни представници не могу међусобно разумети, попут, рецимо, Енглеза и Немца, Словенца и Грка кад говоре својим језиком.

У јавности, као и у науци, постоје у том погледу супротстављени ставови.

Навешћемо о томе два става, и то оба из хрватских извора. Наиме, *Хрватски језички саветник* (изд. Института за хрватски језик и језикословље, Загреб 1999) у уводном делу, између осталог, наводи: *Хрватски се стандардни језик од српскога разликује својом целином (као састав од састава) на свим је-зич-ким рази-нама – фонолошкој, морфолошкој, творбеној, синтаксичкој и про-зо-дијској. Укратко, рије је о двама неовисним и самосвојним језичним из-ри-чајима.*

С друге стране, угледни хрватски лингвиста, у листу *Слободна Далмација* (од 7. 2. 2006), пише: *На стандардној лингвистичкој разини, хрватски, српски, босански, па и црногорски језик различити су варијетети, али истога језика. Дакле, на чисто лингвистичкој разини, односно на генетској разини, на типолошкој разини, ради се о једном језику и то треба јасно рећи.*

Дакле, мишљења су, чак и на истој страни, сасвим различита, али су такви начелни и непомирљиви ставови и иначе актуелни и распрострањени. О томе је до сада и на нашој, домаћој сцени и другде било много речи, дефинисани су многи слични ставови и одлуке (чак и уставне), али и надаље као да стоји питање – да ли су таква опредељења увек заснована на убедљивим лингвистичким аргументима.

У тој констелацији, Институт за славистику Универзитета у Грацу (Аустрија), као „неутрални актер“ одлучио је да, под руководством др Бранка Тошовића, редовног професора тог универзитета, организује пројекат међуна-родног ранга са темом – *Разлике између босанског/бошњачког, хрватског и српског језика (Б/К/С).* Пројекат је замишљен као трогодишњи истраживачки подухват уз учешће

НЕКРЕТНИНЕ

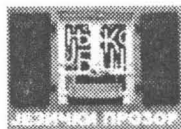
ПОСАО

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

истакнутих лингвиста из више универзитетских центара у Европи, као и из земаља о чијим се „језицима“ ради.

У оквиру прве фазе предвиђено је да се истраже – фонетско-фонолошке, ортоепске и ортографске разлике између Б/К/С ентитета (дакле, гласовно-правописне разлике); друга фаза (предвиђена да се истражује до 2007. године) била би посвећена – лексичким и идиоматским разликама, а трећа (до 2008. године) обухватала би теме о граматичким разликама између три језика.

Ових дана, средином априла, одржан је у Грацу први од три предвиђена међународна симпозијума, на којем се расправљало о општим условима диференцијације Б/К/С, те о фонетским, фонолошким ортоепским и ортографским разликама у препознавању Б/К/С говора.

Сходно програмираној теми симпозијума, своја истраживања су излагали лингвисти из Граца, Минхена, Загреба (И. Прањковић, А. Пети-Шантић, Ј. Силић, Д. Хорга, М. Ликер и др.), Берлина, Осла, Сплита (Ј. Гранић), Софије, Сарајева, Љубљане, Пуле, као и лингвисти из Београда и Новог Сада (Љ. Поповић, М. Јевтић, М. Дешић, М. Тасић, Е. Фекете; М. Марковић, И. Бјелаковић, Љ. Суботић).

Саопштења су, поред осталог, обухватала питања из социолингвистичког и лингвополитичког статуса стандардних језика на новоштокавској основици (И. Прањковић, Загреб), проблеме семантичке диференцијације у три ентитета (Д. Шипка, Шандлер), социолингвистичку ситуацију у Црној Гори (С. Монсланд, Осло), планирање статуса и корпуса у три језика стандарда (Ј. Гранић, Сплит), фонетско-фонолошке разлике као теоријски проблем (Б. Тошовић, Грац), фонетско-ортографске разлике између три језика (Ј. Силић, Загреб), правописне и фонетске разлике међу њима (И. Чодић, Сарајево), а о томе су говорили и М. Окуца (Минхен), В. Ајсман (Грац) и други.

Српски лингвисти бавили су се анализама вокалског система (М. Марковић – И. Бјелаковић, Н. Сад), питањима правописа (Љ. Поповић, М. Дешић), акцентским системом (М. Дешић, Е. Фекете и М. Тасић, Београд), као и другим актуелним проблемима у новој језичкој пракси.

Иако о овој иницијативи и програму Славистичког центра у Грацу постоје у нашим круговима извесне недоумице и сумње, ваља истаћи да разлога за то ипак нема. Показало се, наиме, да основна идеја симпозијума није у евентуалној тенденцији да се научно потврди и инаугурише постојање три засебна језика; у тематском сегменту симпозијума биле су веома озбиљно, аргументовано и непристрасно описане и разматране разликости у савременој језичкој продукцији и пракси настале пре и после распада југословенске државне заједнице и језичког раскола, дакле испољила су се настојања да се објективно, без икаквих политичких конотација и тенденција опише савремена језичка пракса и комуникација у три државна ентитета, и укаже на евентуалне или стварне разлике међу њима. Напротив, може се рећи да су истраживања и саопштења на симпозијуму, уопштено узев, имплицитно резултирала закључком да битних, дакле, системских разлика међу посматраним говорним ентитетима заправо нема.

Као да је поменути цитат И. Прањковића о суштински једном језику и на овом месту заправо аргументовано потврђен.

При томе стоји и начелна (необична) опаска да – ако се не пориче (увек) постојање једног језика, истовремено се (увек) имплицитно заступа став да овај „један језик“ има (треба да има) три (или чак четири) језичка стандарда (!).

Егон Фекете

[објављено: 08.05.2007.]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(19\)](#)

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

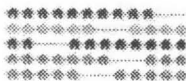
вести МИЛОСАВЉЕВИЋ НАЈАВИО 500 МИЛИОНА ЕВРА УЛАГАЊА У ЗДРАВСТВО

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Драгослав Жарковић
ХРОНИКА
ЕКОНОМИЈА
КУЛТУРА
СПОРТ
СРБИЈА
БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Враћање имовине
НАУКА
ЖЕНСКА СТРАНА
РИТАМ
МУШКА СТРАНА
АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА

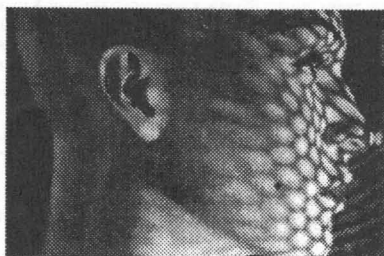
СИНОЋ У БЕОГРАДУ

ПОЛИТИКА ДОДАЦИ

Наука

Плаво, Руси воле плаво

Матерњи језик утиче на доживљавање света, па и на опажање боја

Можете ли на часак замислити да се, игром судбине, велики шпански песник Федерико Гарсија Лорка родио у Русији да ли би своју најславнију песму назвао „Плаво, волим те плаво“? Зашто не бисте могли, ако матерњи језик утиче на то како доживљавате свет?

Исход најновијег научног истраживања, спроведеног у САД, увелико упућује на овакав закључак, иако су делимично изречена извесна

оспоравања.

Изворни говорници руског, у којем нема једне речи за плаво – светло и тамно – доживљавају ово различито од говорника енглеског.

Џонатан Винавер и сарадници из Масачусетског института за технологију (МИТ), који су проучавали делује ли, управо, поменута језичка (лингвистичка) разлика на опажање (перцепција) боја, знали су да је у руском језику обавезно правити разлику између светлоплавог или голубије плавог и тамноплавог или синиј. У своје проучавање укључили су 50 људи из Бостона, од којих су готово половина били рођени Руси.

Испитаницима су на мониторима показана три плава квадрата и требало је да притиском на дугме одреде да ли се поклапа горњи с левим или десним у нијанси, с тим да су имали укупно 20 нијанси плаве за упоређивање. Добровољци су морали да обаве две врсте провера (тест): у једној су имали три квадрата сличних нијанси, а у другој су квадрати били изразито различити и било их је лако разликовати.

Становници Бостона којима је енглески матерњи језик нису имали бољи резултат у разликовању тамно и светлоплаве од различивања две плаве сличних нијанси. Насупрот томе, изворни говорници руског били су за десет одсто бржи у разликовању светлоплаве (голубије) и тамноплаве (синије) него у различивању плавих сличне нијансе.

„Први пут имамо у неком објективном задатку доказе трансјезичких разлика у перцепцији боја“, рекао је Џонатан Винавер. Штавише, кад су у једном делу испитивања говорници руског језика морали да запамте осмоцифрени број и раздвоје две плаве, у резултатима није било никакве разлике између две испитиване групе.

НЕКРЕТНИНЕ
ПОСАО
КУЛТУРНИ ДОДАТАК
МОЈА КУЋА
ПУТОВАЊА
МАГАЗИН

Вероватно постоји нека врста предодређене склоности за раздвајање боја код сваког човека: Руси је користе, а Енглези не користе. Кључна разлика није у томе да говорници енглеског нису у стању да одвоје светлоплаву од тамноплаве. Напротив, она се више огледа у чињеници да је говорници руског не могу избећи: једноставно се испољава у свакодневном говору.

Дотични научник верује да се усредсређење (концентрација) потребно да се запамти број преклопило с говорним (вербалне) способностима, уклањајући предност коју руски језик омогућује због разврставања на тамноплаву и светлоплаву. Чланак је ових дана објављен у „Извештајима Национале академије наука“.

Анџела Браун са Државног универзитета Охајо, која изучава доживљавање боја, сматра да – иако су подаци Џонатана Винавера доследни теорији да језик у главним цртама одсликава опажање – то још није, у суштини, доказано. И додаје да редослед узрока и последица може бити обрнут указујући да су многи језици с различним речима за плаво, вероватно, настали у северним географским подручјима. Чак наводи да је у тим климатским условима психолошки могуће да су људи вичнији у уочавању разних осенчења у плавој боји.

Јасно је, свакако, да шпански и руски језик нису ни упоређивани. Ко зна да ли би се и какве разлике обелоданиле?

Стефан Вукашин
[објављено: 19.05.2007]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(0\)](#)

Језик или језици

Саветовање у Грацу „О разликама између босанског/бошњачког, хрватског и српског језика”

Очевидно, распад заједничког тзв. српскохрватског/хрватскохрватског (или српско-хрватског/хрватско-српског) језика јесте тема која још заокупља и потреса, не само наше стручне и научне кругове, већ и нашу културну и јавну јавност. Расправе и (не)споразуми воде се махом око имена језика. Постоје ли одиста релевантни елементи којима се могу реално и објективно, на научној аргументацији, заснивати ставови о постојању три (можда и четири) посебна Б/Х/С (босанског/бошњачког, хрватског и српског, евентуално и црногорског) језика, који се својим особеностима системски толико разликују један од другог да се њихови говорници представници не могу међусобно разумети. Попут, рецимо, Енглеца и Немца, Словенца и Грка кад говоре својим језиком.

Наиме, Хрватски језички савјетник (изд. Института за хрватски језик и језикословље, Загреб 1999) у уводном делу, између осталог, наводи: Хрватски се стандардни језик од српског разликује својом целином (као састав од састава) на свим језичким равнима – фонолошкој, морфолошкој, творбеној, синтаксијској и прозодијској. Укратко, ријеч је о двама неовисним и самосвојним језичким изрицајима.

С друге стране, угледни хрватски лингвиста, у листу Слободна Далмација (од 7.2. 2006), пише: На стандардолшкој разини, хрватски, српски, босански, па и црногорски језик различити су варијетети, али истог језика. Дакле, на чисто лингвистичкој разини, односно на генетској разини, на типолошкој разини, ради се о једном језику и то треба јасно рећи.

Дакле, мишљења су, чак и на истој страни, сасвим различита, али су такви начелни и непомирљиви ставови и иначе актуелни и распрострањени. О томе је до сада и нашој, домаћој сцени било много речи, дефинисани су многи слични ставови и одлуке (чак и уставне), али и надаље као да стоји питање – да ли су таква одређења увек заснована на убедљивим лингвистичким аргументима.

Зато је Институт за славистику Универзитета у Грацу као „неутрални актер” одлучио је да, под руководством др Бранка Тошовића, редовног професора тог универзитета, организује пројекат међународног ранга са темом – Разлике између босанског/бошњачког, хрватског и српског језика (Б/Х/С).

У оквиру прве фазе предвиђено је да се истраже – фонетско-фонолошке, ортоепске и ортографске разлике између

Б/Х/С ентитета (дакле, гласовно-правописне разлике); друга фаза (предвиђена да се истражује до 2007. године) била би посвећена – лексичким и идиомаатским разликама, а трећа (до 2008. године) обухватала би теме о граматичким разликама између три језика.

Средином априла одржан је први од три предвиђена међународна симпозијума, на којем се расправљало о општим условима диференцијације Б/Х/С и о фонетским, фонолошким ортоепским и ортографским разликама у препознавању Б/Х/С говора. Своја истраживања су излагали лингвисти из Граца, Минхена, Загреба, Берлина, Осла, Сплита, Софије, Сарајева, Љубљане, Пуле, као и лингвисти из Београда и Новог Сада.

Саопштења су обухватала питања из социолингвистичког и лингвополитичког статуса стандардних језика на новошколавској основици (И. Прањковић, Загреб), проблеме семантичке диференцијације у три ентитета (Д. Шипка, Шандлер), социолингвистичку ситуацију у Црној Гори (С. Монесланд, Осло), планирање статуса и корпуса у три језичка стандарда (Ј. Гранић, Сплит), фонетско-фонолошке разлике као теоријски проблем (Б. Тошовић, Грац), фонетско-ортографске разлике између три језика (Ј. Силић, Загреб), правописне и фонетске разлике међу њима (И. Чодић, Сарајево), а о томе су говорили и М. Окука (Минхен), В. Ајсман (Грац) и други.

Српски лингвисти бавили су се анализама вокалског система (М. Марковић – И. Бјелаковић, Н. Сад), питањима правописа (Љ. Поповић, М. Дешић), акценатском системом (М. Дешић, Е. Фекете и М. Тасић, Београд), као и другим актуелним проблемима у новијој језичкој пракси.

Иако о овој иницијативи и програму Славистичког центра у Грацу постоје у нашим круговима извесне недоумице и сумње, ваља истаћи да разлога за то ипак нема. Показало се да основна идеја симпозијума нема тенденцију да се научно потврди и инаугурише постојање три засебна језика. У тематском сегменту симпозијума биле су веома озбиљно, аргументовано и непристрасно описане и разматране разликости у савременој језичкој продукцији и пракси настале пре и после распада југословенске државне заједнице и језичког раскола. Дакле, настојало се да се објективно, без икаквих политичких конотација, опише савремена језичка пракса и комуникација у три државна ентитета и укаже на евентуалне или стварне разлике међу њима. Напротив, може се рећи да су истраживања и саопштења на симпозијуму, уопштено узев, имплицитно резултирала закључком да битних, дакле системских, разлика међу посматраним говорним ентитетима заправо нема.

Егон Фекете

Новоговор глобалног циркуса

ПОД ЛУПОМ

*Борђе Вукадиновић,
главни уредник часописа
„Нова српска политичка мисао“*

„Кућа Великог брата“ је у ствари социјални микрокосмос, модел (пост)модерног друштва оно почива

Не, није ово наговештај почетка „летње шеме“, односно недостатка политичких догађаја и озбиљних тема у летњим месецима. Напротив. Као и већ годинама уназад, Србију чека „топло политичко лето“ и „врућа јесен“, тако да, барем у том смислу, за политичке уреднике и коментаторе „неће бити зиме“. Но, све се те теме могу подвести под већ познати опис „спаса нам нема – пропасти не можемо“, односно, своде се на мало више или мало мање од онога што смо гледали и чини смо се бавили свих претходних месеци. Зато ваља искористити сваку прилику за мало искошења, заобилазници, али управо због тога можда и бистрији поглед на свет око нас и наше транзиционе муке. Завршетак другог серијала „Велики брат“ на Б 92 је управо једна од таквих прилика.

Без бриге, нећу се понављати, скандализовати над општим медијским неукусом и посрнућем, наводно, „најурбаније“ српске телевизије, која је свој узлет ка врху српске медијске топ-листе и макр краткотрајно мршење рачуна гигантима из РТС-а и Пинка платила директним преносом оцвалних „будалаштина“ и штосева полуанонимних ликовца са коца и конопца сакупљених у тзв. ВИП издању „Великог брата“. (На страну што уопште не мислим да је „Велики брат“ најскандалознији сегмент њиховог програма, нити најгора ствар која се може срести на малим екранима наших ТВ пријемника.) Тренутно ме занима само сумња, односно слутња да „Велики брат“, насупротив изворној интенцији полузаборављеног творца ове синтагме, заправо, представља реалну, тек нешто благо искрикану слику савременог, глобализованог света и корпоративног капитализма.

„Кућа Великог брата“ је у ствари социјални микрокосмос, модел (пост)модерног друштва и принципа на којима оно почива. Све је у том пројекту „виртуелна реалност“, да не кажемо – чиста лаж и превара у функцији новца, односно тржишта и његових „закона“. Од „заинтересованих“ таблоида, тј. вештачки индукване медијске пажње која је плод уговора медија и организатора, преко „спонтаних“ инцидената у кући који избијају увек када треба још мало подрејати атмосферу, па до претећи намргођених горила на вратима које испрњају свеже избачене такмичаре. Учесници су, заправо, уговором ангажовани глумци, а еуфорични навијачи углавном плаћени статисти. А ту је и специфични „новоговор“, потпуно саобразан чувеном Орвелом оригиналу. Речи и изрази имају мисао који је управо супротан ономе што би нормално требало да зна-

че. Тако, на пример, израз „номинавање“ звучи као почаст, а заправо је еуфемизам за предлог да се појединци избаце из игре. „Исповедаошница“ је, насупротив својој хришћанској конотацији, ознака за серију међусобних оптужби, смицалица, клевета и цинкарења осталих укућана, а опште грљење и лицемерна туга када неки укућанин буде избачен слабо прикривају суштинску радост и блакшање што се они нису нашли на његовом месту.

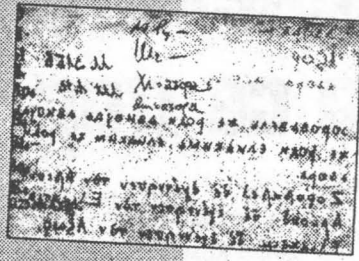
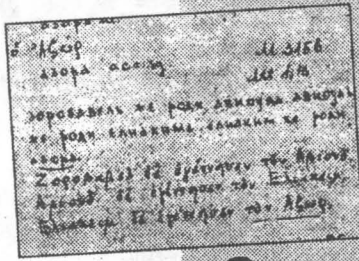
„Велики брат“, дакле, заиста јесте слика савременог друштва, онакво какво је испод улепшане маске идеологије људских права и „хуманитарне“ фразеологије. (Што, наравно, не значи да организатори и промотери овог и сличних серијала не сносе одговорност и не заслужују моралну осуду за повлађивање јавном неукусу. Уосталом, и разни видови криминала и девијантног понашања такође су део живота, што не значи да се могу или смеју јавно промовисати преко медија и националних ТВ фреквенција.) Али, чињеница да овај популарни серијал (нехотично?), транспарентно и без шинке приказује један сурови свет у којем влада закон џунгле, „оплемењен“ логиком успеха и профита као врховним божанством, највећи је и највериднији „коллатерални“ učinак српског „Великог брата“.

Најзад, хајде и то да кажемо, најпозитивнија ствар у вези са овим серијалом „Великог брата“ јесте то што је – и овај пут – у њему победио онај ко је, када се све сабере и одузме, заслужио да победи. Екскентрични и лако до умерено деликвентни Саша Ђурчић је у датим околностима био апсолутно најбољи избор, тако да је правда задовољена, на радост милионског аудиторијума. И то је, заправо, можда и најсуњији, тј. најнереалистичнији аспект читаве ове приче, односно аналогije „Великог брата“ са животом и стварним светом. У тзв. стварном животу, симпатични маргиналици и усамљени јахачи попут Ђурета, или данас већ заборављеног Микија, пре су виђени за лузере, него победнике – сем у случају да из неког разлога затребају у каквом рекламном споту или „стварном пројекту“ правих и „сигурих“ победника овог глобалног циркуса – анонимним ауторима, продуцентима, финансијерима власницима, агентима, пословађама, службеницима, телалима, промотерима и оглашивачима „Великог брата“.

Илустрација: Новица Коцић

КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ НАШЕ ЛЕКSIKОГРАФИЈЕ НАЈЗАД НА ПОМОЛУ

СРПСКА лексикографја добила је приноу. Из пгтамне је изашла огледна свеска "Српско-словенског речника јеванђеља".

Мало изненађује поднаслов "Огледна свеска". Он заправо само показује како би принова требало да изгледа. А то, у ствари, значи да прва свеска правог речника тек следи.

Срби су последњи међу словенским народима који свој речник јеванђеља још

Огледном свеском до Речника

Ново Тонић

Ово је прилика да се у науци изнесе мишљење о раду, како би се избегли недостаци у првој свесци правог Речника

и научна јавност могла да види иде ли се добрим путем. Њу као уредник нове серије библиотеке "Јужно-словенски филолог", у име САНУ, потписује академик Милка Иванћ, док је уредник саме свеске проф. др Гордана Јовановић.

Из опширног разговора види се какве све муке прате настанак овог капиталног дела српске писмености и културе. "Иза Митра Пешићанина и Николе Родића остао је веома обиман и ваљан, али, нажалост, неусјед-

нису ни почели да објављују. Насупрот, ређимо, Чесима, који су га довршили, у 52 свеске, још 1997.

А "трку" смо започели сви заједно, доклеке са изузетком Чеха. Упутства и смернице за израду "Речника старословенског (црквено-словенског) језика", још према почетној замисли и јединственог за све националне редакције, дате су на Четвртном међународном конгресу слависта одржаном у Москви 1958. године. Поменути Чеси баш тада су почели да објављују "Slovník jazyka staroslověnskeho". Они су тиме олакшали посао осталима, јер су дали модел. Ондашњим југословенским лингвистима требало је, међутим, три године да се састану и најаве "савезни пројекат" "Речника опште-словенског (црквено-словенског) књижевног језика". Па кад је то учињено ни у Београду није било велике журбе. "Пројекат овог типа" покренут је 1969. у Институту за српскохрватски језик, саопштањем Институту за српски језик САНУ, вађењем речи из "Миропшашљевог јеванђеља", ипак најстарије сачуване ћириличне књиге. Овај посао потрајао је до 1973. Затим се прешло на обраду "Букановог јеванђеља", па још двадесетак јеванђеља, и на крају, почет од 1976. године, на српске апостоле. Тако је, све у свему, обрађено око 70 извора и формиран корпус од 150.000 листића са извадцима и обрађеним речима.

То, међутим, још није било довољно да се појави прва свеска речника. Још нису постојала прецизна упутства како да се он уради. Саставио их је академик Митар

Пешићан осамдесетих година, и тада је почео рад на првим словима. Слово А радио је Пешићан, а слово Б Никола Родић. Али, Митар Пешићан је умро 1996. Кап је изненада, почетком 2003. године, умро и Никола Родић, запретила је опасност да посао савсим престане, пошто је у кризним деведесетим годинама и највећи број сарад-

начен рад, па се, на пример, у основном приступу и у појединостима разликовала обрада слова А, Б и Д... Наметнула се (зато) сама по себи као најлогичнија, у потпуно новим околностима, израда пробне свеске речника... Огледна свеска је прилика да се у науци изнесе мишљење о нашем раду, како би се избегли недостаци у првој свесци Речника", пише, између осталог, у поговору редакције. Оваква изјављива нису неуобичајена. Користићена су као претходница правим речницима и у другим језицима.

У огледној свесци "Српско-словенског речника јеванђеља" обрађено је опширније само слово А, а остала су заступљена мањим бројем речи, тек да се виде примери и начин обраде. Укупно је обрађено 385 одређеница. Шта то значи довољно је посматрање да само у старословенском Маријинио јеванђељу, како је утврдио Ј. Врана, има 2.350 одређеница, а са властитим именима преко 2.800. Важно је, такође, да се "речи овде не обрађују као одређенице по клишеу него се пишу, условно речено, чланци о речима". Тако може боље да се сагледа богатство српско-словенског језика и правописне навике код Срба у средњем веку у глагољској, ћирилично-глагољској (хумско-босанској), рашкој (старијој и млађој), рашко-ресавској и ресавској школи писмености.

Остаје питање када ће се појавити прва свеска Речника. За огледно је било потребно неколико година, а наредне ће, обећава редакција, бити састављане брже. Али, за цео посао биће потребно више од деценије. ◆

Треса и дивши у рукама средњовековног писца

ника напустио Старословенски одсек Института за српски језик. Да тако не буде заслужан је проф. др Ђорђе Трифуновић, који се прихватио да волонтерски буде управник Старословенског одсека. Он је убрзо за сарадника добио младог Виктора Савића, који је и саставио "Огледну свеску", како би стручна

Проблем нашег језика гура се пог тепих

ГЛЕД ЈАНУАРИЈА

Јасно је да се свака могућност да се на светло дана изнесе проблем српског језика апсолутно на сваки начин спречава, али и свака могућност било какве полемике о тој теми, а камоли стварање било какве стратегије

Један од најзначајнијих савремених српских писаца Драгослав Михаиловић прошле недеље се објаснио најновијом књижом „Мајсторско писмо“. Реч је о књизи одабраних писама, текстова, чланака, беседа „Време за повратак“, „Колонијална Србија“, „Забудна академија“, и „Рат Српске академије против Србије“. Током промоције у Удружењу књижевника Србије рашчла се бурна дискусија на тему српског и Михаиловићеву тему, тему језика српског.

„Није један народ који води рачуна о другима, а према себи је небржљив, не може опстати. За још већу невољу, једна једина српска земља на Балканском полуострву која има способност да како-тако штити читав српски народ управо је Србија. Срби би могли да преживе све друге губитке, ма како они били трагични, осим губитка Србије. Какав год био, једино у Србији живи народ који је неопходан за опстанак свих Срба и он се не може заменити никојим другим, као што то, наудећи се, прижељкују расистички настројени Црногорци С несталиком Срба у Србији, нестали би и остали Срби на Балканском полуострву. Нажалост, ово се међу нама не схвата довољно озбиљно. Припадници нашег народа рђевећи преко Дрине и Саве који данас живе у Србији надоривају се са Србијанцима као с најгорим непријатељима. Војени рачуна једино о фотелјама у које су усвојили што су признамо, као председници, често и постигли на недолжном начину а никако пословима које на тим местима морају да обављају, они у којемјеру просто вуку Србију у назајак и пропадање... Ма како се не-Србијанцима чинило да би им судбина на овим просторима била срећнија без Србијанаца, то се неће догодити. Србе је на Балканском полуострву пре свега очувао српски отаџба са кључница, којом год он изгледао блатљав и смрдљив, наглашава у својој књизи „Мајсторско писмо“ наш саговорник.

Промоција наше књиге изазвала је бурне расправе...

„То је менто на шта сам извикао откад

Драгослав Михаиловић: Убеђен сам да ће идеје које износим победити

сам почео да говорим о језику – само се људи расправљају. Осећам велику радост што људи из Војводине и западне Србије не схватају да је, поворим, против њих и да имају разумевања за моје идеје. Исто тако, не зна се да Вук Караџић апсолутно није познавао целу Србију, већ је у другом издању свога „Рјечника“ и после тридесет четири године рекао да, осим ових дијалеката које је узео за основу свог језика, постоји и ресавски језик, како га је он назвао, при чему је обухватио само један део ресавско-косовског дијалекта. Већи део народа није обухваћен његовом реформом. То је требало да ураде лингвисти који су дошли до следећег, његови ученици. Међутим, они то нису урадили и тај део народа се нашао на безном хлебу.

Има ли, с обзиром на све ове околности, наде за српски језик уз чашњеницу и пора-

вљавају истину да се успешних година нема венито гура под тепих сваки могући покушај, свака па и најмања иницијатива да се нешто уради, промени, па макар на нивоу компетентних и одговорних националних институција барем помешине!

У мојој књизи назначена је и једна функција, где се види да је доскорашњи уредник културног додатка Политике смењен само зато што је објављивао различита мишљења о језику. Тако да је већ свима јасно да свака могућност да се на светло дана изнесе проблем српског језика не само да се гура под тепих, већ се апсолутно на сваки начин спречава свака могућност икакве полемике, а камоли стратегије.

Убеђен сам да ће идеје које износим победити, али то не значи да ћу ја то да доживим. Није ми то чак ни нека нарочита жеља да ја лично победим, већ говорим као човек чија је књига доживела двадесет пет издања и објављена је на двадесет-седмачест језика. Она је мој хлеб. А шта би она дошла на филм или телевизију, у тој мој хлеб би прошао. Моја искуства у вези са филмом и телевизијом су досад била и не желим да поново идем тим путем.

Радите ли можда на неком сценарију?

Што се сценарија тиче, писао сам их само онда кад сам био у неким великим невољама. Засад, не верујем да ћу се скоро латити писања било каквог сценарија.

Шта тренутно пишете?

Шта не пишете!

© Мила Милошевић

ГОВОР ВЕЋИНЕ У СРБИЈИ

Пошто их је обележила, српска лингвистика наречјима у Србији није посвећивала никакву пажњу. Са стварањем хрватског, бошњачког и црногорског језика на тлу некадашњег српскохрватског, којим ће се језици, питањем вас, одад служити већина у Србији? Или ће, можда, бити боље да ту масу једноставно отфарирамо и препустимо је другима? Српска лингвистика као да не зна да се у европској историји и досад дешавало да се један језик разлаже на више нових, чему се и језичка наука морала прилагодити, она настаје да се на рачун Србије бори за пропадлу докторну јединствености и даље је називају српскохрватском. Тако ће испасти да ће се у Србији не само вуковска машина, него и омањавана дијалектска већина служити једном црногоричном језиком који ће се још називати нештојејан српскохрватским – каже између осталог наш саговорник у свом тексту „Рат Српске академије против Србије“.

14. јуни 2007

U povodu 80. rođendana akademika Asima Pece

Sa konferencije za novinare

Lingvista koji ništa nije zaobišao

Za objavljivanje "Izabranih djela" akademika Asima Pece potrebno je 40.000 KM. Znanstveni skup u rujnu

U rujnu će u Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine biti organiziran i održan jednodnevni znanstveni skup u povodu 80. rođendana akademika Asima Pece, lingviste i filologa, koji je "istraživao sve redom i ništa nije zaobišao na terenu".

A to što nije zaobišao na terenu, kako reče prof. dr. Senahid Halilović, bilo je dijelom položeno na stolovima u Akademiji, u vidu građe koja čeka da bude ukoričena pod naslovom "Izabrana djela" (I-VI) Asima Pece.

23 knjige

Akademiji za ovaj projekt, u kojem su sabrani radovi akademika Pece i koji sadrži njegove lingvističke radove i istraživanja o govornim područjima i centralne Hercegovine, govore zapadne Hercegovine, ikavskošćakavske govore zapadne Bosne I i II, radove o turcizmima i o jeziku književnog teksta, treba 40.000 KM da budu tiskani. No, primijetili smo izvjesnu dozu opti-

mizma i nadu da problem, između ostalih, može riješiti i Fondacija za izdavaštvo/nakladništvo BiH.

U međuvremenu, do konačnog rješenja i okončanja ovog problema i održavanja znanstvenog skupa, kada će se na stolu naći plodovi pedesetpetogodišnjeg lingvističkog rada i istraživanja akademika Pece, desila se i konferencija za novinare, na kojoj su se akademik Muhamed Filipović i prof. dr. Senahid Halilović susreli s nekoliko novinara.

Akademik Muhamed Filipović reče da će znanstveni skup najvjerojatnije biti održan osmog rujna i za sve one koji ne znaju, uputio je sljedeće riječi: akademik Asim Pece rođen je 1927. godine u mjestu Ortiješu kod Mostara, gdje je završio osnovnu školu, a srednju u Mostaru. Višu pedagošku školu je završio u Sarajevu i pedesetih godina prošlog stoljeća otišao u Beograd, gdje je na Filozofskom fakultetu studirao srpskohrvatski jezik i jugoslovenske književnosti i diplomirao na grupi za južnoslovenske jezike i

opštu lingvistiku. Nakon toga slijedi njegova karijera koja za rezultat ima 23 knjige i blizu 600 znanstvenih radova. Istraživao je akademik Pece govore zemlje, tadašnje socijalističke republike, u kojoj je rođen i "zadužio našu zemlju i vraćamo u Akademiju nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine u mnogo širem obliku problematiku jezika", kazao je akademik Filipović.

Jezički diktatori

Sjetio se akademik Filipović spomenuti i imena dvojice, kako ih nazva, "jezičkih diktatora" u Bosni i Hercegovini: Jove Vukovića, koji je bio "zadužen da elinjirira ono što se smatralo kro-atizmima" i Toze Markovića.

Prof. dr. Senahid Halilović upoznao je prisutne novinare sa sadržajem svakog od šest tomova "Izabranih djela" Asima Pece, te naglasio da njima "želimo pokazati da ne počinje sve od nas, nego da se imamo na što osloniti".

An. ŠIMIĆ

28
Лекција 6, 15. јун 2007, с. 15
(Ифеју Чана)

Збрка пред пријемни испит

Пред предстојећи пријемни испит за свршене основце расте узбуђење и ђака, и родитеља, и наставника. Додатно уље на ватру долива само Министарство просвете „Збирком задатака из српског језика“, штампаном још зимус.

Наиме, у самој збирци има и грешака и доста релативизирања. Нека од понуђених решења су, очигледно, погрешна. Ево неколико примера! У задатку бр. 44 редослед речи у једној Кочићевој реченици је

„истумбан“, па је проклитика (се) из оригиналног текста овде претворена у енклитику. За исто питање понуђено је решење којим је „прескочена“ једна проклитика (с). Питање бр. 102 од ђака тражи да напише треће лице множине презента глагола зрети. Понуђено решење нуди само облик зру (а тачно је и зре). Антонимом глагола ћутати проглашен је искључиво глагол говорити, а глагол причати (такође прихватљив) није узет у обзир. У питању бр. 131 атрибут је, ко зна зашто, преиначен у апозицију. За питање бр. 218 дата су два одговора као тачна, али је очигледно да и други и пети пример не би могли да се одбаце као погрешно решење. Даље, творцима ћирилице (питање бр. 218) проглашени су „Климент и Наум Охридски“, а питање је да ли је овај други имао икаквог удела у томе?! Сумњиво је и решење 154. питања (под Ђ) а више је него јасно да се не може прихватити синтагма пар ђебади (то није исто што и пар чарапа, рецимо). Таква грешка постоји у решењу 254. питања. Дискутабилна су и решења 57. питања. Најблаже речено, примери нису срећно одабрани! Могло би се полемисати и о терминологији, посебно из области дијалектологије. Но, оставимо то! Јасно је да су наставници српског језика (због свега наведеног) овог јуна између два млинска камена и да не знају како да саветују своје ученике. У најмању руку, било би коректно да надлежни из Министарства просвете на квалификационом испиту за упис у средње школе проблематична питања „прескоче“!

Томислав Ђокић,
проф. ОШ „Стеван Јаковљевић“,
Параћин

САНУ И ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ АНАЛИЗИРАЛИ ЈЕЗИЧКУ КУЛТУРУ НИШЛИЈА

ШТЕДЕ НА ПАДЕЖИМА

Са грамаџицом се „посвајали“ и новинари, политичари, портпароли

НИШ - САНУ и Филозофски факултет упустили су се у интересантан пројекат - истраживање језичке културе Нишлија.

Стручњаци су анализирали говор новинара електронских медија, локалне администрације, културу имена, реклама, назива улица, а „завирили“ су и у средњошколске писмене задатке. Закључак, који најпре важи за новинаре електронских медија, је да у њиховом говору, најблаже речено, влада хаос.

- При употреби великог слова, махом се грешу код при својних придева изведених од властитих имена. Ученици састављају узречнице, па се у радovima може прочитати „уствари“, „пресвега“, „самном“. Пишу и „најмилије“, веле сила“... Често погрешно исписују „од никога“, „нинашта“, „за никим“...

Гимназијалци греше и у писању гласовних промена, штеде на зарезима, употребљавају административни функционалан стил, где му место није - „извршено је уједињење два мотива“ - на пример. У више од 60 ученичких вежбанки за писмене задатке нашло се 10 падежних грешака. Стручњаци нису наишли на много боље познавање српског језика ни међу новинарима и портпаролима, који воде овдашње конференције за штампу.

- На једном телевизијском и једном радио програму, који су праћени (снимане су вести и анализирано око 1.700 нагласних јединица), утврђено је да се правила у акцентовању једва поштују - објашњава за „Новости“ Александра Ломпар са филозофског факултета. - Примећено је погрешно место, скраћивање акцента... Монотono низање ак-

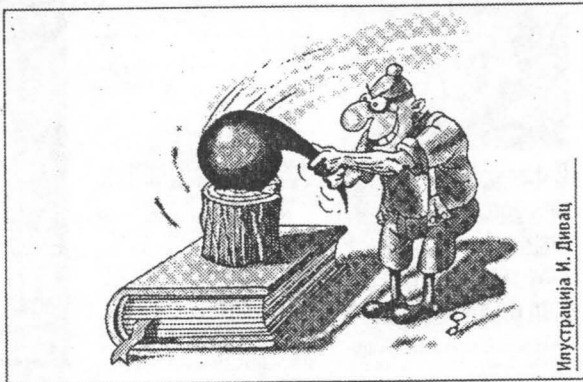
цента нарушава основну новоштокавску мелодију, чиме не може да се постигне добра дикција, природност и логичност казивања. Велике неправилности уочене су у изговору речи са кратким акцен-тима, а најчешће је краткосилазни, употребљен као краткосилазни и обрнуто.

Сведоци смо, наводи

наша саговорница, да многи спикери и новинари нису савладали ни вештину интерпретације (без размишљања преносе смисао поруке слушаоцу и гледаоцу), а да не говоримо о нагласним карактеристикама речи.

- Брз развој медијских кућа и „богатство“ уредничке политике сматра овај стручњак нису праћени стручним припремом спикера и новинара што у дијалекатском окружењу какво је нишко подручје и не може дати слику бољу од виђене.

С. БАБОВИЋ

ТУРЦИ КРИВИ

КАО олакшавајућу околност за све неправилности у језичкој култури, приређивач зборника др Недељко Богдановић узима чињеницу да је овај крај најпре потпао под Турке и одвојио се од матице управо у време снажног обликосвања штокавских особина српског језика.

JEZIKO KLEPCI

► Konkurs za nove reči izazvao podelu u Hrvatskoj, a u Srbiji poslužio kao inspiracija za nove viceve i pesme, od kojih je Čorba jednu poklonio Kuriru

BEOGRAD - Braća Hrvati rešila su da u potpunosti reformišu svoj jezik i prevedu ga na čisto hrvatski, bez, kako kažu, „tuđca“. Naime, časopis za kulturu hrvatskoga jezika Jezik, koji inače izdaje Hrvatsko filološko društvo, osmislio je fenomenalan način kako da u „lijeponjoj“ uvedu nove narodne reči. Ova akcija, međutim, izazvala je kontraefekat u Hrvatskoj, a u Srbiji je, očekivano, poslužila kao inspiracija za nove viceve i pesme.

Akcija je zamišljena u vidu konkursa na koji su se javili građani Hrvatske sa svojim predlozima. Prošle nedelje od 500 „smišljenica“ koje su pristigle u okviru takmičenja časopisa Jezik za najbolje nove hrvatske reči u samoj završnici izabrano je devet novih reči, od kojih će tri biti proglašene za najbolje.

Tako se Hrvatima ne sviđa reč internet, već su za nju smislili novu reč - *svemrežje*. „Ležeci policajac“ ima zanimljivu zaostaju u vidu reči *uspornik*. Kontinjer je smećnjak, prodlog za trizeju je prižilo, a engleski *kok-sou* - *sučelište*. Inovativan hrvatski narod smislio je drugu reč za kružni tok, koji će se, ako prođe, zvati - *raskružje*. Istonomjer je poligraf, a adekvatna zamena za alimentaciju je *skrbnina*.

Od ovih nekoliko reči tri prvoplasirane dobiće svečanu nagradu koja nosi ime pakračkog lekara dr Ivana Sretera, a „zanimtelje“ čeka i novčana nagrada.

Ovaj „natječaj“ u stvaranju hrvatskog narodnog jezika u samoj Hrvatskoj nije najteplije po-

Bakarec: Ako i Crnogorci reše da raspišu konkurs za nove reči, spreman sam da im pomognem

zdravljen. U hrvatskim medijima dočekan je na nož, a kritičari smatraju da je reč o „pokušaju“ uvodenja novih reči na silu“. U Srbiji su, međutim, suđeci prema reakcijama ljudi koje je Kurir juče pozvao, ovim idejom „oduševijem“. Funkcioner DSS Nebojša Bakarec predlaže još dve kovanice

„Pošto sam rođen u Osijeku, mogu da ponudim dve zanimljive ideje. Predlažem kovanicu okolokružni tjesnopiš za olak i kovanicu za kočijasa koja bi glasila: visokosjedeci pod rep glodući gospodin - kaže Bakarec, dodajući da će „pomoci“ i ako Crnogorci osmisle sličan konkurs.“

- Ne razumem baš sasvim njihovu težnju da se razlikuju po svaku cenu, ali dobro. Svako ima pravo da bude šta hoće - dodaje Bakarec.

Srpski književnik Matija Beković kaže da ne bi želeo da učestvuje na konkursu.

- Kako da kvarim tu lepotu - obrazložio je svoje nećkanje. Postanak DS Srdan Miličević smatra da bi bilo pametnije da se pozahavimo našim poslanicima i političarima.

- Nije tajna da među nama ima i onih sa znanjem samo prvog padeža, a drugi im je takozvani seto padež, pa se često sa skupštinske govornice čuju biseri tipa „racite vi u plavoj kosii“ ili „vi do vas“ - kaže Miličević, dodajući da „ne treba da se mešamo u ono što Hrvati rade“.

Sličnog mišljenja je i muzičar Rambo Amadeus.

Mnogo mi je šarmantnije kad se neko sprda na svoj račun. Imam dosta prijatelja iz Hrvatske koji se sprdaju sa tom pojavom smišljanja novih reči u Hrvatskoj, ali ima i onih koji to posmatraju vrlo ozbiljno - kaže Rambo.

- Ja se na svoj račun sprdam kada kažem da sam demode, ali da i čorava koki nešto ima da nabode - dodaje Rambo.

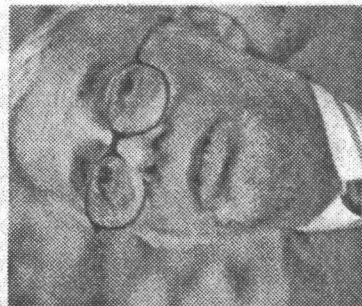
Način na koji se reformišu hrvatski jezik najviše je inspirisao Boru Čorbu, koji je kao iz recitovao svoju pesmu, na, kako kaže, čistom hrvatskom književnom jeziku. Pesma se zove „Nježnik“.

Imam krasan nježnik, ponosim se njime
Sri kazu k...c, kak je gražno ime
Dapace s problemom, moram bit na čisto
jer nježnik i k...c nisu jedno isto
Nježnik k...c, su slično, za plodnu suzu
a k...c obično bude malo duži.

Internet je svemrežje, alimentacija je skrbnina, a „ležeci policajac“ je uspornik

Иван Клајн, председник Одбора за стандардизацију српског језика Не смејемо да на силу Намећемо женске облике

Морамо да кажемо „цариник“, чак и кад је реч о жени, нема разлога да не кажемо „председница“ или „лекарка“, али не и „боркиња за људска права“

Кад кажеш студенти, то подразумева и мене

БЕОГРАД. Захтеви за родном разнопоставношћу део су демократске транзиције српског друштва, али језик не може да у потпуности „исцрпни“ иницијативе оних који би за феминизацију буле остварена и на лингвистичком плану, сматрају стручњаци окупљени у Одбору за стандардизацију српског језика.

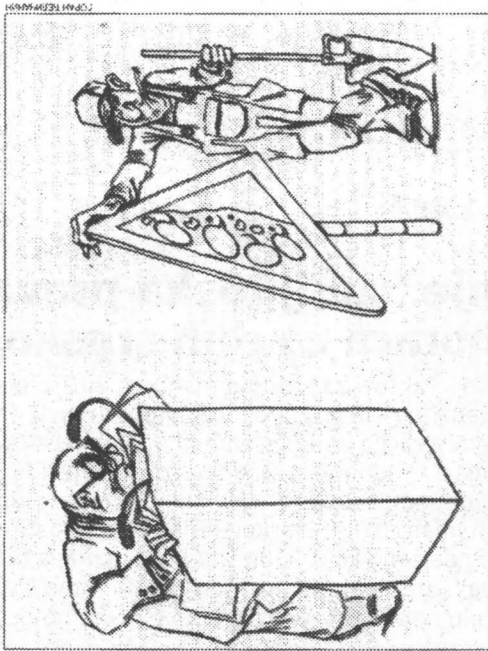
Председник тог сабора Иван Клајн изјавио је Јануру да захтеви неких феминистичких удружења илу толико дилемо да потпуно заједмаду дух српског језика и као директан чин пример наредно веставни предлог језичких промена на језика који се брине за заштити да буде „боркиња за људска права“.

„Језик има своју инерцију и морамо то прихватити. Не смејемо да на силу намећемо женске облике. Морамо да, на пример, кажемо цариник чак и кад је реч о жени“, објаснио је Клајн, који је и аутор бројних лингвистичких приручника, међу којима је и чувени „Речник језичких неуредности“.

Наска занимања ће на језичком плану остати експлицитно мушка, јавно се тим пословицама дава свак и јесе, тако да напредаци не може постати патристична, судица да не може бити патристична или судица, а туристички изваци не може бити туристички позивница или позивница.

„У нашем језику, као и у већини европских, мушки род је основни и то се нарочито види у употреби именице. Ако се каже да факултет има 1.200 студената, сви знају да то значи студенти и студенткиња – речка је Клајн.

Знатан број занимања и позивања је мо-

мањима. При том треба пањати да не дође до граматичког неслагања између именица и глагола као у случају „министар је изјавио да“. Такав случај се може избећи једино завођењем именица и презимена жене-министра у апозицију.

Лингвисти пријављују да употреба женског рода за занимања и титуле жена не иде у корак са савременом и културно-лингвистичким развојем друштва јер староснак, да јавки такве промене недовољно прати, и не налази увек решења у прилози иницијали да у савременом друштву жене заузимају сас више позиција које су у прошлости

ти биле преподобне за мушкарце. Одбор за стандардизацију српског језика зато не може да спречава творење и употребу именица које означавају занимања и звања особа женског пола у говорној пракси, али, као наредна институција, издржава право да такве речи онекује са становишта актуелне књижевно-језичке норме у општини Сабора, установио почетком ове године, наводи се да је о овом питању немогуће одвајати напосла правара о стварану нових политички подобних речи, веш да ће бити разматрана свака реч појасом.

- 24 CATA, 2. 7. 2007.

„Borkinje“ za ljudska prava protiv boraca za duh srpskog jezika

RAVNOPRAVNOST Zahtevi za rodnom ravnopравnošću deo su demokratske tranzicije, ali jezik ne može u potpunosti da isprati inicijativu da feminizacija bude ostvarena i na lingvističkom planu, smatraju stručnjaci iz Odbora za standardizaciju srpskog jezika. Predsednik tog odbora Ivan Klajn izjavio je da zahtevi idu toliko daleko da potpuno zanemaruju duh srpskog jezika i kao drastičan primer naveo nedavni predlog da žena koja se bori za ljudska prava bude „borkinja za ljudska prava“. „Jezik ima svoju inerciju i moramo to prihvatiti. Ne smemo da na silu namećemo ženske oblike. Moramo da, na primer, kažemo carinik čak i kada je reč o ženi“, objasnio je Klajn.

НЕОБИЧНА КЊИГА ИВАНА
КЛАЈНА

Грешке пера

Бетовенова Трећа симфонија,
достојанствена Ероика, на
културној страни „Политике“
најмање два пута постала је
Бетовенова Еротика

Стигне својевремено неком српском начелнику телеграм с налогом да савесни службеник тај и тај буде награђен и похваљен. Но, нажалост, телеграфиста испусти два слова, на несрећни службеник, уместо да добије награду, буде награђен и похваљен, добије два-ес пет по туру.

Инспирисан оваквим и сличним примерима, који, као што се види, не остају без последица, наш истакнути лингвиста и лексикограф проф. др Иван Клајн сачинио је антологију смешних штампарских грешака под насловом „И философи су луди“, такође насталим алузијом на штампарску грешку, јер, заменом само једног слова, „луди“ су постали „луду“. Књигу је издала Београдска књига.

Грешке у писању су тако честе да је сасвим логично рећи, како Клајн и започиње своју књигу: Ко пише, тај и грешни. Отуда и латински израз *lapsus calami*, у преводу – грешка пера. Наравно, не грешни перо, него човек.

Професор Клајн каже: „Немам никакве податке о грешкама у Гутенберговој Библији из 1450. првој штампаној књизи у Европи, али бих се глadio да их има.“

Са појавом штампе, могућности за грешку знатно су се повећале. А са појавом компјутера, услед лакоће купања, и знатно више умножиле. „Грешке су забавне“, истиче Клајн, „зато што су неочекиване: прст склизне по тастатури, пропусти једно слово, или уместо тражене дирке закачи суседну, и појави се реч потпуно другачијег значења.“ У ствари, већина њих није занимљива, јер само изобличне реч не дајући јој никакво ново значење. Забавне или смешне, каже, јесу оне грешке које једну реч замене другом, постојећом, али таквом која је бесмислена у датом контексту.

„Пре двадесетак година“, пише Иван Клајн, „пало ми је на памет да би такве смешне грешке, макар и измишљене, могле да буду нека врста енигматске игре, занимљиве за читаоце. Почео сам да их састављам и објављујем, без потписа, у Политикином забавнику. Ту су излазиле под заглављем будите коректор или још чешће 10 x 10, јер је сваки пут објављивано по десет реченица с грешком.“

Касније је бележио још доста других могућих „смешних реченица“ и груписао их по типу грешке, а колико је могуће и по тематици. Од њих је сада изаткана књига „И философи су луди“, са близу 2 000 учињених или могућих грешака.

Наводи, у основи, три врсте штампарских грешака. Прва

и најчешћа састоји се у замени једног слова другим. Такав случај, рецимо, имао је наш познати сликар Милорад-Бата Михаиловић, о чему је недавно причао и у НИН-у. Преносећи своје успомене из Париза, испричао је како га је Жан Мишел позвао да у његовој галерији промовише ташизам. Прочуло се потом да је постао ташиста, но како неки нису знали шта то значи, закључили су да је постао – фашиста.

Друга врста грешака је изостављање слова, односно додавање једног слова тамо где му место није. Професор Клајн наводи да је Бетовенова Трећа симфонија, достојанствена Ероика, на културној страни „Политике“ најмање два пута постала Бетовенова Еротика.

Трећа врста грешака састоји се у измени места слова, некад и више њих. Тако, било је случајева да једну жену уместо да прогласе за криву, штампарском грешком прогласе за краву; дешавало се и да неко ко је чедаш, испадне чудан, а неком ко би да се ослони на брата, понекад, по ономе што је записано, остаје да се ослони на врата...

Неке од занимљивих реченица, са штампарским грешкама, у Клајновој интерпретацији изгледају овако:

- Лав легне крај неког деобљег стабла и током дана се помера тако да женка (сечка) увек пада на њега.
- Возачи би морали више да гледе (лазе) на овој раскрсници.
- Директор је обавестио младу наставницу да се на њу пале (жалне) не само ученици него и поједине колеге.
- Одмах сам помислио да сте мајка и ћерка, јер много читите (личите) једна на другу.
- Шта мислите о предлогу тројице педагога и да ли од тих онова (основа) треба да крене реформа нашег школства?
- Као и другим српским архитектама, вама последњих година стално падају зграде (зарале).
- Хоћете ли и осталој својој деци дати улично (слично) васпитање?
- Један критичар је рекао да ваша интелигенција блиста као мрак (зрак) у тамној ноћи.
- Ваша је заслуга што су у аерелим летњим месецима сви гости могли да се укувају (купају).
- Свака млада девојка сања о принцу из банке (бајке).
- Увек сам сматрала да се интелигенција мушкараца може оценити према висини чека (чела).
- Из аутобиографије сазнајемо да су скоро сва његова деца (дела) настала уз помоћ пријатеља.
- Описујући патње својих јунака, писац и сам много тули (трли).
- Његова досадашња књижевна каријера обележена је признањима и подвалама (похвалама).
- Зашто бисмо у Удружење књижевника примили човека који већ годинама не пише (пише).
- Мислим да је ову слику требало приказати у Паризу, у оквиру изложбе „Недеља (недеља) српског сликарства“.
- Певачица захваљује својој публици (публици), која ју је надахнула за највиша уметничка остварења.

■ ЈОВАН ЈАЊИЋ

Писмо и национални идентитет

„Зашто се стидимо ћирилице“, 4. 7.

Мој уважени колега Ромчевић (пошто се потписује као преводилац) сваких неколико месеци сети се да закука над живим дететом – свима нам милом ћирилицом која, по његовом тврђењу, нестаје из употребе због немарног и непатриотског односа самих Срба, иако је лако уочити да се од Другог светског рата наовамо никада више није писало ћирилицом. Он се пита да ли је ико икада кажњен зато што не пише ћирилицом и како то да нико не реагује због кршења Устава који прописује ћирилицу, уз српски језик, као званично писмо Републике Србије.

Прво, писмо јесте један од елемената националне (етничке) културе, али од оних елемената из другог плана, за разлику од језика који спада у битне елементе националне културе.

При том језик није одређен писмом које је само једна конвенција подложна променама. Зато га поново подсећам: нису Турци постали католици зато што су двадесетих година прошлог (двадесетог) века прешли на латиницу напустивши арапско писмо, нити су Румуни престали да буду Румуни кад су напустили ћирилицу, као што су и Немци остали то што јесу кад су напустили своју готицу и прешли на латиницу.

Осим тога, и национални идентитет је категорија подложна променама, а о томе

нам сведоче многи примери. Да су се Срби држали круто свог „идентитета“ из средњег века, од пре доласка Турака, у својој прехранбеној култури, на пример, знали би, од поврћа, само за купус, лук и зеље, а од воћа за јабуке, шљиве, орахе и шумско воће.

При том би сада српску шајкачу сматрали „туђинским“ одевним предметом (преузетим од Аустријанаца) који је отерао нашу традиционалну шубару. О пречанским шеширима и да не говорим. Најзад, да је национални идентитет нешто непроменљиво, Срби данас не би били хришћани, већ многобошци и никад не би своје куће богове заменили за општехришћанске и православне свеце.

Српска верзија ћирилице ће се одржати у Србији (и можда у Републици Српској и Црној Гори) уколико за то постоје културни, економски и политички услови и неће нестати због нечијег „немара“, као што неће опстати ни захваљујући „санкцијама“ које прижељкује и призива г. Ромчевић.

Општаће сигурно у Русији и у Грчкој, али ваљда не треба објашњавати битне разлике између политичког, економског, па и културног значаја Русије и Грчке, с једне стране, и Србије, с друге. Устав јесте најважнији правни акт државе и мора се поштовати, ако заиста води рачуна о реалности: А ако не води, раније или касније мора се мењати.

Наше уставе су по традицији волунтари-

стички, јер изражавају не стварно стање већ жеље једног дела политичке елите. Један од резултата актуелне доминације ћирилице, осим оних који се могу сматрати позитивним (чувар традиције), јесте да, на пример, учбеници страних језика за први разред основне школе морају да буду обичне сликовнице пошто Енглези, Немци, Французи и још понеки још нису прешли на ћирилицу, а наша деца у том узрасту још (званично) не знају латиницу.

Владимир Павловић,
преводилац,
Београд

■ [Kontakt](#)

Treba terenski snimati sve naše zavičajne govore

Nikakvim pisanim znakovima, ni institutskim ni onim Zvonarovim, ne može se naučiti pravilan izgovor kajkavskih vokala i uopće kajkavski govor tako kao što se može slušanjem izvornih govornika

TRIBINA

Srijeda, 11. srpnja 2007.

(I)jekavica

Možda i ne hotеći, naši su jezikoslovci izazvali pravu uzburu u puku: u onom stručnom prepucavanju i omraze, sređivanje starih računa, a u onom koji to gleda sa strane - zabavu i priliku za opuštanje i razne viceve jer »hamletovsko« pitanje strelica ili strjelica, ne ću ili neću, pogreška ili pogrješka, gotovo da i zaslužuje takav odnos. Ali!

Ovaj trenutak koji traje malo dulje, pa se pak i ne bi mogao nazvati trenutkom, bacio je u zasjenak pravi, i najveći, izgleda, po našim stručnjacima, nerješivi problem, a to je: I/JEKAVICA! Što s njom? Godinama i godinama nisam čuo ni profesora, ni lektora, ni spikera, ni novinara, čak ni vrhunskog jezikoslovca (obični puk ostavljam na miru), dakle one koji bi nas trebali u školama i medijima učiti pravilnom izgovoru materinskog jezika, lijepo, prelijepo riječi poput cvijeta, svijeta, ljeka - što nisam čuo? Da to riješi izgovaraju onako kako se čuju u Dubrovniku, Konavlima, Dubrovačkom primorju... po kojima, i na kojima je standardizirana naša ijekavica i naš materinski jezik, dakle s kratkim silaznim na prvom slogu, a ne na drugom, i to - dugi silazni! (namjerno ne označavam te akcente, bojeći se da tiskar ne pogriješi, i da ne ispadne suprotno). Ali, to nije sve. Sad jezikoslovci to neznanje, to ruglo, tu preinaku unose u rječnike i pravopise? Molim lijepo, ali to nema veze s hrvatskim jezikom!

Da čujemo te jezikoslovce, jedan primjer: ljepi lječnik ljepo lječi! Sve: lj, lj, lj! A Dubrovčanin: ljepi lječnik ljepo lječi! (S kratkim silaznim na prvom slogu, kao što je uvijek bilo, i kako bi trebalo i ostati, ako nam je stalo do svog jezika!). Inače, sljedeći tu tendenciju, ili pak tu normu, imamo čemo: ljep umjesto lječep lječ umjesto lječ

Pišite na:

@vjesnik.hr

- Dogadaji
- Tema dana
- Svijet
- Gospodarstvo
- Komentari
- Tribina
- Kultura
- Sport
- Zagreb i Županija
- Crna kronika
- Sa svih strana
- Život

WWW arhiva

PDF arhiva

- Kina
- Kazališta
- HRT
- TV programi
- Putokaz
- Tečajna lista

Vaša pisma
 Postavke

- Pretplata
- Marketing
- Vjesnik tiskara
- Impresum

šljep umjesto slijep, šnjeg umjesto snijeg...
Gospodo jezikoslovci, vratite nam u normu našu
lijepu (ne: ljepu!) riječ (ne: rječ!), onakvu kakva
se čuje u Dubrovniku i okolici, ne od jučer.
Oduvijek!

Anđelko Vuletić, Zagreb

Petak, 13. jul 2007.

SRBIJA

Biseri javnih ličnosti u knjizi „Nije srpski lupati“

Beogradski „Status tim“ – Slaviša Lekić, Zoran Pavić i Nenad Zorić objavio je antologiju savremene srpske gluposti „Nije srpski lupati“. Antologija sadrži 50.000 bisera i gluposti koje je u proteklih 15 godina izreklo 1.500 javnih ličnosti Srbije.

GLUPOSTI – U zbirci je, sortirano po poglavljima „Kratko a glupo“, „Srbi i rat“, „Srbi i familija“, „Srbi i kultura“, „Srbi i nežniji pol“, zabeleženo šta su sve srpske javne ličnosti, političari, sportisti, pevači rekli i „ostali živili“.

Odlučili smo se na ovaj korak i da bismo zaradili neku kintu i da zabeležimo sve gluposti koje su obeležile poslednjih 15 godina. Ideja se rodila 1998. godine kad se u „Statusu“ pojavila rubrika „Reči“. Tu smo beležili bisere javnih ličnosti objavljene kod nas u listu, ali i u drugim novinama i časopisima. A kad su se biseri nagomilali, rekli smo da ih sakupimo i izvršimo selekciju, sortira-

▲ Neki se ne sećaju svojih izjava: Nenad Zorić, Slaviša Lekić i Zoran Pavić

mo ih i pripremimo za objavljivanje - kaže jedan od autora Slaviša Lekić.

Lekić kaže da su stigle i prve reakcije na publikaciju

- Pročitaju prvo indeks imena da vide da li ih ima. Neki od onih koji su se našli zvali su i prali - što si baš morao mene da staviš, ili - ja to nisam rekao ili - ja se ne

sećam toga. Ali mi smo stavljali samo ono o čemu postoji zapis, ono što je već negde objavljeno - dodaje Lekić.

„Nije srpski lupati“ je prvi tom, koji može da se kupi na kioscima širom Srbije za 299 dinara. Drugi tom bisera trebalo bi da se pojavi u septembru i biće još bolji, kaže autor: J. Subotić

Зашто је ћирилица битна

„Зашто се стидимо ћирилице“ 4. 7.; „Писмо и национални идентитет“, 6. 7.

Повод овом писму су два писма. Од два преводиоца који, изгледа ми, говоре различитим језицима или бар пишу различитим писмима па се не разумеју. Тако г. Ромчевић („Зашто се стидимо ћирилице“ 4. 7), по речима г. Павловића („Писмо и национални идентитет“ 6. 7) сваких неколико месеци „закука над живим дететом – свима нам милом ћирилицом“, а г. Павловић га сваки пут „теши – са доста стрпљења и упорности да није у праву. Дирљива колегијалност. Кад се већ спомиње дете, па и фигуративно, да видимо како тај проблем изгледа из визуре једног детета.

Гледајући нас како радимо на рачунару, моја трогодишња ћеркица, која је већ научила да сриче и пише, пожелела је да куца. И одмах се збунила јер слова која је притискала на тастеру и она која су се појавила на екрану нису била иста. Одмах погађате да имамо „чисту“ латиничну (енглеску) тастатуру. Чак не ни ЈУ-тастатуру, која је такође латинична, али „наша“. Покушаји да дођем до ћириличне тастатуре потрајали су три месеца. Разне продавнице и добављачи рачунарске опреме, чак сам и до Патријаршије ишао. Ништа. Можете замислити реакције. Комбинација тастера руске или бугарске тастатуре и наше није успела, јер је и до њих било тешко доћи. Одштампати слова, исећи и прелепити преко тастера је технички доста захтеван подухват. Летросет је прихватљив, али га нигде нема. Случајно сам заостале листове нашао у једној продавници за ситоштампу. И коначно решио проблем. Дете је било презадовољно.

Не смем ни да помислим каква је ситуација по школама. Активно говорим два светска језика, један латинични, други ћирилични. Никад нисам правио разлику ћирилица – латиница све док ми други нису на то скренули пажњу. Први пут када су наш аутобус онако „туристички“ испратили погрдним повицима, међу којима и „ћириличари“. До 1999. живео сам у средини где су на сваки начин покушавали да сузбију српски језик, управо почињући са ћирилицом. Која упорност и маштовитост – и најмања прилика је била непогрешиво коришћена. Као да су само о томе размишљали. Па онда прочитате да су Аустроугари током окупације Србије забранили ћирилицу.

Онда се намеће очигледан закључак – ако је ћирилица свима њима толико битна требало би и мени (тј. нама) да буде такође битна. Уместо да сам дођем то тога помогли су ми други који ми не мисле добро. Научио сам да их лако препознајем. Мало ми теже иде са овим другима, хоћу рећи „првима“.

Проф. др Ранко Бабић
Београд

2 nedjelja, 15. jul 2007.
Vijesti

**PREDSJEDNIK
NS PREDRAG
POPOVIĆ
PREDLAŽE
DA SE PITANJA
SIMBOLA
IZMJESTE
IZ NAJVIŠEG
PRAVNOG
AKTA**

Ustav bez zastave jezika i himne

Podgorica (MINA) – Predsjednik Narodne stranke Predrag Popović ocijenio je juče da se referendum o novom ustavu može izbjeći uz uslov da se pitanja državnih simbola, položaja crkava, službenog jezika, ne definišu najvišim pravnim aktom.

Prema njegovim riječima, uslov je da se ta pitanja, koja su razlog podjela, izmjesti u posebne zakone.

– Pod uslovom da se ustavom uredi da se zakoni kojima se definišu pitanja državnih simbola, službenog jezika, prava crkava i vjerskih zajednica usvajaju u skupštini po proceduri kako se usvaja ustav odnosno dvotrećinskom većinom – rekao je Popović.

On je kazao da ima zema-lja koje ta pitanja uopšte ne tretiraju u svojim ustavima.

– Ni pitanje državnih simbola ni službenog jezika, dok se pitanje crkve rješava tako što se konstatuje da je ona odvojena od države – kaže Popović.

Popović je ocijenio da je Crna Gora uglavnom zbog različitih stavova o takozvanim identitetskim pitanjima "nažalost daleko od konsenzusa za usvajanje novog ustava u parlamentu i bliza je referendumu o

najvišem pravnom aktu".

– Ako po pitanju ustava ne možemo da dođemo do konsenzusa i ako se u vezi sa tim ne poštuju neka istorijska prava onda ćemo imati problem koje smo imali i prilikom promjene državno pravnog statusa

sa na referendumu – kazao je Popović.

On je ocijenio da je politička elita trebalo da pokaže da je odgovorna prema građanima tako što bi ih relaksirala referendumom o novom ustavu.

– Zato je NS preferirala prije svega amandmanske promjene postojećeg ustava da bi se izbjegle sve ove tenzije – kazao je on.

Popović je rekao da je najbolja opcija usvajanje ustava u parlamentu ocjenjujući da bi se

političke stranke na taj način jasno iskazale prema krupnim pitanjima oko kojih se razlikuju.

Popović je na pitanje kakav bi bio od-

nos NS ako bi ustav bio usvojen na referendumu, rekao da ako bi to bila nesporna volja građana i ako bi referendum bio odraz poštene političke borbe, da bi ta stranka prihvatila najviši državni akt "ma koliko nam se ne sviđao i ne bio u skladu sa našim političkim opcijama".

– Treba imati u vidu da će i to referendumsko izjašnjava-nje proizvesti određene tenzije i ne treba zaboraviti na šta je sve režim spreman – kazao je Popović.

On je ocijenio da su građanima veoma važna takozvana identitetska pitanja, ali da je teško procijeniti da li u mjeri u kojoj to insistiraju političke stranke.

– Pitanja identitetskog sadržaja koja se odnose na jezik, položaj crkve i državnih simbola bila su i jedan od glavnih kamena spoticanja i tokom referendum-ske kampanje – kazao je on.

Prema njegovim riječima, kod dijela političkog establišmenta ta pitanja se koriste kao bitna i koja mogu da dominantno utiču na položaj određene političke stranke na političkoj sceni.

– Ta se pitanja dobrim dijelom i zloupotrebljavaju upravo u svrhe političanske borbe sa ciljem da se zauzme dobra politička pozicija i da se osvoji koji poslanički mandat više, a ne da se riješe u korist onih za koje se oni navodno bore – rekao je Popović.

Popović

Stranci u Valjevu uče srpski jezik

Valjevo - Šesta po redu „Letnja škola srpskog jezika i kulture“, koja je okupila 40 studenata iz 14 zemalja, počela je u subotu u Valjevu. Strani studenti će tokom tri nedelje usavršavati srpski jezik i učestvovati na seminarima iz srpske kulture uz edukativne ekskurzije po Srbiji, rekao je agenciji Beta predstavnik Radionice za srpski jezik i kulturu iz Valjeva Peđa Obućina. „Letnja škola“ će trajati do 3. avgusta. Radioni-

ca za srpski jezik i kulturu postoji od 2002. godine i okuplja mlade asistente i istraživače s Filološkog i Filozofskog fakulteta Beogradskog univerziteta i Instituta za srpski jezik Srpske akademije nauka i umetnosti (SANU). Od 2005. organizuju se dve smene „Letnje škole“ godišnje, dok je Valjevo izabrano za centar zbog toga što se u tom gradu govori „najčistiji srpski jezik“.

- Zahvaljujući tome, Valjevo već

ima status ozbiljnog centra za učenje srpskog jezika kao stranog i predstavlja važnu tačku na slavističkim mapama kao mesto ukrštanja ekavskog i ijekavskog izgovora, preplitanja zapadnih i istočnih uticaja - rekao je Obućina. Radionica za srpski jezik i kulturu će ove godine izdati prvu seriju udžbenika za srpski jezik, jer je uočeno da se na tržištu može kupiti samo dvadesetak knjiga iz te oblasti. **Beta**

ФЕНОМЕНИ

ПСУЈУ СРБИ, ПСУЈУ И МАЂАРИ

Мађари у џсовкама не заборављају ни кућне љубимце, док Срби и ириликком обичној сусрећу једни друге срдачно испрескачу увредима

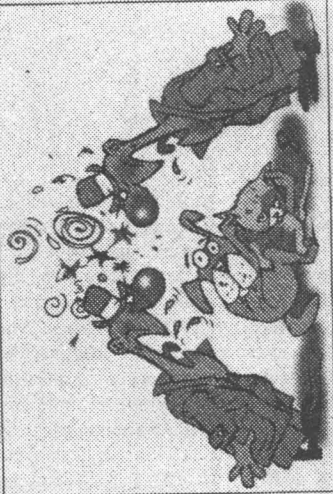
КАДА се у Београду сретну двојица пријатеља разговору теже отприлике овако:
- Где си, бре, б... ти мате-рина!

У некој другој култури овакав разговор озвучавао би потенцијални сукоб. Код нас он је израз - срдачности, пријатности и великог пријатељства.

За неког странца ово би било добар виш. За нас је - реалност. Јер, истина је да је Србина џсовка као "добар дан". Да ли су бали на првом месту тешико је проценити. Јер кажу, да су "бозан" од нас још и Турци. Мађари и Руси. У односу на њих нисмо ништа посебно, мада има и оних која тврде да нам, ипак, нема равних.

Сва народи користе оних*

ДА ЛИ НАШ НАРОД ПРЕДЉАЧИ У СОЧНИМ ПОВКАМА КАО ШТО МИСЛИМО ИЛИ СУ ДРУГЕ НАЦИЈЕ ИСПРЕД НАС

комуникациске угађајности, да ли зато што желе да тако истражу приност или зато што су "балканске дуче".

- Сви народи псују зато што је псовка стара колоница и човек. Она је културолошки феномен и саставан је део, у мањој или већој мери, свих језика и свих народа.

Упоредбући наше и западњачке псовке, Милошан Данчић у књизи "Муке с речима", наводи да тешке псовке имају народи који су

историјом нису имали среће. - Можда отуда потиже склоност ка њиховом ружењу и скарешним претњама. Јер, псовка је израз немобилности субјекта. Говор што стварају тако како теку. Зато, мада, западњачке псује мино-мање и чедрије од нас.

Билдско "back off" јесте грубо, али је дефанзивно. И ми кажемо "склони ми се". Само се то код нас не рачуна у псовку.

Д. ДМИТРОВСКА

ТОП ДЕСЕТ БРИТАНСКИ ЈЕЗИКОПОЗНАОЦА ИЛИ КАКИФОНАЦИЈА РИМЛАН РЕЧИ НА ПСЕУ УВРЕДНОСТИ, И У ПРВИХ 10 УВРЕДНИХ: Ј... МАЈУ, МОС СЕ, КОПИЛЕ, СРАВЕ, АРНИУ, ПЛАНСТАН-ЧУ, ОУТРЕБЕНИ...

Да ли народ псују зато што су непристојан народ, да ли псују зато што им недоставља

ВУЛГАРНИ ШВЕДИ
НА зупу језику једна од најтежих псовки је "муда твог оца", на филипинском "машу велике оне", на шпанском "страда дичава", на мађарском "гувао дупе". На шведском је крајње вулгарно рећи "ваљина ти п... ми-рише на јаретину", а на естонском "ваљовски ленис".

познатих десетак именована гласовла у различитим варијацијама. Код Срба су те варијације сличне, изразито вулгарне, а најоригиналнији гласовла на свету који означавају вулгарну вољбу љубави незлобиво лазна је реч. Користе ли и

стари и млади. У Србији псује и мушко и женско, и деца и мала деца, псује се по сестима и грађовима, по академијама и бирозумима, у свађи и забави, псује се увек свуда. Срби, такође, необично много воле да псују бога, папу и све свете.

Воде, додуше и други народи, на само тако, тврде познатиови језика, ипак, мала деца у односу на мађарске псовке.

Мађарске псовке нису чувене по вулгарности или одвратности, већ по томе што је језик такав да дозвољава неспоран број комбинација - каже Пал Шандор, професор књижевности на немачком универзитету. - Његове псовке су веома сложене и компликоване и наглаше сликовите. Мађар

Леле, тато, не пишив

ВРАЊСКИ БИСЕРИ

Врање – Овогодишња ударни летњи хитови са годишњег одмора, који се као највећа послastiца препричавају, не само у Врању, него и иностранству, су са летовања у Грчкој: „Леле, тато, не пишив“ и из овдашњег насеља Ледена стена: „Цања апотекар“.

Наиме, како прича Драге Тамбурче на хиљаде туриста од Паралије до Неа Порија у Грчкој се још увек увелико забавља изреком који је случајно изрекло једанаесторо младих Врањанаца, а гласи: „Леле, тато, не пишив“.

Све се догодило када је десеторо дечака и девојчица из Врања, који су са родитељима летовали у Олимпијк бичу у Грчкој, у једном хипермаркету купило наочаре које користе пливачи на такмичењима.

– Била је то сцена за филмске неме бурлеске. На плажу дошле четири породице из Врање са једанаест деца. Сасвим случајно, као по команду, сви се скидају у купаћи, стављају у хипермаркет купене наочаре за пливање, а затим један по један улазе у море и одма гњуре. Како би ко изронно из воду, скинуо би наочаре и почео ситно да трепка са очи и да виче: „Леле, тато, не пишив. Леле, тато, не пишив!“, а при изласку из воду заповитлао би наочаре у ситан песак уз коментар: „Ништа не ваљав, не пишив па ме очи штипев“. А, родитељи да би ги смирили, узимају наочаре из песка, перу их са воду и саветују: „Натегните ги добро, и не мрдајте (колутајте) много са очи и са главу, натам и наовам“. Ни јако натезање, ни мање колутање са очи и главу нису помогли. Понову су сви као по команду излазили из воду уз комен-

тар: „Леле, тато, не пишив ни с'т“, прича Тамбурче и додаје да су уз громогласно смејање то прихватили сви туристи на плажу па сада слуда у Грчку, а од скора и у Врање, где се купује и продава, у кафетићи, таверне, продавнице, пекаре, послasticаре и на улице и сокани може да се чује добацавање: „Леле, тато, не пишив“ које изазива смејање и утиче на добро расположење.

А у насеље Ледена стена, наставља да прича још један врањски летњи хит Драге Тамбурче, чика Цоња и тетка Цаца од Власинско језеро изненада бањули у стан.

Хтели они да најаве свој долазак али због лоше телефонске везе на Власину нису успели. После дуже звоњење врата им је отворила млађа ћерка Весна уз упозорење да воде рачун шта причају јер јој је ту младих Нешко.

– Улазе родитељи, прича Тамбурче, а момак, после дуже паузе излази из собу. А Цоња да би створио пријатнију атмосферу каже младићу:

– Ти ли се тој Нешко од нас срамујеш (стидиш) па се толко задржа у Веснину собу?

– Ма не чика Цоњо, поче момак онако снебивљиво, даваја сам лек на Весну, па док почисти.

Пошто је Цоња видео да је Нешко шлиц на панталонама откопчан, на оригиналан начин га је упозорио:

– А, што бар не затвори врата на аполеку!?

Ни Весна ни Нешко, а ни његово Цаце нису издржали него почеше да се смеју на овој Цоњино упозорење, којем је врањска чаршија, врло брзо, доделила надимак „Цоња апотекар“, затој што у Врање нема лагање, јер „и зидови имају уши“, завршава своје казивање Драге Тамбурче.

Александар Давинић

ПОЛИТИКА

СПИСИ О СРБИМА

Први дуг на српски језик преведени сви текстови у којима је чувени Алфонс де Ламартин помињао Србију, српски народ и обичаје

Са завештањем од скоро два века, Сна српски језик су превели сви текстови у којима је чувени француски песник, писаник и политичар Алфонс де Ламартин помињао Србију, српски народ и обичаје. По први пут на једном месту, у оквиру књиге „Списи о Србима“, нашле су се забелешке, утисци и описи старог Балкана, захваљујући којима је Европа у великој мери променила мишљење о народима под турском влашћу.

Ривале на Ламартинових де ла приређивања је преузела Јелена Новакић која, испрцином предговором, са љубавима, испрцином читавом у свет Ламартинових списака. Широм континент Ламартиновог интересовања за Орамент разазнава у потпуности. Дејан Ристовић, историјар. Захваљујући издавачкој кући „Утисци“ пред домаћом публиком су допрејичити (на српском и француском језику) француски романичари, „Пут на Исток“ (1832), „Нови пут на Исток“ (1851-1853), „Историја Турске“ (1854-1855), „Мисљења, говори и чланци о Источној питању“ (1840).

Откуда утицаји европски песнице на територији још сасвим неослобођене Србије? У 19. веку западни мислиоци су, пре историјари, почели да прате збивања на Истоку. Тамошње збивања на Балкану расте у доба ратова за ослобођење од турске власти. У том интересовану предричили су Енгелес и Французи. Тако се Ламартин нашао на заго-

нетном Оријенту, док су га са свим страна захваљивали утисци из Грчке, Бугарске, Турске, Перзије и других тадашних крајева Европе и почетку Азије. На нештоачом путу 1833. године нашао је мали и мали српска кнежевина, побуњена, успавана, али ве потпуно ослобођена од Турака.

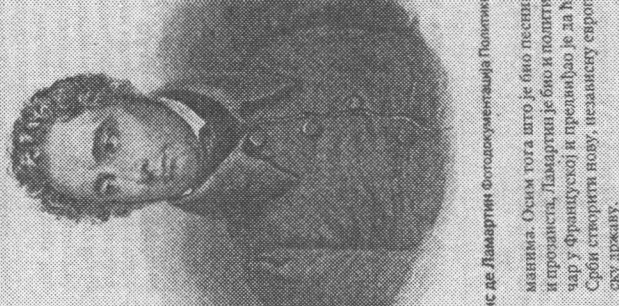
Српски је језик „скадади, музикални и ритмичан, међу њима нема мали нио-винске нефералности, постоји само опште благодане, а једина раскол је у оруђу“, описује Ламартин Србију тридесетих година претпрошлог века.

Мушкарце је доживљавао као торпигне са углађеним манирима, као пасторе који живе за слободу. Лепога жеста га је подсетила на старе новине лудерског и бернског валтона. О Србији пише информативно и занимљиво, често у романтичарском заносу. Није равнодушан према српским историјари, да се Срби изборе за своју независност, са мистичношћу и колом да месеца, којима му је било потребно да објери овај део света, сребро се са сјајним, кнежевина и ратним, слушао списе народне песме, величао домаћи виноград и гостопријамство.

Важна епизода у његовом казивању је долазак у предграђе Ђеле куле. Тако је стигао само у прамањ турског дежла који му је чувао коња. Зато није имао кога да уписа какав је то „задрварски споменик“. Док се дежла играо комедијан-

ма хостину, Ламартин је сачекао караван и турске хованке који су му објаснили да су то лобане Срба, побуњених у последној бучи. Ламартин је Ђеле куле описао као пету слободу коју је мали балкански народ морао да плати Ото-

ману.

Алфонс де Ламартин богато документирао Пољску

ману Француза у Срба. Дуго је његов народ називао за опстанак Отоманске империје. Међутим, Ламартин ново виђење их је поклековао. Он је пољорификацио настојање Срба да поврате државност. Веома је важно што је био Ламартин тај који их је сучио са ставом на Балкану, јер је он био неспорни ауторитет и веома читави датор. Био је, савременици језиком ре-чено, српски лобиста. Залагао се за дипломатима, политичарима и парламентарцима. Ми, историјари, сматрамо да је управо Ламартин отпочео еру француско-српског пријатељства, а не догађаји из Првог светског рата, како се обично мисли – објашњава Јелена Ристовић.

„Списи о Србима“ нашли су у оквиру библиотексе „Баштина Ратина“ који је покровитељ Министарства рада и социјалне политике. Приређивачи и издавачи имају јасну намеру да оба европска народа позасте на литерарне и историјске квалитете Ламартинове прозе. Француски романичар је, слажу се многи, неспорно био на страни Србије у време док се ова борба за државност. Злата пист која би могла повести „Списе о Србима“ 21. веком, јесте питање да који начин, због чега и ради којих циљева би српско друштво поново могло стећи независност неким савременом Ламартином.

Јелена Стевановић

МЕЂУ НАМА

ПОГЛЕДИ

Муке са падежима

Пре неколико дана водитељка Јутарњег програма која чита временску прогнозу на РТС рече „за последњи сат температура се повећала за четири степени“. То није изузетак. Постало је „нормално“ да на свим програмима наших телевизија чујемо два, три или четири „метара“ и пет, шест итд. „метра“, понекад и један „метра“ или „степени“. Штавише, некада чујемо и „пет човека“.

Питам се како је неко могао да заврши основну школу, да не помињем неку вишу, а да није научио та основна правила српског језика. Ја и моја генерација 1935. године, у првом разреду основне школе на селу учили смо да се каже „један метар, два, три и четири метра и пет, шест итд. метара“, иако је и тада сигурно више од 95 одсто, ако не и свих 100 одсто, првака то знало пре поласка у школу. То су их при изговарању првих речи научиле њихове драге неписмене баке и пописмене деке херцеговачког порекла. Какви су критеријуми при пријему ТВ водитеља?

Душан Салатић,
Београд

ПОПЛИКНА

ФЕНОМЕНИ

МЛАДИ ДАНАС МОГУ СИТИ ДА СЕ НАПРИЧАЈУ СА ЈЕДВА ПЕДЕСЕТАК РЕЧИ

ОПРАТЕНЕ Све је мање српских речи

ЗНАЧИ, БРАТЕ, БИЛО ЈЕ - ОНО

Комуникација обољена на свега неколико увек применљивих фраза

ЈЕШК, како не умре на пресни. Нето у зупама и - зупина.

Мучи се, врста, узаше и узаше узаше кроз дашине. Е и дашине све две зупине дашине и дашине не саопштају.

Ушатам старог чове, који су толике генерације знале Србину учише дашо српског језика. Јагади и Милош Петровић даше падашени у Душодина, крај Падарина, свако зупине на мле у пари. Као и сви паншеници, и они даше паншеници, да ошчу. **▲** Милован

ПАМЕТНИИ

Српски се језик издржава и издржава, зато га Милош Петровић. Баљда зато што се ошчу протје, ашчу се ошчу, парче у паншеници, две три речи па и ошчу тако говоре. А ја знам, увек је било и баше Што год мило мања зна, ашчу странам речи паристи. Јер, мило, тако ће издржавати паметице.

Јагади, који су тешко већ изашли са летом, ошчу. Зупе, до на парастоку. То мило то јаше парастоку - језику, јаше са тугом, спашуку како ошчу српски језик. Говоре тако.

Ово су мајине зупе.
- Екшче су. Баш ошчу.
- Оно, прате.
- Зупини, сваше гут.
- А ошчу не мило да верује, ошчу је Катарина сваше.

ПАДАШИИ Јагади и Милош Петровић

- Била сам јој на туби. Каково смирине, баше, допаншеници је отпадишом.

- Ето тако како умре језик - даше га Милошан. - Реч по реч и мртви. Нешта. Све је мање српских речи. А толико смо труди и раше уследити нешто ошчу живота, умрети. Даше па Србину како да говоре. А мило, ошчу, даш сам био у Ушатејској школи, научили су да се највише српски језик говори од Милошине до Беланишине. Сада и у Милошину и у Беланишину говоре нешто "смирине ме, брате, опаштено". Све говоре смирине-опаштено. Јагади. - Конструкције реченица - најдешта

Наша су, пришају се Петровићу, заштинашаша нешто ушче. Или је шче, или је шче. Јако знашаша, или су она баше паншеници да мило.

- Узаш, мило су језику пошаша да се ошчу нешто, а даше ушатеља не могу да дочекају да милошине - мило Милошан.

Милошине се приште догађају год пришче.

- Нишче сам јашећу баше, не умр, доше се баше, не ошчу паншче, да ми мило. Шта ће, како ми не дашче рашчешче да јаше. Врше паншеници, ошчу не дошаш. Али доше рашчешче рашчешче. Да ми јаше да поше рашчешче доше ошчу мило. Ошчу сам коншчу, кад ми тај даше, дашине приште и умрше. Гаше ошчу коншчу? На мило ушатеља. Нешче да поше, даше мило, жашче се ушатеља на мило. И како ошчу даше. Паншеници су ошчу, а не умрше. Тада сам мило дашче тубишче. После сам чаше, мило ми српашу шашчу шашчешче.

Паншеници рече и жашче, парашчешче умрше тубишче, парашчешче и паншеници, милошине паншеници, па мило и жашче, и жашче милошине парашчешче и да рашчешче. Како да говоре тубишче језиком.

Нишче не рашчешче, даше Петровићу, као да се тај ошчу језик дашчине, ошчешче, парашчешче. Или сам како да ошче толико године парашчешче рашчешче ушатељу дашчешче милошине. Јагади Милошане и Паше Пашарине. **■** Даша ДИМИТРОВСКА

јашу ошчешчешче ошчу речи. Да, све како "шче" је "ошчу" и све чушећу сашче рече. Нео рашчешче и шаше башчешче са пар рече!

Паншеници се упашчешче са ошчу пришају како се нешто рашчешче, даше се нишче дашче ушатељу, како су их даше ошчешчешче, а рашчешче ушатељом, и како се рече "шче" са сашчешче ошчешчешче. Милошане, онда, дашче.

Данас ми "добар дан" не умре да кажу. Милошане како ошчу мило. А, који је тебе умр, а коју ошчу милошине српашчешче, а ко су ти родителли? А јашча јој ошчу мило, па јашчешче не ошчешче. И ошчу. А ошчу ошчу јашчешче и мило.

УСТАВНИ ОДБОР НАСТАВИО СА РАДОМ

Никако да отворе врата

Чланови Уставног одбора Скупштине Црне Горе требало би данас коначно да постигну договор када ће бити одржана сједница на којој се одлучивати о предлогу новог устава. То је након јучерашње сједнице Уставног одбора саопштити секретар тог тијела **Слободан Драговић**. Како је најавио, та сједница, која ће по први пут од почетка рада Уставног одбора бити отворена за јавност, могла би оријентационо бити одржана у понедељак или уторак.

— Одбор је наставио рад на правно-техничкој редакцији

текста предлога устава. Било је доста предлога за бољу правно-техничку формулацију, спајање или раздвајање појединих чланова. Одбор се није упунтао у суштину питања, осим у правну редакцију. Остало је још неколико чланова да се правно-технички побољшају — саопштити је Драговић новинарима након сједнице Уставног одбора.

Два члана Одбора дошао је он, задужена су да тај дин посла заврше до почетка данашње сједнице, на којој ће се наставити рад са том правном редакцијом.

В.Р.

АКАДЕМСКА АЛТЕРНАТИВА ПОРЧУЈЕ ДА У ТЕКСТУ УСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК ТРЕБА ДА БУДЕ СЛУЖБЕНИ

Црногорски није логичан

Дефинисање српског језика као службеног у новом уставу једно је демократско рјешење које уважава реалност Црне Горе, јер инсистирање на црногорском није поткрепљено логичним доказима, опречни је јуче координатор Академске алтернативе **Војин Грубач**. Он је навео да мањинским народима који не припадају црногорском и српском националном корпусу треба омогућити да у складу с прописом користе језик који су сами изабрали.

— Став одређених кругова да службени језик треба назвати црно-

горском „по држави и најбројнијем народу“ представља очигледну тенденцију да се новим уставом држава дефинише за само 10 одсто грађана Црне Горе, који се декларирају као Црногорци који говоре црногорским језиком — навео је Грубач.

Своједина чулну претписану критичну мишљење језик својим њимом“, дефинише Грубач, захвалне странке су добиле законски резултат, зато што су Муслимани, Бошњаци и Хрвати назвали свој језик црногорским, а етнички Црногорци српским префиксом.

М.Б.

МЕЂУ НАМА

Редакција задржава право на скраћење и опрему свих објављених прилога. Рукописи се не враћају. Текстове шаљите на адресу: ПОЛИТИКА (Међу нама) Македонска 29 11030 Београд или електронским путем на адресу: medjunama@politika.co.yu

Наметање ћирилице под плаштом заштите

„Неписменост као налицје технологије”, 26. 7.

Бити уопштено за латиницу, а против ње као средства за сузбијање ћирилице само је други начин да се каже како латиницу треба укинути. Иако се воде под паролем „заштите ћирилице”, десетогодишње расправе су у ствари кампања за укидање латинице. Јер, једно је заштитити, а друго је натурити. Ћирилица се нема шта штитити више него што је заштићена обавезним учењем у школи, и то пре латинице. А већ је „заштићена” и поврх тога, прописима о обавезном коришћењу у државним установама. Већ то је натурање. У демократској, тржишној борби латиница побеђује, и ћириличари то врло добро знају. А није им довољно то што сви људи ћирилицу науче, већ хоће да их натерају да је доминантно користе. Ту све пре стаје бити „заштита” и постаје „натурање” које се може успешно реализовати само укидањем латинице.

Оно што ми чак више смета од заташкавања покушаја укидања латинице јесте стално наглашавање „националног идентитета” као нечега што има везе с писмом. Јасно ми је да језик треба чувати и бранити од туђица, кад год је то могуће, али није ми јасно зашто бисмо ћирилицу везивали за нешто што има икакве везе с нашим националним идентитетом. Ми писма нисмо имали, оно нам је споља „уведено”, и то не чак ово које данас називамо ћирилицом. Данашња ћирилица је чак млађа од 200 година. Може то бити најгенијалније писмо на целом свету,

није битно. Много, много је млађе од било чега што овај народ треба да везује за свој идентитет.

Заштита језика је, међутим, такође осетљиво подручје. Синхронизација филмова представља најуспешнији начин затупљивања људи који је човечанство до сада смислило, а ми смо то неким чудом избегли. Па, кад је ћорава кока убола зрно, дајте да не мењамо! Ма колико то свима ван англосаксонског говорног подручја било тешко прихватити, енглески језик постао је и остао оно што је есперанто покушао да буде. Таква је, просто, реалност света у коме живимо. То не значи да сви треба да заборавимо свој језик и усвојимо енглески. Али не значи ни да ћемо свој језик ишта боље сачувати ако енглески не научимо.

Приказивати амерички филм синхронизован на француски да би се француска култура сачувала од америчке јесте једна од глупљих ствари које сам до сада чула. На француском или на енглеском, Американци кроз радњу и тему и кореографију филмова сервирају своју верзију идеалног живота и света. Синхронизација ту ништа не помаже.

Бранка Стаменковић,
Београд

10 Субота 28. јул 2007.
medjunama@politika.co.yu

USTAVNI ODBOR UTVRDIO PREDLOG USTAVA BEZ OPOZICIJE, RASPRAVA U PARLAMENTU U SEPTEMBRU

■ CRNOGORSKI I JOŠ PONEŠTO

Komentarišući šta li je moguće da bude pomjeranja kako bi opozicija i vlast postigli dogovor na idućim tačkama, Krivokapić je rekao da je pitanje "šta su ključne tačke".

Za partiju koju ja predstavljam jezik nije za pregovaranje. Jezik se zove crnogorski, moguće su neke druge varijante u drugom stavu", navodio je Krivokapić.

"Ime jezika nije za pregovaranje, nego objašnjenje imena jezika i objašnjenje upotrebe i naziva toga jezika", poručio je Krivokapić objašnjavajući šta bi moglo biti u stavu dva člana o jeziku.

NEZAVISNI DNEVNIK

Vijesti

utorak, 31. jul 2007.

Utorak, 31. jul 2007. / broj 223

Lingvisti „štrajkuju“ zbog glagola

TREBA – Osam lingvista na čelu s Pavlom Cosićem i Bojanom Dorđević najavilo je za sutra jednodnevni štrajk gladi zbog sve masovnije pogrešne i, kako kažu, potpuno neprihvatljive, upotrebe glagola „trebati“. Na taj način obeležavaju Svetski dan borbe protiv nepismenosti i upozoravaju na anomalije u jeziku.

Borci za gramatički pravilan govor do sada su dobili podršku Centra za srpski jezik i azbuku, lingviste Ivana Klajna, a podržava ih, kažu, i režiser Raša Andrić.

Cosić tvrdi da je veliki problem što

TREBA

se, ne samo u svakodnevnom govoru, već i u medijima glagol „trebati“ pogrešno upotrebljava. Ljudi često zanemaruju pravilo da se taj glagol ne menja po padežima kada stoji uz neki drugi.

- Iako to ljudi često govore, nepravilno je reći „trebam“ ili „trepaš“,

ispravno je „ja treba“ i „ti treba“. Za sada želimo da ukažemo na ovu nepravilnost, a imamo ideje kako da se borimo i protiv ostalih koje su se odomaćile u našem jeziku - objašnjava Cosić.

Ako štrajk upozorenja ne dovede do pozitivnih promena, lingvisti najviju dalje akcije.

- Tada ćemo krenuti u borbu za to da Vlada Srbije obezbedi sredstva za izdavanje jednodnevnog rečnika srpskog jezika. Čak ćemo organizovati i demonstracije ako treba - naglašava Cosić.

V. Latas IIII

Predlog novog ustava Crne Gore

Nema rasprave o nazivu jezika

Ranko Krivokapić

Šta stoji u predlogu

- Crna Gora je građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, zasnovana na vladavini prava
- Državni simboli ostaju kao do sada: grb Crne Gore ostaje zlatni dvoglavi orao sa lavom na prsima, zastava je crvene boje sa grbom na sredini i zlatnim obrubom, a himna je „Oj, svijetla majska zoro“
- Verske zajednice odvojene su od države
- Pored crnogorskog jezika, kao službenog, u opštinama u kojima značajan deo stanovništva čine pripadnici manjinskih naroda u službenoj upotrebi su i njihovi jezici i pisma
- Cirilično i latinično pisma su ravnopravni
- Predsednik Crne Gore bira se na neposrednim izborima, na pet godina, sa mogućnošću još jednog mandata

Opozicija u Crnoj Gori osudila je način utvrđivanja Predloga ustava Crne Gore, ocenivši da je nametnut, ali je najavila da je spremna za dalji dijalog o najvišem pravnom aktu države.

Članovi ustavnog odbora iz redova opozicije su na konferenciji za novinare kazali da je vlast bila „nespretna“ da o razlikama u sadržaju ustava raspravi u prisustvu javnosti i ocenili da takvo ponašanje vlasti „vodi ka daljoj destabilizaciji i pro-

dubljivanju opasnih podela“ u Crnoj Gori. „Oni očigledno žele da ustav okrovišu, kroz referendum koji će biti kvazipartijski i u suštini nelegitiman“, navodi se u zajedničkom saopštenju opozicije.

Vladajuće partije su preključke, bez prisustva opozicije, utvrdile Predlog ustava Crne Gore u kome se navodi da je službeni jezik crnogorski, dok su verske zajednice, koje nisu pojedinačno pobrajane, odvojene od države.

Crnogorska vlast je ranije saopštila da „nema kompro-

misa“ o „identitetskim pitanjima“ i da će, ako dogovora sa opozicijom ne bude, konačnu reč dati građani na referendumu. Predsednik Ustavnog odbora Ranko Krivokapić rekao je da do usvajanja ustava „ima prostora za dogovor“. Komentarišući da li je moguć dogovor sa opozicijom na ključnim tačkama, Krivokapić je rekao da je pitanje „šta su ključne tačke“.

„Za partiju koju ja predstavljam jezik nije za pregovaranje. Jezik će se zvati crnogorski“, naveo je Krivokapić.

U Crnoj Gori – crnogorski jezik

USTAV – Predlogom novog crnogorskog ustava predviđeno je da službeni jezik u Crnoj Gori bude crnogorski, da državni simboli ostanu kao do sada, dok su verske zajednice, koje se ne pominju pojedinačno, odvojene od države. U dokumentu se navodi da je Crna Gora građanska, demokratska, ekološka država socijalne pravde.

МЕЂУ НАМА

Још понешто у вези са ћирилицом

После неколико писама о писму (писми-ма) српског језика желим да кажем коју реч, са великом молбом да објавите у целисти моје писмо. Српски језик и српско ћирилично писмо јесу наше национално обележје и толико су лепи, хвала Богу, да се можемо поносити! Које је тешко да учи стране језике ако српски пише ћирилицом, нека упита Грке, Арапе, Кинезе и друге народе који имају своја писма (и чувају их, не двоумећи се које и чије писмо треба да користе), како су они изучили стране језике, а многи од њих и наш српски језик и наше ћирилично писмо. Желим да додам и ово: завршила сам технички факултет и свима који кажу да због техничког писма користе латиницу кажем и тврдим да је једнако писати техничка слова и ћирилицом као и латиницом (уосталом, половина словних знакова су истог облика). Учила сам четири страна језика и не видех сметње у писању. (Покушавала сам, тек онако, да учим и писмо индијских језика и установила да се и оно може савладати.)

Припадам генерацији која је у школи писмене задатке писала обавезно (!) наизменично: ћирилица, латиница, или обрнуто, и савршено владам свим словима оба писма, како ћириличним, тако и латиничним, и мала и велика слова, и писана и штампана. У томе су ми помогли лепо писање у основ-

ној школи и техничко писање на факултету. Али, не видим разлоге да се не призна оно што је свима јасно: у време постојања тзв. српскохрватског језика било је исправно да се користе (равноправно) оба писма; а цепањем државе раздвојио се и народ и језик, па зашто не би и писма била раздвојена – сваком своје. Српском језику ћирилица, како је било и пре адруживања (о чему су стручњаци рекли своје).

Имам пријатеље и у Хрватској и у Словенији и њима пишем латиницом, јер се они нису много трудили око равноправности писама и лакше читају своје писмо. То поштујем! Међутим, имам пријатеље и у Непалу, далекој хималајској држави, који су студирали на факултетима Београдског универзитета, а потом се вратили својим кућама. Они се тамо редовно састају (већ три деценије) и тада разговарају српским језиком, а ја им, на њихову жељу, пишем ћирилицом, да је они не би заборавили. Откако постоји електронска пошта и ми је користимо; по навизи сам прво писмо послала ћирилицом. Одмах сам реаговала, сматрајући да су тамо стигле само „каракуке“, кад стигне мени одговор да и даље пишем ћирилицом, јер је на њиховим компјутерима инсталирано ћирилично писмо.

Наглашаваам, то је у малој земљи, Непалу, далеко од Србије око 8.500 км, у којој се служе са неколико домаћих језика, а писмо је индијско. Поред свог језика користе и енглески, са латиничним писмом. А, ето, имају и ћирилицу у свом компјутеру, јер имају везе са Србијом, а можда и са Русијом где још увек близу двеста милиона становника користи ћирилицу и не намеравају да то промене.

Славака Лазивић Војиновић,
Београд

ДРУГИ ПИШУ

ВВС

Језик као политичко питање

Слободан Тошовић

Званична химна Црне Горе ће се, по предлогу новог устава који је утврдила републичка скупштина, изводити на званичном језику ове републике, црногорском. Европа, дакле, не добија не политичко, оценимо је да Би-Би-Си др Кенет Морисон, аутор „Савремене историје Црне Горе“, која би ускоро требало да изађе из штампе.

„Црногорци, чак и Матица црногорска, Црногорско удружење књижевника и Црногорски ПЕН признају да се црногорски језик суштински не разликује од српског. Пре је реч о црногорском националном идентитету. Никада није постигнут потпуни консензус о томе да ли су Црногорци засебан народ или су огранак српског народа и питање језика је за оне Црногорце који су тежили независности у суштини питање консолидације нације. Оневици смо да је у целом региону после распада Југосла-

вије језик постао олување националног идентитета. Хрватски је постао званични језик. Исто важи и за српски. У Босни и Херцеговини званично се говори босански. И Црногорци би, или бар део њих, желели да црногорски језик буде званично признат. Управо то је овак да на учинила Скупштина Црне Горе. Питање језика у Црној Гори је, међутим, прилично контроверзна тема. Влада Црне Горе је 2004. године уместо српског језика увела матерњи језик. Та одлука је довела до штрајка наставника, и то не само у градовима са претежно српским становништвом, као што су Борање, Пљевља и Никшић, већ и у Подгорици. И ако грађане Црне Горе данас питаје који језик говоре, српски или црногорски, одговор ће зависити од њихових по-

литичких убеђења. Они који се у Црној Гори национално декларирају као Срби кажу да говоре српски, они који се сматрају Црногорцима, црногорски”.

Др Кенет Морисон је уверен да црногорски језик има будућност: „Мислим да ће црногорски језик опстати, као што је уосталом и босански био подељнак контроверзан када је проглашен званичним језиком у БиХ. Уверен сам да у региону предстоје даље интеграције, али ништа мање није важно то да се консолидују национални идентитети људи који у том региону живе. Мислим да је за Црногорице, код којих питање националне припадности никада није било јасно различито, да ли су Црногорци или Срби, веома важно да дође до консолидације њиховог црногорства”.

Објављено 1. августа

Петак 3. август 2007.
pogledi@politika.co.yu 11

Nesloga oko Ustava

Prema predlogu najvišeg pravnog akta Crne Gore, službeni jezik će biti crnogorski, simboli ostaju isti kao i do sada, a crkve se ne imenuju, što je opozicija čestoko kritikovala

PREDLOGOM NOVOG CRNOGORSKOG USTAVA, KOJI JE USTAVNI ODBOR USVOJIO PRE NEKOJIKO DANA BEZ PRISUSTVA OPOZICIJE, PREDVIĐENO JE DA SLUŽBENI JEZIK U CRNOJ GORI BUDE CRNOGORSKI, DA DRŽAVNI SIMBOLI OSTANU KAO DO SAĐA, DOK SU VJERSKE ZAJEDNICE, KOJE SE NE POMINJU POJEDINAČNO, ODVOJENE OD DRŽAVE.

U dokumentu se navodi da je Crna Gora građanska, demokratska, ekološka i država socijalne pravde, za snovaćia vladavini prava. Grb Crne Gore ostaje zlatni do glavi orao sa latvna na prsima, zastava je crvene boje sa gibanom na sredini i zlatnim obrubom, a himna je „Oj, svijetla majska zoro“.

Pored crnogorskog jezika, kao službenog, u predlogu se navodi da su crkveno i latinično pisanu ravnopravni, a da su u opširnamu u kojima značajan deo stanovništva čine pripadnici

manjinskih naroda u službenoj upotrebi i njihovi jezici i pisma.

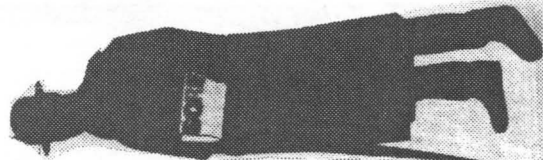
U ovaj deo predloga uspravila nije uključena ni jedna od brojnih alternativa na početku tek, česperiški tekst ustava koje su predložile opozicione stranke, a koje su bile sastavni deo nacrtu.

Jezik najspornija tačka

Crnogorska opozicija traži da se u novom ustavu zadrži srpski kao službeni jezik u Crnoj Gori, pozivajući se na sadašnji ustav i popis iz 2002. godine, na kome je dve trećine stanovništva navelo da govori srpskim jezikom. Opozicije, takođe, poručuje da oko pitanja službenog jezika u Crnoj Gori neće biti kompromisa.

„Pitanje jezika pokazace da li će novi ustav Crne Gore biti ustav integracija ili produbljivanja dezintegracija“, kazao je Šoć.

„Za NS je to pitanje oko koga se najverovatnije neće postići kompromis“, kazao je Šoć.

Subota - nedelja, 4 - 5. avgust 2007.

не до данас. Окупатор је на целој територији Југославије писаће машине и штампарије прилагодио својим потребама. Ћирилицу је потпуно искључио из своје кореспонденције, а латиници је одузео ознаке којима се разликује неколико слова. Када се пришло набавци писаћих машина, поручиване су само машине за писање латиницом. Колико се сећам, само је Народна банка Србије једном поручила од произвођача „Рајнметал“ машине са ћиричним словима. Наша производња писаћих машина у Бугојну имала је слова само за латиницу. (У тим условима, већ 80 година пишем руком ћирилицу, а око 1.000 наслова за објављивање откуцао сам латиницом.) У том времену и сада ознаке на аутомобилима су латиницом. Здравствене књижице, штедне књижице, статистичке публикације, факултетски уџбеници и бројне друге публикације штампани су латиницом.

У тим условима ћирилица се одржавала из неколико битних разлога. После Вукове реформе, ћирилица спада међу најуређенија писма у свету. Вукову генијалност да уради слова којима се пише како се говори и да се говори како се пише пожељно би сваки писмени народ. Затим, ћирилица је српско национално писмо. И они Срби који пишу латиницом нису за укидање ћирилице.

Када се распала Југославија, престали су разлози да Срби чине компромисе ради заједништва, али су настале нове тешкоће у примени ћирилице. Нова пословна и друга елита, настала из „транзиције“, у недо-статку других квалитета, своју афирмацију је потражила у коришћењу страних речи и назива, за које ћирилица није пригодно

писмо. Пословна лица и њихови креатори, уместо назива фирми преко којих би се видела њихова основна делатност, наружили су градске улице називима и ознакама које ни сами не умеју прочитати. У члану 23. Закона о привредним друштвима пише да је пословно име привредног друштва на српском језику. Ипак, Агенција за регистрацију уписује шта Јој се предложи.

На катедрама, у књигама и у другим писаним радовима управу предузећа заменио је менаџмент, а обучавање је замењено едукацијом, примена имплементацијом и тако даље. Све се то сматра савременим, саставним делом прилагођавања за неки далеки пут, модерним и писменијим од конзервативне, националне и фолклорне ћирилице. У члану 10. Устава пише да су у Републици Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо, а службена употреба других језика и писама уређују се законом, на основу Устава. То је у прилог коришћењу и развоју језика и ћирилице. Али, треба за то обезбедити услове. Да почнемо од израде таблица за аутомобиле, које ће бити поступно замењивање када то буде потребно, а до тада „прелазни период“ за коришћење затеченог и новог означавања.

Издавачи могу много допринети остварењу уставне одредбе, али код нас никада није било сметње за писање и латиницом. Велику улогу у писању ћирилицом имају неки значајни дневни листови. Вероватно ће проћи и доба „модернизма“ у именима привредних субјеката. Што народ каже „све у своје време“. Било би ред да је дошло време и за ћирилицу.

Проф. др Данило Вујић
Нови Сад

Отежани услови за писање ћирилицом

„Два писма као вредност“, 20. 7.

Повремено се пише о ћирилицу и њеном коришћењу, а скоро никад о отежаним условима кроз које пролазе они који користе ћирилично писмо, од 1941. годи-

МЕЂУ НАМА

Платиш ћирилицу, добијеш латиницу

„Писмо и национални идентитет“, б. 7;
„Платиш једно, добијеш два“ 17. 7.

Господин Владимир Павловић, преводилац, објавио је у рубрици „Међу нама“ два горе наведена написа. У првом врло противречном напису изнео је невероватну тврдњу „да се од Другог светског рата на овамо никада више није писало ћирилицом“. Из ових речи требало би закључити да је ћирилица одлично и да ће опстати. Срби треба само да мирно чекају да не јадикују, нити да покушавају да мењају „услове“ и да тиме узнемиравају г. Павловића. Јер он нас изоккола обавештава да ће ћирилица сигурно опстати (али) у Русији и Грчкој. То јест у Србији нема „услова“, али шта се ту може кад је то „реалност“, према којој ћемо морати да променимо устав.

Како је г. Павловић фин и широкогруд човек, користи постепено тактику, која се у народу зове „превођење жедних преко воде“. Не треба заборавити ни његове речи утехе да је губитак српског миленијумског писма тек другоразредног значаја и као пример наводи Турке, Румуне и Немце (углавном уз нетачно тумачење). Чуди ме како г. преводилац, са једног или више колонизаторских језика, није нашао убедљивије примере, и то за виšekратне промене писма, у многобројним бившим колонијама.

У свом другом писму г. Павловић у полемичком жару истиче да једнако лако и добро пише и ћирилицу и латиницу и слаבודобитно каже: „Ето, платио сам једно, а добио два“. Стварно му завидим, јер ја стално плаћам за ћирилицу и добијам

стално латиницу, а тек изнимно ћирилицу, и то у траговима, боље рећи у ритама. Платим хлеб, месо, поврће и др. и добијем латиницу на фискалном рачуну. Платим уље, пиво, зубну пасту, сапун итд. и осим на рачуну и на етикети добијем латиницу. Купим пеглу, миксер или соковник, осим на рачуну, гаранцији и амбалажи, добијем и упутство на латиници. Дођем кући и укључим кабловску ТВ, а оно само рекламе, и то све на латиници. Уземем књигу, кад и она на латиници. Онда паднем у депресију и чекам понедељак, када заиста „добијем два“. Платим 35 динара и добијем омиљену „балканску ћириличну купусару“ „Политику“ и уз њу и белосветски латинични „Њујорк тајмс“.

Ратибор Радуловић,
Београд

СЕДАМ КЊИГА ЗА СЕДАМ ДАНА

„ДОПУНА ВУКОВОГ РЈЕЧНИКА“

ЛАЗА КОСТИЋ

ВИЛЕЊАК У ЈЕЗИКУ

ПОСЛЕ смрти дугогодишњег пријатеља Лазе Костића, лекар др Радивој Симоновић, који је писао студије из етнографије, етнологије, књижевне историје, филологије, нашао је у дому великог песника два издања Вуковог Рјечника и у оба „много бележака од Лазине руке“, односно нових и тумачења старих речи. Те рукописе Симоновић је средно и

Издавач је
„Читоја“
115 страница,
240 дин.

штампао књигу „ДОПУНА ВУКОВОГ РЈЕЧНИКА“.

Због почетка Првог светског рата сви примерци су уништени, а једини сачувани се налази у Народној библиотеци у Сомбору, према којем је недавно прештампана ова књига. А у њој је, како примећује уредник Милован Витезовић, „део тјарни Лазе Костића, још сасвим недокучивих тумачењима његовог песничтва, пошто ниједан српски песник није вилењо у језику као он“.

Пише:
**Душко
М. Петровић**

Реадмисице и реадмистери

Најављују нам као голему радост то што ће и Србија, 17. или 18. септембра ове године, потписати у Бриселу дуго жељани и предуго очекивани Споразум о визним олакшицама и реадмисији, па се о „визним олакшицама“ распричали ко о даровинама с илладина стране (те лепо ли је, те големо ли је, а тек што ја, бате, онако шик и модерно, да баш не викам да је инт!), а „реадмисију“ само промрмљају, па не знаш је л' то нешто чега се стиде, а натерало их да нам и то кажу, или је нека тајна шифра (ЦИА, БИА, „Мама миа“...), или је па нешто још сличије свему томе и онима.

Свака прича о „светлој будућности“ (у књигама, у новинама, на филмском ил' на ТВ екрану), било чиновина, на комунистичка или капиталистичка, узек и свугде доведе до истог закључка: „Не лиши, магарче, до зелена траве“. И све шаренија прича о предностима Запада над осталим странама света и ума углавном дотле доведе, али је тужно и ружно што окудци у памети, пре но што се (падаруби) погну до тога, виде себе обавезно и само као богате и славне, а никад и никако у неком мрачном подруму париског шнајдераја или у минхенској канализацији (што је тешко, али је бар легално), а тек се никад не виде као робље какве криминалне групе... И прича о визним олакшицама и реадмисији има, тако, своју светлу и своју тамну страну, с тим што светла и није баш тако светла, а тамна је још тамнија.

Добро је и лепо је што ће наш поштен, честит, паметан и радан народ моћи да иде где год му се свиди, кад год пожели и кад му, како и колико за треба, али не да није добро и лепо, него је некоректно, нечасно, па и покварено то што је уговорна цена те добротe и лепоте обавеза да примимо назад „држављане западног Балкана који илегално бораве у земљама ЕУ“ (то је та реадмисија).

Дакле, разбили су нам државу, завадили нас и наоружали, па обилато помогли једне против других, осиромашили нас, разорили нам привреду, културу и морал, на крају нас још и бомбардовали, па ће сад великодушно да нам дозволе да путујемо као сав нормалан свет, али под условом (Споразум о визним олакшицама и реадмисији?) да примимо назад све који су од свега тога њиховог баш њима у крило побегли, под условом да их пријемо сада кад их они гледају и виде само као олош и хохлатплере... Не знам какви су сада, али сам сигуран да нису сви били такви кад су одавде бежали.

LETNJI MESECI SU VREME KADA STRANI DRŽAVLJANI UČE SRPSKI

Došli su iz desetak različitih zemalja i svi uče naš jezik FOTO: M. BUNIĆ

Strancima najteži padeži

Ako bi neko ovih dana svratio na Filološki fakultet u Beogradu, imao bi priliku da na jednom mestu sretno Italijane, Ruse, Nemce, Čehe, Rumune, Slovake, Grčke, Bugare, Poljake... Svi oni uz veliki trud i dosta muke pokušavaju da nauče srpski jezik. Bugari ma ike najbolje, ali ništa lošiji daci nisu ni Italijani. Srpski padeži zadaju im, kažu, najviše muke.

U Centru za srpski jezik u toku je letnji kurs srpskog jezika za strance. Verovatno ni na jednom mestu u srpskoj prestonici nema toliko stranaca koliko ih je ovih dana u slušaonicama Filološkog fakulteta. Svi su tu sa jednom namerom - da što bolje savladaju srpski jezik i izbere se sa njegovim padežima, glagolima, vremenima...

Italijanka Aleksija Kobal studira ruski, srpski i hrvatski jezik u Trstu. U Centru za srpski jezik su i Alek i Robert iz Padove, Lora i Alessandro iz Verone, Laura iz Venecije...

Srpski je tako melodičan. Volim veći muziku, a tražim pristo oblikovan, posetila sam Guča. Inače, zbog kulturnih i poslovnih veza između naših zemalja poznavanje

Advokat uči srpski

Letnji kurs srpskog jezika trenutno pohađa i Dimitris Bilis, advokat iz Grčke.

- Planiram da radim u oblasti ekonomskih veza i saradnje između Grčke i Srbije. Srpski je težak jezik, ali naučit ga ako se malo potrudim - kaže Dimitris na tačnom srpskom. Iz Grčke je stigla i Eli Melikidu, balkanolog, koja je toliko oduševljena Srbijom da već planira da dođe opet.

srpskog jezika ni pruža dosti mogućnosti. Oduševljena sam izgledom Kalemegdana, Skadarlije, pogledom na Učke... Osačam se kao da sam svaki dan na odmoru iako vraćam učim srpski jezik - priča Aleksija.

Alek Zanusi želi da radi za nevladine organizacije na području bivše Jugoslavije. Već govori engleski, nemački, francuski i španski, a veliki izazov mu je, kaže, da nauči srpski.

Italijani i Srbi su po mnogo čemu slični. Vaše devojke su jako lepe, pa nije ni čudo što sve više Italijana dolazi na studiju u Srbiju - kaže Alek.

Galijna Jurova i Viktorija Rapukina iz Rusije planiraju da studiraju u našoj zemlji, a najviše im se, kaže, sviđa pozitivna atmosfera koja se ovdje oseća na svakom koniku. Letnji kurs srpskog

jezika pohađaju i Erika, Zuzana, Jana i Barbara iz Slovačke, Kristina iz Praga i Nina iz Beča.

Svi obično komuniciramo na engleskom, ali kako vreme odmice i sve bolje govorimo srpski, trudimo se da među sobom komuniciramo i na srpskom. Ušli kažemo da je situacija Filološkog fakulteta Evropa u malom u kojoj svi govore srpski jezik - kažu polaznici kursa.

Bugari su obično najbolji daci na kursu, rečno govore srpski, a i profesorka za njih ima samo reči hvale.

Završila sam novinarstvo na Sofijskom univerzitetu. Radila sam na televiziji. Istorija Srbije mi je vrlo interesantna, pa sam odlučila da naučim srpski - kaže Veronika Paraskanska

Ljubljana Mineva iz Varške kao i Veronika, studira srpski i hrvatski jezik u Sofiji.

- U Srbiji se osećam sjajno, kao da sam u svojoj zemlji - kaže Ljubljana. Braću blizance Simeona i Danijela Stefanova interesovanjem za srpski jezik zarazio je stariji brat, pa su odlučili da studiraju slovenske jezike.

Rumunke Roxsana Jona i Joneška i Mihaela Alina Trandafir studiraju srpski jezik u Temišvaru.

- Sve nam se sviđa u Srbiji, a najviše otvorenost sa kojom prihvataju ljude bez obzira odakle dolaze. Moramo priznati da su vaši muškarci malo lepši od Rumuna - kaže kroz smeh Roxsana i Mihaela. V. NEDELJKOVIĆ

Korejcu puk'o film

U Južnoj Koreji ima oko 300 studenata koji na neki način uče naš jezik. Jednom sam pitao Korejca koji je kod nas učio srpski šta kaže kad se naljuti. Odgovorio je: „Puk'o mi je film“. U poslednje vreme imamo sve više Italijana. Strano boravak iskoriste da proputuju celu Srbiju. Našem učenicu Bendžomini iz Amerike to nije bilo dosta, pa je stopirajući stigao do Albanije. Malo pre bombardovanja došao nam je Japanac, potomak živene porodice Honda. Od roditelja je kao nagradu za uspešno završeno školovanje dobio šestomesečni put po Evropi. Mladom Hondi se, međutim, toliko sviđalo u Beogradu da je ovdje ostao pet i po meseci. Interesantno je da svi koji dođu ovdje pokušavaju da se ponovo vrate - priča Vesna Krajišnik, profesorka za srpski jezik kao strani na Filološkom fakultetu.

Centar za osnovnu policijsku naobrazbu

Skandal

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije

ZAKONITOST

Mladi ste, ambiciozni i samouvjereni
 Privlače Vas izazovi, akcija i dinamika
 Sigurno radno mjesto

Osnovna policijska naobrazba Vam omogućuje da steknete
 znanja i vještine potrebne za profesionalno obavljanje zadaća
 policijskog slugarstva.

Osnovna naobrazba traje 42 nedelje i realizuje se u Centru za
 osnovnu policijsku obuku u Sremskoj Kamenici i u posebnim
 klasnim (distriktnim) objektima u policijskim strukovnim lopolis,
 jerući Vam se omogućuje obavljanje različitih poslova u:

Prva stepenica Vaše profesionalne
 specijalizacije i napredovanja u policiji

U savremenom opremljenom Centru obučavate se devetlje:
 mladici tog univeta (naobraznog plana) i programi koji obuhvataju
 tri nivoa:

• **Stručno modulu** (Plan sa sadržajima nastave, Plan
 predaje u školnoj zajednici, Priprema policijskih poslova
 i sposobni sredstava primode, Službenje nastavnike,
 Održavanje spolnog reda i održavanje reda, Nastava i nastoj

SRPSKI NAOBRAZBA

MUP Srbije štampao brošuru u kojoj se na čistom hrvatskom jeziku obratio građanima da upišu policijsku školu u Sremskoj Kamenici!

BEOGRAD - Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije ući će u istoriju jer je na čistom hrvatskom jeziku pozvalo devetlje i mladice da se prijave na njihov konkurs za upis u Srednju školu unutrašnjih poslova Centar za osnovnu policijsku obuku! To je, međim, prvi put da se srpska državna služba na hrvatskom obraća građanima Srbije! Naravno, „ponašanje policije“ odmah je izazvalo revolt „povrjedeni“ budućih policajaca, uz optuku da se „u Hrvatskoj sigurno nikada ne bi desilo da se njihove državne službe obrate građanima na čistom srpskom jeziku“.

U brošuri MUP Srbije, koju je u Kurir doneo jedan od budućih kandidata za upis, došiovo stoji: „Mladi ste, ambiciozni i samouvjereni, privlače vas izazovi, akcija i dinamika, sigurno radno mjesto. Osnovna policijska naobrazba traje 42 nedelje i realizuje se u Centru za osnovnu policijsku obuku u Sremskoj Kamenici. (...) Nastavni plan obuhvata oblasti: Stručne module (rad na bezbjednosnom sektoru, rad policije u lokalnoj zajednici, primena policijskih ovlasti i uporaba sredstava prinude, suzbijanje kriminaliteta, održavanje javnog reda i bezbjedjenja, kontrola i reguliranje saobraćaja). - Zamislite, bre, da se hrvatska policija obrati građanima na čistom srpskom jeziku. To bi oni po medijima razvlačili nadugo i naširoko, siguran sam! Setite se šta je bilo kad se u „Koka-Kolinsu“ reklamirao

javni helikopter s oznakama Vojske Jugoslavije. Hrvati su zahtevali da se to odmah ukloni s reklame. I, uklonjeno je - objašnjava sagovornik Kurira i dodaje:

- Ne mogu da nađem opravdanje za MUP Srbije! Ukoliko su hteli da se dodvore nacionalnim manjinama, nije bilo potrebe da se brošura štampa na hrvatskom jeziku, jer,

MUP prekršio Ustav!

Pravnik Nebojša Anđelković tvrdi za Kurir da je MUP trebao u obraćanju nacionalnim manjinama da u brošuri koristi službeni srpski jezik i da ga, ukoliko ima potrebe, prevede na jezike nacionalnih manjina.

Ustavom je zagarantovano pravo upotrebe srpskog jezika u korespondenciji između državnih institucija i građana Srbije. MUP je dužan da poštuje Ustav i da svoje brošure štampa na srpskom jeziku. Kad je reč o nacionalnim manjinama, pravo upotrebe jezika manjina je mogućnost koja se može koristiti samo ako je korespondencija između državnih institucija i građana dvojezična: na srpskom jeziku i jeziku nacionalne manjine - kaže Anđelković.

kao prvo, sve nacionalne manjine u državi Srbiji znaju srpski jezik, jer je on službeni jezik njihove zemlje, bez čijeg znanja ne bi mogli da funkcionišu, a kao drugo, svi Hrvati odlično znaju srpski. Sećate se, donekadno smo imali jezik koji se zvao srpsko-hrvatski! - revoltirani je sagovornik Kurira.

Na pitanje da li će upisati „pandursku školu“ bez obzira na sve, on je rekao da biće i da njegova odluka nema nikakve veze s tom brošurom pošto mu se sviđa policijski posao. Njemu su, kako tvrdi, povredena nacionalna osećanja, jer „Srbi uopšte ne žele da brane svoj nacionalni identitet time što će čuvati svoj jezik i pismo i zahtevati da im se državne službe obraćaju na maternjem jeziku“.

S druge strane, u Srednjoj školi unutrašnjih poslova u Sremskoj Kamenici tvrde za Kurir da „nije bilo nikakvih zadržanih namjera, već je ideja bila da se pokuša nacionalnim manjinama kako država misli i na njih“.

- Brošura je štampana na svim jezicima nacionalnih manjina: romskom, hrvatskom, albanskom i drugim. Jedino na kineskom nije pisana! Bez obzira na to, za upis u ovu školu ne može da konkuriraju niko ko ima dvojno državljanstvo ili nije državljanin republike Srbije. Prijemni će biti održan verovatno početkom septembra, jer je konkurs otvoren naredne dve nedelje - rekli su u školi.

Vapaj za ćirilicom

LOZNICA - Grupa građana Loznice zatražila je juče od Skupštine opštine da donese odluku o zaštiti ćirilice i naloži svim radnjama, preduzećima i ustanovama da nazive firmi ispišu tim pismom. Penzioner Božidar Pamić, inicijator akcije, izrazio je očekivanje da će tu vanstranačku inicijativu podržati svi odbornici u lokalnoj skupštini i dodao da je opstanak ćirilice pitanje „jedno od najznačajnijih nacionalnih pitanja srpskog naroda“. On je istakao da je u Srbiji, a posebno u Loznici, gde se rodio Vuk Stefanović Karadžić, ćirilica ugrožena i da je skoro i nema.

(BETA)

Vesti

17. oktobra 1991. godine

НА ПРВОЈ ЛИНИЈИ

БЕОГРАД или
BELGRADE

Владимир
ЂУКАНОВИЋ

Већ две године уназад на свим дружским улазима у српску престоницу стоје табле на којима пише BELGRADE. Чуди ме да до сада још нико није реаговао на ову свињарију, јер колико ми је познато Београд је главни град Србије, а Србија је говорно подручје на коме се, ваљда, још увек користи српски језик. Намерно доводим у сумњу своју тврдњу, јер ако прођете центром Београда, имаћете утисак да сте у самом центру англосаксонског говорног подручја, а најмање ћете стећи утисак да се шетате главним градом Србије. Готово све табле и светлеће рекламе нових фенс фирми исписане су на енглеском језику. Понека која се нађе на српском обично је исписана латиницом, јер је ћирилица ретроградна и није IN уколико желимо да се прикључимо европским трендовима. Нама Србима није потребан нико други да нас уништи до ми сами, јер нема народа на кугли земаљској који је тако темељно и свесно разорио сопствени језик и писмо. Непријатељи српског народа могу само да нам кажу: „Браво, мајстори, ни ми не бисмо боље“.

Но вратимо се имену наше престонице. Можете само да замислите ситуацију када стари српски геџа из неког села, рецимо са планине Рудник, крене ка Београду да посети децу и унучад и на улазу у престоницу угледа огромну таблу на којој пише BELGRADE. Вероватно се човек прекрсти и помисли у себи „мајку му, опет су нас окупирали“, јер сличне табле је једино виђао током немачке окупације. Додуше тада је писало BELGRAD, али је

макар било јасно да постоји немачка окупациона управа. Данас, као фол имамо слободу, а заправо смо још горе окупирани него ли под Немцима. Табле на улазу у Београд разбијају илузију да смо слободна држава. У слободној држави ником нормалном овакви идиотлуци не би пали на памет. Зато, немојте да вас зачуди ако Петљово брдо ускоро буде преименовано у Roosters hill, Нови Београд у New Belgrade или Ада Циганлија у Gipsy Island. Када вас неко из Лајковца пита где живите, а ви му кажите: „Сине, мис'им живим у Belgrade“. Ако сте са Старог града, обавезно знатижељном појасните да је то Old Town.

Ø
Нема народа на кугли земаљској који је тако темељно и свесно разорио сопствени језик и писмо као што су то Срби. Непријатељи српског народа могу само да нам кажу: „Браво, мајстори, ни ми не бисмо боље“

Шалу на страну, али да ли је неко питао Београђане желе ли они да им неко преименује име града. У свим документима лепо пише да смо рођени у БЕОГРАДУ, да нам је пребивалиште у БЕОГРАДУ, да смо се венчали у БЕОГРАДУ итд. Нигде не пише BELGRADE. Зато, ако ико поштује законе у овој држави, онда нека ова колумна буде апел надлежнима да са свих улаза у српску престоницу уклоне ове скарadne табле и да лепо на српском напишу БЕОГРАД. Испод нека стоји малим словима добродошлица на свим језицима света, али нека свако зна да улази у главни град Србије који се још увек зове БЕОГРАД, а не BELGRADE.

Уосталом, шта мислите како би Московљани реаговали када би на улазу у Москву писало Moscow? Или Атињани када би на улазу у главни град Грчке уместо на грчком алфabetу писало на енглеском Athen? Верујем да то не можете ни да замислите, јер тамо је немогуће да се тако нешто догоди. Истог дана градска власт било ког града на свету, када би овакву будалаштину направила, моткама би била отерана! Код нас нико, бре, да овој аветној градској власти каже – људи, престаните да се спрдате са Београдом и Београђанима. Остаје нада да ће им то Београђани рећи када буду бирали градоначелника. Актуелни градски режим нека свог кандидата иступи да победи у граду BELGRADE, а ми ћемо изабрати оног ко ће се борити за БЕОГРАД.

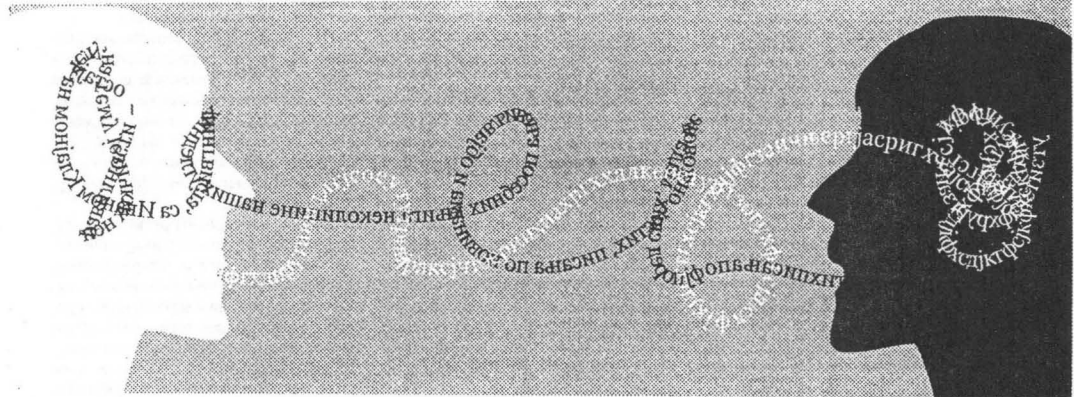
ПОЛИТИКА

Београд, недеља 19. август 2007.
Број 33685 година CIV

Основана 1904. године
Оснивач Владислав Рибњански

Примерак 35 динара
БЕОГРАД

ДА ЛИ ГОВОРИШ СРПСКИ, БРЕ

Деца и млади говоре „ло Јуку“ – управо онако како чују в чигају. Тешко да више постоји смена, било каква разлика између свакодневнеговора и онога што се у временима када је култура била „ин“ разликовало од тав, високог степна. Арго припада ризници прошлости. Далеко више стандарде одређују „Харн Потер“, филмова мас-продукције, као и преводи нових остварења који су често криминалници од савреда.

Оснодне карактеристике говора младих, рекла бих, јесу: да се све мање говори, фидра реч се своди на оне најужујене како се не би споразумевали рукама (песнишима), а стромглави над речника логично прати и „дијета знања“ – деца су све више лишена евојмова, појава, одшест увида и свега онога за шта ми је стечисило да је „знања“.

Није реч о енглеском, нити о било ком привлажном језику. У питању је, жаргонски речено, банту варијанта најдемократијег америчког говора, а у гасгајбајтерском преводу. Често чујемо да „идемо на аринк“ или „да искултурирамо“. Ако неко нешто „има у фајту“, реч је о неочејаној блискости двају компјутерских корисника. Оне са вр-

јима нису тако интимни клипши „држе на стедн бају“.

Само „опуштено“ – нека врста мантре урбани омаљадне – јесте привлач „да прву попу“ узречице take it easy. Нико више не каже „То!“ или „што би био још већи блам, „Јупини!“ Кад се одупелије треба да викнете Yes!

Пошто су међу пољско све непопуларнији кингама речиници убедљиво најопржежнија литература у свету младога света, пре сваког часа енглеског језика (који још подржавају и српски, мада има нагласицаја да неће још дуго) мислорни непознате реч, одштампаи их како би „сервиране на гутиво“, имале некакаву шансу да буду и упамћени. Па се тако договорило да се међу њихвим речима нашла и ибелness, односно доколоница. „Шта то значи?“, пита ме дете на српском, покренуо заблашито први пут чуваји реч. Почувам на објасним, али видла да уметник не претомзаје појом. На крају, младе млазак илх укатира, пита ме: „А, је а’ то оно кад кулираш, блејши, је... ти се за све, „док су они око тебе у фрици због неке ситуације?“ (На описаном енглеском „имати ситуацију“ значи „имати проблем“.)

Девојинце можда никада неће сазнати шта значи реч кокубинза, али се зато од обданшита „чаштавају“ називом спонзоршта. Децани спорије одрестују и друго пољвавају „Брате, брате“, перипетизирају пољке и у утросту када још нису обавиштенци о комертејној физичкој радњи оубажањеној глаголом. Само су нека „чула“ деца, од још чуљнијих родитеља, посвећена у тајну порекла речи „бре“. Ко су, бре, ти ликови, сефарида илх тако нешто, који су нам упалили реч hombrге, што ће рећи човек?! И шта ће нам ти кад Амери јепно кажу тпап и ти скалтираш да је то „ливање“?

Ипак, упркос знаодемка времена, млади су паметни, духовити, проваљују они суштину и наву „српску варијанту“ од које се ми, хронично намрнштени, тресемо ош смешка. Само знамборни лебе да признају да се моментални „конектаци“ кад им деца рефершу како су у кафељу налетели на „неке ролангитосе“ (местелле пољове, оне које су однекуд „опити“ тако што су се окургрвали попут камена, па се слодни томе понашају), како им тако и треба кад паз у „силникоску допину“ (Улица Страданлића Бана чувена по кафећинама у којима поћу преплаћиву пољвање спонзорштине).

Када се недавно у занста мукотртној емокацији тпа риланти-поу нешак који се биритизмом поттисује као Пела Д Тој у неком нападу очјаја обнажао, тачније скинуо гаће преца камерама (има), деца су га кинко сугради пререкрстила (по мени заукем) у Пела Д Мој. Оно што старије „смар“ јадаје за: смејава зато што се „не примлају“. И то је сјајно.

„Бисе!“, јавља ми се око подне уеница која треба да дође на час у пет. „Значи, нема шансе да се ланас видимо! Немој да се дупина, тилиз. Нема шта ми се није јотвањало, знаш оно кад те опколе са свих страна. Нећу да те смарам причом, али, чуј само брифинг: кхлу каширали е посла, још пре два дана, него нисам хтела да ти причам. Пеје оне некице за смирене!, само кушта и екви отвори оци, талик илх брише - плаче. Тмаи ја то ставим „на иглор“, кад ћале пук’о, коми’о се са неким шатјосима из сплалу, дољела га мерија јутрос рано. Пре тога утада сестра, сва зарљала, шут’о је дечко због неке рибе која има ову нељепичку вису за Капачу. Пилту југу! Значи, не па ондам у возном сгању, него морам да се ресетујем! Идем да се оиделити, па ти се јављам.“

Марија Кисекевић
страна 10 и 11

Ко се брине о нашем језику

Ни толико година после Вука немамо свеобухватни речник српског језика, немамо чак ни једнотомни обимнији речник који би био приручник запосленима у медијима

Градмир Аничућ

Ових врелих летњих дана читамо рекламе излепљене по продавницама: снижење летње гардеробе или СНИЖЕЊЕ ЖЕНСКИХ САНДАЛА. Наравно, нигде речи ЦЕНЕ.

Преко електронске поште недавно нам се жали и један наш читалац да на свим телевизијамa спикери који саопштавају временску прогнозу кажу: „А сад, какво нас време очекује наредних дана“, уместо „како време можемо очекивати“... јер не очекује време нас него ми очекујемо време.

Има и згода у школама. Питала наставница ученика: „Које је ово време: купујем, купујеш, купује, купујемо?“ Ученик јој је одговорио као из топа: „Време распродаје!“

Препричаћемо вам и догађај на часу српског из друге школе. Наставник пита: „Никола једе чоколаду“, шта је ту меница Никола?“

А ученик одговара: „Изјелица“.

И поред свих, мада недовољно честих, писања по новинама и објављивања посебних књига неколицине наших угледних лингвиста, са Иваном Клајном на челу, на тему језичких неправилности –

остају исти проблеми, а јављају се и нови. Наравно, њих није могуће отклонити док се из корена, од врха друштва до дна, не промени однос према језику.

То, између осталог, значи више српског језика на свим нивоима образовања, од основне школе до универзитета – на којима сада, осим на Филолошком факултету, и нема предмета српски језик – више граматике и синтаксе, више вежбања писања о различитим темама, савременије и једноставније излагање градива...

Да ли сте знали да је сада збир часова српског језика у нашим гимназијама 50 одсто мањи од збира часова страних језика? А да се на факултетима учи само страни језик?

У земаљама са добрим савременим образовањем, као што су Немачка, Енглеска, Француска, Русија, Америка... не може се, међутим, стећи диплома инжењера, правника, лекара, професора било којег предмета природних наука (о друштвеним наукама и да не говоримо) без одличног знања језика. А службени језик државе је обавезан предмет на свим факултетима.

Ми, пак, ни толико година после Вука немамо свеобухватни речник српског језика, немамо чак ни једнотомни обимнији речник који би био приручник запосленима у медијима. Имају га други народи којима је стало до свог језика и културе.

Шта се онда може рећи о српском језику данас кад је стање исто као и раније... О њему се нико претерано не брине. Професори српског језика у школама углавном предају књижевност. Уче-

ниши због обимног плана и програма не стижу да размисле о реченицама које пишу и изговарају.

Код расписивања јавних огласа за запослење у медијима, у разним занимањима, обавезно је одлично знање страног језика, најчешће енглеског. Знање српског се не тражи ни у једном случају – као да ће се запослени у свом послу обрађати само странцима.

Исти је случај и приликом запошљавања у осталим привредним гранама и занимањима. Уз обавезно знање рада на рачунару чак и за занатска и услужна занимања, знање српског није потребно, знање страног језика је обавезно.

Нажалост, нико од нас појединачно не може исправити криву Дрику ако држава то не жели.

Скоро никога, осим ретких читалаца који нам се редовно јављају, при свему томе није брига за стварне језичке проблеме: накардно грађење нових речи – ни српски, ни енглески или и српски и енглески (англосрпски) – „гађање“ падежима, осакаћена синтакса, погрешно преношење страних имена и назива, некијевени изговор, искривљена значења, погрешни преводи, алџавост у правопису...

Једино што ми при таквим приликама можемо јесте то да подсетимо да је „Политика“ у свом електронском издању почетком године отворила подрублику „Језички прозор“, у оквиру рубрике „Култура“. Ту још можете прочитати корисне савете и послати свој коментар на језичке грешке. Неко од чланова Језичког савета сигурно ће вам одговорити – ако то желите.

Брука, смор и супер хас

Оскудан у изразу, сиромашан у лексици: то је данас језик младих

Уместо неколико реченица за изражавање одређеног стања или за опис осећања, доживљаја, млади најчешће користе само једну реч. То је директна последица нечитања. Међу школском омладином ретки су појединци који читају, једва понешто из обавезне лектире, углавном се гледа – ТВ, најлошији филмови холивудске продукције, са још горим преводима, Интернет... Речи које се при том усвајају најчешће су из шатровачког или англосрпског жаргона.

Једноставно, када треба да вам испричају своје виђење неког целодневног догађаја у којем су учествовали – чине то са неколико уопштених речи.

Речник никада није био сиромашнији. Речи којима се најчешће служи београдска омладина су:

Блеја(ње) – не радити ништа, ленчарење,
брука – нешто дивно, најлепше, најбоље,
гајба – стан,
гиље – патике, обућа уопште,
искулирај – не обрађај пажњу, заобиђи то,
јаша – јакна,
кул – јако добар, најбољи,
маја – мајица,
опуштено – само полако, без журбе, без нервозе,
смарачина – досађивање,
смор – досада, досађаковић,
супер – веома добро, изузетно,
треша – тренерка,
хас – јело,
штек – нешто скривено, сачувано...

Г. А.

Тата, ујка и мушкарчина

Осново постојања рода у језику чини разликовање полова у природи и битност тих разлика код одраслих, полно дефинисаних бића. Стога, кад је именица ознака за појединачно биће у чијем је именовању полна припадност његово суштинско својство, то је у српском језику истакнуто двоструко, лексичко-семантичким и граматичким средствима: мушкарац „одрасло људско биће м. пола“ : жена „одрасло људско биће ж. пола“.

На другој страни, када назив за људско биће мушког пола не изражава његово суштинско својство, он према себи често није имао или нема женски корелат. Ако је неки други семантички по-

се знало (и у песми певало) да пол жетосца не утиче на спретност и брзину, нити на укупно постигнуће у обављању тог посла, у већини дијалеката српског језика није грађена родно опозитна лексема.

Све ово говори да ни мушки ни женски род не постоје у језику као самостални ентитети, већ само у међусобној корелацији. Показује се да је увек када је за говорничке српског језика податак о полности био битан, језик је на то савршено прецизно реаговао. Разлике у делатностима које прокизиле из полних разлика бивале су и бивају доследно обележене лексичко-граматичким средствима: нпр. роб/робиња,

Госпојица потпоручник

Ословљавање официра женског пола у Војсци Србије са „госпојице потпоручник“, супротно веровањима – није новост. И у време ЈНА, Војске Југославије и Војске Србије и Црне Горе женама се обраћало на сличан начин, једино се у ранијим деценијама говорило „другарице“, а не госпођо или госпојице.

Међутим, промена ипак има, јер ће се од октобра у Војној академији школовати и девојке, што представља преседан у готово два века дугој историји српског војног школства. За почетак, планирано је да 25 припадница нежнијег пола, за које су већ обезбеђени веома квалитетни смештајни и радни услови, студира на смеровима везе, пешадије, АБХО, техничке службе и авијације.

После четворогодишњег, односно петогодишњег школовања, будуће „госпојице потпоручници“, добиће звање дипломираног официра српске војске и цивилну диплому одговарајућег техничког факултета с којим Војна академија има сличан образовни и наставни програм и развијену сарадњу. А како године у служби буду пролазиле уз напредовања мењаће се и чинови, па ће бити све више госпођа или госпојица поручника, капетана, пуковника...

Д. С.

датак битнији од самог податка о полу (улога у друштвеним односима – судија, вођа, војвода, старешина; каква емотивна компонента – тата, ујка, мушкарчина и сл.) – лексичко значење тих именица није подржано граматичким родом. Паралелизми типа отац „мушки родитељ“ : тата „отац, мој родитељ“ сведоче о томе да је граматички податак о полу за сродника означене сродничке релације непотребан, па и непожељан. Вероватно се ниједан тата није љутио што га његова деца ословљавају именицом која је формално ж. р., као што владике или мушкарци судије не траже да се на њихов пол укаже формалним средствима.

Чињеница је, међутим, да опозиција мушко/женско није била позната ни бројним именицама граматичког мушког рода са значењем лица као носиоца својства или вршиоца радње. Када

глумац/глумица, певач/певачица. Да се одраз народне свести пресликава у језику сведоче и опозиције типа врач (врачар)/врачара, кум/кума, домаћин/домаћица и сл. Те речи одражавају веровање да мушкарац и жена мало који посао могу обавити на исти начин.

Јасно је и да називи занимања са устављеним опозицијама по роду (учитељица, професорка, докторка и сл.) припадају занимањима која су женама била најраније доступна. Они су се могли уобличити као називи општијег, мање формалног карактера, с почетка и као називи за супругу (в. професор „особа, не мушкарац, која је носилац тога звања“ : професорница „жена професор“, „професорова жена“). Уосталом, о времену и путевима настанка таквих имена најбоље сведочи Госпођа министарка Б. Нушића. Јованка Радич

Пржење Срба за „Ц”

„Хоћемо данас да облејимо уз фука код мене на гави”, питала је једна ученица другу желећи да је позове да заједно попију поподневну кафу. Када је први пут „оверила место”, своје симпатике према непознатом младичу друга срећношкола је изразила речима: „Баш је ког онај лик!” Када двоје почину да се забављају, они су се смуквали, а пре тога је он њу, или она њега, стартовао, тачније – пришао јој је.

Кад кажу да је нешто „до бола”, то уопште не боли, већ је израито добро, а без поштапаљина тебор (brate) и сине, немогуће је замислити разговора ученика у било којој школи у Србији. Већина младих данас комуницира искључиво у жргону, па када своје „знање” морају да пренесу на папир, углавном се нају у чулу. Без обавезних поштапаљина не знају како да се изразе и често се дешава да док пишу писмене задатке, толико се концентришу на пристојно изражавање да забораве на – граматичку. Речник просечног основца и средњошколца популарно је „мрша”, слажу се професори српског језика и књижевности у основним и средњим школама.

Стучници са Филозофског факултета у Нишу и представници Српске академије наука и уметности у својим истраживањима су закључили да ни средњошколци нису много бољи. Већина грешни при употребљени великог боља, ког присвојених придења изведених од властитих имена. Ученици често са-

стављају узречнице, па се у радovima старијих ђака може прочитати „уствари”, „пресвета” и „самом”. – Збури се чим се „сулард” више сугласника. Ничако не могу да науче да одвајају одрчне облике, па пишу „немогу” или „деснам”, а суперлативе придева, на пример најустепенији, пишу као две речи – објашњава Јелена Петаковић, професорка у једној београдској осмотети.

Према њеном мишљењу, ђаци веома мало читају и самим тим им лето и правилно изражавају није у видном пољу. Јако је тешко изражавати се правилно, како каже, уколико само слушају како други говоре и то на улици или у оквиру телевизијског програма. Што се тиче лектира, већина не узима књиге из библиотека, већ се радије одлучују за скраћена издања књига која лако могу пронаћи на Интернету. „Посло” им олакшавају и скраћенова издања великих књижевних дела па читање сматрају тово беспотребним. Оно што већина чита су популарни магацини као што су „Топ спид”, који је омиљено штито децка, и „Свет” који махом читају девојчице.

Како професори објашњавају, младе генерације су поприлично незаинтересоване, па им је, након знају па кажу, граматика тешка и глупа, а књижевност незанимљива. Код куће углавном не пишу ништа осим СМС и имејл порука. Њивана Петровачки у свом делу „Носа запажања о култури изражавања у средњој школи”, констатира да ни ученички жргон није претерано развијен, јер уколико се дуже време посматра њихово понашање може се приметити да они углавном ћује, слушају музику, а када преговоре користе се специјалним реченицама које су замена за развијену реченицу. Као да их мрзи да говоре.

Јелена Кисин

Идеолошко злостављање

— ПОЛИТИ
19.8.2007

ја. Али, загарантовани маплати шире добру слику о Србији у Европи... (Бојан Пајтвић, „Вечерње новости”, субота, 7. јун 2007).

Подиркута високом степену унификације и шоблизације, а под „спригудом” комуникационих политика – јавна реч испуњаје смисла. Филозофима остаје да прате те појаве, да их констатирају и дефинишу, али и да шаљу упозорења на адресе оних који из нехата или неснања прекорачују границе језичке норме – било сувишним повећањем за језичком модом и страним узором, било пак претераним захватом у локалне тезорне језичких резерви.

Упозорења посебно треба упутити онима који намерно угрожавају српски језик – злоупотребавајући га функционално онеспособљава и семантички сартно угрожава.

Без обзира на то што језик по природи ствара наживљава сваку идеологију, ма колико искувичу и насилничку – треба да негатором реаговати на идеологизацију, урбанизацију језика и објашњавање гзв. лингвистичке „простоте” зарад културивисна језика и језичке културе посматране са вишине владајуће елите, откуда се пресизирни погледи на гзв. народну масу.

Грчка језичка свакодневница не сме се изједначити са нормативно исправном, насупротив „лепкисменој простоти” сеоске средине. Тако гдје би се очекивало да ће рад на културивисану језика бити најинтересантнији управо је назанемарацији.

Јелена Јовановић

Ако пожемо од чињенице да постоје политички језик и језик политике – можемо рећи да овај први има искувичу ригулашу функцију узашајног познавања носилаца политичког дискурса и њихове идентификације са одређеним круговима и прикљаченим мишљењима у оквиру традиције или тренутно важеће идеологије. Науапашавање одлика тога слоја у нашем језику јесу идеолошка обележја језика. Његова основна функција јесте пратматичка; усмерена на промену не само смести, већ и понашања људи. И све то постиже језичком персуазијом, тј. улварањем „маси”, и пренебрегавањем основног смисла речи и израза, те и саме суштине говора.

Испоредимо неке такве примере из штацима:

– Хапши трибунал ће упутити званично писмо Влади СрЈ и тражити приступ свим људима побораним у отргжаници... (Наташа Калшић, „Репортер”, 5. децембар 2001); Изграђива најближих однос са Србијом је приоритет број један... (Жељко Штруановић, драмјер Црне Горе, „Глас”, 7. јул 2007).

Политички језик као симбол алстрактног и безличног информисања, чисто формалан и равноушан према истини или лаж – отворено доприноси демократизацији. Демократизацијом и десемантизацијом, тј. декомунисацијом прикрива се извор информисања. А све што је безлични и, претоме, више или мање ослобођено одговорности и скрнутула, чинилац је демократизације.

Погледајмо један пример: – Србија у њиховој држави није потребна позитивна дискриминација

Страна реч – домаћа реч

Без речи преузиманих из других језика, српски језик (као и други модерни језици света) данас не би могао да послужи за нормалну комуникацију

Ејон Фекејше

Публика се почесто пита – зашто је толико страних речи у нашем језику. Они који то питање постављају обично сматрају да нам је језик заправо претрпан позајмљеницама и да оне више штете него што користе. Двојак је при томе однос према страном наносу. Један, који се противи сваком (непотребном) преузимању речи из других језика (поглавито енглеског) и други, према тзв. кроатизма.

Што се прве примедбе тиче, оправдање је, изгледа, углавном веће уколико имамо одговарајућу, нашу синонимну реч. Питање је, међутим, да ли такву реч имамо. На пример: насупрот географији стоји земљопис, према идеји сто-

употребити у значењу трговина („имам свој бизнис“ са значењем „имам своју трговину“), а чешиће или искључиво у значењу „посао који се обавља с великим обртом новца“ – за шта, међутим, нема одговарајуће домаће речи. Слично је и са енглеским исказом шопинг. Нико не каже: „идем у шопинг по хлеб и млеко“, јер шопинг углавном подразумева „куповину у ино-

странству“ или сл., дакле, посебну врсту куповине, за коју немамо свој израз; отуда и шопинг-туре, шопинг-центар и др. Слично је и са речима попут билборд, пи-ар, бренд и другима које нам свакодневно улазе и, вероватно, и остају у језику. Невоља је што их можемо „преводити“, али само описно: билборд = велики рекламни пано, слика обично постављена на улици; пи-ар (према енглеској скраћеници PR) = онај који је задужен за однос са јавношћу; бренд = робна марка високог квалитета и сл. Добро својство оваквих речи јесте у томе што се исказују једном речју и махом имају само једно, увек тачно одређено значење. Тиме се, нажалост, постиже прецизност страног исказа, таква коју наша (изведена) реч обично нема. Речју, реч фриџидер означава само и једино уређај за клађење намирница, за разлику од наше речи хладњак која, осим тога, означава и расхладни уређај у аутомобилу.

Посебан случај „страних“ речи представљају тзв. кроатизми. Разликујемо три врсте ових речи: оне које се никако не употребљавају у нас, као: опорба (= опозиција), суств (= систем), твртка (= фирма), скрб (= брига о другима), научник (= шегрт), пристоба (= такса), или се и у нас могу наћи, мада ређе, као: криво (= погрешно), подука (= инструкција), заступник (= посланик), застор (= завеса) и, најзад, речи које се и у нас употребљавају без осећања да су својствене другима, такве као: изведба, цеста, бискуп, гмаз, исхитрен, изумитељ, језикословац, казало, кончег, кримић, насловача, ногомет, одрезак (= шинцла), папир, глини, приштити (себи), доимати (се), садња, зарез и др.

Међутим, речи са хрватског подручја, за разлику од англицизма на пример, унеколико се доживљавају као неприхваћљиве. А заправо и једни и други представљају средство за богаћење домаћег језичког фонда, чак и када имамо „своју“ реч. Јер нема опасности да, и поред безброј речи страног порекла, српски језик постане енглески, или немачки нити било који други језик. Напротив, без речи преузиманих из других језика, српски језик (као и други модерни језици света) данас не би могао да послужи за нормалну комуникацију. Уосталом, тога је био свестан чак и сам Вук када је пре скоро 200 година написао да „данас нема на ове свијету ниједног језика у коме нема туђих ријечи“, те да је „опет боље узети туђу ријеч него ли као-пако нову градити“. Дакако, ако се другачије не може, а у многим случајевима се то одиста и не може.

ЗНАЧИ, БРАТЕ,
ПУК'О САМ!

ји (за)мисао. Међутим, као мотивисана реч, земљопис (= „опис земље“) значајски је недовољно „разумљена“, док грчки термин географија, поставши „наша“ реч, подразумева веће поље значења: површину, природна добра, поделу земље на државе, народе, климатске услове и др; реч замисао, опет, не пружа много могућности за творбу других речи, за разлику од речи идеја која такве могућности има (идејни, идејно, идејност и др.).

Другачији је положај речи страног порекла која, на изглед, има исто значење као наша реч, као нпр. енгл. бизнис (: трговина) или шопинг (: куповина). Међутим, бизнис ће се, без сумње, ређе

Драган Стојановић

Фукс де лукс

Драгослав Андрић: „Речник српској жаргону“

Јад – јајара, мућак, псовка од човека, слина, абдижа, кер, гмаз; **велики гад** – фукс де лукс; **пуштање гасова** – фарбање ваздуха, шејтанизација, поздрав из унутрашњости.

Стокућа и амеба

Јавна кућа – минцин хан, јавњак, рупингер; **доћи у нечју кућу** – наварити се; **жена која проводи више времена у туђој неговој својој кући** – стокућа; **кућна помоћница** – гужвара, змај, кућна бува, зузос; **куќавица** – зоргер, швикос, прде, амеба.

Видимо се у читуљи

Видимо се сутра – видимо се у читуљи; **власник виле** – вилењак; **крадљивац по викендицама** – бунгаловац; **виски** – глаговача; **виц** – извала, одвала; **војаер** – рашмонац; **страшно време** – изблејати.

Апач и бунгаловац

Крадљивац – апач, чаруга; **ситан крадљивац** – јајара; **врхунски крадљивац** – смртњак; **крадљивац који чека прилику** – шанер; **глуп крадљивац** – ајван; **неспособан крадљивац** – сисавац; **кафански крадљивац** – комита; **крадљивац који узима делове слупаних аутомобила** – лешинар.

Штеловање поезије и веверица

Лагати – басирати, палити бабу, емитовати негативне таласе, штеловати поезију, продавати лептире; **много лагати** – пецати велику рибу; **престати лагати** – одвадити; **лаж** – мелодија, паљевина, баронија, тандем јаше Краљевићу Марку; **ухваћен у лажи** – труо; **лажио представљање** – бело месо, легенда; **онај који налази лажне сведоке** – стари сват; **лаковерна особа** – веверица.

Шлогирани кактус

Шлогирани кактус – ружан мушкарац; **калабура** – нос; **калаисати** – обљубити; **калдмарка** – проститутка која не бира муштерије; **калкулатор** – пшштољ.

Каролина и каћуша

Каролина – пасивни хомосексуалац; **каросерија** – женске објекте; **катран** – непрерађени опијум; **каћуша** – дебела девојка; **каубој** – примитивац, звекав, градски ђилкош; **пропали каубој** – девојка са кривим ногама.

Печена камила

Камиказ – онај који конкурише за посао а нема везу; **печена камила** – девојка склона мењању љубавника; **канарица** – издајник, неукусно одевен младић.

Баки пливадон

Покретна робна кућа – претерано накинђурена девојка; **покошен** – ћелав; **покупи уши** – не слушај; **полирати кљове** – љубити се; **полтроничу ми се пантиншке** – панталоне ми се увлаче у задњицу; **полити канализацију** – напити се до бесвести; **друг** – бураз, буразер, фрајер, готивац, орао, орлушина, ортак, пајташ, пулен, готивац, баки, компазерос, пајтос, пливадон, френд, јара, лик, ортак.

Дернек, тулум, фрка...

Политичар – буца, главоца, дрматор, зверка, гороган, дрманија, бунос; **забава** – шоу, акција, ерос, зез, цева, ћићарија, жураја, журеза, журка, журкеза, дернек, тулум, фрка.

Боли глава

Сјајан – боли глава, бомба, вриск, гром, језив, к'о змај, прва лига, пушка, тип-топ, уши отпадају, гала, екстра, мега, страва, супер, фантазија, брука, закон, катастрофа, лудница, перверзан, страбалав, турбо, фенси, хаварија, хај-фај, хаос, мрак.

Босански или бошњачки ДРУГИ ПИШУ

Иван Ловеренџић

(Из текста објављеног 17. августа
у сарајевском листу „Дани“)

Пokuшај било каквота озбиљнијег проблемског размисаљивања о питањима језичне стандардизације, и уопће језичне културе и политике у Босни и Херцеговини, упутно је започети примјерима, јер они сами по себи говоре много.

Ономад је Иван Бендер, познат једнако по којекваким приватизацијским малверзицијама колико и по политичкој задртости, напутило мостарске хангоналне парламентарне Бошњаке тражењем да се у службеном документу промијени назив језика – босански у бошњачки. То је стари заштјев ХДЗ-ових „теоретичара“ и „лингвиста“, који у називу босански језик виде искључиво зле политичке намјере Бошњака да тим путем „присвојат“ цијелу Босну за се“. Служао сам како га образла-

же и један свеучилишни професор из Хрватске: не може босански, јер тај атрибут означава становника земље, треба бошњачки, јер то означава припадника народа. Очеидно му ниоткуда није дошло у главу како би се таквим јаловим логичирањем могло ствђи и до питања: како она нема ништа спорно у тому што Хрвати у Босни и Херцеговини свој језик зову хрватски, кад то, осим што означава припадника народа, „означава и становника земље“ – Хрватске?

Према старој догми, која се вуче још од немачких теоретичара и историкара прве половине деветнаестог стљећа, али се нештобена проузакучила и кроза све наредне идеолошке и теоритичке парадигме до наших дана, језик (и заа в књижевност и повјесница) мистични су темељ, уједно и круна „националнога бића“.

Примијешено на Босну и Херцеговину и велике три нације, то значи да у тријадни језик – књижевност – историја све мора бити ултимативно и без узмака подвртнуто диктату потпунога разликлања: три засебна и „самосвојна“ национална језика, три књижевности, три историје. А ако

Ако је стандардизација језика и језична норма у основи ствар политичкога одлучивања, мудра и дубљега смислу реалистична, политика би имала разлога водити рачуна о томе да стапу говорнога, органског језика, какво карактеризира Босну и Херцеговину, очевидно, најмање одговарастриктна пронационална стандардизација и дисјунктивна норма, која пошто-пото настоји одредити и прописати „што је наше а што је туђе“, по принципу искључивања: или-или. Друкчија од те ставне логике била би она која се не би плашала тражења комплексног али језичној стварности ближег и суваљнијег рјешења. То је конјунктивна политика и политика, која се не би водила искључујућим принципом или-или, него принципом инклузивности: и-и. Тек у тако постављеном оквиру и пројекту нашли би, на заједничком послу, своју креативну улогу политичари и језични и други стручњаци, и у њему би било могуће доћи до рјешења која би сачувала функционолу језичности језичнога простора а не би потписивала ништа од националних посебности.

Када бошњачкомуслимански политичари и интелектуалци своју опцију називају – босански је-

зик – образлажу повјесним аргументима, нису нимало више у праву него њихови оспораватељи. Пак, разокос? Не, него сушта политичка збиља. Наиме, онај „босански“, који Бошњаци последњих година настоје кодифицирати (правописима, рјечницима, граматикама, наставним програмима – онаквима какви већ јесу) и који политички перципирају као свој национални језик, једнакоставно није онај повјесни босански језик на који се позивају као на „повјесини“. То, даље, није ни овај данашњи збиљни говорни језик, којим, успркос свим насилним поделама, говоре сви Босанци и Херцеговци, кад говоре природно, „органски“, а не политички „стандардизирао“. И један и други „правни“ босански језик, онај повјесни и овај данашњи говорни, имали су и имају „ширину и дубину“, у њему се, као у својему, природно осјећају и огледају сви његови говорници. Овај, пак, национални босански јест само то што политички и коле да буде: политички симбол отграничен хоризонтом једнога етнонационалнога комунигата. Значај идеититета. Но, то је податак нимало језичне, а после политичке нарави. Назив босански језик, дакле, може се рећи, хендикепирали су и умањили му шансе, као заједничком за свеу Босни и Херцеговини, највише сам они који га заговарају.

– Политика – 19. 8. 2007.

KURIR, 10. AVGUST 2005, str. 12 + 13

BRENNIN SRPSKI SVI RAZUMELI!

U subotnjem broju hrvatskog Glasa Istre objavljen intervju s Lepom Brennom na čistom srpskom jeziku, što je izazvalo lavinu komentara u "lijepoj njihovoj"

Hrvatski list Glas Istre prokinuo je praksu hrvatskih medija, objavivši u subotnjem svedobnom broju svoje najpopularnije i najstarije govorničke novine na srpskom jeziku. Intervju s Lepom Brennom u integralnoj verziji i još 16. naloga u njegovim dopisivanjima u subotu, pod naslovom "Lepa Brenna: Bivoli su za mene kao srpski čuvar", sve su to izjave preneta na srpski jezik, barovisi poslušatelje radioja i misleće javnosti.

Istranima ne treba prevoditi za reči kao što su "vazduh", "svetsko čudo" ili "Dražena Dobrića, urednik Glasa Istre".

Ne sviđam seba sporno ni čemu što se tiče srpskog jezika. Brena je subotnjem broju naša govornica. Iste je ona dala tokom boravka na Brijunima, prenela na srpski jezik. - rekao je, kurirski listu tekst i o Brennom: boravku na brijunskom ostrvu, glavni urednik tog listinskog broja Dragica Dobrića. Doleta izmaet kiko su se na prmošnjik Brennih izjava na njenom materijem jeziku.

uduhiti i zbog toga što sviđi 100.000 listana koji su u subotu kupili i pročitali novine dobro razumeju što je ona, i da li da kaže.

reći kao što ne treba prevoditi za srpski jezik. "Brenna", "Brenna", "Brenna". Time smo dobili i na autentičnosti izjava Lepa Brenne. Uostalom, upravo u vreme kad ovo pišem na jednoj srpskoj televiziji rekla je se srpski film na prevodu - nastanovao. Oni daju i da se više daju.

problem u tekstu o Brenni jer su, vidi, slični teksti u srpskom jeziku, odnosno ne prevodi na hrvatski jezik izjave i intervjuje onih kojima je srpski materijem jezik.

Bez obzira na promenu uredništva su Ferar uhićena, ova je posle nekoliko godina prvi put objavljen tekst na srpskom jeziku. Uostalom, upravo u vreme kad ovo pišem na jednoj srpskoj televiziji rekla je se srpski film na prevodu - nastanovao. Oni daju i da se više daju.

Bez obzira na promenu uredništva su Ferar uhićena, ova je posle nekoliko godina prvi put objavljen tekst na srpskom jeziku. Uostalom, upravo u vreme kad ovo pišem na jednoj srpskoj televiziji rekla je se srpski film na prevodu - nastanovao. Oni daju i da se više daju.

Bez obzira na promenu uredništva su Ferar uhićena, ova je posle nekoliko godina prvi put objavljen tekst na srpskom jeziku. Uostalom, upravo u vreme kad ovo pišem na jednoj srpskoj televiziji rekla je se srpski film na prevodu - nastanovao. Oni daju i da se više daju.

Postujem Srbe jer su lideri u korišćenju svog jezika, a mi Hrvati se ulizujemo gde god stignemo - kažu neki internet forumasi

U SRPSKOM JEZICI SRPSKI SRPSKI SRPSKI... Lepa Brena

ДСС ОПТУЖУЈЕ ВЛАСТ ЗБОГ ИЗЈАВЕ СЛОВЕНАЧКОГ ЕТИМОЛОГА О ПОСТОЈАЊУ ЦРНОГОРСКОГ ЈЕЗИКА

Плаћају лобисте да избришу српски

Демократска српска странка саопштила је јуче да актуелна власт настоји да уз помоћ владиних лобиста српски језик преименује у црногорски. Овакву одједну изјаву је потпуно одбацио **Михаило Николић**, председник настан словеначког етимолога **Марка Сноја** по којем црногорски језик одавно постоји. Николић је одједном да се ради о „голом насиљу режима“, додидајући да овакван став Сноја представља скандал за науку.

— Међутим, и такав је био добар до га власт обриви на сна звона као једно од рјетких чинилаца за постојање црногорског језика. Власт наставља да са плаћеним лобистима сучува све нас од српског, па вакар за то послужило и Сној који је извршио генералну измену — да је седема разлика између

Николић екавица и вјекавица. Онај који је право језик којим говоримо. Вук Караџић, се у гробу омеће. Па на подучику етимо-

лога да је управо вјекавски изговор који се говорио у појединим дјеловима Црне Горе био основа за стандардизацију српског језика — рекао је Николић. ДСС подаци је им, уложио на јавност да „власт, по сваку цијену, вађервава да српски језик преименује у црногорски. Како је нагласио, „за то ми служи Сној, као и остали владини лобисти које увек из сада јавно битије Словеније, најависко чување по званичност“.

— Надамо се да се ипак да рјешене неће обратити Црвија-Полугорце **Српчану Месечу** који је овај проблем рјешено на заложество свих. Просто, у његовој држави нема ко да говори српски језик. Ранија покушаји преко прагматика на појениу стандардизацији, до тога да се чак и мени језици. Обилешао

мијесу добили резултат. Зато је сада на сцени голо насиље режима, који је у свом Напругу устава поставио црногорски језик, не питајући никог, ни опозицију, ни народ, ни науку. Да им је стало шта мисли опозиција, српски језик би законито функцирио у уставу. Наа и Грађани, даје трешине на попису — истакло је партићера ДСС-а, позивајући да се не узурпира мителектуална својина српског народа — српски језик.

Николић је позвао актуелну власт да, како се израио, чује огромну већину научника који говоре о само једном — српском језику, а не да израи стот, трестутог предмета, још једном изложити руглу и подсмјерку читаву Црну Гору цитирајући етимолога Сноја.

В.Р.

ПОЛИТИКА

Агресивни речник у спорту

Већ смо навикли на екстремно агресивне изјаве и коментаре у текстовима о спорту у којима се подгревају мржња и реваншизам. То свакако има јак утицај на публику, посебно онај део који је склон насиљу и хулиганству. Тако се ствара атмосфера утакмица високог ризика, која захтева ванредне и скупе мере безбедности.

„Млели смо Турке“, „Уједаћемо против-

нике“ (Славнић), „У реваншу против Ренцера биће пакао“ (Стојковић), „Бомбардоваћемо их“, „Пинућемо за Србију“, „Разбићемо их“, „Сломићемо ривала“, само су неке од изјава спортских радника објављене у медијима.

Спортисте и навичаче треба да учимо фер-плеју, а не разбојништву и рушилаштву.

✱ Славко Томовић, Барајево

Стишти

▼ ФУДБАЛ

3

КРИЗА ОКО ВЛАДЕ И НАЦИОНАЛНОГ ЈЕЗИКА ПОГОДИЛА И БЕЛГИЈУ

КОМПАНИ ПРИЧА САМО ФЛАМАНСКИ

При доласку у Брисел, водич не тако бројне експедиције српских новинара истакао је да због конфликта око националног језика (француски или фламански) још није формира-

на белгијска влада. Тај про- блем је окупирао целу земљу и није могао да прескочи фудбалску селекцију. У емисији о фудбалу на националној телевизији меч Белгије и Србије

стављен је у запећак уз информацију о времену кад се игра, док је више од 30 минута у првом плану била прича о политици, насталом сукобу играча Фламанца и Француза.

На тапету је био сјајни дефанзивац Винсент Компани, који је чак и изјаву о горућем проблему дао на фламанском, а не француском језику, па је на екрану упоредо ишао и француски превод. Он је у медијима проглашен издајником само зато што се поноси пореклом и језиком, мада су остали репрезентативци били поприлично суздржани у коментарима. Бројни саговорници констатовали су да национални проблем мора што пре да се реши.

ГОР УМЕСТО ВАН БУЈТЕНА

ВАНДЕРЕЈКЕН ТРАЖИ ОСВЕТУ

Има много проблема селектор Белгије Рене Вандерејкен, јер су због повреда отпали Ван Дам и Клеман, а прикључио им се и први штопер Ван Бујтен, који се повредио на опрштају Мамета Шола. Зато је накнадно позван искусни Барт Гор из Андерлехта.

Наш тим је претрпео велике измене од првог меча у Београду, али је и српски. Обе су подилажена квалитетним играчима - изјавио је Вандерејкен. - Надамо се да ћемо успети да се осветимо Србији за пораз у првом мечу.

СРЕДА, 22. АВГУСТ 2007.

„Biseri“ Homera Simpsona u Oksfordovom rečniku citata

U treće izdanje Oksfordovog rečnika modernih citata, koje je juče objavljeno, uvršteno je 75 novih fraza koje su lanstrale poznate ličnosti iz sveta politike, filma i mode. Među slavovima čije su se „provale“ našle u ovom rečniku su Džordž Buš, Foni Bier i Pamela Anderson, ali i lik iz „crtača“ Homer Simpson.

IZJAVE - Izdavači i urednici rečnika su najverovatnije da je od presudnog značaja bilo da novu vrstenu citata budu najbolji reprezentirali aktuelnog trenutka 21. veka. Sudeci prema različitim objavljivanjima prethodnih izdanja, koja su našla put do mali- onskog čitalačkog auditorijuma, ni najnovije izdanje ne bi trebalo da errane. Najmeritnijim svetski časopis za današnja izdanja su imali samo pozitivne kritike, a rečnik je već predstavljen kao sveopretni vodič kroz urbanu pop kulturu. Pre- nosimo nekoliko najinteresantnijih izjava koje su uvrštene u najnovije izdanje.

I. Jovanović

I Homerovo „D’oh!“ u Oksfordovom rečniku

FRAZA vešt broj reči i izjava Homera Simpsona, polako ulazi u svakodnevni žargon koji se koristi na engleskom govornom području. Frazma Homerova fraza „D’oh!“ još 2003. godine je ušla u Oksfordov rečnik, što najbolje pokazuje značaj Simpsonovih za urbanu kulturu.

REČNIK

Bagdas Adams, britanski književnik
Vreme je iluzija, a vreme za ručak je dvostruka iluzija.

Edi Arjano, poznati izdavač
Kada se dževoj penzionisti postaje obični, lišati čovek.

Margaret Aboud, kanadska spisateljica
Život bez ogradeba je život bez sebe samog.

Barz Bakaw, američki bejbol menadžer
Živimo po zlatnom pravilu - onaj ko ima zlato diktira pravilo.

Toni Bler, bivši britanski premijer
Ja sam pričinjen običan momak.

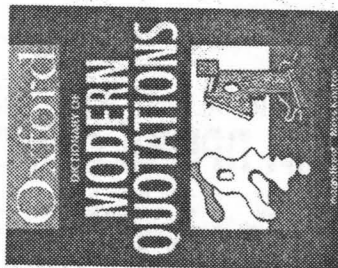
Džordž Buš, američki predsednik
D’oh! Bler, kako si mi!

Džozan Kolins, britanska glumica
Stariji muškarci tretiraju ženu kao svoje vlasništvo. Zato ja volim mlade muškarce.

Edni Fritman, američki pevač i pisac
Sporočno poručivanj gej frazove jer smatram da homoseksualci imaju isto pravo da se osećaju ljubno kao i mi.

Homer Simpson (Met Grenting, tvorac Simpsonovih)
Daš sve od sebe i na kraju ne uspeš. Naravno: Činjenje. Nemoj ni da pokušavaš.

Nej Lano (emalnik TV voditelj)
Sad su korakno pobeli s povlačenjem. Nažalost, tu i takdi su pitali da spavaju na svežem gvozdenu u kuhinji.

SRAMOTA!

Spomen-kuća Vuka Karadžića u Tršiću propada od vlage i puna je pacova, a država Srbija čak dve godine ne reaguje!

Pomažu obični ljudi

Dajana Dedović kaže da iako nosilac ministarstva nisu pokazali volju da se sačuva ovaj spomenik kulture, ima mnogo ljudi koji nisu zaboravili značaj Vuka Karadžića.

Javili su nam se obični ljudi, vlasnici firmi koji su želeli da dođu crep, grede ili bilo kakav materijal. Zahvalni smo im na tome, ali to je ipak kap u moru, jer je kuća Vuka Karadžića toliko rutinirana da joj treba sveobuhvatna restauracija - napominje Dedović.

Za restauraciju spomenika potrebno SEŠT miliona dinara

BEOGRAD - Kuća Vuka Karadžića, jedno od najvrednijih kulturnih dobara Srbije, uzasno je zapuštena, raspada se od vlage i puna je glodara i insekata!! Iako je komisija Republičkog zavoda za zaštitu spomenika zbog katastrofalnog stanja ovog spomenika kulture još 2005. godine naložila hitnu restauraciju, do toga nikada nije došlo. Centar za kulturu „Vuk Karadžić“ iz Loznice, koji se stara o zadužbini, nema šest miliona dinara, koliko je potrebno za obnovu Vukove kuće, a Vlada Srbije nije našla za shodno da izdvoji neophodan novac!

Dajana Dedović, direktorka Centra za kulturu „Vuk Karadžić“, kaže za Press da se za pomoć obraćala ministarstvima kulture, prosvete i turizma, kao i Vukovoj zadužbini, ali da nije dobila nijedan odgovor.

Pre dve godine pri Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture formirana je specijalna komisija koja je utvrdila da je kompleks rodnog mesta Vuka Karadžića toliko propao da mu je neophodna hitna restauracija. Komisija je utvrdila da usled dugogodišnje nebrige krov kuće prokišnjava. Vlada se zavukla u svaki deo kuće, istruleli drveni i tekstilni eksponati. Propali su zidovi i kapi na prozorima. Pojavili su se pacovi i insekti. Centar za kulturu popravljao je ponešto

novcem koji ima, ali to nije dovoljno. Samo za hitne mere zaštite Vukove kuće, prema elaboratu koji je urađen, potrebno je oko šest miliona dinara, koje zaista nemamo. Kontaktirali smo sva ministarstva koja mogu da pomognu, ali izgleda da nikome nije stalo - kaže Dajana Dedović.

Prema njenim rečima, iako se u ovoj godini navršava 220 godina od rođenja najvećeg reformatora srpskog jezika, niko ne pokazuje interesovanje da sačuva njegovu kuću od daljeg propadanja.

Vukov sabor, koji se organizuje svake godine, održava se na 500 metara od Vukove kuće, pa je ministri po nekom nepisanom pravilu voštne ni se posete. Svi naši apeh ostaju bez odgovora.

To je velika sramota za Srbiju! Kuća Vuka Karadžića liči na zapušteno domaćinstvo. Jednostavno, sinovi su napustili starog oca i dozvolili da očeвина propada - kaže Dedovićeva.

Ona podsća da je odlukom iz 1972. godine Vukova spomen-kuća sa okućnjem proglašena nepokretnim kulturnim dobrom od izuzetnog značaja, a Tršić je 2002. godine proglašen značajnim mestom. Uprekos tome, kaže Dedović, nelegaino gradnja i seća stotletnih stabala već dramatično ugrožavaju i najjuži deo zaštićene zone u Tršiću! i. PRŠIĆ

Ministarstvo kulture: Ma, brinemo!

U Ministarstvu kulture Pressu je kratko poručeno da nema razloga za zabrinutost.

U saradnji sa regionalnim zavodom za zaštitu spomenika kulture iz Valjeva, mi brinemo o spomen-kući Vuka Karadžića - kažu u tom ministarstvu.

U Ministarstvu prosvete, koje bi jednako trebalo da neguje zaostavštinu Vuka Karadžića kao najvećeg reformatora srpskog jezika, kažu da „briga o spomenicima kulture nije njihov resor“.

Krov prokišnjava, vlaga se zavukla u svaki deo kuće, istruleli drveni i tekstilni eksponati.

БАЦИ ПРВАЦИ У НАШОЈ ЗЕМЉИ ПРВА СЛОВА И ЗНАЊА СТИЧУ ИЗ ДЕСЕТАК РАЗЛИЧИТИХ ИЛУСТРОВАНИХ УЧБЕНИКА

АЗБУКУ ПИШУ ИЗДАВАЧИ

У букварима има доста нових решења, присвојачких деци, али и необичних илустрација, објашњења или питања. Учитељи бирају буквар. Највише примерци на облик слова

КУКИЦЕ и цртине уз поједина, нарочито писана слова азбуке, и ове јесени успели су да збује многе учитеље, а питање је да ли би их и Вук Стефановић Караџић прозвонао. Слободна изолукција у издавању уџбеника допринела је да се сви аутори труде да унесу нову пошту новину и специфичност у своје књиге, а поједини су, како кажу просветари, пошло и претерали.

стима, демонстрација правилног и погрешног сечења у клупи, као и четири потпуно нејасне слике необичних геометријских фигура.

Пре него што се упознају с првим словом азбуке у буквару "Клети", малишани имају чак 20 страница текста са илустрацијама који, наравно, неће знати да прочитају.

Према речима Милене Мирић, директорке ОШ

бало претеривати са сликама.

Учитељи који су дали предност "Заведу" тврде да су слике једноставне и разумљиве, а слова се уче редом. Сматрају да је добро и што се прваци на неколико страница упознају са простором у којем ће боравити, па им се тек после "серијају" нове објашње и слова.

Примерци смо да нови издавачи мењају слова, односно, да додају неке кукице и цртине, а, по нашем мишљењу, то збује у дену - објашњава Јелена Пирлић, председник актива учитеља ОШ "Иво Андрић" у Београду. - Претерују и са илустрацијама, па у појединим књигама баш више лица на једнојци. Замерка је и да нема баш класичних цртака примерених децима узрасту. Заљубљени смо и да неки буквари нису аме на радни свеску, јер имају прваке празног простора за пишувањаке.

У начевачки школи "Васа Живковић" сматрају да је много боље да деца

вишеасе уџбенике и ми смо веома задовољни - обралаже Герлана Јосинов, учитељица. - Кишенијски је најпреступачији нашој деци. Поастице их на ките-

ВУК НА КРАЈУ

ЗАНИМАЉИВО је да су припадници издавачи, осим "Драганића", "протерани" Вука Караџића с првих страница буквара, па је тако у издању "Клети", уз Светозар Саву, на крају којега ствајан међу важне личности, а у ИИ "Бдука", уз сличку, спомену је као твораца азбуке. И познати јазови, попут Фидија и Шиме, остали су само у "Заводовић" издањима, док су их у осталим заменила савремена имена, ближа новим генерацијама - Маша Јана...

Највише примераба учитељи су имали на облик писаног "И", малог "И", слова "у" и "ј".

У букварима има доста добрих решења, али и врло необичних илустрација, објашњења или питања. Тако је аутор уџбеника ИИ "Драганић" замишљао цртаке шта носе вој, а на прегежу је немогуће открити да ли је његова терет сива, непозната чувава животина или нешто треће! И остали издавачи имају циску необичну илустрацију на којој се не зна шта је "сликар хтео да важе".

Вероватно у жељи да сачувај учине занимљивијим за прваке, аутори су често ишли на ишту јасног коментента. Тако се само на 21. страни "Заводовић" буквара наизан цртаку игре пр-

"Боселин Маслеша", учитељи су изабрали буквар који су охмислила Вук Николић и Анастасија Николић.

- Аутори се труде да што више илуструју књиге и да странице буду пуне боја - примећује Мирићева. - Међутим, наши предавачи кажу да то може бити "мач са две оштрице", јер асеа сала имају преашкопски програм и многе ствари су им већ познате, па не би тр-

имају могућност да упишу своја знањања у књиге, зато су се, клажу, као и учитељи у ОШ "Баловић Страхинија" у Београду, одлучили да прва слова уче из буквара "Креативниог центра".

Ово је четарта генерација јака који ће користити

рвацију и креативност.

Јасмисака астице да су овог издавача изабрали и због редоследа којим су деци предстгањена слова. Како каже, малишаници је много лакше да прво науче велика слова, јер су им она и позната из свакодневниог живота, а потом да савла-

УЧИТЕЉИ БИРАЈУ

Из којег ће буквари деци учити азбуку, зависи од учитеља. Како кажу у школама, већ у међу пољу да прстику примерици књига, да их предавачи на састаницима дискутају, коментаришу, и на крају одлуче који је, по њиховом мишљењу, најбољи. Према незваничним подацима, и ове године најтраженији су били буквари "Заведо" за издавање уџбеника.

дију мала и писани. Као замерку "Заводовић" букварима, учитељи наводе миже штгањеници и писаних слова која могу збуити прваке. **М.З. РАКИЋ**

ПОЧЕТНА О НАМА ПОЛИТИКА ИЗДАЊА ИМПРЕСУМ ОГЛАШАВАЊЕ КОНТАКТ АРХИВА

вести ПЕТ ВАТРОГАСАЦА ПОГИНУЛО У БОРБИ СА ПОЖАРИМА У ХРВАТСКОЈ

СВЕТ
ПОЛИТИКА
ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ
Драгољуб Жарковић
ХРОНИКА
ЕКОНОМИЈА
КУЛТУРА
СПОРТ
СРБИЈА
БЕОГРАД

ТЕМА НЕДЕЉЕ
Историја на српским
злаћинама

НАУКА
ЖЕНСКА СТРАНА
РИТАМ
МУШКА СТРАНА
АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА

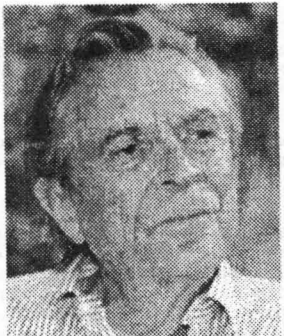

СИНОЉ У БЕОГРАДУ

Култура

Светска игра језиком

Технолошки развој без хуманог, који је заправо право богатство, није могућ, каже Жан-Пјер Фај, добитник Међународне књижевне награде „Нови Сад“

Жан-Пјер Фај
(Фото А. Јовановић)

Центар за поезију и филозофију, међународне оријентације, где се и нашој савременој поезији поклања велика пажња.

Као мислилац хуманистичке и плуралистичке оријентације, Фај предаје на париском Универзитету за европска истраживања. Увек наглашава међудисциплинарни развој филозофије и поезије, издаје међународне одреднице уместо локалних и националних. У најпознатија његова дела убраја се књига о погубној употреби језика у епохи нацизма, „Језик који убија“, затим медитација о Фридриху Ничеу под једноставним насловом „Ниче“.

Из штампе је недавно изашла његова збирка поезије „Сјај“ и есеј „Путопис са апсолутног путовања“, а следеће године биће објављена Фајова нова дела „Грешке нихилизма“ и „У добу после Хајдегера“.

Више година рада посветили сте односу језика и политике, односно инструментализацији језика у политичке сврхе. Како данас видите тај однос, не само у контексту политичких циљева, већ и онога што карактерише крај 20. и почетак 21. века – а то је употреба језика у остварењу високих корпорацијских профита и циљева?

– Истина је да сам десетак година провео слушајући звуке језика пре Другог светског рата; то ме је инспирисало и да после рата живим у Немачкој и у Италији. И тала сам откривао у ком контексту је Мусолини употребљавао језик да прикрије

Ексклузивно за „Политику“
ИНТЕРВЈУ

Једном од највећих француских живих песника и филозофа, Жан-Пјер Фају (1925) вечерас се, на новосадском Тргу младенаца, уручује Међународна књижевна награда „Нови Сад“ коју му је доделио жири Другог међународног новосадског књижевног фестивала. Жан-Пјер Фај је шездесетих година прошлог века са групом семиотичара основао литерарно-филозофску групу и истоимени часопис, славни „Tel Quel“ („Такав-какав“). После оштрог разлаза са Филипом Солерсом, Фај излази из групе и 1968. оснива легендарни часопис „Change“ („Промена“), са задатком истраживања нових вредности у књижевности. Осамдесетих година, после гашења ревије која је називана и најбољим часописом мултикултурног профила са компаратистичким приступом, Фај покреће међудисциплинарни

ПОЛПЛАТ ДОДАЦИ

НЕКРЕТНИНЕ

ПОСАО

КУЛТУРНИ ДОДАТАК

МОЈА КУЋА

ПУТОВАЊА

МАГАЗИН

АНА

Od 3. septembra
u prodaji!

своју политичку замку и прикаже сопствену *тоталитарну снагу*. У Немачкој сам открио ројеве таквих речи у језику, али то нису били медоносни ројеви, већ су носили зло. А језик нациста је био последњи отров у том низу опасних ројева. Пре њих је постојала мешавина отрова, а они су били сам отров. Игра језиком је као игра поптом. Завршни ударац је био – нацизам. После рата се чинило да је тај отров нестао, јер се веровало да га је доносио само један човек који је био узрок свему... Сада је ипак јасно да је читав свет обавијен тим отровом, и то је данас једна светска игра – игра језиком. Јер, док се отрови производе у пећинама Бин Ладена, његови рођаци се истовремено играју берзе у Њујорку, заједно са породицом Буш! Тако је то, игра најубојитијим отровом за људе се наставља, а то је – језик. Нажалост, чак и филозофи, који су веровали да могу да направе противотров, и сами су начинили отрове...

Познати сте у интелектуалним круговима као аутентични француски интелектуалац који је врло ангажован, али никада компромитован... Како је место и колики утицај једног филозофа и песника на савремено француско друштво...?

– Мислим да увек каснимо у односу на историју. Али, пошто историја сама помера казалеке на сату, филозофи су понекад и напредни, предњаче, односно, боље речено, не касне увек!

Шта за Вас значи мултидисциплинарни развој филозофије и поезије који охрабрујете у својим предавањима на париском Универзитету за европска истраживања

– То је пројекат који се реализовао јер смо успели да измислимо један универзитет који заправо не постоји, а који је европски, јер је Европа сама по себи једна контрадикција. Када је Европа уништавала мостове Новог Сада, она је саму себе поништила, учинила је исто толико зла Албанцима колико и Србима. Али, овај наш мали Универзитет за европска истраживања има пројекат који ће направити један прави европски универзитет у Стразбуру. А Стразбур је град где су се Французи и Немци сукобљавали, он је жртва ратне конфузије, а при том би требало да буде привилегован јер је мешавина култура. У Стразбуру разумемо немачки, говоримо француски, имамо алзашки дијалект, то је место са којег су млади Алзашани послати на руски фронт од нациста, а потом су били Стаљинови затвореници. Право место за један европски универзитет, надам се и са српском перспективом. Управо сам овде, у Војводини, открио сву њену комплексност и сличност са Стразбуром, постоје мањине, прожимање језика. И Војводина је, као и Стразбур, била кључна тачка на мапи Старог Рима! А тек Сирмијум, мистично, кључно место, где је живео једини филозоф – цар Римског царства, Марко Аурелије. Можда је то право место за филозофе?

У својим радовима сте увек наглашавали интернационалну и глобалну одредницу у односу на локалне и националне... Како то данас

– Не треба никада избрисати конкретна места у неконкретном простору, већ излечити болести граница, јер су границе ране за човечанство. Сећам се времена када сте морали, да бисте стигли у Београд, да летите у Будимпешту, па оданде аутобусом, уз сате чекања на граници... Имао сам осећај да је Београд у затвору. Сви где у Европи границе су као повређени нерви. Наравно, на другој страни границе су осмоса културе, преко њих тече жива крв.

Како разумете савремени однос хуманог и технолошког развоја. Овај други данас форсирају технократе

– Одлично питање, јер председник Европске комисије, Португалац, жели, каже, један европски технолошки универзитет, полут оног у Масачусетсу! И жели да га постави на место Европске банке! Али, универзитет није банка, универзитет значи истраживање живог тела, народа. Уосталом, на том МИТ-у у Масачусетсу изучавају се и језици, а не само техника, тамо ради и чувени Чомски... Технолошки развој без хуманог, који је заправо право богатство, није могућ.

СУДЕЋИ ПО НЕДАВНИМ ПАРТИЈСКИМ КОНГРЕСИМА, УКРАЈИНУ ЧЕКА ВРЕЛА ЈЕСЕН

РУСКИ ДЕЛИ УКРАЈИНУ

Уочи ванредних парламентарних избора, ишшање службеног језика избило у први план, сукобљавајући многе политичаре

МОСКВА

ОД СТАЛНОГ ДОПИСНИКА

СУДЕЋИ по партијским конгресима који су недавно одржани, Украјину очекује врела јесен. Уочи ванредних парламентарних избора који ће се одржати 30. септембра, у први план већина странака ставља питање службеног језика. Украјина се може поделити на оне који су за то да руски постане други, дакле паралелни, службени језик, и оне који се томе противе. Социјално-економски програми водећих партија могу доћи у други план, чак, и трећи план, а и националне страсти се, такође, могу поново разбуктати.

Украјински социолози и политиколози су јединствени у оцени да ће фаворит и на овим изборима бити "Украјински региони", које предводи садашњи премијер Виктор Јанукович. Они и Комунистичка партија се залажу да руски буде, уз украјински, службени језик. "Украјински региони" иду на изборе под паролом: "Два језика - један народ". Томе се противи Блок Јулије Тимошенко. Лепа Јулија

Виктор Јанукович

Јулија Тимошенко

је поручила Русима да прво науче добро украјински.

Занимљиво је да "Наша Украјина", која хоће заједно на изборе са "Народном

самоодбраном", није ставила на заједнички списак Јушченковог кума Пјотра Порошенка, "краља чоколаде".

НА МАЛА ВРАТА

У УКРАЈИНИ многи заговарају идеју да се о уласку у НАТО одлучује референдумом. Између осталих, за то су "Украјински региони", комунисти и социјалисти.

Због истраживања која потврђују да је већина становника против уласка у НАТО, Јулија Тимошенко и њени савезници мисле да у тај војни савез ваља ући на "мала врата".

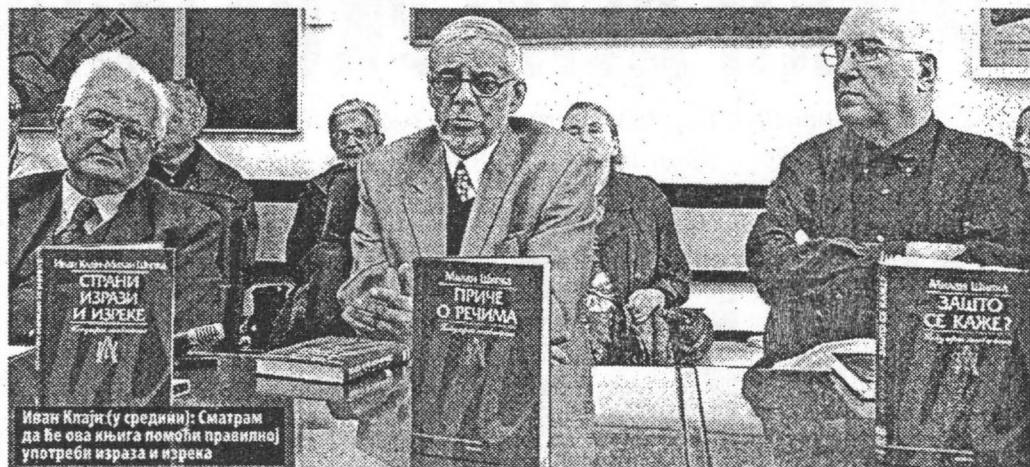
Интересантно је да - по многим прогнозама - Социјалистичка партија, на чијем је челу досадашњи председник Врховне Раде Александар Мороз, неће проћи изборни праг од пет одсто.

На списку "Украјинских регион" ће бити "пребези" из "наранџастих партија", као што је бивши председник Владе Анатолиј Кинах. Занимљиво је да је на партијском списку "Украјинских региона" главни финансијер Ринат Ахметов тек на седмом месту. Њихов лидер Виктор Јанукович је шокирао многе на партијском конгресу, рекавши да су они спремни за коалицију са пропредседничком партијом "Наша Украјина". До те коалиције ће тешко доћи, али на тај начин Јанукович доказује да он није сфајалца.

Очито је да Русија поново намерава да утиче на изборну кампању у Украјини. "Јединствена Русија" је потписала у Кијеву меморандум о пријатељству са Јануковичевим "Украјинским регионима", што, аутоматски, иритира оне који хоће што пре у НАТО. ■

Бранко ВЛАХОВИЋ

Представљена књига „Страни изрази и изреке“

Иван Клајић (у средини): Сматрам да ће ова књига помоћи правилној употреби израза и изрека

Сноп животне мудрости

У Библиотеци града Београда издавачка кућа Прометеј из Новог Сада представила је своје најновије издање, „Страни изрази и изреке“, заједничко дело Ивана Клајића и Милана Шитке. Реч је о књизи у којој су поред у наслову поменутих страних израза и изрека садржане и правне норме, максиме, сентенције и афоризми из латинског, грчког и савремених европских језика. Књига је, иначе, сачињена од пет делова које чине предговор, списак скраћеница и симбола, страни изрази и изреке, индекс изрека према врсти и садржају, као и подаци о ауторима изрека.

Према речима академика Никше Стичевића, у нашој средини се дуго осећала потреба за оваквом публикацијом, па је до сада издато неколико збирки латинских изрека.

Ова књига такође садржи мајевичко библио

Крупан прилог неговању цивилизацијског наслеђа, латинског и других језика у српској култури

да ће са обележеним правилним изговором, преводом на српски језик, врло добро срећеним Индексом изрека према садржају и неопходним подацима о њиховим ауторима, књига „Страни изрази и изреке“ бити од велике користи читаоцима, и као богат извор сазнања о човеку, животу и природи, као и помоћ у богаћењу властитих говорних могућности.

Предраг Пипер, дописни члан САНУ, сматра да су академик Иван Клајић и професор др Милан Шитка, сабралици у једној

страних, углавном латинских, које се срећу у говору и у текстовима на српском језику, опремљен преводом и коментарима о околностима настанка и употребе, без чијег познавања многе изреке губе део свог смисла, нагласно је Пипер.

Иван Клајић сматра да је ова књига заправо пристекла из Великог речника страних речи који је издавачка кућа Прометеј у потпуну истих аутора објавила прошле године.

Латински језик је основа европске културе. Као романисти није ми преостало ништа друго осим да додам изразе модерних језика. За латинске изреке се зна, док са модерним језицима нисмо баш сјајни, јер се код нас махом учи енглески. Сматрам да ће ова књига помоћи правилној употреби израза и изрека, истакао је Клајић.

ОПЕТ ОДЛОЖЕН ИЗБОР КАНДИДАТА ЗА
СУДИЈУ СУДА У СТРАЗБУРУ

Запело због језика

Сједица Владине комисије која треба да сачини трочлану листу кандидата за првог судију Европског суда за људска права из Црне Горе, иако је тако било најављено из Министарства правде, јуче није одржана. Будући да листа није састављена, о њој се Влада неће изјављивати на данашњој седници.

Према нашим сазнањима, уједно седнице, јуче је упрличен телефонски договор чланова комисије о даљем раду. Констатовано је да су започели појединачни интервју са кандидатима како би се проверило знање страних језика. То је потврђено и у јучерашњем саопштењу Министарства правде. Како се наглашава, кандидати које једна земља предложи за избор судије суда у Стразбуру морају да уживају високи морални углед и квалификације потребне за обављање високих судских функција у матичној држави и да у потпуности владају једним од два службена језика Савета Европе – француским или енглеским.

Комисија је заузела став да сви лица која су се пријавила на оглас за утврђивање листе од три кандидата за избор судије Европског суда за људска права морају приступити интервјуу, кроз који би се проверило знање језика. На захтев Комисије, Филозофски фа-

култет у Никшићу је формирао двије трочлане комисије – једна за енглески, друга за француски језик, које спроводе интервјуе са лицима која су се пријавила на оглас. Након обављених интервјуа на француском и енглеском језику ове двије комисије ће дати своје мишљење о знању кандидата у погледу владања језиком које је неопходно за рад у Европском суду за људска права у Стразбуру – саопштено је из Министарства.

Пошто прибави мишљење о знању језика, Комисија ће, како је саопштено, упутити Влади на даљу надлежност образложени предлог листе од три кандидата за избор судије Европског суда за људска права.

Према нашим сазнањима, понедељак је крајњи рок до којег црногорска Влада треба да Парламентарној скупштини Савета Европе дослава листу од три кандидата за судију суда у Стразбуру. Са те листе биће, према стручним референцама, изабран један судија.

Кандидати за судију суда у Стразбуру из Црне Горе су професори Правног факултета у Пољоцима **Благота Митрић**, **Небојша Вучић** и **Билана Буричић**, као и адвокати **Александар Буричић** и **Весна Чејовић**. В.Р.

БОРАН ЖИЖИЋ, ПОСЛАНИК СРПСКЕ ЛИСТЕ

СИЛОМ НАМЕТАЊЕ

1. Уставом би Црну Гору требало дефинисати као демократску државу равноправних грађана и народа. Власт, међутим, у предлогу одређује Црну Гору само као државу равноправних грађана, етнички и језички чужанцима да у њој живе народи за које, такође, треба рећи да су равноправни, што је посебно важно за Србе који воде живот, али и за Бошњацима, па и неке националне мањине. Они су маргинализовани у складу са политиком.

2. Власт жели да увведе непостојећу црногорску језик као службени. Подсетим да се на последњем плену 2003. године чак 64 одсто грађана изјаснило да говори српским језиком. Устав, нажалост, не поштује ту реалност. Упркос томе што две трећине становника говори српски, режим упорно покушава да као службени језик наметне

црногорски, који није нормиран, нема

граматику, речник, ни синтаксу.

3. Власт прописује да се устав може донети у алтернативном поступку. Овај су се, наравно, докључили да се устав доноси директно, али ово прописује наглашење онда се доноси простом већином као, рецимо, конституционом посланицима, а затим потврдује на референдуму без цензуса. То је понижење за устав и он тиме губи легитимитет и правно обавезујућу снагу. Ако се томе дода да ће, по свој прилици, бити донесен без учешћа опозиције, онда ће то бити октроисани устав. Грађани га неће доживљавати као свој, већ као туђ, силом наметнут.

М. БАБОВИЋ

Вечерње
НОВОСТИ

МИЛОРАД ВУКОВИЋ, ШЕФ ПОСЛАНИЧКЕ ГРУПЕ ДПС

ЛАЖНИ БРАНИТЕЉИ

1. Делом да ли Црну Гору дефинисати као грађанску или као државу конститутивних народа, разрешава је Европа. Савет Европе прописује да Црна Гора мора бити грађанска, а не национална држава и задржано је од свих партија да то прихвати. Сви су потписали, осим Српске листе и неких екстремних националних бранитеља" показује се у њиховом затвећу да српски национални корпус чини конститутивним народом, а да истовремено користе права мањинске националне заједнице. Црна Гора на то не може пристати.

2. Последња истраживања показују да 50 одсто грађана говори црногорски. Ако се биши заједнички језик - српскохрватски, у Херцеговској зони хрватском, у Босни - босанском, а у Србији - српски, зашто би Црна Гора била изузетак? Уставно именоване црногорског

језика у службени није атак ни на један други који се овде говори.

3. Легитимитет новог устава је довољан ако буде усвојен двопрећинском већином у парламенту или потврђен на референдуму без цензуса. Опозиција се упуње да не могу да ме могу доживети новог устава, баш као што

референдуму без цензуса. Опозиција се упуње да не могу доживети новог устава, баш као што инку могли да побегну од референдума.

Српски језик 63,71 процента, „Црногорски“ језик 15,07 одсто

Милодраг Мишко Вуковић, председник Клуба посланика владајуће Демократске партије социјалиста Црне Горе, тврди, уз остало, у Политици од 6. јула текуће године да је попис становништва Црне Горе новембра 2003., „био срачунат и да је имао задатак да обезбеди „позитивну мултикултуру“ за ову државу (односи се на српске странке у Црној Гори - БЈ) пред неминовни референдум и његове изјавне резултате (односи се на процено-годишњи референдум за „независност“) и да „последња истраживања показују да црногорски језик говори 35, а српски 30 одсто испитаника у Црној Гори“.

Попис становништва Црне Горе, одржан од 1. до 15. новембра 2003. године, нису организовале српске странке у Црној Гори, како прокизирали из Вуковићеве тврдње, већ је тај попис припремила и спровела тадашња црногорска власт која и сада господари Црном Гором. Црногорска архитектура је више пута одлагала тај попис, ради што дужет испирања мозгова Црногорца беспримјерном лажношћу о Србији, уз фалсификовање српске прошлости Црне Горе, све у глупој нади да ће наговорити Црногорце да се изјасне као несрби и да им је материјално измишљени црногорски језик. По др-

жавним медијима, електронским и писаним, дефигурисали су најекстремнији српоборци, бљубући отровну мржњу. Ево само једног податка.

Бошњачки историчар из Црне Горе, Шербо Раствојер, као приређивач селекционисаних докумената о уједињеној Црне Горе и Србије, 1918. у збирци „Скривена страна историје“, дао је интервју црногорској државној ТВ, који је емитован три пута, у којем јетврдио да су Србијанци убили, у вријеме уједињења, до 5.000 Црногораца. Један од најобразованијих црногорских историчара, сада покојни Новак Ражнатовић, пише у Гласу Црногораца, од 23.8.2001. да је у међусобним окрпајима присталица и противника уједињења било „нажалост, много жртава, али њихов број према изворима које исти Шербо наводи, као и по другим сазнањима, не прелази 150“. Чини ми се да је, дакле, да ни један Црногорац није тада погинуо од србијанске руке. Проф. Ражнатовић је свој текст завршио Његошевим стихом „Клеветници грди и клевета“.

Црногорски властодршци су претрпели на попису становништва катастрофалан пораз према саопштењу Статистичког завода Црне Горе, од 18. децембра

2003. године, 63,71 одсто становништва Црне Горе записало је да говори српским језиком и тако пласидитарно потврдило одредбу у Уставу Црне Горе, допријетом у вишестраначкој Скупштини двотрећинском већином, да у Црној Гори, „у службеној употреби српски језик ијекавског изговора“, а 15,07 одсто (без на-мјештеног изјашњавања муслимана и Хрвата за „црногорски“ језик) уписало је да говори „црногорским“ језиком, од којих многи под претњом губитка посла ако се изјасне другачије.

Чим су црногорски властодршци сванули да им је огромна већина Црногорца окренула леђа, сазнали су „кризно вијештаство“, у Подгорици, под насловом „окрутно новом уставу Црне Горе“. Према режим-ној новини Побједа од 7.12.2003. на скупштинској седници од 2. децембра 2003. године је одлучено да се позиви воља готово двотрећинске Црне Горе изјашњавањем у Уставу одређе о српском језику као службеном и насилним утврђавањем „црногорског“ језика, за који се изјаснило много мање од шестине житеља Црне Горе. Кренуо је рат против српског језика у Црној Гори, „организовано и демократски“, како га је назвао у интервјуу у Политици 2004. Мило Букановић. Црно-

горска власт је најпрвије изабрала из Завона о школству одредбу о српском језику и уписала рјечени „матерни језик“. Затим су професори српског језика ступили у штрајк, због гажења Устава, а школске власти су их узбрзо отпустиле с посла. Тобожњи Уставни суд Црне Горе, пошто је претходно његов председник, дивљења достојни Радоје Кораћ, поднио оставку, пресудио је, како му је наређено, да Устав није повријеђен изјашњавањем српског језика из Закона о школству. Недавно је Окружни суд у Подгорици казнио заговором троје храбрих и часних људи због отпора рату против српског језика. „Ој Европи, не остала пушта“, како у једној својој ријесми каже црногорски књаз, потоњи краљ, Никола Први Петровић Његош, зашто не натјераш црногорске властодршце да поштују резултате пописа становништва Црне Горе, из новембра 2003.

Шта у овом свјетлу предствљава обавештење Милодрага Вуковића о резултатима „анкете“, коју је спровео „Церем“, огранак црногорске власти, чуван по својим теоријским принципима? Тешко да постоји, осим Црне Горе, још нека држава у свијету у којој се не поштују резултати пописа становништва.

* Башрић, Јовановић, Ђеодраћ

МЕЂУ НАМА

Српска, хрватска или енглеска латиница

„Зашто два писма као предност“, 30. 7;
„Да ли су нам потребна два писма“, 20. 8.

Горе наведене дописе написала су двојица преводилаца за енглески језик, и то први г. Бранислав Ромчевић, а други г. Љубиша Јовановић. Обојица су против два писма у српском језику и одлучно су за укидање латинице, уз доста битне разлике. Г. Јовановић је ипак и за учење латинице, као и до сада (од првих разреда основне школе) „за све друге потребе“. Г. Ромчевић, који не помиње све друге потребе, нема ништа против да се енглески учи од забавишта и да српски треба писати на азбуци српског језика, а не на хрватској латиници „коју неупућени и безбрижни зову српском латиницом“. За разлику од г. Јовановића, г. Ромчевић још није схватио да енглески „прождире“ и српски језик и српску ћирилицу, а да је латиница само добар зајлон и колатерална корист за свеопшту англо американизацију српског језичког простора.

Међутим, Ромчевић се не одриче латинице, тј. одриче се „хрватске“, али се залаже за енглеску латиницу. Немојте г. Ромчевићу да безбрижним Србима, уместо 90 одсто фонетске латинице, у њихов језик потурате енглеску латиницу са ретардираном и хермафродитском фонетиком и распећеном ортографијом. Као упућеног лингвисту, који зна да Срби немају своју па пишу хрватском латиницом, молим вас, да сами саставите српску латиницу,

било какву, сигурно ће испати боља од енглеске. Ево вам и једноставан рецепт: Од 24 слова класичне латинице узмите 21 слово (сва осим q, x и y). Њима додајте четири латинична слова j, c, sh, ж позајмљена од браће Чеха и слово h позајмљено од Пољака, а за српске гласове љ, њ, ђ, и џ узмите од српског филолога Ђуре Даничића латинична слова л, н, ђ, г, украшена дијакритичним цртицама. Ето вам, брижни г. Ромчевићу, чак 100 одсто фонетска српска латиница, састављена уз помоћ Латина, Чеха, Пољака и Србина, а да о Хрватској и Хрватима нема ни помена. Она је у складу са 2. ставом Члана 10 Устава и административно проходна и прихваћена у целој Европи и осталом свету, баш као шпанска, француска, немачка, чешка, мађарска и било која друга латиница и уз то у односу на све њих фонетски и ортографски супериорна.

Ратибор Радуловић,
Београд

10 Субота 8. септембар 2007.
medjunama@politika.co.yu

Воден(и) или водни саобраћај

СЛОВО О ЈЕЗИКУ

Елон Фелксје

Лекторка Биљана Горлић из Београда нам предлаже да разрешимо следећу дилему: „Реч је о одређеном виду придела *водени* (*воден*) и облику *водни*. Да ли назив категорије на Саобраћајном факултету у Београду треба да гласи Одсек за *водни* и/или за *водени* саобраћај? Иако оба облика имају исту функцију, који се односи на воду”, више се користи облик *водени* (жиг. пут, спорт, водени кос, водени басен, водени цвет) док за *водни* у Речнику пише: „одређеног облика вода, *водни* саобраћај”. Иако је питање је старега облика или је, можда, у вези са хришћанском варијантом српскохрватског језика? Питање је

»Молитикас, 8. септембар 2007. г. ОЈ

занимљиво, јер заправо логично не само поменути већ и друге сличне придеве. Наиме, у оваквим случајевима не ради се само о употреби одређеног и неопређеног придевоског вида, већ, пре свега, о семантичкој и функционалној дистинкцији која се овим облицима исказује.

О томе можемо рећи следеће:

1. Облик *водни*: Стандардна лексикографска дефиниција обично схематски гласи: „који се односи на...”, чиме се заправо ишта не казује о особини. Придев, међутим, треба да обавести управо о особини којом се њиме детерминисана именована одликује. У таквој, општној формули, *воден* референтно је о основним својствима којима се и именована *вода* одликује, дакле својства која су у „генетској” семантичкој вези са водом, као: *који је као вода, свира се као вода, који свирају (клубу) воде, настао од водене, разводнен* и сл. (нпр. *водена лара, водене капи, воден саобраћај, водена сува, воден расивој* и сл.).

2. Облик *водени*: Осни што може указивати на „одређеност” јединке, облик тзв. одређеног придевоског вида често бива семантички обогаћен и, као такав, употребљен не само као обележје основ-

не особине појма, већ, латентно, и низ посебних, других особина којима се дата именована одликује; заправо, указује на сплет особина или посебност квалитета у односу на основно значењско обележје придева, као: *крви лук* (на супрот *крв. лук*), *кисели купус* (на супрот *кисело купус*), при чему основна особина чак може бити и неутрална (*крви лук* не значи *лук - крви боје*). На тај начин се обликом придева одређеног вида детерминисане лука особина већ - *шмариолика, мамеклашурна вредности*, дакле служи као терминолошка одређеност, као знак *ерсије* или *шани* именовне о којој је реч. С обзиром на то, дакле, да одређени вид имплицира и низ других особина које одликују *ерсију*, придев *водени* може се семантички односити на она својства које проистичу из везе са водом: „који служи за воду, који се обавља на (у) води, који живи на (у) води, који чини вода” и др. Отуда често употребу одређеног вида придева за терминолошке и сличне сврхе, као у: *водени јиди, водени шав, водени саобраћај, водени цвет, водени коњ* и сл.

3. Облик *водни* пак, за разлику од претходних облика, има двојку семантичку вредност: с једне стране је у вези са војним појмом „вод” (водни оф-

шир), а с друге, у вези с *водом*, и значи исто што и *воден* (*водна лара, водне лисице, водни шемосов*), мада нема у тој функцији већу распрострањеност. Устајен је махом у спојевима као: *водни (+ водру) - ја, заједнице*), али се јавља и у споразичним спојевима: *водни (+ ружич, шахови, ресурси, буџети, објекти, политичари, Дунав и др.)*. Очигто, употребљавана се онда када се жели диференцирати значење „који је од воде” (*водне капи*) од значења „који је у вези с водом” (*водна заједница, а не - водена заједница*), што је унеколико претмагично, а и семантички доста добро решење.

Међутим, језичка грађа указује на то да употреба ових облика придева није увек системски дистрибуирана. Отуда и питање - да ли у имену поменутог одсека на Саобраћајном факултету треба употребити *водни* или *водени* (саобраћај). Иако оба придева имају језичку логику, могло би се рећи да би у спрези са именовним *саобраћај* ипак био прикладнији облик *водни*.

Истини за вољу, међутим, рески бисмо да би, у оваквим случајевима, боље било употребити опшћу конструкцију или падежу синтагме, родно - *ни водни, дакле: Одсек за саобраћај на водни, а не - Одсек за водни* (или *водени*) саобраћај.

ПОЛИТИКА

Београд, уторак 11. септембар 2007.
Број 33708 година CIV

Основана 1904. године
Оснивач Владислав Рибњикар

Својатање писаца

У Народној библиотеци БиХ у Сарајеву у току је прекаталогизација у којој се дела српских и хрватских писаца подводе под босанску књижевност писану босанским језиком

Од нашег сјајног дописника

Бањалука, 10. септембра — У Кооперативном онлајн библиографском систему и сервису Народне и универзитетске библиотеке Босне и Херцеговине у Сарајеву сва дела српских и хрватских аутора који живе и раде — или су живели и радили у БиХ, каталогизују се као књиге босанскохерцеговачке књижевности написане на босанском језику.

— Одреднице босанскохерцеговачке књижевности и босански језик не уписују се само у картице нових књига, него се и старе картице преправљају. Тако су, поред осталих, чак 54 књиге Иве Андрића који је писао еквинтом, прекаталогиза-

цијом подведене под босански језик. Истоветну судбину доживели су Петар Кочић и други српски, али и хрватски писци који спадају у класике — изјавио је за „Политику“ Ранко Рисојевић, књижевник и директор Народне и универзитетске библиотеке Републике Српске.

Наш саговорник у свему овоме види и политичку позадину, тесно повезану са настојањем сарајевске Народне и универзитетске библиотеке да добије статус установе од националног значаја.

— Оваквим поступцима ова установа покушава да постави носилац политике изградње босанске нације и босанског језика. Због тога би српски и хрватски представници у заједничким органима БиХ морали да се успротиве покушајима да Народна и универзитетска библиотека БиХ добије статус установе од националног значаја — каже Рисојевић, и додаје да га чуди што се о овом питању није изјаснила Народна библиотека Србије.

Здравко Кордић, донедавно председник Друштва хрватских писаца Херцег Босне из Мостара, за „Политику“ је рекао да је затечен поступком Народне и универзитетске библиотеке БиХ.

страна 16

Иво Андрић

Вук Стефановић Караџић

Са прве стране – Кордић, који је аутор 19 књига, обрађивао: „Да, као и остали хрватски писци, знам којим језиком пишем, којој књижевности припадам и у којој земљи живим. У БиХ постоје три језика и три књижевности. Уосталом, Југославија је трчала веценијама, та у њој није настао југословенски језик. Ни у БиХ веће настати босански језик. Можемо, дакле, говорити о хрватском, српском и такозваном бошњачком, а никакмо о босанском језику. По мом суду, ово што ради Народна и универзитетска библиотека БиХ резултат је политичког диктата бошњачке политичке елите.”

Професор др Милош Ковачевић, један од водећих српских лингвиста, за внах лист је казао да поступак Народне и универзитетске библиотеке БиХ „за филологе и није изненађујуће, јер се потпуно уклапа у настојања муслимана да од БиХ створе унитарну државу, с једним народом и једним језиком”.

– Још отада су изабрали земалско име за језик, тј. име босански језик, било је јасно да ће муслимански припомаћи и ивично изабраног назива језика и имена БиХ-шанима, покушати да се обичине да тим

Непримерени поступак

У електронском издању бањалучких „Независних новина” www.nezavisne.com објављен је 9. септембра текст „Дела српских и хрватских писаца заведена под босански језик” који потписују Андреа Басара и Мирсада Линго. Текст преноси изненађење књижевника и библиотекара из Републике Српске због одлуке НУБ БиХ да каталогизише српске и хрватске писце као босанске. Они сматрају да „српски и хрватски писци имају свој матерњи језик којим пишу и да је овакав поступак непримерен за заједнички интернетски каталог НУБ БиХ и НУБ РС”, пише у објављеном чланку. Ранко Рисијевић, чије су књиге такође заведене под босански језик, тврди да чином прекааталогисања књижевних дела библиотека у Сарајеву постаје „носилац једне идеје и једне политике и то је политика босанске нације и босанског језика”. Слично мишљење исказао је и Енвер Казаз, професор на Одсеку за књижевност и језик Филозофског факултета у Сарајеву. Реагујући на оптужбу да се лингвисти нису одредили о називу језика којим пишу и говоре народи у БиХ, Казаз је рекао да су то „полуписмене и неутемељене изјаве бошњачких националиста”. Ипак, писац Горан Самарџић који живи у Сарајеву, а рођен је у Београду, своју књижевност сматра босанском, преносе „Независне” у овом чланку. – Моја књижевност је босанска, јер све оно што сам у Београду доживљавао крчкало се и настајало овде у Сарајеву.

Б. С.

језиком обједине све житеље БиХ, ииграјући истовремено постојање Срба и Хрвата у њој. А пут према томе води преко заједничке БиХ књижевности, тј.

ииграња српске књижевности у БиХ. Јер, ако све српске писце подведемо под босански језик, већ су на путу да створите не регионалну БиХ књижевност,

Петар Кочић

Алекса Шантић

Јован Дучић

Својатање писаца

Чије власништво је језик?

Ранко Рисојевић, директор Народне и Универзитетске библиотеке Републике Српске, у разговору за „Политику“ говори о разнолима својствима језика.

— Ми смо чланови COBISS платформе већ две године и зато тек сада реагујем, иако проблем око језика траје годинама. Надао сам се да ће Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске преузети на себе одбрану српског језика и књижевности усвојањем одговарајућих правила. Те институције, уз Српску академију наука и уметности и Институт за српски језик, имају мисију да чувају властиту књижевност — рекао је Рисојевић.

— Он објављује да је правило COBISS платформе да се књига једном обради у одређеној библиотеци, а остале чланице претржују ту каталогизацију. Међутим, наш саговорник узима за пример „Израдне стране“ Петра Кочића и

него националну БиХ књижевност. А заједнички језик свих БиХ и заједнички језиком обједињена књижевност, најбољи су начин да се у БиХ створи „једна нација“, што је као циљ недавно објавио и немачки амбасадор у Сарајеву Михаел Шмунк — упозорава наш сабеседник.

— Због свега наведеног неопходно је не само реаговати на оштре појаве, него научно ставити под дежети муслимане да „босански језик“ лингвистички посматрано не постоји, да посебно не постоји у извесној књижевности, а да не постоји ни БиХ једнонационална књижевност. Фалсификовањем научних филолошких чињеница не могу се спроводити политички планови, како би — нестрпљиви — већ сад да све што је српско у БиХ подведу под „босанско“, и самим тим укину српски језик, српску књижевност и српску културу. Јер, ако се БиХ књижевно и језички мора окарактерисати, она је првенствено српска. Зар то најбоље не потврђују имена Петра Кочића, Ива Андрића, Меше Селимовића, Бранка Попића, Светозара Ђорђевића, Јована Дучића, Алекса Шантића и толиких других великих српских писаца

српскохрватском језику („Школска књига“, Загреб, 1970) које су сада у Сарајеву „преката лођисале на босански језик, а Кочић је босански писац“.

— Питање обрађивања српских писаца је кључно због српске језичке политике. Библиотека у Сарајеву (Народна и универзитетска) хоће да се легитимише у свету као библиотека националне књижевности. А у COBISS је каталогизовала 54 дела Ива Андрића, већи део стваралаштва Петра Кочића и Бранка Попића под босански језик. Чак је и Вук Ст. Караџић „написао“ два дела на босанском језику!

Наш саговорник каже: „Воли се унитаристичка политика према којој сви који пишу у БиХ раде то на босанском језику. Неки писци, можда, немају ништа против да буду босански писци и пишу на босанском језику, али то је њихова одлука“.

Б. С.

Без српског језика

На Интернет адреси www.cobiss.net пише да је „систем COBISS заснован на онлајн комуникацији између локалних рачунарских система (сервери), који су по правилу лоцирани у већим библиотекама, и централног рачунарског система у институцији која обавља функцију библиотечно-информацијског сервиса. Све комуникације одвијају се преко Интернета“. Чланице COBISS су Србија, Словенија, Македонија, Босна и Херцеговина и Црна Гора. Овај онлајн каталог могуће је претржити према језику, али само под којим је заведен у каталогу одређене библиотеке. А изгледа да ту почиње проблем. Јер, уласком на сајт Виртуелне библиотеке БиХ међу понуђеним језицима постоје српско-хрватски (ћирилица), српско-хрватски (латиница), хрватски, македонски, словеначки, али не и српски језик!

Б. С.

које би сад муслимани да књижевно и језички побосанче — истиче др Милош Клачевић.

Боро Марић

БУРА НЕГОДОВАЊА ОКО КАТЕГОРИЗАЦИЈЕ НАЦИОНАЛНЕ БИБЛИОТЕКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ ЋИРИЛИЦА ПОСТАЛА БОСАНСКА

Заведено да садашњи писци из Републике Српске пишу на "босанском"

НАЦИОНАЛНА и универзитетска библиотека БиХ на Кооперативном општаји библиографском систему и сервису (КОБИС) категорисала је дела српских и хрватских књижевника, који живе и раде у БиХ, као књиге написане на "босанском" језику. Овакв потез НУБ БиХ изазвао је лавину негодовања и оспоравања књижевника из РС, који одбијају и помисао да дела која су створили буду сврстана у такозвану босанску књижевност и сведена под "босански" језик.

Ранко Рисојевић, директор Народне и универзитетске библиотеке РС, такав потез НУБ БиХ назвао је нечувеним и испримереним:

- Нечувано је да људи у НУБ БиХ, у последњих година дана, српским и хрватским књижевницима у картице стављају да пишу босанским језиком. И, не само то, већ су почели старе картице да исправљају, па и Петра Кочића и Бранка Ћопића подводе под писце који пишу такозваном босанским језиком.

Готово сва пера из Српске последњих дана дижу свој

глас против ове, како кажу, перфидне игре НУБ БиХ. Према мишљењу књижевника из РС, НУБ БиХ постаје носилац једне идеје и једне политике, а то је политика босанске нације и босанског језика.

Зоран Костић, председник Удружења књижевника РС,

нам хонораре издани - поручује Костић.

У НУБ БиХ протеклих дана није било компетентног саговорника на тему категоризације на КОБИС-у, Директор Библиотеке Исмет Овчина је на годишњем одмору, али је уз његову сагласност издато, прилично кон-

ипак постоји и ради неке значајне ствари, треба је зауставити. Циљ је јасан - не дозволити ником у БиХ да сам одлучује којим ће језиком причати у својој кући, своје значају, својој држави. Поготово не ако тај језик петује хиљаду година, на њему прича, а и пише, и то добро, штампана, а по књижи се чак и препознаје барем пола миленија.

Ни речи објашњења како су и зашто, онда, они одлучили да српским књижевницима одреде језик којим пишу и то у њиховој кући, значају и држави. Осим тога, само неумшто образложење да су сви књижевници, категорисани на КОБИС-у, "писци из БиХ". Радници НУБ БиХ у систему КОБИС навели су да су и ћириличне књиге писане, у ствари, на такозваном босанском језику. Књижевници из РС подигли су глас против паушалних, али и веома опасних сартавања НУБ. Устав БиХ не познаје категорију "босанског", већ само "језике којим говоре Срби, Хрвати и Бошњаци, који су равноправни".

Д. Р. ШАРЕНАЦ

КОЧИЋ И ЋОПИЋ

ДЕЛА Петра Кочића и Бранка Ћопића НУБ БиХ је у КОБИС увела као дела писана "босанским" језиком. Интересантно је да су дела ових великана писане речи на КОБИС први пут заведена још 1988. године, са одређеном да су писана на српско-хрватском језику. Подаци у рубрици "језик" код Кочића и Ћопића исправљени су 2004. и 2007. године и од тада крај њиховог имена пише "босански".

позвао је све српске писце да испоље своје неслагање са покушајем да појединци од њих направе оно што нису.

- Одбијамо да наша дела припадну књижевности БиХ, одбијамо да наше књиге буду штампане икако сем ћирилицом, одбијамо да учествујемо на књижевним манифестацијама које су део књижевног миљеа БиХ, без обзира какве

фузно и неумшто, саопштење. У подужој изјави за јавност, која је потписана само са НУБ БиХ, неслагања српских књижевника окарактерисана су као покушај гашења рада НУБ БиХ!?

- Било је то, ипак, само питање времена - наводи се у саопштењу НУБ БиХ. НУБ БиХ, по неким, није требало ни да преживи, а сада, када

Уторак 18. септембар 2007.
kultura@politika.co.yu 17

**Сретен Угричић,
управник Народне
библиотеке Србије:
Решење језичких
неспоразума унутар
узајамних каталога
бивших република**

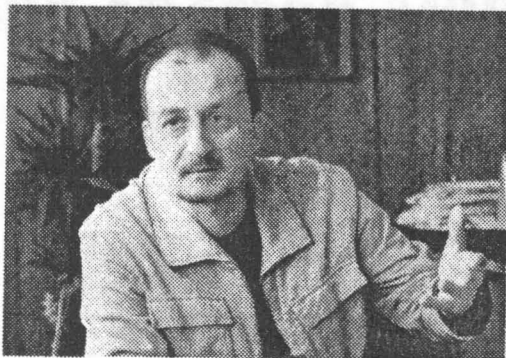
Прекаталогизација дела српских писца као што су Иво Андрић, Меша Селимовић или Петар Коцић у дела босанских писаца која су написана босанским језиком, о чему се ових дана писало, било је повод за разговарамо са управником Народне библиотеке Србије Срдетеном Угричићем који нам је, као што је и обећао, одговорио одмах по доласку у Београд.

Коментаришући догађаје у Националној и Универзитетској библиотеци БиХ и разговарајући са управником НУБ РС Равка Ришојевића, Срдетен Угричић је јасно изјавио тоновима дебате о језику. По његовом мишљењу, приметно је да су сви „историјски и културолошки или навијни или свесно политички манипулативни“.

– Питање је много шире од три писца. Када је реч о компјутерском програму за узајамну каталогизацију COBISS, то је јединствени систем, настао и функционисао још пре распада Југославије. Приметно је се у шест земаља аутономно, укључујући и Бугарску, а уостало и Албанију. У почетку, у његовом развоју су учествовали сви од Трилгана до Београда, сем Хрвата, а стручњаци из Србије јасно су запажен допринос. О језику се морало водити рачуна, али у складу са ситуацијом каква је тада постојала, дакле са српскохрватском нормом. После промене историјске ситуације, на основу светског ISO стандарта недавно су донети нови кодови за нове језике. Сада су важећи кодови за српски језик ssc, за хрватски језик hsc и за босански језик bos. То су нови кодови и њихова конверзија у нашим базама је вероватно повод за целу дебату – каже Срдетен Угричић.

Сликowitz објашњавајући постојећу ситуацију управник наше националне библиотеке наглашава да прекаталогизација које се одвија у сарајевској библиотеци „нема никакве везе са самим софтвером COBISS, у којем се публикације и писци обрађују и праве библиографски записи, јер у задату формалну матрицу по међународним библиотеч-

Идеално и(ли) реално

Сретен Угричић Фотодокументација „Политике“

Језик, манипулације и емоције

– Бржају се, и то чини ми се намерно, три различита аспекта језика: лингвистички, национални и институционални. То су три различита аспекта припадности: језику, нацији и књижевном канону. На пример, имате српског писца који живи у Сарајеву и који сматра да пише босанским језиком, а у Београду ће, или у Бањалуци, његова књига бити каталогизована као да је написана на српском. А на факултету у Тузли изучаваће га као босанског писца или можда као југословенског. Уместо да се о аспектима разговара разложно и прецизно, ти аспекти се бржају због политичке манипулације, и тако се подстиче нетрпељивост, параноја и тако даље. Колико сутра добићемо Црногорци и Српског Митрова Љубише као црногорски. То не може да се спречи, то право њима не можете одузети. Неко ће се са ове стране бунити, опет ће бити прегрејани емотивних реакција о сарајевским писцима, о ампутицији језика и слично, али од тог протеста ће бити мало ваде – каже Угричић.

ким стандардима сваки библиотекар самостално уноси елементе“.

– То вам је као када би вас неко оптужно да пишете своје чланке у Windows програму, када знате да су многи антисрпски текстови били написани у том програму за писање текстова. Осим тога, лично сам се, обилазећи библиотеке по свету, осведочио да у појединим библиотекама у Немачкој или Француској или Америци кључе са ових простора разврставају и каталогизују тако што се све књиге на Лирини подводе под српску књижевност, а све књиге на латиници под хрватску. Значи, половина продукције која је настала у Србији је у многим библиотекама у свету каталогизована и сортирана по полицама као да је хрватска. И тако унесе у своје софтвере за каталогизацију, који нису словеначки,

него израелски Алеф, или амерички Хорајзон, или холандски Пика итд.

Срдетен Угричић поставља и питање „да ли колеге у Бањалуци обрађују неке босанске или хрватске ауторе као српске или су они сасвим праворавни и доцели и врло прецизно воде рачуна да случајно неки аутор не буде каталогизован као српски“.

Подељујући на то да су се неки наши писци за живота изјаснили као српски (Меша Селимовић) питамо нашег саговорника какву улогу игра поштовање воље тих писаца.

– Писац има право да се изјасни о томе, али и право да се не изјасни, а како ће га после интервјуа третирати, то је право других. Имате ауторе који желе да буду у што више књижевних корпуса и каталога, а не само у једном. Као што имате друге, који би волели да припадају са-

мо једном корпусу – објашњава Угричић.

Када је реч о могућем решењу језичких дилема наш саговорник види излаз у скорој будућности.

– Пре пар година предлажио сам директорима националних библиотека у региону врло једноставан инструмент који би проблем био решен бар за све савремене писце, помоћу ЦИП-а. Националне библиотеке израђују ЦИП (Catalogisation in Publication), запис уз сваку публикацију пре објављивања и овај запис се израђује по одређеном правилинику који је стандардизован. Предлажио сам да се правилник допуни још једном ставком која обавезује носиоца ауторског права, аутора или издавача, да се изјасни о језику којим је дело написано. Тако не би библиотекарни билд те који одлучују о језику него га само евидентирају заједно са осталим елементима из публикације. Дакле, пре него што књига буде објављена, аутор, издавач или носилац ауторског права треба да се реално осмислено изјасни о језику. Ово би решило све случајеве савремених аутора од сада па надаље и било би неспорно, па чак и за онај део мртвих аутора за које се зна ко је носилац ауторског права.

Што се тиче писца који нису врше међу живима, за Срдетена Угричића постоје реалистичка и идеалистичка опција решења.

– Идеалистичка опција би била да покушамо да се договоримо и да консензусом дефинишемо стручне критеријуме и листе писаца иза којих ћемо ставити и доследно их применити. Међутим, као што знате, ми ми смо у Србији немамо унутрашњи консензус о овим питањима, о фиркацији и латиници на пример, а камоли да се о томе договоримо са Хрватима, Босанцима и Црногорцима. Реалистички предлог гласи да остане на томе да сваки учесник своје надлежности кодирати језик и писце како сматра да је испорачи и ту ће долати, у неким случајевима, до прекаталогизација. То неће бити ништа ново, има таквих примера у свету још. То неће бити ништа ново, али наглашавамо да то није субјективно мишљење од кога зависи опстанак или неки српски босанске или хрватске или црногорске нације и културе. Уз то, погледамо на адекватну чиницу да бар половина ауторских дела у библиотекама нису није књиге, а чему колико видим нико не води рачуна, што је само симбол да је питање исполитизовано. Да поновим, питање је очигледно много шире од три писца и уједно мање компликовано него што се представља.

Билана Стојаковић

NEZAVISNI DNEVNIK

Vijesti

NEMA RJEŠENJA ZA JEZIK ALI NEĆE SAMO CRNOGORSKI

Funkcioner Srpske liste Zoran Žitić kazao je juče da niko iz opozicije neće podržati rješenje iz predloga Ustava da se službeni jezik u Crnoj Gori nazove crnogorski.

Na pitanje znači li to da u opoziciji nema dogovora i jedinstvenog stava povodom tog pitanja, on je odgovorio:

"Imamo, to je dovoljno za zajedničko rješenje i to je n-

aše zajedničko rješenje, a svaka od stranaka naravno ima nekakvu svoju formulaciju toga".

U platformi se navodi da je za opoziciju neprihvatljivo rješenje iz Predloga ustava, po kome je u Crnoj Gori u službenoj upotrebi crnogorski jezik.

Sagovornik "Vijesti" iz PzP nedavno je kazao je da u SNP-u, Bošnjačkoj stranci i

Albanskoj alternativi postoji spremnost da prihvate njihov predlog da se ustavom definiše da je službeni jezik jedinstveni, ljekovskog izgovora, koji neko naziva crnogorskim, neko srpskim a neko bošnjačkim, što izvor "Vijesti" iz SNP-a nije negirao.

"Možda je i za DSS prihvatljiv ovaj predlog, dok je NS još rezervisana prema tome", dodao je tada izvor iz PzP-a.

2 utorak, 18. septembar 2007.
Vijesti

FRENDS? PREVEDI!

Godina ruskog jezika

Zabrinute narastajućim uticajem engleskog jezika, ruske vlasti proglasile su 2007. godinu godinom ruskog jezika. Ruski lingvisti tvrde, međutim, da nema mesta strahu od engleskog jezika.

- Kod mladih svuda u svetu postoji moderan stil komunikacije - izjavio je Jurij Prohorov, rektor Državnog instituta za ruski jezik "Aleksandar Puškin", dodajući da "čistotu ruskog jezika ugrožava nepravilna upotreba ruskih reči, a ne pojava inostranih".

U govoru ruskih tinejdžera prevladava "rungliš", žargon pun anglicizama, koji užasava pripadnike starije generacije

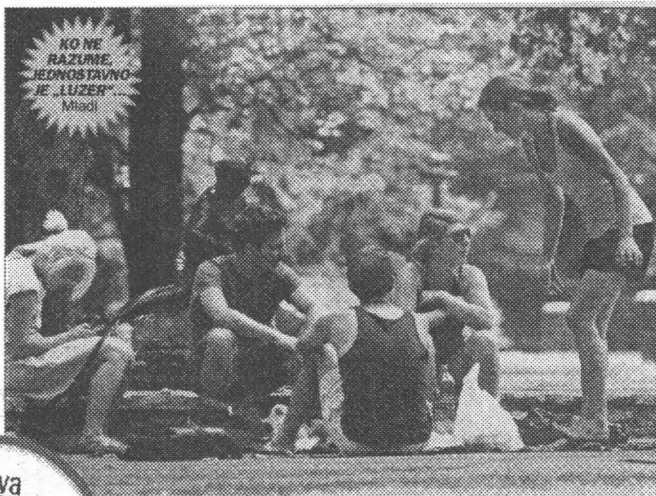
Ruski kosmonauti su prvi put 2000. godine uveli termin "rungliš", a tom rečju su označili jezik kojim su komunicirali sa svojim američkim kolegama na Međunarodnoj kosmičkoj stanici. Iako većina intelektualaca negoduje zbog ataka sa Zapada na čistotu ruskog jezika, tinejdžeri svojim "frendesama" odnosno prijateljicama šalju pozive na "drink" u "pub" pomoću SMS poruka ili interneta. A, onaj ko ne razume o čemu je reč, on je jednostavno "fuzer", zaključuju mladi.

Posle raspada SSSR, anglicizmi su brzo počeli da ulaze u ruski jezik, najpre kao nedostatak drugog jezičkog sredstva za označavanje tehničkih noviteta tržišta, a potom i pod uticajem putovanja u inostranstvo i stranih televizija.

- Mnogo stranih reči je ušlo preko interneta, u žargon se seli u reklame i štampu - rekao je Vladimir Dolgov, koji vodi ruski ogranak pretraživača Gugl, dodajući da je "taj proces veoma teško zaustaviti".

Prema rečima profesora psihologije s Univerziteta u Torinu Danija Galinija, rečnice kojima se služe mladi širom sveta kratke su i pune grubosti, a u novije vreme bogate anglicizmima zbog novih sredstava komunikacije. On je pojasnio da se žargon mladih menja svakih pet godina.

- Kod mladih Italijana, čak više nego kod Britanaca, fraze su veoma osiromašene i svode se na imenicu i glagol - kaže italijanski stručnjak. Prema njegovim rečima, SMS poruke i mobilni telefoni utiču na leksiku.

**Nova
sredstva
komunikacije
osiromašuju
jezik**

On ističe da se u govoru mladeži oseća tendencija širenja takozvanog telegrafskog stila, na šta utiču sredstva elektronske komunikacije.

- Što se dece pak tiče, televizija veoma često stimuliše razvoj reči. Ima dece koja su dobro naučila italijanski više zahvaljujući televiziji nego porodici. Deca imaju veliku

sposobnost podražavanja - ističe profesor Galini. Međutim, kako naglašava ovaj stručnjak, glavnu ulogu u formiranju reči kod deteta igraju roditelji. Oni su dužni da razgovaraju s decom, da odgovoravaju na njihova pitanja, da im čitaju knjige, da obogaćuju njihovu leksiku, da ih uče da pravilno i jasno izgovaraju reči... Na taj način se stvara jezički temelj, na koji se kasnije malo šta drugo može trajno naleptiti.

(TANJU)

Реч по реч, оштар меч

Зашто је онај одбрусно, да му се није омакло, због чега је други оћутао, није ли цензурисан... – учестало се питају Американци

Од нашег сјајног дописника
Момчила Панићелић

Вашингтон, септембра - Шест мушка лик плочником Вашингтона и одесно оштити са околином: „Бип, бип, бип“... Пролетници слуте да му је пешачки саобраћај спор, па да њиховира нервозног возача који труљењем жели да рашчиштити пут. Али, он није тај случај. Јесте да уображава, али нешто сасвим друго.

У дубоки је и неподобни мислима, па кад год у себи нешто „излине“, он изустити „бип“ – замислимајући да наступи на телевизији која практикује да таквим писком „дрекције“ реч која се не уклапа у „коректно опхођење“. По уображавању „биповања“ рекао би се да не може да се досетити израза прикладног за широкую јавну употребу.

За такво умјаживање у улогу цензурисаног говорника можда га је инспирисала недавна епизода са додела награда Еми за врхунска телевизијска остварења. Гласовима пред малим екранима био је ускраћен део пригодног говора слављенице Сали Финд. Примљивајући признање, поручила је, отприлике, да „кад би мајка пладале светом, ратни не би, до ђавола, били на првом месту“, али је оно „до ђавола“ у преводу прекривено „бипом“, као „непристојан“ израз. Телевизијски Фокс је после објаснио да „љубим стигарима“, а Сали Финд је знавала што није рекла више речи које би биле „биповане“...

Назив „корективности“

Зашто је онај одбрусно, да му се није омакло, због чега је други оћутао, није ли цензурисан... – учестало се питају Американци. На ирљачком ратништву им иде лише, еквивалент прети репескија, социјалне разлике се продубљују, уплићали су фондови за здравство и просвету, скандали навиру, па је мислима теже него обично да изражавања зардуже у оквирима „корективности“. Реч по реч и настане жестоко меч, који повремено раздире цела национално биће.

Можна алиберали, и интернетска мрежа „Мув он“ настојала је да „корективност“, у предиспозитиву стратедије аме-

ричког команданта у Ираку, очува у виду питања: „Генерал Петреус или генерал који ишчије нас“. Рећи тако нешто је „гадно“ – узвратио је шеф Веле куће Цери Буш, пребацивши им да „нападају армију САД“. Гадно је, заправо, стање на фронту и гадно нам се тако пише – поручује већина анкетираних.

Натали Мур живи од писања али јој је писане прасило. Чикашка новинарка се у „Вашингтон посту“ исповедила да је препатила због момка скрибманана.

Улогичног се заљубила, а кад их је географија раздвајала, није могла да задовољи жељу да га чуја. На телефонске позиве се није одазивао.

Преферирао је ес-ем-ес поруке. На мобилни јој је редовно укуцавао љубавне изјаве, најчешће: „Волим те“, а да тако нешто лично није изговорио.

Ишчежвање живне речи међу њима до-

калifornијског града Сан Дијега, управе је јавно признао да је примектно баци став – којим је освајан гласове – о дометима брака.

Био је противник склапања бракова хомосексуалаца, али је сада потписао напред резолуције да се они јакнило. Државним гласови, с куком задржавајући сузе, на конференцији за новинаре је казано да је до таквог обрта дошло – због потреба његове породице. Прихватио је, каже, чименицу да му је кверка Лиана лељбица и више нема срца за њу, а онда и другима што је она, забрањује је ступање у једнополони брак.

Специјални „читачи“

„Пустимо нека очи говоре.“ Та љубавна пошташаница је имала примену међу безбедљацима, као што је Елгар Медина, на аеродрому Орландо, на Флориди. Члан је групе спецјалиста који не ступају у разговор с клијентима него им „читају мисли“. Посао им је, заправо, да матре на путнике и по њиховом понашању открену – оно што им нијеменирија техникологија не успева – сумњати људи.

Осматрају их пажљиво, неprimектно, региструјући сваки необичан покрет, пренојавање, извештачене гримасе, узнемирениост па и поглед „који одаје да особа нешто скрива“. Ове године је око 600 таквих посматрача у САД на додату проверу послано око 40.000 „сумњивих“ од којих је

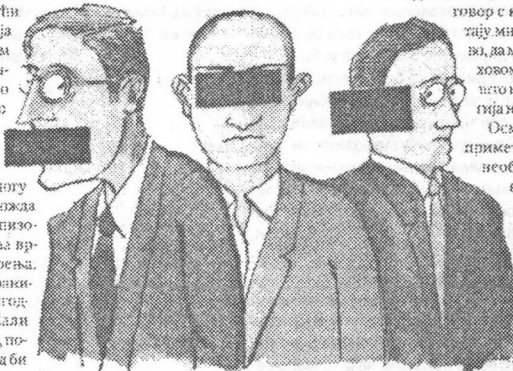
Новица Кошић укључено „готово 300“.

Активисти и поједини конгресмени изражавају бодан на такви надзирања могу да наруше грађански слобде у које спада и право на „љубичивост“ у пшаштву, обљичезу. Али, из Управе за безбедност транспорта тврде да њени посматрачи ојачавају фронти против тероризма, што је овде државни приоритет над приоритетима.

При том се испостави пошрилична брзина. Курс обуке траје четири дана, а после још три дана рада са инструктором посматрач ступа на смену.

Нарочито се брзо развија „микрофацијалима“ техника, то јест пронашање у значајне мимике. Осматрачи „морају да на лицу узхвате сумњивија титраја који траје само дељич секунда“, изјавио је престоичном дивизиону њихов тренер Дејвид Маџумого.

У трену открића, надзирачки валду у себи осете неки „кљак“. Ништо као оно „бип“ којим се комунизму „љубодобне речи“ у телевизијским емисијама.

Новица Кошић

живела је као „агресију пажљивости“ и као „парасоцијално понашање“. Сугерише да – мако је само по себи укљиване – читање не може да замени укљиване непосредног контакта, макар он био сведен и на задилску размену речи.

Али ни непосредно изговоре речи, важи уверљивости, насу више као што су бипи. Опала им је вредност, бар она која се мери издржљивошћу под зубом времена. „Зједно, док нас смрт не раздвоји“ – брачни је завет који се овде сада испуњава ређе него никад. Први пут у кинијој историји, бар после Другог светског рата, већина Американца, мушкараца и жена, који су у свемишадитим могли да прославе „дредрибу свајбу“, 25-годишњицу брака, неће то учинити; јер су се – разведи, махом зато што нису могли да кажу „зједнички јетк“.

Дата реч о „вечно; вежи“ непостојања је, каже, готово као изборно обећање политичара. Једин од њих, градоначелник

Посао за скупштинске одборе

После једномесечне паузе, посланици Народне скупштине почели су да одржавају седнице. У наредном периоду очекује их пуно посла, тако да ће се сви скупштински одбори чешће састајати, како би се позабавили значајним питањима из свог делокруга рада. „Политика“ је 14. септембра донела једну занимљиву информацију. Извесни посланик је затражио што хитније заказивање скупштинског Одбора за провету. Разлог за то су уџбеници за основну школу. Радна свеска, која иде уз историјску читанку, садржи укштеницу која крши чак три постојећа прописа. Један од описа за решавање те укштенице гласи „омамљен од алкохолног пића или других опојних средстава“. Због тога се тражи оставка директора Завода за уџбенике. Као дугогодишњи љубитељ енигматике, бавим се једним необичним хобијем. Скупљам све текстове, који су у вези с одређеним енигматским куриозитетом. Овако нешто слично још нисам пронашао. Поздано знам да се у сваком уџбенику хемије за основну школу изучавају неке особине етанола. Тамо се каже да се етанол, тј. етилалкохол налази у свим алкохолним пићима, само у различитим количинама. Он изазива весело расположење, смањује моћ расуђивања, појачава агресивност и ствара навику. Ништа ново није речено овим исказом, па је помало зачуђујуће због чега је тај опис толико споран. Младом човеку треба причати о штетности алкохола, који је велико друштвено зло. Актуелна истраживања показују

колико је алкохол све присутнији код ове популације. Да ли зато треба што ригорозније санкционисати поменути укштеницу, тиме што је констатовала оно што је резултат дејства опојног средства?

Могуће је да поменути посланик често решава укштенице, али није приметио како се у њима грубо нарушава хемијска номенклатура. Цео свет је прихватио усаглашене ознаке за хемијске елементе, које се пишу латиницом. Међутим, многе новине и часописи, штампани ћирилицом, упорно форсирају описивање хемијских ознака у том писму. Мада сам ја велики поборник „најсавршенијег светског писма“ не могу да се сложим са овом чињеницом. Хемијски знак за угљеник никако не може да се пише Ц, а за водоник Х.

Мирослав Живковић,
Јагодине

„Политика“, МЗУ Немања 16, 26.9.2007,
с. 10.

ЗА „ПОЛИТИКУ“ ПИШЕ
МАРКО ВИДОЈКОВИЋ

Ћирилица

Боли нас уво, волимо и ћирилицу и латиницу, можемо да замислимо да нам је ћирилица рецимо син, а латиница рецимо ћерка

Почео сам да потписујем књиге на ћирилици! Отприлике сваку другу. И то углавном онима којима се ћирилица згадила. „Еј, био си супер у Пешчанику!“ „Је л’? Ево, стиже један аутограм на ћирилици!“ Нисмо смели да дозволимо да нам отму цело писмо. То је доказ да на „нашој“ страни има подједнако великих идиота као и на „супротној“. Дозволили смо да паднемо на шибидарску фору. Довољна је била шаљива искомплексираних издавача неонацистичке омладине, што уз помоћ шаблон-папира и ауто-лака прете по тротоарима свим пешацима који не пишу ћирилицом. Наша реакција на овакве глупости оставила нас је без тридесет фантастичних слова. Е, отимај ћирилицу назад! Веровали или не, на ћирилици може да се напише и „Младића у Хар“! и „Пахомија у затвор“! Какве везе ћирилица има с њима? Откад је ћирилица заштитник ратних злочинаца? Откад је латиница заштитник демократије? Наравно да је свађање око писма врхунац идиотизма. Ах, колико је само идиотизма који управљају нашим животима! Свађање око тога ко је које вере? Врхунац идиотизма. Ко је за кога гласао? Врхунац идиотизма. Ко навија за Звезду, а ко за Партизан? Романтично, али ипак врхунац идиотизма. Да ли то значи да смо идиоти? До јуче си писао и ћирилицом и латиницом и

данас ти нека будалетина каже да ниси Србин ако не пишеш ћирилицом и ти од сутра из ината пишеш да пишеш само латиницом? Да, идиоти смо.

Е, пошто смо открили топлу воду, да видимо и да ли има каменца у бојлеру. Прво што се намеће је теорија завере (Срби смо, мора се). Док се један део дебила одлучава од писања слова Ш са цртом испод, а други део оштри каме да би казнио сваког ко пише слово Ш са квадрицом изнад, шта се дешава иза свих тих лебидних леђа? Највероватније крађа пара, као и у свим осталим случајевима наметнутих идиотских подела. Али, ни теорија завере не би била могућа да грађани Србије просто не обожавају да их неко наложи на неку глупост, само да се не би бавили животом. Грађани Србије просто обожавају да заузму став, ма колико глупав био. Толико волимо да нам неко бацни коску, да нећемо ни приметити да су нам ставили поводац док смо је глодали.

Наравно, наша држава није оперисана ни од моруна међу политичарима (штавише), који су питање ћирилице и латинице упропастили на најнижем нивоу. Наиме, „најодговорнији“ међу нама осетили су да је прави тренутак за коначни обрачун са одвратним, дегенеричким накривљеним, убилачким усташким словима. И латиница је избачена из устава. У Србији је данас званично писмо ћирилица, чиме смо коначно формално успели да одстранимо писмо-уљеза, из наших живота. Још само да избацимо латиницу и са компјутерских тастатура, са интернета, из видео игара, са телетекста на телевизорима, и још седамдесетак хиљада других места и на коњу смо!

Примењена ћирилица може се видети на таблама у центру Београда, на којима путник намерник може да види своју позицију у односу на главне београдске атракције. На овим мапама сва имена улица и називи објеката су на ћирилици, што ће рећи да служе странцима са одличним познавањем српског језика и ћирилице, ђацима из провинције које су довели на сајам књига, као и народним поштанцима, који имају проблем да пронађу народну скупштину и наплате милионске дневнице.

Наравно да је у случају „Ћирилица – званично писмо“ поново реч о неунештвеној способности наших политичара за шлехтањем свима који се мало јаче деру и не треба то схватати трагично. Боји нас уво, волимо и ћирилицу и латиницу, можемо да замислимо да нам је ћирилица рецимо син, а латиница рецимо ћерка, или да нам је ћирилица рецимо брат, а латиница рецимо сестра, или да нам је ћирилица рецимо отац, а латиница рецимо мајка. У сваком случају, нема ниједног ваљаног разлога зашто не бисмо обилато користили обе. Само не у истој речи.

Језички преврат по хрватском рецепту

Језик поделлио Црну Гору

На последњем попису се 63,71 одсто грађана Црне Горе изјаснило се да говори српски. Само 15,07 одсто популације прихватило је новогвор Јеврема Брковића и Мила Ђукановића, који је у Закону о школству дефинисан као „матерњи“

Уколико српски језик у Црној Гори не буде једини службени, онда ће комплетан Устав бити обесмишљен и имаће за сврху порав чањеница, сматрају у Српској народној странци.

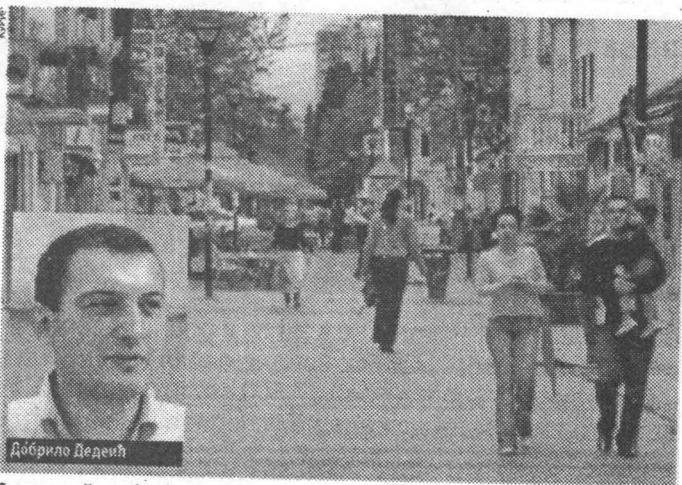
Добрило Дедеић, портпарол Српске народне странке, изјавио је за Сину да се по питању језика, које је заправо решено на попису вољом 63,71 одсто грађана, не могу правити компромиси.

Дедеић је истакао да је било каква врста компромиса са именом вишевековног српског језика у Црној Гори неприхватљива за Српску листу.

Супремација српског језика, и формално и суштински, верификована је на последњем попису становништва убедљивом двотрећинском већином. На последњем попису се 63,71 одсто грађана Црне Горе изјаснило да говори српским језиком, чиме је плебисцитарно потврђена актуелна одреба у Уставу Црне Горе да је у „у службеној употреби српски језик ијекавског изговора. Само 15,07 одсто популације, изузимајући ефекат притиска на муслимане, Бошњаке, Албанце и Хрвате да се изјасне да говоре црногорским језиком, изјаснило се за новогвор Јеврема Брковића и Мила Ђукановића, под претњом губитка посла ако кажу другачије. Црногорска власт је, после тога, најпре изабрала из Закона о школству одредбу о српском језику и дефинисала „матерњи језик“. Чињеница је да се, на том попису, 32 одсто популације изјаснило да припада Србима, тако да констатујем да је немогуће да је било ко од њих саопштио да говори неким другим језиком, лише српског - рекао је Дедеић у разговору за Сину.

ЋИРИЛИЦИ ПРЕТИ ЗАТИРАЊЕ

Иницијатива за нормирање црногорског језика у Уставу аналогна је хипотетичкој иницијативи Српске листе, СНП-а и Покрета за промене да им, као најјачим опозиционим групама, ДПС, који има парламентарну већину, уступи апсолутну власт! Или, да 45 одсто грађана Црне Горе који су на референдуму гласали за очување државног јединства са Србијом, затражи да баш толики проценат државних надлежности буде заједнички с другим чланцима бивше државне заједнице. Коначно, због чега би 45 одсто грађана Црне Горе који су на сумњив начин поражени на референдуму поштовали већину од 55 одсто, ако убедљива језичка мањина не поштује најубедљивију већину од 63,71 одсто оних који говоре српским језиком? И све то у времену када ћириличном писму у постреферендумској Црној Гори прети затирање - истакао је на крају Дедеић.

Подгорица: У службеној употреби је српски језик ијекавског изговора

Да је српски њихов матерњи језик навело је 31 одсто становништва који се истовремено нису изјаснили као Срби по националности. Према његовим речима, изузимајући Јеврема Брковића, Матиду црногорску, ДПС и СДП, заиста је тешко учинити неку непрофилсану јавност, која се није забринула за негирание пописних чињеница, па би највише прихватила било чији језички „преврат“ у Црној Гори.

Дедеић мисли да би било који опозиционар који прихвати некакви формулацију, или ко-

мпилацију црногорског језика, пре изношења тако осетљивог политичког става, требало да прикупи бирачко тело из септембра прошле године којим језиком говори.

Не може се „аргументација“ о „равноправности“ црногорског са српским језиком тумачи принципом притиска „политичке, стручне и лаичке јавности“, при чему је остало недефинисано које се друштвене структуре или појединци убрајају у сваку од ових категорија - навео је Дедеић.

» Звратко Гаваиловић

КЊИГА "МАЛА СРПСКА ГРАМАТИКА" РАДОЈА СИМИЋА И ЈЕЛЕНЕ ЈОВАНОВИЋ

Норме књижевног језика

Д. Митовић

МАЛА српска граматика" Радоја Симића и Јелене Јовановић, у издању "Јасена", посвећена је граматичким и језичко-културним питањима. Читанома се предочава како се на познавању граматичког ткива српског језика стиче знање о норми књижевног језика, о комуникацијским правилима и стилским и естетским вредностима нашег језика.

Настала на основу Симићеве

двотомне "Српске граматике", ова књига конципирана је, углавном, на основама класичних језичких теорија. Но, нису игнорисана ни архивске достигнућа савремене науке о језику.

По темама и по начину на којима се обрађује, граматика представља значајан допринос научној језичкој култури ове државе. "Мала српска граматика" неопознате је за употребу пра-

вописа онаквог каква се код нас негује, оцењују аутори. Овладавањем граматике и правописа, смањује се могућност ширења језичког обичајног узуса, односно да се из неких или незнања прекорачују границе језичке норме.

Аутори, који су такође тимски приређали "Синтаксу српских народних пословица", усмеравају читаоце на познавање и употребу правописне норме: на пра-

вено изговарање речи и скупована речи, те и на речничку интернају, као и на граматичке и лексичке норме, на правilan избор адекватне речи и израза у зависности од њихове употребе. Традиционални приступ језичкој материји у овој граматичкој осавременен је оним лингвистичким појмовима и терминима који су научно утврђени и који су постали општеприхваћени и вистине.

НОВОСТИ - ЈУНАК "КУЛТУРА"

Београд 1977

10.10.2007, 2

РАДОЈА СИМИЋА
ЈЕЛЕНЕ ЈОВАНОВИЋ

СРПСКА
ГРАМАТИКА

1977

ЖЕНСКЕ ТИТУЛЕ И ЗАНИМАЊА-ПОТРЕБА ИЛИ НАСЛЂЕ

ВОЗИ МИШКА!

Разобатно је говорити пеџарошкиња, а двосмислено рећи тренеркица - каже професор Урош Томић

Др Дана Диванковић
Називине, да ли је то ОТОРИНО-ЛАРИНОЛОГИЈА?

Ваши дугачка реч, али замислимо даму која тренира женски рагби тим и ја, коју се никад не зна да ли су је изградили „дисциплине“ у бексу у вратома рекло, или су само некарање одећу коју носе као тренирају. Јер, тренерка или тренеркица, свеједно, по разговорним уовђења женских занимања, може бити и женски тренер и спортска судија.

Или узмите боксеркицу. Можда створати непријатну недоумицу да ли су у питању жене које се баве боксом или - мушки деони жене. У сваком случају опасно је изјавити се реџина, јер уместо гађа можете до добити слободу под са јаким антићима!

Уопште: како означава жену која вози трактор - трактористкица, авионисткица, докторкица - лекаркица, доџица, војкица - војкица. Постојина је код нас писмо црвених великописменица и народни постојина. Али, једино је сигурно: ако

форме која само у тој станици може бити употребљена.

Обично се сматра да је насљедила језиком али што се противи постојећој језичкој пракси.

Тако је Александар Већћ, апсолутни ауторитет у језику, осетљивим тридесетих година прошлог века, замислио Момчићу Настасијевићу да у својим песмама користи насљедила језиком. Оних година, Настасијевић се прилагодио као истражи зналац српског језика као омиј који у језику проналази хрватске речи - наводи професорка Славић.

Ипак, како би се језик преустио самонашћивачним креацијама, ушли бисмо у шару идеологија и експериментима. Свако би имао своје називе. На то указује Урош Томић, професор књижевности на енглеском као екстерним језику.

Мора се водити рачуна о самој структури и употреби увођења термина, јер прети опасност да језик нестане и изастане пером. Мени је криво разобатно рећи трактористкица или шикоткица. Могу се

НЕМУШТИ ЈЕЗИК

ШКОЛСКИ систем подиже говор ученика према различитостима, али не одговарајући него одговарајући.

Пример, у уџбеницима за основну школу је текст „Немушти - језика“ у којој се одобрава на писмо - коварство према жени. Или тог стова у којима се одобрава мржња према другим нацијама.

МИНИСТРИЦА

ПРАВИЛА мерења да постоје, јер не може се рећи - министарка и министрица, јер је лева српска језика.

Јак разлику занимања: министарка је жена господарка министра, па би особа женског пола која обавља функцију министра требало да буде министарка, а не министрица, каже учитељ старог војвођина Иво Петровић из Душоваца, код Назареца.

КЊИЖЕВНО ИЛИ СТАНДАРДНО

КО данас говори језиком колонијалних језика?

Напо - одговор професорка Славић - Јер је књижевни или боље рећи стандардни језик, језика је акронимација, један конструкт, а не разлика и одвајање вредности.

има мањина има и мањинашкиња. Док се језички чистућица противи писаним увођењу женских занимања и титула, Снежана Славић, професорка лингвистике на Николашкој Универзитету, феминисткиња и лингвисткиња, ову новину сматра - једноставном и потребном.

Не јавним проблему у формама посластица за посланицу, као што је и мекану у банди, гуљерија, пилоткиња, социјалисткиња, тренерка, пилоткиња, боксеркица, пеџарошкиња или другачије: рибарка или рибаркиња... - каже Снежана Славић. - Титуле и занимања жена, како се могу изградити на основу неких или постојећих модела у српском језику. Први је додлазак суфикса: употреба одређених жена плуе изјави изјави занимања, другим начином је засвађивање, она жена... и, наравно, употреба форме која је употребљена.

Сваки појединачан (и појединачно) одабира онај модел за који сматра да је прикладан изјави употреба. У том смислу је језичко владин креативност појединачно колонијално и постављање норма,

измешати нови појмови и делати машини на вољу, али бржим се да они воде у језику пријатно, али могу да нас унашме појаве као индустријске или ролнашкиње. Трактористкице или излеткиње су у том случају слава фирма!

Професор Томић, који припада младој генерацији, наводи да речко који језик има идеално решење ролне терине и изводи пример Философски језик, реџина, нема женских занимања, ова јесту профинансија, већ је у психолошком смислу наметнута јасна ситуација. И она имају своју мушког ролна свако што се нећред долазе префине женског ролна или или или, одвојено језици. Немају, дакле, ролно професионалне.

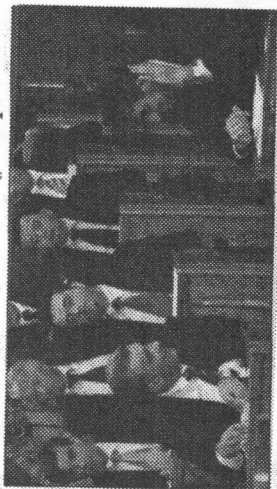
Док у језику стране изговорнице постоје равноправности у језику министарка да се она по свему пишу одвајање и у језику, јак се други језичкошћини тиме изграде, мушкарци буре и смисаљу најкотије. Тако је језик колонијална патња. - А, како се, онда, жене мушка изјави! - И одговорно: шевелер, изградио.

У ПАРЛАМЕНТУ ЦРНЕ ГОРЕ ЖУЧНА РАСПРАВА ВЛАСТИ И ОПОЗИЦИЈЕ О НАЈВИШЕМ ПРАВНОМ АКТУ
СРБИ БОЈКОТУЈУ ГЛАСАЊЕ О УСТАВУ

Део опозиције сматра да нови устав "дискриминише српски народ"

СКУПШТИНСКА расправа о новом црногорском уставу, која је почела у уторак, и јуче је била обожена на моменте емотивности и жучних расправа између опозицијских партија, које су оспоро критиковале предлози текст, и владајућих партија које сматрају да је нови устав демократски, европски, и да ће његово усвајање бити велики корак на европском путу Црне Горе. Расправа се завршава сутра, док се чега ће се гласити о амандманима и тексту устава које морају доћи две трећине гласова свих посланика да би били усвојени.

Двотрећинску већину за усвајање новог устава обезбеђивају, поред владајуће опозиције, опозиционе Партија за промену, Бошњачка партија и Албанска алтернатива, док су Српска листа, Социјалистичка народна партија, Народна странка и Демократска српска странка највише да ће бојкотовати гласање за предložени

БИРНО Њих једна половина међу црногорским опозиционим странкама

ЈЕЗИК И ЦРКВА

УСТАВНА решења српског језика, цркве и питања држављанства најчешће су критикована од дела опозиције. Они захтевају што се српски језик, којим по постоји говори 63 одсто становништва, мањом после црногорског, заједно са албанским, хрватским и босанским. Православна црква, којој припада 75 одсто грађана Црне Горе, није нашла своје место у уставу, а уставним текстом је остављен простор да се онама који узму држављанство Србије одузме црногорско, док се оно гарантује свима који су узели држављанство друге државе пре 3. јуна прошле године.

текст устава, јер "дискриминише српски народ у Црној Гори".

За Српску листу овуј устав ће бити мртво слово на папиру и потписивањем

га тамаи онолико колико је он уважајо српске интересе и српско национално биће у Црној Гори - каже Булазић Алексић из Српске листе. Но речима Вукана Симоновића, посланика СНП, Уставни одбор Скупштине сабио је 33 амандмана ове партије, а њихово усвајање је услова да би дао свој глас новом уставу. СНП свој глас усвајања захтева да службени језик буде српски, да једна од три заставе буде црногорска, да се уставом гарантује да српски језик неће бити изјављено да српско држављанство не може бити одузето.

Момчило Вуксановић (СП) повикао је ентузијастично у покрету за промену и великог мајора Небојне Милошевића, што је околност усвајање оваког устава, а Коча Павловић, председник Покрета за промену, саопштио је да ентузијастично да "није српски, не европски безбожњак" жељ да се треба борити.

В. РАДОЈЕВИЋ

- НОВОСТА - 18.10.2007.г.

О култури речника

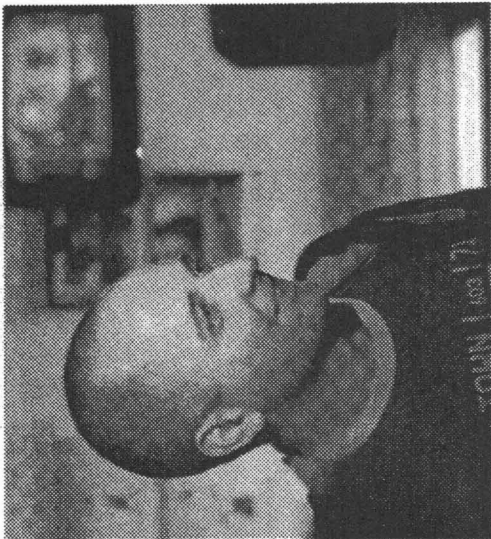
Срби говоре српски да би их неосвет разумео исто као што се селено радују камену за под главу и не чуде се што бебе спавају ко замкане

Тома Тасовац

Када се једном дана буде писало „Речник страхама у Срби“, три реча ће у том пројекту имати посебан значај: академско-филозофски (абстрактни или питегвински страх од осласка у школу или напуштања рођањемског лома), анемофибна (страх од промене) и лексикофибна (страх од речника). Аутобуси градоначелничког су зато мистички спреливи српски страхова: покретне платформе, колективни; несвесни; у којима недревисти; влада опашност од измешаних урагани који доносе вртлошку у хоспитализу, шире гањивку искоренима међу претрском децом и сучувању нас са сопственом фелосовском, са осећањем немомни пред језиком и у језику.

И док се школотројни ветротројни гресаву по аутобусима, маглојрени српски речници сакупљају прашицу по школама школских библиотеака. Нику су савремени српски језик и књижевност изради из једне рачуналне лексикографске записнице Вука Стефановића Караџића, Србима недостаје свест о јачности речника као огледала јединог друштва и као основног орбита сваке писмене културе. Србима недостаје култура речника.

Сваки речник је језик, о времену у којем настаје одликује мисаком времена које претварају, али не успева, да буде највременски, најпримењенији, востан. Зато је сваки речник, између осталог, и историјски документ: постоје српски који су та састављали, одраз њихових жеља и ставова, успеха и прозорења. Речник је, венољезно, и политички штито, манифест, орбита идеологије и поље судбине. Трошљав, обориан и мултиорно ауторитаран, речник је влак одликује свести о не-

Тома Тасовац на београдској презентацији пројекта Фото Б. Савић

моућности савремености и потпуности, али у исто време и ишла потребе за структуром и границама. Речник је покретна општавина језика, општавина неопштавина, састављена нашет академског света и породични албум сваке писмене културе.

Српски говоре српски да би их неосвет разумео исто као што се селено радују камену за под главу и не чуде се што бебе спавају ко замкане. Српски говоре српски да би их неосвет разумео исто као што се селено радују камену за под главу и не чуде се што бебе спавају ко замкане. Српски говоре српски да би их неосвет разумео исто као што се селено радују камену за под главу и не чуде се што бебе спавају ко замкане. Српски говоре српски да би их неосвет разумео исто као што се селено радују камену за под главу и не чуде се што бебе спавају ко замкане.

што говорници у српској екуштини звуче као да су запосле телу на Бајлоубер-лирби, пошто се од наших породичних послањика знаста се може очекивати да у своје акцентуације, премуне нечеласених и нечеласитивних закона, трапа и шест томова Речника Матице српске.

За 30 година колико је прошло од влада последњег мома Матичног шестотомног речника, Матица српска није успела да иза савременог ијављивања речник, упркос повореком ијављивања, утакоса лева. Речник САНУ – вероватно највећи српски културни пројекат 20. века – још увек није довршен. Међутим, оно што је још поразније за српску културу је што се ни Матица српска ни САНУ нису ухватили у колпак да изако-влада савремених технологија савремене лексикографије српског лексикографског блага од пресудног значаја за будућност српског језика.

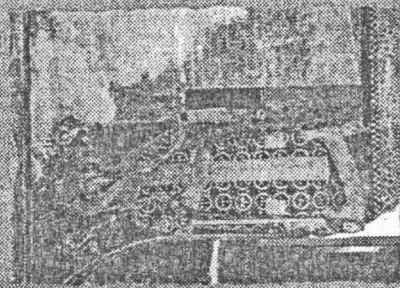
У овом тренутку, култура речника у Србији је – упркос српском речничком наслеђу – немогућа. За првеначком вистебу у Србији се искуство речника својим речима, турпикама на крају – Травничке хронике и, евенгуално, на Бузачини једној лексикон страних реча и израза. У Србији је речник везан за разјављивање странака и „експлозици“ а не свог, односно онога што је најважније блиско, а речничко може да у себи садржи управо оно што Фрејда зове *das Unheimliche* (или *das Kabal*) – непагошност, меприцијност, неспољност, нештога у култури. Да, вистебу чинимо речнике и да висте свјављиво колико смо страни сами себи, можда бисмо са више разумљивања пријављивали другог и различитост онога што нама се чини туђим. Најтеже је поглављати себи и очи.

У београдској галерији „Овој“ пресеће недеља, наш поштини лингвиста Тома Тасовац је као говорно о свом пројекту „Транспозитивна: дигитална платформа за српски језик и књижевност“ и о дигиталној лексикографији, настави српског као странско језика и нечењу што назива општеством речничке културе код нас. Тим говором је 30. новембра 2007. саво свог текст.

НОВОСТИ САЈАМ КЊИГА

АЛЕКСАНДАР МАЛДЕНОВИЋ

ПОВЕЉЕ И ПУЏМА
ДЕСПОТА СТЕФАНА

Stefan

"Повеље деспота Стефана" академика Александра Младеновића, изабрани стихови српских надреаиста, "Обична жена" Аришура Милера

"КЛИО" И "ЧИГОЈА"

Капитални пројекти

Пролетерка

ПОЧАСНИ представник италијанских писани бивше Флер Деги, која ће у име својих колега подржавати улогу блиску на отаџбину. "Клио" је објавио њен роман "Пролетерка", у коме се описује живот Стефановића, у коме се бави женским пољепитивом. "Пролетерка" је име Југословенског бродара, који Јоханес и његова жена одлазе на крстарење по грчком острвима, на путу онеможе које би требало да их спори, да већ италијанци учини пријоритетом и близком, али грчка острва остају вртла и неграма, али Милетерији не лежи.

Књиге Флер Деги преведене су на осамнаест језика.

тав лав у бистреј вода" у којој су изабрани стихови српских надреаиста: Душана Матића, Марка Ристовића и Александара Вуча, као и "Цибе зла" Шарла Балзера. Од историје

ских наслова издана се тридесет година ур Душана Батаковића издана у Ко- езу у Метрополи.

"Клио" је објавио "Обичну жену", чувеног драмског писца Аришура Милера. Кафијану биографију из пера француског писца, историјара и историјара уметности Жерара Жерика Демара, уметник "Највеће гробнице" у којој Мирјам Балае пише о уметнику Јозефу Хаузу. У књизи "Чувена повест изова" Ђана Велмакс не тражује тајне изове која је најважнија историјска свет и постаје универзална хришћанска симбола.

Међу биографијама је и књига о рок звезди Девиду Боувију, коју је написао сониолог: културе Ник Станисковић. Објављене су књиге "Културни живот у Европи на прелазу из 19. у 20. век" Жака Дига, "Светлост и сенке: Култура Срба у Трети" Марије Митровић, "Кинески свет" Жана Жерика, "Тридесет година: Срба у 35. веку" Милица Ристовића...

Д. Б. М.

БУГАРСКА ДОБИЛА НЕОБИЧАН СПОР СА ЕВРОПСКОМ ЦЕНТРАЛНОМ БАНКОМ

Победила Ђирилица

Спор о „Ђириличној спеланици“ за јединствену европску валуту евро је заправо победио Бугарске над Европском централном банком.

На самиту Европске уније у Диселдорфу, које ЕУ су се договорили да новој валанти дозволе да има јединствене европске монете написане Ђирилицом, писмом изговарају ондакo како мисле да је најбоље.

„Ђирица су се сложили да је у реду да напишемо реч „евро“ ондакo како желимо. То је за нас сјајно“, рече је Бетина Зотева, портпарол бугарске владе.

Европска централна банка је међутим, insistирала да Бугари Ђирилицом пишу „евро“:

„Да би остварила своје, Бугарска је препретила да ће зауставити редовне постојеће у оквиру ЕУ, тврдећи да мисли да су-

МОНТАНА

РАСЕТ

ДОБРА

ВАРИ

ШАНЕН

БУНАС

ЛИМЕТ

БРАТОВИТА

У СПОРАЗУМУ

ПРОМАКЛА „ГРЕШКА“

Бугарска је 1. јануара ове године постала чланица ЕУ, али још није увела евро. У споразуму о уласку у ЕУ, на бугарском језику, јединствена валута је написана „евро“, као што Бугари желе, што правници ЕУ тада нису приметили, па је Банка неистоварна на промени у писану. Бугарска је одбила.

„евро“ на њени грађани јединствену валуту изговарају „евро“, као што не говоре ни Бурзи, ни Европска унија.

Да би показала да се заиста ради о европским посланицима, замало тржиште веће није ставила вето на Споразум о стандардизацији и припуштавању Црне Горе Европској унији. Споразум је, међутим, потписан на време, у понедељак, 15. октобра, а Бугарска је потом добила спор.

НАКОН ЧЕТВОРОДНЕВНЕ РАСПРАВЕ У СКУПШТИНИ

ЦРНА ГОРА ДОБИЛА УСТАВ

ЦРНА ГОРА добила је јуче, гласовима две трећине посланика у парламенту, нови устав. После четири дана расправе, Устав је подржало 55 од укупно 75 посланика. За устав су, поред владајуће коалиције, гласали ПЗП, Бошњачка партија и Либерална партија.

Српска листа, СНП, НС, ДСС и Демократска странка Албанаца нису дале свој глас, док је Албанска алтернатива одустала од подршке, јер им није гарантовано да ће добити самосталну општину Тузи.

Преамбула устава одавава грађански карактер државе, али су побројани и народи и националне мањине: Црногорци, Срби, Бошњаци, Албанци, Муслимани, Хрвати и други. Предвиђено је да је за промене прва четири члана Устава по којима је Црна Гора суверена држава, са јединственом територијом, а грађанин носилац суверенитета, неопходно да гласа три петине свих бирача, што практично значи да је садашње стање готово немогуће променити. Три петине бирача неопходно је и за промену одребе о службеном језику, која гласи:

ри је црногорски језик. Тиринично и латинично писмо су равноправни. У службеној употреби су и српски, босански, албански и хрватски језик. Решење о држављанству гласи: У Црној Гори постоји црногорско држављанство. Устав предвиђа да сваки грађанин Црне Горе који је поред црногорског држављанства на дан 3. јуна 2006. године

имао и држављанство неке друге државе има право да задржи и црногорско држављанство.

Држављанин Црне Горе који је након 3. јуна 2006. стекао неко друго

МЕДОВ УСТАВ

ВЕЋИ део опозиције назвао је највиши правни акт "Медов устав" и оштро критиковао Покрет за промене и његовог лидера Небојшу Медојевића што је обезбедило двотрећинску већину за усвајање новог устава.

држављанство може задржати и црногорско до потписивања билатералног споразума са земљом чије је држављанство стекао, али најдуже годину дана од дана усвајања Устава. Ово решење оставља простор да око 200.000 грађана који су се изјаснили као Срби, остану без црногорског држављанства уколико узму српско. Парламентарни избори предвиђени су до краја 2009. године. У Уставу се не помиње ниједна верска заједница, ни црква, већ се констатује да су равноправне и одвојене од државе. ■ В. РАДОЈЕВИЋ

Повеље деспота Стефана

После капиталног дела „Повеље кнеза Лазара“, академик Александар Младеновић објавио књигу о повељама великог деспота

Како и свака капитална књига ни рол тако је и књига „Повеље и писма деспота Стефана“ – стварна далеко од уобичајене буре и розлама које прате настајање свакојаких књига – доскочила олакша по издавачку штампу, а то је било пре само месец дана, да као капитални пројекат улази у нашу основу наше културе. Академик Александар Младеновић, аутор јесто тако значајног дела „Повеље кнеза Лазара“ (издавао обе је објекта „Милосад штампа“), у овој је књизи, на једном месту, представљао све познате шtamпске документе кнежеве, писма, а др.) и писма кнеза Лазара; ступио књигу кнеже (монахиње Јевгеније, а касније великокомитице Јофросиније) и списака (кнеза, а касније деспота) Стефана и Вука.

Кнез и деспот Стефан (1437–1427), син кнеза Лазара и кнегиње Мелице, почео је да у лојни манах, врло млад, влада Сробијом, после очеве погибе у Косовском боју. Прво је био кнез да би од 1402. године па до смрти владао као деспот – ову је титулу добио од Византије. У манах се поред повеља које је он потписа написао и много кратких писма кнегиње Мелице, сачуваних у оригиналу... Документи у манах, Девље и писма деспота Стефана, како стоји у урешку дела, писани су српскословенским и старословенским и настали су у време њу од 1392. до 1427. године, а једна малу број сачувани је у српској, Писани су у различитим местима Сробоје: у Јастрепој (Јаславци), Приштици, Новом Врбцу, на Расцима (објект око реке Раднице), у Борчу, северноисточно од Чака, у Морави (објект око десе обале реке Заврпаде Мораве од Чака до ушћа Нера у ову реку) у Панаоници (буџишачио од Смедерева) и у Крушевцу.

Насловити кнеза Лазара писали су

Насловна страна књиге

Дубравнику (о м дубравачка општина) и у различитим манахирама, и то на Светој гори – Милосадцу, Батополу, Великој лаври Св. Атанасија, Св. Пантелејмон, лаври у Србији – манахирама Милосадци, Високом Девљанима, као и знама манахирама у Румунцији, Тисоци и Вољини. Повеља деспота Стефана гласи: „Повеља сачувана је, међутим, само у кратком одломку који је записао Константин Филароз (Колочевак).“

У овом драгоценом делу академика Александар Младеновић текст повеља даје у оригиналној грађини, али са решеним сфранцишмама, у различитом језику, односно данашњим српским азбуком и правописом, при чему је једнак оговорити документу сачувани у првобитној мери; у преводу на данашњи српски књижевни језик. Најзад, дају и списак свих сачуваних рукописа ових докумената. Писма писатељника

Речник српскога језика

НОВЕ КЊИГЕ

Милосад српска

Први пут Србију у једној књизи имају стављени (књижевни) речник, Милосад Речник српскога језика израдили су једини стручњаци Института за српски језик САНУ и сарајнички Одбор за стандарнизацију српскога језика: Милица Вуковић, Даранка Голубан Према, Милосад Дешан, Рајна Драгићевић, Мирослав Николовић, Јована Ного, Васа Павловић, Милосад Радовић-Тешан, Никола Ракић, Рада Стојановић, Егон Фекете. Речник има 85.000 стручњачких дефиниција и с правописом српског језика.

Етно

Иван Чоловић

XX век, Београд

Кратка мапа нове књиге Ивана Чоловића „Етно“ је познатијом. „Прине о музичким света на Ингерету“, а настаја је, према наводима аутора у краћем предговору, експанзионом прича о музичким светима у српским медијима средњом деценијом година 20. века, и са тезом да је револуционарним популарним музиком са фолк-књижевном основом. Чоловић је, тако, кривично на старење Ингеретом, подешавају књигу на два дела. Двејак истраживача, односно Виртуелно путовање у Етноландију, и Етно Sound System, односно Резултати истраживања.

Повеља манахира Милосадци

кнеза Лазара Дубравнику објављена су у оригиналној грађини, уз њихове списке.

Аутор наглашава да су повеље о кривичној одговорности манахирама (српско-словенске) појединих манахирама, „Из њих се сагледвају многи важни историјски подаци који се идуће године издати одговорити манахирама српско-словенски и ширше, само Сробије после Косовског боја 1389. и Стефаново Српско Деспотство од 1402. до 1427. године.“

Документи из Милосадцине књиге биће објављени свима који буду проучавали српску историју у преводу после Косовског боја, али и филозофима. Повеље и писма деспота Стефана, заједно са преосталим делом „Повеље кнеза Лазара“ академика Александар Младеновића ипуштају слику Србије пре и после Косовског битке, Србије кнеза Лазара и деспота Стефана, али и слика који су Србија у различитим облицима од 1392. до 1427. године. А. П.

КМЕНИДАРСКЕ ПРИЧЕ ОКТОБАР, ЛИСТОПАД, "КИШИ" ИЛИ "СВАДБАР", КАКО ГОД, БИО ЈЕ ОМИЉЕНИ МЕСЕЦ У НАШЕМ НАРОДУ

ДОШЛА ЈЕ СЕН, СПРЕМАЈ СВАДБУ

Вековима су се наши преци највише радовали 10. месецу. У октобру и новембру 90 одсто свих венчања у Срба

ЈЕ СЕН дође, да се не ожених... - вапио је извесни левач све поштучких збогових собача да је овај год година "заду-жен" за сваде - највише погодног чинио-свадбу-свадбу-свадбу. Занета, октобар и новембар су у овим крајевима заједно били највише тражени месеци, а остало је остало, а уостало је највише тражених свадбених бракова.

Евђер Драгомир Анто-нић потврђује то подата-ци да се приближило 90 одсто свадба у Србији одржи упркос током ова два месеца.

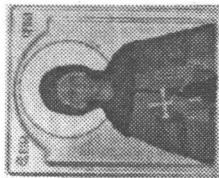
То су били важни дога-ђаји које је ваљало збирати пре 26. новембра, од-носно почетка лета - под-сена Антонић. - Највећи број свадбених бракова су збирани, и било је збирало да се прво поку-пају летина и збире сви остали познати ризици. Тек тада венчање време ва-да могу да се поздраве свим осталим ризицима у вези са свадбом.

Антонић наглашава да свадбе и да у ранијим временима нису биле месец месета. Милевићник ви-су нису били није никад сво-месеци. Везало се чекала ин-ти.

Шта би било врло од-вије него да се млади збир-ду онако лако то јест на-же - вели Антонић. - Зато се највише тражених, он-повољно новобраћених, ства-ло у летњем периоду.

Упркос због тога, дуго-важња у нашем предшра-бар.

ПЕТКА БЕОГРАДСКА

град, Трново, на омет у Ца-риград, Одатле света Петка, и су на заузима-ње мистичне Милице, пре-исте у Бео-града, да би из њега отишле у румунски град Јашин.

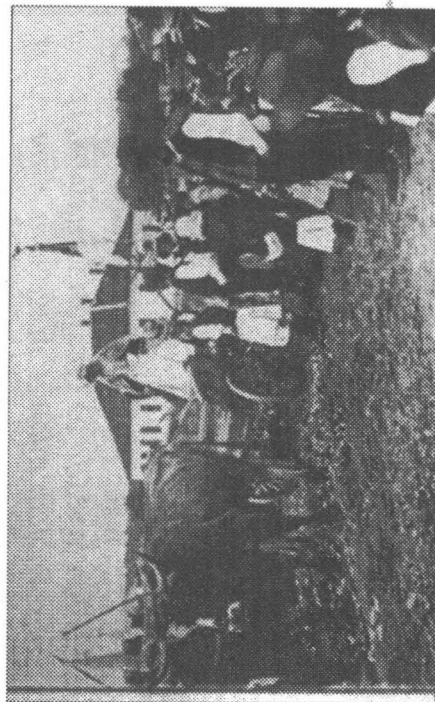
у капи свее-те Пете на Ка-лемегдану налази се чудотворни извор са лековитом водом. - Велики Недељо-вић. - Због тога се ова свети-ца још зове и Петка Српска или Петка Београдска.

лемегдану налази се чудотворни извор са лековитом водом. - Велики Недељо-вић. - Због тога се ова свети-ца још зове и Петка Српска или Петка Београдска.

постотн обичај да овај, ле-сети месеци у годинама буде омиљени у народу. Свевни октобар воде, јер сабвнечу плодне мукоотриног рада, а воде га и грађани, јер се бави газа сете да имају фи-милују на селу. Да се не прима о заљубљенима, ко-да га воде ништо не није по-дарити пријати да љубив вринути браком.

Ево што се претмањало јоде да се то јави дешава-месеци. Везало се чекала ин-тиша свадба обрт у тур-чеку месецом стварања. -

Јер, тај месец тако нисмо раније звали. Овај месец је у овом језику икао трв нација, од којих је најпо-знатији језикова. Наши предци су још видели као месеци "киши" и "свад-бар".

То су стари српски жи-зиви, који су се у нашем народу користили до 19. века. Тада смо прихватили календар са латинским на-зивима. Хрвати су само ове називе преузели из српског језика - каже он. - Звукови језика и ње-гови називи одавно јин-тича на јаву и сталоста.

Из српског језика је на-стао и бивајчиња, јаво-нарвање, вије постојало пре 20 година. Слично је и са упркос следстваним при-носима. Ци, то су јези-сти, као када бисмо рекли да се у Аустрији гонори аустријским језиком, или Аустријским аустријским, подмешавало приредује наш саговорник. Српски назив у кален-дар био је "месецоваја".

- Био је дуго уобичајен у српском језику. Први срп-ски календари штампани су у Венецији, Бечу, Бу-диму и Темнивару. Тако је било и највише заједница Срба. У Венецији, у дига-рији Деметрија Тесло-јева, још 1765. године штампан је Славеносрпски календар У Бечу, 1783. го-дине, Закарле Оуфанеи штампана и први Везага календар у Срба - "Зена" Ан-тонић податак.

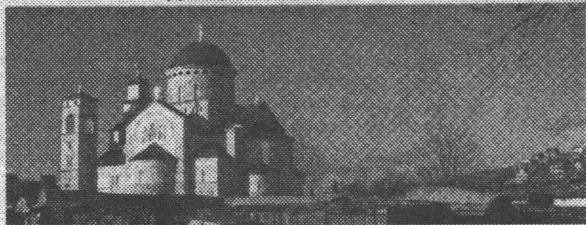
Чак је и Вук Караџић употребио да је "календар књига која народу највише поље (добри) може учини-ти". То је, јер се сваке го-дине издаје, што га купују сви који читају ишу, и што се по цети година по-рукама врлоде. ■

Јован НИКОЉИЋ

Антонић употрежила оне или "колосов" хрватско-српски назив у календару да објасни грес месеци познати "Календар" исе.

СРПСКИ НАРОД У ЦРНОЈ ГОРИ ПОСЛЕ НОВОГ УСТАВА

ИДЕНТИТЕТ Храма Христовог васкресења у Подгорици

И АНТЕНА ЧУВА ИМЕ

из М. Бадовић

СРБИ су добро разумели нови устав нове Црне Горе, мада је написан на црногорском. Њих око 200.000 буквално су преко ноћи постали мањина у највећој европској држави.

Сада их брине како ће се одупрети "цунамију" помодног црногорства који, како тврде, прети да их потпуно потопи. Једни кажу да је брана оснивање српских културних центара и медија, док други чак предлажу увођење дводоме скупштине. Ни ту дакле, пословично подељена опозиција, која махом окупља Србе, није баш начисто. Без сумње егзотичну идеју гаји лидер Српске листе Андрија Мандић кога властодржици подруљиво зову "малим Томом Николићем".

- Залажемо се за "белгијски модел" по којем би у влади седели представници свих народа - прича нам он. - Такође треба увести и дводомни парламент, али од дискриминације ћемо се бранити и оснивањем српских телевизија, радио станица, новина, културних друштава.

И "народњаци" које предводи Предраг Поповић, који је већ узео српско држављанство, такође предлажу борбу за српски део "етра". Но, они нису за изградњу паралелне институције и за насилну промену устава. Најављују мирне улице протесте.

- Нови устав створно је грађанску државу Црногораца - ироничан је Зоран Жижич, шеф Демократске странке јединство. - Зато је основни циљ Срба да обезбеле статус конститутивног народа. Не треба стварати паралелне институције, али се слажемо са идејом о

оснивању српских гласила, а зашто не и матице српске.

Све ближа политичком центру - СНП, није за бојкот Устава. Штагвинице, њихов лидер Срђан Милић, позива колеге из СД да личним примером покажу бојкотарски ентузијазам, не кријући се иза посланичког имунитета и народа.

■ АНДРИЈЕВИЦА

ПРЕМА попису из 2003. године у Црној Гори живи 198.414 Срба. Највише их је у Андријевици - 70 одсто, у Плуџинама 61, Пљевљима 60, Херцег-Новом 53... Нема их, како тврде у опозицији, на руководелим местима у Војсци, МУП, јавним предузећима, Врховном и Уставном суду. Од 450 запослених у агенцији за националну безбедност, свега је троје Срба.

- Мало морген! - то је одговор функционера ДПС Миодрага Вуковића на идеје о белгијском моделу. - Нека направе стотину друштава Немањића, али не смеју да праве паралелну владу. Устав се мора поштовати.

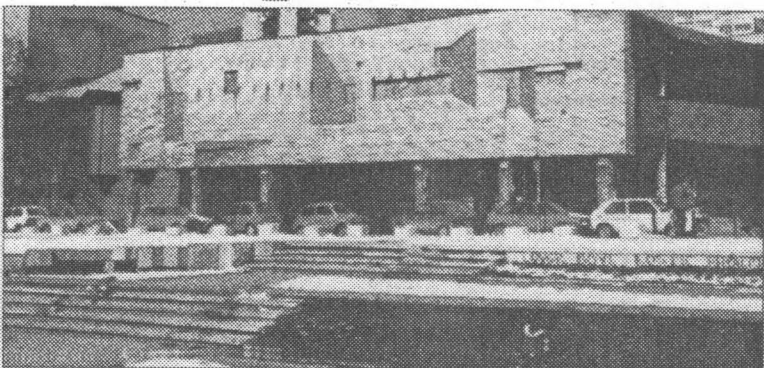
Нису Срби заокупљени само мишљу о очувању имена. Њих око 6.000 мора да мисли и како ће да сачува држављанство. Толико их је напосе, већ у процедури за брисање из књиге држављана Црне Горе, јер су узели српски пасош. Не теша их много мораторијум од годину дана, који је најавила власт, до могућег потписивања билатералног споразума са Београдом. А управо су ка српској престоници упирене очи овдашњих Срба, јер од братске републике очекују и новчану помоћ за отварање помонутих културних установа. ■

ДОГАЂАЊИ

НОВОСТИ • Београд, 28. октобар 2007.

Нова концепција на предстојећем Југословенском позоришном фестивалу у Ужицу

Један језик за четири земље

На фестивалу ће бити изведене две представе у његовој режији: Егон Савин

Зоран Стаматовић: Комедије се играју на језику разумљивом у све четири земље

За разлику од претходних година, која су ужичким љубитељима позоришта биле „сериране“ искључиво најбоље домаће представе из претходне сезоне, овога пута, захваљујући новој концепцији, на фестивалу ће, поред представа из Србије, публици бити понуђен и избор из театарске продукције са простора три земље бивше Југославије – Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе.

Директор ужичког Народног позоришта Зоран Стаматовић, који је заједно са хрватским позоришним критичарем Бојаном Муњином, извршио селекцију представа, вели за Глас јавности да ће овогодишњи мото фестивала бити „Позориште без превода“, јер се, како је објаснио, сви комади играју на језику који је сасвим добро разумљив у све

На сцени Народног позоришта у Ужицу од 14. до 21. новембра биће одржан 12. југословенски позоришни фестивал, на којем ће бити изведено седам представа четири земље.

Нова концепција, у суштини, највише ће допринети квалитету ужичког фестивала, јер ћемо на једном месту бити у прилици да погледамо најбоље представе из наше, као и три државе из региона. Међусобно упоређивање квалитета је веома добра ствар за театар, јер позориште без поређења, затворено само у себе, не представља ништа. Могућности поређења, сустизања неких бољих вредности, корекције лоших вредности... у сваком случају могу довести само бољитак овог

фестивала – сматра Зоран Стаматовић.

Бојан Муњин, у свом образовању, између осталог, наводи да овогодишња селекција представља „динамично глуме односа самосвојних представа које се тичу овог времена и које у естетском смислу, поред глумачких квалитета и разноврсних редитељских поступака, нуде привлику, како за уживање у позоришном чину, тако и за разговоре о дометима театра у данашњем времену“.

С обзиром на то да су се организатори ужичког позоришног фестивала две године одлучили за концепцију „Позоришног фестивала без превода“ обрнисе за сурет позоришних поетица на широм југословенском простору, тј. на одређене области савременог позоришног и етничког сценског, укључујући две битне одређенице: савременост и трансграничност (регионалност), из које идуко проистичају и трећа – дуртни квалитет фестивала. Генерално, изабране представе, из различитих средина у региону, идуко успостављају отворену међусобну употребу језика и зрелишних једна уз другу. Естетски, ради се о напетом, лепо уметничком рукопису (само успово) у распону од класике до авангарде, а сценско – културно, све представе су настале у атмосфери динамичног савременог друштва, што челова фестивалу даје некак актуелност, одговорност и узбудљивост – одређује Бојан Муњин.

Фестивал ће отворити комад „Дано је мрак“ бити Ерикселина Нуншта, у режији Елиза Савина и извођењу ансамбла Југословенског драмског позоришта из Београда, а ваљевских драма публици ће бити у представи „Мари Пелерић“ Ђосан Младеновићу СНИ Нови Сад, „Ајво на селу“ Валентина Крашчковићу Ђосан Деравићу СНИ Пољароци, „Уметност и пожења“ (Свој Језици) Ђосан Радивојевићу Народног позоришта у Јастребу, „Супероргане“ Ђосан Славојевићу Егон Савини Аглас 212, „Крхкини оживо“ Ђосан Аглас Крхкини, „Велика свеча“ Аглас Ђосан Тезару СНИ Аглас и „Времења гунде“ Ђосан Великовићу Аглас Гласког Позоришта из свих осам представа на прилавање се не пени од 5000 и 4000 динара.

Као и претходних година, последње фестивалске вечери биће причене на гласе „Архивски“ у специјалној адаптацији: за пољску представу, за режисура за мексико и културу улогу, најбољег мексиког глумца, за спрвадану улогу, за француску режисура и за неке од елемената хрватског обувавања представама магараца.

© Мирослав Ђосановић

Интервју: МИЛАН ШИПКА, ЛИНГВИСТА

Језички инжењеринг на Балкану

„Вријеме је да Срби утврде основе своје језичке политике, престану да се баве расправама шта други раде са језиком који нормирају за своје потребе и окрену се његовању норме и културе савременог српског језика“

Професор др Милан Шипка је дошао из Сарајева на београдски Сајам књига да би представио шест својих књига које су у протеклих годину дана објављене у издавачкој кући „Прометеј“. Поред „Великог речника страних речи и израза“ (2006) и „Страних израза и израка“ (2007), које је потписао заједно са академиком Иваном Клајном, у едицији *Популарна лингвистика* појавиле су се његове књиге „Приче о речима“, „Занимљива граматика“, „Зашто се каже?“ и „Популарна лингвистика у школи“.

Др Милан Шипка је пензионисани редовни професор Универзитета у Сарајеву, на Академији сценских уметности и Педагошкој академији. Био је, каже, професор 51 годину. Али и вишегодишњи директор сарајевског Института за језик и књижевност (1973 - 1984) и научни саветник у Институту за проучавање националних односа у Сарајеву (1984 - 1990). Данас је професор др Милан Шипка на неким бошњачким сартовима проглашен српским предводником „хрватско-српског погрма на босански језик“. Ансурд је у томе што је он, као „највећи противник босанског језика“, по каталогизацији Народне и универзитетске библиотеке БиХ, постао аутор чији је језик управо „босански“.

На почетку разговора за НИН, др Шипка каже:

– Нико ме није ни позвао, ни упитао којим језиком пишем. То је самовољно наметање и насиље. Мислим да свако треба да има (било појединачно или колективно) право да језик којим се служи назива како хоће, али је недопустиво да тај свој избор намеће другима.

Постоји ли начин да заштитите своје дело?

– Не. Како? Једино Скупштина БиХ може да захтева да исправе ту грешку, или да их укине као заједничку институцију вишенационалне Босне и Херцеговине, јер крише устав и негирају постојање и права два конститутивна народа, Срба и Хрвата. Било је неких излагања у Скупштини о томе, али се ништа није промјенило. И Народна и Универзитетска библиотека РС су протествовале. Па шта имају од тога? Ништа. То је, чини ми се, дио ширих настојања. Постоји, изгледа, неко коме то сада треба. Хоће да наирани ово што није успјело Аустроугарској, за вријеме Караја: да створи босанску нацију, у коју би се стопиле три већ форми-

ране нације у БиХ (Бошњаци, Хрвати и Срби) са заједничким босанским језиком. Као да из историје ништа нису научили, јер да јесу, знали би да се и сама Аустроугарска монархија повукла и напустила идеју о босанској нацији и босанском језику. Сад то опет неко гура, и то различитим видовима безочних притисака и наметања. А наметањем се ништа не може постићи.

Ипак, та каталогизација по којој су многи српски и хрватски писци сврстани међу ауторе чији је језик босански - суштински није ништа ново. На катедрама за бих (бошњачки/хрватски/српски) језик у Европи и Меша Селимовић и Иво Андрић изучавају се на студијама босанског/бошњачког језика и књижевности.

– Коријени тога односа сежу још у вријеме прије овога несретног рата. То се догодило чим је национални критеријум у БиХ замијењен републичким. Данас је то пренесено на лингвистички план, па се не разликује шта је босанско (што припада свим Босанцима), а шта бошњачко (што припада само Бошњацима). У то вријеме је и црногорска књижевност одвојена од српске, па је нпр. Његош третиран искључиво као црногорски, а не и српски писац.

Црногорски језик је, пак, већ извесно време уписан у програм на Катедри за српски, хрватски и босански/бошњачки на Сорбони, само су чекали да и званично буде потврђен Уставом Црне Горе. Пре нешто више од годину дана професор Пол Луи Тома, шеф катедре, рекао је: „То није наука него социolingвистика а ми не живимо у свету анстракије него пратимо догађања“.

– Прво, не бих се сложио да социolingвистика није наука. Кога то занима, може да прочита сјајну књигу проф. Милорада Радовановића управо под тим насловом („Социolingвистика“). Друго, не бих рекао да странци само „прате догађања“, они одавно покушавају да утичу на њих. Западни свијет, који ми називамо „међународна заједница“, покушава да прави овдје језички и етнички инжењеринг.

Језик који чујемо на црногорској телевизији и читамо у тамошњим новинама по свему је ијекавска верзија српског стандардног језика, изузев два, три детаља (*ијесам*, мјесто *нисам*, *сју-*

тра мјесто *сутра*, или *цистијерна*, мјесто *цистерна* и сл.). Значи ли то да су те ситнице доказ о посебном језику? Ту се, заправо, ради о чистој политици. Довољно је присјетити се чињенице да је процес растакања југословенске државне заједнице почео управо жестоким расправама о језику, које су показале да је језик само подучење испољавања различитих политичких тежњи и манипулација.

И у Црној Гори је језик био попрште жестоке борбе за државну самосталност те републике, која се, и кад је била самостална држава до 1918. сматрала српском, јер су се сви Црногорци тада, без икаквог притиска са стране, изјављивали као Срби, а и стандардни језик им је био исти и заједнички – српски. Данас се настоји доказати да Срби и Црногорци имају два потпуно различита језика, мада језичка пракса показује сасвим супротно. По томе је црногорски језик чиста политичка конструкција која нема никакво упориште у језичкој а, чини ми се, ни у друштвеној стварности, јер се велики број оних којима се тај назив намеће на последњем попису становника Црне Горе изјаснио да им је матерњи језик српски. Таква је ситуација својврстан ансурд, који такође некоем одговара. Зато ја нерадо говорим о томе. Ту политика покушава да нешто мијења не осврћући се на језичку стварност, па језичке чињенице. Ја нисам политичар, него лингвиста, и мене првенствено занимају језичке чињенице, а пошто се оне игноришу, ту један лингвиста нема шта да каже. Као социolingвисту занима ме, наравно, и функционисање језика у друштвеном (јакде и политичком) контексту. Али овдје се не ради о томе, него о обичним политичким манипулацијама језиком.

Ансурд је и то што у Франуској, рејимо, углавном постоје српско-хрватски и хрватски лексикони. Тако је све теже објаснити постоји ли, уопште, српски језик.

СРБЕ/АНТОНИЈЕ

- И ко је крив за то? Сами Срби, јер ти и даље гањају српскохрватски. На дном мјесту, Далибор Брозовић, најзначајнији хрватски лингвиста, рекао да треба подвући црту и окренути ови лист. Хрвати су то урадили и за о су се окренули хрватском језику и рофилирању хрватског језичког гандарда, па су у језичким активностима далеко испред Срба. Срби се рема језику још нису одредили и неајају јасну језичку политику. Требало и, прије свега, да прихвате чињение какве јесу, тј. да српскохрватски јек као заједнички стандард Бошњаа, Хрвата, Срба и Црногораца - више е постоји. То треба да буде констатација од које ће се поћи да би се формулисала реална језичка политика. На мора да полази од објективно спозате друштвене и језичке стварности. стварност је, која се не може пориати, да се на јужнословенском протору развило више нација и да су оне

им што је заједничко, али зашто се то ради, кад немамо своје? Немамо великог рјечника, немамо темељитог правописа, нити научне граматике српског језика, о култури језика да не говоримо.

Овде су лингвисти разједињени у односу према српскохрватском језику. Док једни не прихватају чињеницу да српскохрватски као језички стандард више не постоји, за друге је Бечки договор 1850. године био политички договор који је само послужио формирању и касније стандардизацији хрватског језика, а потом и босанског и црногорског?

- Они први се надају да ће вријеме хрватског и босанског, ето тако, проћи, па, ваљда, хоће да сачувају "заједничство". Ови други пак стално зарањају у прошлост, траже кривица, истражују ко је угрозио српски језик. Бечки договор је био само једна етапа у развоју српско-хрватских језичких

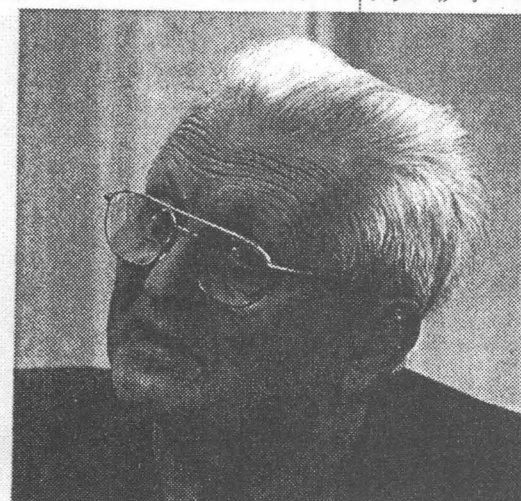
линију којом иду. И умјесто сад само да његују оно што имају, они расправљају шта су учинили Хрвати, шта Бошњаци, а шта ће дио Црногораца урадити са језиком. И препиру се око тога јесу ли Срби свима дали језик или нису. Чему то? Све и да је тако, све и да су прије Бечкога договора Хрвати били нијеми па преузели од Срба језик (што је апсурдна теза с обзиром на богату књижевнојезичку традицију Хрвата од Марка Марулића па даље, а о богатој лексикографској традицији да и не говоримо), шта сад имамо ми од тога? Они су на основу своје филолошке традиције и савремених потреба профилирали свој стандардни језик, и то никако не може бити српски. Треба гледати у будућност. Срби су се вратили свом националном имену у језику. Сада треба да дефинишу његово мјесто међу (јужнословенским стандардним језицима, да одреде однос према другима, успоставе прави-

ла понашања у употреби српског стандардног језика с обзиром на двојности које у њему постоје (еквалски и ијекавски изговор, ћирилично и латинично писмо). Што то већ није учињено, не треба кривити само лингвисте.

Ко је, онда, крив?

- Срби у цјелини, посебно политичари и врхунски интелектуалци. Не могу лингвисти бити јединствени кад Срби као народ то нису. У Србији је однос према језику (и култури) на посљедњој лествици у друштвеној хијерархији вриједности. Код Хрвата су национални приоритети језик,

За разлику од других, који у језику меандрирају, Срби имају своју праву линију којом иду. И умјесто сад само да његују оно што имају, они расправљају шта су учинили Хрвати, шта Бошњаци, а шта ће дио Црногораца урадити са језиком. И препиру се око тога јесу ли Срби свима дали језик или нису. Чему то?

исолацијом заједничког српскохрватског стандардног језика формирале воје посебне националне језичке стандарде. Вријеме је да се Срби одреде према тој и таквој стварности, да утврде спове своје језичке политике, престану да се баве тиме шта други раде са језиком који нормирају за своје потребе и окрену се његовању норме и културе савременог српског језика.

Требало би да је добар почетак то што је на свогданишњем београдском Сајму књига, после 155 година откако је Вук Стефановић Караџић издао „Српски рјечник“, представљен јединотомни „Речник српског језика“ Матице српске?

- Јесте. Али, у исто вријеме, у Институту за српски језик, тридесет или чetrдесет људи ради на „Речнику српскохрватског народног и књижевног језика“, чји је 17. том изашао прошле године. Очекује се још толико томова у наредних 30 година. Кома то треба? Довољавам да треба да се бавимо и он-

односа. Ни на који начин није наудио српском језику. Напротив, српски језички стандард од Вука до данас има своју праву линију (вертикалу), није кривудао, него се нормално развијао у складу са новим друштвеним и културним потребама. Читајте српске народне приповијетке, српске пјесме из 19. вијека: Милована Глишића, Јанка Веселиновића, Лазу Лазаревића, Симу Матавуља, па касније Кочића и друге..., или пјеснике: Вранка Радичевића, Змаја, Војислава Илића... ту савременом српском читаоцу нема ништа страног или неразумљивог. Хрватски језички стандард је, напротив, меандрирао, час се приближавајући српском стандарду готово до потпуног стапања с њим (настојањима хрватских вуковаца крајем 19. и почетком 20. вијека), па се удаљавајући за вријеме НДХ, па приближавајући се опет у социјалистичкој Југославији... Данас се нисистира на удаљавању.

За разлику од других, који у језику меандрирају, Срби имају своју праву

култура, па онда и вјера. Хрватска нација је, по мом мишљењу, много боље хомогенизирана од српске. Она је кренула од најширих интеграција, од панславизма преко јужнослависта, југословенства, и преко србохрватства ушла у хрватство. Ишла је у лијевак, при чему су шире интеграције биле оквир у коме се формирала хрватска нација. Код Срба је обрнуто. Још 1804, што није учињено ниједан народ на овим просторима, Карађорђево оружаној револуцијом па Вуковом културном револуцијом, Срби постају самостална модерна европска нација. А онда иду у шире интеграције: југословенство, комунизам, глобализам... При том то нису били оквири у којима се хомогенирају, напротив - растуца се. Код Срба су особе и деобе. Срби су се у ширим интеграцијама дијелили, а други су се хомогенизирали. То се и данас осјећа, у језику такође.

Ипак, кажете да се та „права линија од Вука до данас“ огледа и у томе што је у српском, у поређењу

са осталим јужнословенским стандардним језицима, најмања разлика између књижевне норме и говорног језика.

- Тако је. Срби су у норми пратили језички развој. При том је српски стандард јединствен. За разлику од три национална језичка стандарда у БиХ, не постоје три српска стандарда. Нема, дакле, неког српскобосанског, постоји српски језик ијекавског изговора и српски екавског и то је све.

Уз то, српски се стандардни ијекавизам разликује од хрватског, јер је хрватска ијекавска норма конзервативнија и по том ближа вуковској. Што је у хрватском стандарду, код нас је дијалектало, као, рецимо, *пријеза*. Моји селјаци, под Козаром, кад кроз ограду протуре даску да би се лакше прелизало с једне на другу страну, то називају *пријеза*, а у граду зебра је *прелаз*. У селу је *кру*, *крува*, а у граду *хлеб*. У хрватском је стандард *пријеза*, *крух* итд.

Бошњачки се стандард стварао и ствара архивизацијом, рурализацијом, па дијемимично и кратизацијом. Враћају се у стандард одавно преживјели туризми, ваде се неки дијалекатски облици, који, *пота bene*, и нису само бошњачки. У бошњачком је стандарду сада *десетерица*, *петерица*, уместо *дестерица*, *петорица*, а *дестерица*, *петерица* и сл. говори се у народу, али тако говоре и неки Срби и Хрвати, не само Бошњаци. За бошњачки стандард је, као што је већ речено, карактеристична и кратизација (растварање писање футура: *читат лу*, неки ијекавски облици који одступају од говорног бошњачког језика итд.). О свему томе, међутим, треба да размислијају сами Бошњаци и нико са стране не треба у то да се мијења.

Рурализацијом и архивизацијом покушао је и Војислав Никчевић створити посебан црногорски стандардни језик, али не видим да то пракса прихвата. Отуда велики раскорак између стандарднојезичке праксе и норме, највише никчевићевске, па затим бошњачке, бар према ономе како је у званичном правописној и граматичкој, па и неким рјечницима (Вахићевом, нпр.), једним дијелом и хрватске.

На Институту за славистику у Грацу, учествујете у једном истраживању о разликама између босанског/бошњачког, хрватског и српског језика. О чему је реч?

- Циљ пројекта је да се објективно утврде те разлике, без унапријед задатих теза о томе како је то један те исти језик, и то српски, или да су то „потпуно различити језици“ (што сугеришу неки аутори који су се бавили пописом разлика између српског и хрватског, па у великом Бродяковом „Разликовном рјечнику српског и хрватског језика“, можете нпр. наћи да је хрватски *сладолед*, а српски *долдрма*!). Противници тог пројекта су и језички сепаратисти и језички унитаристи. И једни и други се боје да ће чињенице показати да није баш овако како они тврде.

■ ЗОРА ЛАТИНОВИЋ

Филмски фестивал у Манхајму

Кинески „нови талас“

С девет младих филмских аутора представљена је једна потпуно нова генерација кинеских редитеља

Међународни филмски фестивал у Манхајму и Хајделбергу један је од најпрестижнијих и најбољих фестивала ауторског филма у свету и сигурно без премца у европским оквирима. Своје прве награде у каријери у прошлости су управо на овом фестивалу освајали највећи редитељи данашњице као што су Жан-Лик Годар, Франсоа Трифо, Рајнер Вернер Фасбиндер, Вим Вендерс, Џим Џармуш и многи други. Сви до једног пре тога нису били познати, јер фестивал од самог настанка (1951) приказује искључиво филмове непознатих аутора или аутора дебитаната. То је концепт самог фестивала и по томе је он посебно препознатљив и јединствен међу хиљадама других широм света, а кад један фестивал успева да већ деценијама задржи своју оригиналност, онда и награде које додељује увек имају посебну тежину и значај.

Поред приказаних тридесет филмова у два програма (главни такмичарски и програм „Међународна открића“) од којих је већина имала међународну или европску премијеру, у фокусу је ове године био нови кинески филм. Дугогодишњи директор фестивала Михајл Кеџ мудро је одабрао девет младих кинеских филмских аутора, покушавајући да на тај начин европској публици представи једну потпуно нову генерацију кинеских редитеља. И без сумње, био је то најефектнији део фестивалског програма. Тако је кинески „нови талас“ силовито и изненада заплуснуо мирне обале предивних река Рајне и Некар. Кинески филм „Парк“ (Gong yuan, The Park) младе редитељке Јин Личуан освојио је FIPRESCI награду жирија критике (аутор овог текста био је члан петочланог међународног жирија). Као и комплетан програм кинеских филмова, „Парк“ представља посебно откриће фестивала. Прецизном и интелегентном редитељском формом Јин Личуан раздваја и повезује две кинеске генерације кроз однос оца и кћерке. Маова Кина, која је већ одавно део прошлости, заујек не стаје пред налетима технологије и нових модерних цивилизацијских схватања. Огромни генерацијски јаз изгледа као непремостива а стара и нова генерација Кинеца су као два потпуно независна света. Скоро савршеном стилском чистотом, изванредном фотографском и конципираним филмском причом, „Парк“ уводи просечног европског гледаоца у један за њега потпуно нови свет представљајући људску емоцију као универзалну и разумљиву свим световима.

Још неколико нових кинеских филмова заслужило је да се помену. Пре

свих, вероватно и најбољи филм фестивала „Пруга на Западу“ (Xigandao, The Western Trunk Line) Ли Јиксиана, али из нетакмичарског програма. То је један од најбољих доказа да нам са Истока управо долазе неке потпуно нове филмске форме које повезују најбоље европске филмске тековине са печатом оригиналног и изворног кинеског приступа уметности и животнотј философији. У филму Ли Јиксиана јасно се препознаје утицај неких од најбољих европских редитеља попут Бергмана и Тарковског и једна потпуно нова филмска поезика нетипична за кинески филм. Како однос два брата и младе девојке која долази из Пекинга у једну удаљену кинеску „недођију“ на западу земље, видимо још један ауторичан свет који живи за себе са својим правилима далеко од остатка цивилизације. Још једно кинеско остварење „Случај“ (Xiang zi, The Case) није оставило равнодушним гледаоце фестивала јер је реч о најбољем жанровској мешавини трилера и мелодраме, кавку досад нисмо видели, из све веће кинеске филмске продукције која је прошле године (2006) произвела скромних 120 нових филмских наслова. Ипак, један невероватан али проверен податак гласи да је ове, 2007. године, до овог тренутка произведено око 400 нових филмова. Имајући у виду овај податак, као и програм нових филмова приказаних у Манхајму и Хајделбергу, нема сумње да је реч о једном „новом филмском таласу“ о коме ће се тек писати и дискутовати. И не треба заборавити да су овде не тако давно промовисане и откриване многе кинематографије, па иако је реч о веома старој и значајној као што је кинеска, ови млади и нови кинески аутори боље место за своју промоцију од овог фестивала нису могли добити. Потпуно заслужено.

На крају, треба поменути да је главну фестивалску награду освојио норвешки филм „Мирун“ (Biodband, Mjush) Маријуса Холста, где веома запажену улогу мајке албанског дечака са Косова који одлази у Норвешку у потрагу за оцем, има наша оснота глумица Миријана Карановић. Врло угледну награду „Фасбиндер“ добио је руски редитељ Алексеј Мингирев за филм „Кремен“ (Kremen, The Hard-Hearted) чија узбуљива прича о младом Русу који из унутрашњости са својим чврстим, моралним принципима долази у велику Москву на чијим улицама влада криминал и блуд, помало подсећа на чувени филм „Таксиста“ Мартина Скорсеа. Истина, можда главни јунак Антона (Јевевиј Антропов) није у рангу Роберта де Нира, али је и његова улога свакако за памћење.

■ САША ЈАНКОВИЋ

ИНТЕРВЈУ Будимир Дубак, песник и члан председништва Народне странке

Уништавају српски језик

ПО ТРАДИЦИЈИ ОКУПАТОРА

У историји народа и држава није виђено да једна власт поништи сопствену државу и језик. Нихилизам дукљански, аутокултуроцид је нешто ново што ће се изучавати у свету. Крађа имена била би разумљива уколико би се понављала ситуација из времена аустријске и италијанске окупације Црне Горе 1916. и 1941. године. Тада су окупатори, Аустријанци и Италијани на Цетињу проглашавали црногорски језик.

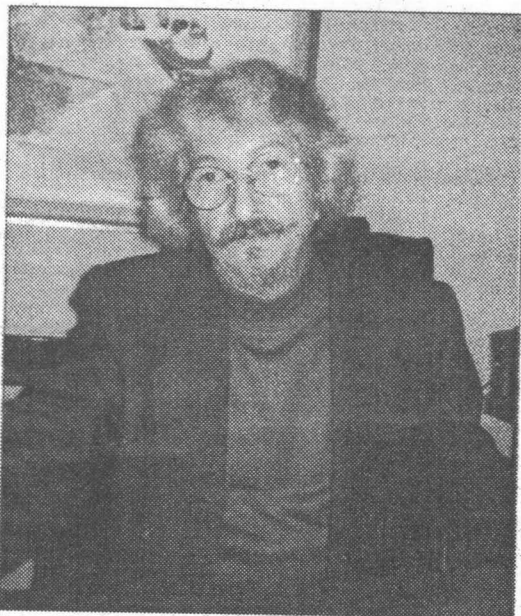
Црногорске власти наметањем црногорског језика као матерњег извршиле су крађу. Професори српског језика предаваће црногорски, који нема граматику, писмо, речник, нити је уписан у регистар постојећих

Чињеница да је Подгоричанин Аднан Чиргић на захтебом Савезног универзитета докторирао на црногорском језику говори о томе да је на делу лажна историја, фикција прављења Црне Горе као фиктивне државе. Какав је тај црногорски језик, и о чему се ту заправо говори, најбоље сведочи назив његовог докторског рада који гласи „Говор подгоричких муслимана“. После Вука Караџића, реформатор језика у Црној Гори треба да буде Аднан Чиргић. Значи, он замењује Вука у Црној Гори. У школама ће тај језик предавати они који су дипломирали српски језик. Тек када добију граматiku и писмо могу да кажу да се служе црногорским језиком - рекао је за Сину Будимир Дубак, песник, члан председништва Народне странке и бивши министар културе Црне Горе.

■ Шта заправо значи увођење црногорског језика?

Наштањем српског језика крећу од ничега ка ничему. То је језик без граматике и речника, а није уписан ни у регистар постојећих, што је такође у складу с брисањем идентитета Црне Горе. Нови црногорски Устав направљен је искључиво да би се на њега одстранио српски језик, као службени и избрисало име православне хришћанске цркве.

Тома је на најодговарајући начин извршено брисање историјског идентитета Црне Горе. То што од

Дубак: Срби имају свој језик, културу и идентитет

СИ ХОЋЕ СРПСКИ ЈЕЗИК У СКУПШТИНИ

Портпарол Српске листе Добрило Деденић казао је за Сину да је клуб посланика СИ у црногорском парламенту затражио да му се сви скупштински материјали достављају на српском језику ијекавског наречја и штампани пириличним писмом.

У писму председнику црногорског парламента Ранку Кривокапићу навео је и захтев да се за посланике те коалиције благовремено обезбеди симултано преводчење са свих језика којима говоре посланици у Скупштини Црне Горе.

почетка говоре да језик није лингвистичко, већ политичко питање, најбоље сведочи о науку да из најпримљивијих политичких разлога избришу име језика на коме је у Црној Гори све написано, а то је оно по чему се она препознаје међу народима и државама кроз векове.

■ Да ли ово значи протеривање српског језика из школах?

Мислим да би тиме требало да се позабаве научници, светски лингвисти и институције које се труде да штите елементарна грађанска и људска права. Јер, управо у име неких непостојећих права, овде се обесправљује и дискриминише српски народ. И не само српски. На попису је 64 одсто грађана рекло да је њихов матерњи језик српски.

■ Како ће ово утицати на Србе у Црној Гори?

Срби имају свој језик, културу и идентитет. Они који треба тек да почну од Чиргића свој језик и од Шерба Раствојера своју историју, нека виде шта ће да раде. Ми ћемо штитити свој језик тако што ћемо дозволити да српске писце и оне који су писали на српском језику тумаче да су они то писали на такзваном црногорском. Ретроактивну историју не признајемо. Тражићемо да се заштите српски језик, култура, књижевност и уметност. Истинска, традиционална, историјска Црна Гора ће остати, а они нека крену у неку нову причу од нуле - закључко је Дубак. ■ З. Павловић (Сина)

ЦРНОГОРЦИ – СРБИ ПРАВОСЛАВЦИ ИЛИ САМОЗВАНА НАЦИЈА

Прва српско-словенска књига

У Црној Гори живе све сами чисти и прави Срби, који говоре српским језиком, а има их на 300.000 становника. Већином су православно вјере, а има нешто мало римокатоличке и мухамеданске, али треба знати да смо сви српскога поријекла и српске народности

Прва књига о значајности историје српског народа, коју је написао професор историје Радивоје Јанковић, изашла је у издању издавачке куће „Земљеница“ из Београда. Ова књига је прва књига о историји српског народа, коју је написао професор историје Радивоје Јанковић, изашла је у издању издавачке куће „Земљеница“ из Београда. Ова књига је прва књига о историји српског народа, коју је написао професор историје Радивоје Јанковић, изашла је у издању издавачке куће „Земљеница“ из Београда.

Види ту у Брвеници членици плућних вена и миокарда у срцу Њељана Мали

Крајев наз
 „Трговци, Земљеница“ долази до података, који говоре о великом побједи над Динавом над рабеном и угњаваном војском.

Највећа водоз у приморској нахији јест Улице, налази се на обали Јадранског мора и има око пет хиљада становника. У њему су становили најстарији српски владари – жуђани, а после њих Неманићи и Балшићи

Њељана Мали
 Постоји велика легенда, нарочито пријатна на једномину и пријатна на једномину, пријатна на једномину. То је легенда о владарици Њељани, која је била владарица у срцу Њељана Мали.

Овај податак, каже, говори да су још у 17. веку тамошњи под турским иперијом, на овом подручју Балкана, ипотијом српско-словенске и киноте. То је прва књига која показује постојање ипотијом српско-словенске и киноте. То је прва књига која показује постојање ипотијом српско-словенске и киноте.

О Приморчанима и Приморцима

О Приморчанима и Приморцима... О Приморчанима и Приморцима... О Приморчанима и Приморцима... О Приморчанима и Приморцима...

Приморци

Приморци... Приморци... Приморци... Приморци... Приморци... Приморци... Приморци... Приморци...

Славна племена

Славна племена... Славна племена... Славна племена... Славна племена... Славна племена... Славна племена... Славна племена... Славна племена...

Салч – чувено летовалиште цара Дуђана

Наравно, туристички привлачно мјесто постоје ипотијом српско-словенске и киноте. То је прва књига која показује постојање ипотијом српско-словенске и киноте. То је прва књига која показује постојање ипотијом српско-словенске и киноте.

Заничај српских Неманића

Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића...

Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића... Заничај српских Неманића...

Српски језик

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик... Српски језик...

Продвиђање
 Јакошевић
КРАЈ

ОД СТАРОЗАВЕТНИХ ИМЕНА КОЈА СУ СРБИ САЧУВАЛИ У ПОМАЛО ИЗМЕНЈЕНИМ ОБЛИЦИМА, МНОГА ИМАЈУ ИНТЕРЕСАНТНА ЗНАЧЕЊА

Данијела ЊАМИЋ

АКО СУ ОЧИ однедавно дошли, онда је име свих тих имена, буг, пролази преко Библије и у свима старих традиција, одражава његов карактер. Стари народи веровали су да имена њихових неких змија теши нешто од дубоке сумњичавости, послатих "бугу". Код Јевреја се рецимо, до данас задржао обичај да мислоразумству не дају име, док не извади бар неку од околних коре ће му одређити судбину. Можда је мало познато да данас у многим на-

СЛОВА ПИШУ КАРАКТЕР

Мојсије код Срба постао Моша, а код муслимана Муса

ОБЛИЦИМА ИСА ИЛИ, врлома раван Јеврејске заједнице у Србији

"Бог је моја заштитна..."
Од фреквенцијских старозаветних имена у Срба, рабин Аспер наводи да Гаврило има сличне "буги мој дук", Јеремја - "пикај који се бо-

ПАНДАНИ

ИУДАИЗМ	ХРИШЋАНСТВО	ИСЛАМ
Авраам	Авро	Ибрахим
Мојсије	Моша	Муса
Адам	Адам	Адем
Гаврило	Гаврило	Гавријал
Данијел	Данијел	Данијел
Јован	Јован	Јован
Израјил	Израјил	Ибрајил
Рајмон	Рајмон	Рашид

Рубин подсећа да се, према легенди, Исајак брзо биизао из Јакоб родно тако што је отузума Исака за воу, па му име утисао то и значи: "те-ли", или слободније - "привлачи". Они који долази после мене". Мојутим, онда је не-зната прича да је Јаковљева име било променено у Изра-ел, однеоко Израел, што у преводу значи: "онј који ви-ди Бога". Израел истоимене државе то значење врло по-

су од имена павођени преци-мена, од тога су "настао" Мирјид, Мирјониди. Сличан случај је, наводи Рабин, и са презименама Алхамовић, Давкович, Јаков-васевић, Јосифовић, Сарић.

Имају, код Јевреја Јошуа или Јошуа, настало је од изворног Јешу-јаху, што значи "Богод је мој спасилац". Хришћани ће прихвати-вати да је Исус Јакоб "буги" који је дошао да их спасе", а Срби би слободније значење име могли да преведу на Спасоје. Мојсије, на Јеврејском Моше, значи "из воде извађен".

ИСУС И МОЈСИЈЕ

ИСУС, код Јевреја Јошуа или Јошуа, настало је од изворног Јешу-јаху, што значи "Богод је мој спасилац". Хришћани ће прихвати-вати да је Исус Јакоб "буги" који је дошао да их спасе", а Срби би слободније значење име могли да преведу на Спасоје. Мојсије, на Јеврејском Моше, значи "из воде извађен".

рођама, па и код Срба, још "живи", нека старозаветна имена, додуше у мало изме-њеним облицима, али са пра-вним првобитним значењима.

Традиционалним значења-ства је којима и човечан-ству, Адам је данас именован, животињама, а Јаковљева име, гуајериско од "Јаков" од "Јаков" јер је нешто од прима, или "од краја и меса", јер издржи "дан" који ни ста-ројеврејском значу кућ

ва", и у Срба је именовано Јошу, Аспер...

Аспер... поручује на крају

ЛИНГВИСТИКА И Хаг

Грешке Ивана Клајна

Недавно је у једној емисији на ТВ 592 познати српски лингвиста др Иван Клајн говорио о актуелностима у српском језику. Највише се посветио коришћењу страних речи. Клајново гледиште је да превасловно употреба страних речи данас у српском језику не представља велику опасност. Како рече он, то не може да наруши природу нашег језика. Знамо, међутим, да лингвисти у другим државама, нама суседним - Мађарској, Хрватској или уједињеном (у Француској или Јапуну), много више од наших воле разуми о томе шта се и како од страних речи прима у њихов језик (имају посебна одређења која о томе воде бригу).

Клајново гледиште, пак, о писму српског језика, ћирици, која је сада јединствена уставна обавеза, референдумски потврђена, на неки начин је наставило и потпуно неприхватљиво. Устав Србије је у члану 10 једноставно предвиђао службу, тј. обавезану употребу тог мањинског српског писма. Иначе само се коначно укључили у породицу европских народа који се сиви (без изузетка) држе проузвекеног правата. "Закон језика - једино писмо". Постоји Клајн то неспира и истиче да је двојбуђе "рпска судбина" (хочинко до јуче сте нас

убеђивали да је то - наше богатство и предност"). Мислим да судбина више провјерена научна категорија и да чување је да таква собитљива лингвистика уопште такву метафизичку формулу.

Питањем се запитам ли то да свој лингвистика негира европско правило и српски Устав.

Ако није дозвољено јасно Клајново гледиште кога је реч о негацији престолоног, свака је очекивано било на разговора на ТВ да господин Клајн негира право хашком затворитику Војиславу Шешелу (то исто важи и за господина Толмича). Клајн, наиме, рече да Шешел захтеј Хашком сузу да се откуже наставаља на његовом језику (српском) и његовом писму (српској ћирици) представљају неопозивност и ступићу.

Не постављам посебно питање - да ли професор Клајн зна да је право на свој језик и своје писмо основно аулско право у модерном суштину широм свету, јер верујем да он то зна (уосталом и судови у Србији обезбеђују нашим националним мањинама вођење сушког процеса на свом језику). Међутим, Шешел није успостављао језичку стандарди за језик и писмо. А лингвиста Клајн, као актуелни председник Ож-

бора за стандардизацију српског језика црп САНУ, на одређени начин јесте. Знаш ли то да др Клајн не признаје српски језички стандард за који се својересно жалимо, или да он то једино Шешелу не признаје право на његов стандардни језик и писмо. И да ли би лингвиста Клајну било уопште на памот да, на пример, неким хрватском затворитику (рецимо Тотовићу) не признаје право на хрватски језик и писмо, па да тај мора да слуша судбене на српском језику, и чита текст написан српском ћирицом? Поготово што Клајн, као само видела у емисији, не аспорува Хрватима постојане хрватског језика, али је негирао Шешелу право на српски језик, јер верује да исти зна хрватски, па и бољавачки језик.

Др Клајн више него сигурно зна да су Хрвати одавно прекинути да заједно са Србима нормирају српски језик и да у данашњем писмом језику ипак мора бити много нејасноћа за Србе који немају више са њима јединствен језички стандард. Зато је врло чудно што један српски лингвиста оспорува право српском приговорнику на стандардни српски језик. На ма о ком се радило.

Иван Клајн,
Сремска Коменација

www.novosti.co.yu

pisma@novosti.co.yu

0 језику 1

СРПСКОМ НЕ ТРЕБА ЗАШТИТА?

У "ПОЛИГРАФУ" ТВ Београда 92 познати српски лингвистица др Иван Клајић недавно је рекао да данашња превелика употреба страних речи не угрожава српски језик. Чудно, када лингвисти у сусретним земљама (Мађарској, Хрватској), па и угледним земљама (Француској, Јапону) толико бригау изазивају језике њихове, а ми се имају посвећена одељења која о њима воде бригу.

Уз то, др Клајић је заједно са хрватским лингвистима, др Војиславом

Шешићем, да му ојачајмо језику (српском) и писму (лирици) назвао необичним.

Др Клајић, како се видело, не осигурава постојање "хрватског језика", али Шешићу негира право на српски јер верује да је да зна хрватски, па и балкански језик. Др Клајић, као председник Одбора за српски језик САНУ, сигурно зна да су Хрвати одавно престали да заједно са Србима нормирају језик и да у данашњем њиховом језику ипак мора бити много нејасноћа за Србе који пишу ирационално.

Да ли би лингвиста Клајићу било на памет да неким хрватском заговорнику не пријави право на хрватски језик и писмо, а не исти мора да слу-

ши суђење на српском језику и читајући вирзину?

Петар Јанковић
Сремски Каменица

0 језику 2

ОДРАДИО СТАЈЛИНГ!

У СВЕТУ (интернационалом, европском) клима мишљења да је наш, српски језик, веома компликован и тешак за учење, довер... седам падежа, три рода, четрнаш акцената, много ставова... Али, није баш тако. Не само српани, већ и европски грађани Србију долазе да науче 50-100 речи! Представљају "српских", оно... значај... овде... негде... функциониса-

конзумира, па стоји, одређени, одређивају, бити изражавају (иронично). И још неке српске одређивачке речи су постојале "демоје" и "ауи".

Нису више "кул", простијачке су и угледне су. најважније, забављачке. Да ли је бар сваки српани Срби чуо за посланицу, верују, завети, родоначелника наше државе, Стефана Немање: "Чувај, чево, своје, српске речи! Боље ти је да изубиш зрад него изјеру своју, српску реч. Град се може изворити, обновити, а изубљена реч је недовратни зубањик!"

Божан Бајетић
Ковин

У МАТИЦИ СРПСКОЈ ПРЕДСТАВЉЕНО КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ НАШЕ КУЛТУРЕ И ЈЕЗИКА

КЊИГА ЗА СВАКУ КУЋУ

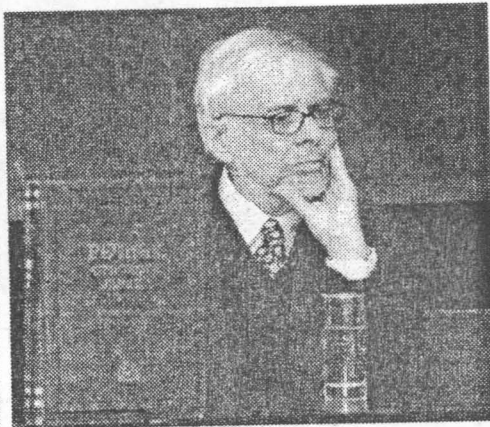
У једнотомном Речнику српског језика је истражано, акценцирано и с правописом усклађено 85.000 речи. Темељна књижа писмености

СРБИ су први пут у једној књизи добили стандардни књижевни речник, то је књига за сваку библиотеку и сваку кућу у којој се говори и пише српским језиком, рекао је Мило Вуксановић, председник Матице српске, у чијем издању је објављено ово капитално дело које је представљено јуче у просторијама ове угледне институције.

У првом књижевном, једнотомном и језиколошким речнику српског језика је истражано, акценцирано и с правописом усклађено 85.000 речи. Речник су урадили водећи стручњаци Института за српски језик САНУ и сарадници Одбора за стандардизацију језика. Штампане Речника је омогућило Министарство науке Републике Србије.

Срби су од Вука Караџића имали невоље с речницима, па је ово издање започето давно и дуго је припремано, али је важно да коначно имамо савремен једнотомни речник српског језика - рекао је Вуксановић. - Дobili смо темељну књигу више писмености. Једнотомни Речник српског језика је потомак Матичног речника у шест томова, који је сада прилагођен за „овишту употребу“.

Иван Клаји, један од ре-

ПОДУХВАТ Иван Клаји, један од рецензента

АУТОРИ

РЕЧНИК српског језика је завршен захваљујући напору 11 лингвиста који су успели да објасне, акценцирају и ускладе са актуелним правописом осамдесет пет хиљада речи. Речник су урадили: Милица Вујанић, Даринка Гортан - Преки, Милорад Дешић, Рајна Драгићевић, Мирослав Николић, Љиљана Ного, Васа Павловић, Милица Радовић - Тешић, Никола Рамић, Рада Стјеповић и Егон Шекете. Редакцију је урадио др Мирослав Николић, а рецензенти су били академици Иван Клаји и проф. др Драгољуб Петровић.

цензента Речника рекао је да смо коначно, после много година, добили једно-

томни речник, што је веома значајно за целокупну српску културу.

Издавањем Речника српског језика смо и ми, као и све остале европске земље, добили књигу која је практично неопходна да би се правилно говорило и писало - објашњава Клаји. - Хрватска је издала већ четврто издање речника, а остале европске земље од Другог светског рата имају једнотомне речнике. Сматрам да је веома важно да после овог, нема сумње, великог посла, не станемо са радом и допустимо да прође неколико деценија до објављивања другог издања. Важно је да одмах наставимо са допуњавањем нових речи, исправљањем грешака...

Колико ћемо чекати на друго издање у којем ће бити актуелизоване граматичка и ортографска норма, питање је за све који се баве језиком, али и за све културне и државне институције. Поражавајуће звучи податак да смо морали да чекамо читавих 155 година да добијемо први Речник српског језика после Вуковог издања. Остаје нада да ће следеће издање Речника угледати светлост дана у што скорије време, јер се језик мења изненађујуће великом брзином, закључно је Клаји.

Д. СТОЈАНОВИЋ

С јучерашње промоције у Матици српској

Фото: Б. Лукић

У МАТИЦИ СРПСКОЈ ПРЕДСТАВЉЕН РЕЧНИК СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Први једнотомни речнички подухват

Први једнотомни речник српског језика представљен је јуче на свечаности у Матници српској, након дугогодишњег чекања и ретких издања речника којима се Срби баш не могу похвалити у својој историји. Овај први речник у једном тому садржи преко 80.000 речи, које је 11 лингвиста сажето објаснило, акценговало и ускладило с Матичиним правописом, напоменуто је потпредседник Матице српске Мирко Вуксановић, и додио да се овај речник појавио као дуго чекани потомак Матичиног речника у шест томова. Тако су тек ове, 2007. године, након Вуковог речника из 19. века, и поменутог шестотомног из 20. века, како је навео Вуксановић, Срби први пут добили научни попис стандардизованих речи, објављених у једном тому на преко 1.500 страна.

Појава овог речника јесте догађај у српској култури, истакао је његов главни уредник проф. др Мато Пижурица, подсећајући да се двадесетих година, по идеји Митра Пешкићана, врло амбициозно кренуло у овај подухват,

који је неколико пута прекидан, па обављан и тек сада довршен. Речник је израдио ауторски тим београдске лексичке школе, указао је Пижурица, наводећи имена свих који су учествовали у његовом стварању.

Матичин речник српског језика урадили су водећи стручњаци Института за српски језик САНУ и сарадници Одбора за стандардизацију српског језика: Милица Вујанић, Даринка Гортан-Премк, Милорад Дешић, Рајна Драгићевић, Мирослав Николић, Љиљана Ного, Васа Павковић, Милица Радовић-Тешћ, Никола Рашић, Раја Стјеповић и Егон Фекете.

Овај речник намењен је свима који говоре и пишу на српском језику, као и онима који га уче, истакао је Пижурица, подсећајући да је то и школска и породична књига, незаобилазна и као полазни корпус свих лексиколошких истраживања. Његова појава је такође важна и као доказ који, по речима Пижурице, треба да демантује суд да Срби исмају развијену културу речника, што је у основи тачно.

Један од рецензента академик Иван Клаји указао је да је, након што је шеститомни речник МС завршен пре 31 годину, нормално било да је тада започет посао и на једнотомном издању, али ишта није урађено, иако је најављено. У нашој лексикографији се иначе у свему много каснило, напоменуо је Клаји, указујући да све друге нације у Европи имају једнотомне речнике, који су важни, јер могу да послуже и као пратотипни приручници, и као замена за остале приручнике, а ми све то досад нисмо имали.

У овом речнику изостављене су нефреквентне речи страног порекла, укључио је и дијалекатски лексички слој, као и уско термилошке и индивидуалне лексичке промене, рекао је, између осталог рецензент проф. др Драгољуб Петровић, док је редактор овог речника проф. др Мирослав Николић подсетио на тврђињу да се цивилизацијски ниво једног друштва може мерити бројем и квалитетом лексикографских издања, а да се наше друштво не може тиме похвалити.

Н. Пејчић

✱ Vojska brani Srbe u Kosovskoj Mitrovici?! (vesti dana) ✱ Vojvodina od Srbije traži 220 miliona evra kompenzacije za koncesiju autoputa (u fokusu) ✱ Press na snimanju novog spota Seke Aleksić (džet-set svet) ✱ Umereno oblačno

KONAČNO... Ivan Klajn, Mate Pizurica i Miro Vuksanović na promociji „Rečnika srpskog jezika“ u Matici srpskoj

Srbi dobili rečnik posle vek i po

Matica srpska objavila jednotomni „Rečnik srpskog jezika“ sa 85.000 izabranih književnih reči, prvi put posle Vukovog „Srpskog rječnika“ iz 1852.

Srbi su napravili prvi korak na putu da se uvrste u red nacija koje su klasifikovale svoje leksičko nasleđe - prvi put posle drugog izdanja „Srpskog rječnika“ Vuka Karadžića iz 1852. godine izašao je novi rečnik srpskog jezika. Matica srpska iz Novog Sada objavila je „Rečnik srpskog jezika“, koji sadrži oko 85.000 odabranih književnih reči. Rečnik su pripremili lingvisti iz Instituta za srpski jezik i književnost iz Beograda, a objavljen je uz pomoć republičkog ministarstva za nauku. Redaktor rečnika bio je Miroslav Nikolić, a recenzenti Ivan Klajn i Dragoljub Petrović.

Potpredsednik Matice srpske Miro Vuksanović rekao je na jučešnjašnjoj promociji u Novom Sadu da rečnik sadrži naučni popis standardizovanih reči, obradenih savremenim leksikografskim postupkom, uz gramatičke podatke i informacije o akcentovanju svake reči. Vuksanović je ocenio da je reč o kapitalnom projektu Ma-

/// **Bilo je krajnje vreme da i mi imamo takav rečnik. Da citiram Njegoša: „Bježi grdna kletvo s roda, zavjet Srbi ispuniše“**

IVAN KLAJN,
LINGVISTA

tice srpske, radenom više od jedne decenije, koje se u javnosti pojavljuje s velikim zakašnjenjem.

Lingvista Ivan Klajn podsetio je da je šestotomni Rečnik srpsko-hrvatskog jezika, s 120.000 reči, objavljen 1976. i da se kroz protekle tri decenije više puta govorilo da je krajnje vreme da se pojavi jednotomni rečnik. Klajn je naveo da takav veliki

zaostatak „tije smeo da se desi“, navodeći da sve zemlje u regionu i u Evropi odavno imaju svoje jednotomne rečnike. - Bilo je krajnje vreme da i mi imamo takav rečnik. Citiraću Petra Petrovića Njegoša: „Bježi grdna kletvo s roda, zavjet Srbi ispuniše“ - rekao je Klajn.

Sekretar Odeljenja za književnost i jezik Matice srpske Mato Pizurica naveo je da je objavljivanje jednotomnog rečnika „veliki korak u demantovanju ocena da Srbi nemaju kulturu rečnika“.

- Ovaj rečnik namenjen je svima koji srpski jezik govore i pišu, kao i svima koji ga izučavaju - rekao je Pizurica.

„Rečnik srpskog jezika“ u izdanju Matice srpske prodavaće se u knjižarama po ceni od 6.000 dinara. Akademska zajednica i građani zainteresovani za sudbinu srpskog jezika moraće, ipak, da sačekaju na knjigu koja će, nalik na rečnik francuske akademije ili Websterov rečnik engleskog jezika, pokušati da sabere sve reči u našem jeziku. N KOSTIĆ - AG.

Размишљање доконог шетача

Муке са језиком

Чујем да су ме Народна и Универзитетска библиотека у Сарајеву, заједно са мојом списатељском сабраћом, уврстила у босанско-херцеговачку књижевност, а језик којим смо писали и пишемо још увек, назвали босански. На том списку су, дакле, сви који су имали несрећу да се роде у тој колеџи братства и јединства. Међу њима и Иво Андрић за кога је извесни идеолог босанског језика Туњо Филиповић (блистав ум, као што му и само име каже), написао у своје време да су књиге нанеле више зла Босни него сви освајачи који су прошли кроз њу. Наћи се са Ивом Андрићем на истом списку, чини ме поносним – таквој почасту се нисам надао; мало је рети да сам дубоко захвалан, али да не могу прихватити такву част.

И Андрић и Меша Селимовић оставили су више писмених доказа да пишу српским језиком и да припадају српској књижевности, па је реч да и ја, овакав никакав, исто то учиним, али и да уснут покажем кроз шта сам све морао да прођем у животу због језика.

Најпре да кажем да сам рођен у граду Сарајеву у Краљевини Југославији и да сам проговорио на српском језику. Није запамћено шта су ми биле прве речи, али ваљда ће неко записати шта ће ми бити последње, такође на српском. И мајка и отац, говорили су, наравно, истим језиком, коме су ме и научили. Успут, зашто се увек каже матерњи језик, као да су нам очеви били глувонемеи? Будући да сам се родио у лепом и несрећном граду Сарајеву, говорио сам српски, ијекавском варијантом.

Говорио сам, дакле, тако све до јесени 1946, када сам се преселио из Сарајева у Београд и био уписан у први разред Трехе мушке гимназије код Цветног трга, где почеше велике невоље. И дечаци са Неимара где сам тада живео, знали су да буду веома свирепи, тукли су ме онако слабиног, клемпавог и рахитичног због тога што се разликујем и што говорим друкчије, сарајевски. Био је и то свакако део притајене мржње према ослободјоцима који су такође углавном говорили ијекавски, па су ме ни криво ни дужног стрпали у Шесту личку и Пету крајишку. Борио сам се колико сам могао, све док нисам прешао на савршени екавски. Али, по-

Момо Капор

Ради мимикрије научих тако поново ијекавски, што и није било много тешко, јер реч њежност звучи много њежније од нежности, а свијетлост, свијетли много јаче од светлости

што су ме у шестом разреду гимназије избацили из свих школа у земљи, не из политичких разлога, као што би требало да слажем, већ због неоправданих часова (читао мој живот је само једна велика збирка неоправданих часова), преселих се присилно поново у Сарајево где су наставили да ме бију и да ми ударају „клемпе“, сада због тога што сам говорио екавски, а они сви ијекавски. У то време, не зна се како, српски се претворио у српско-хрватски, СХ, ту су се, такође, сусрели мој живот и живот Иве Андрића, јер смо учили гимназију у истој старој аустроугарској згради где су нас професори из дана у дан убеђивали да нисмо низашта и да нисмо достојни

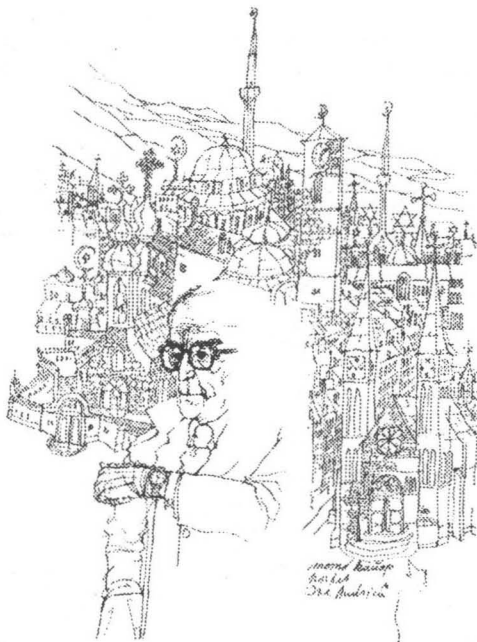
великог Иве Андрића који је седео баш у нашем разреду, и то баш у истој изрезбареној клупи у којој сам ја седео. Иво Андрић ми је касније признао да је понављао седми разред због математике, баш као и ја који сам га следно у своје време и не знајући за то.

Ради мимикрије научих тако поново ијекавски, што и није било много тешко, јер реч њежност звучи много њежније од нежности, а свијетлост, свијетли много јаче од светлости.

И када сам се после три године проведене у тој ствари за мучење која се звала гимназија, у том присилном изгнанству у родном граду, вратио у Београд и уписао на Ликовну академију, отпочеше поново неприлике и туче око језика; сада сам говорио савршено ијекавски, а они сви екавски.

Чини ми се да нико није толико пренатио и настрадао због језика, као ја. Ипак, депавају ми се мала чудла: чим пређем Каракај и удахнем мирис планина и боровине и зачујем хук дивљих река, истог часа почињем да говорим ијекавски, то је јаче од мене. Моје прве љубави говориле су ијекавски, моје последње – екавски. Још су ми у ушима, као већ старом човеку, њихови мелодични гласови пуни њежности и нежности.

Онда сам, 1967, потписао један важан документ, већ одавно заборављен, Предлог за размишљање, у коме смо се заувек отресли у језику слова Х. Био је то одговор на Декларацију о положају хрватског језика и правописа, чије је потписнике у Загребу предводио Мирослав Крлежа. Настала је велика фрчка око тога, прогони и забране, па сам да не бих морао да повучем потпис, побегао у Венецију, одакле сам сјао разгледнице у којима сам пи-

сао „Седим код ‘Флоријана и одмарам се од домовине!’”

Онда је једног дана експлодирао босански лонац, разневиши најпре кухињу, затим читав стан и на крају кућу, улици и градоже. па сам се нашао на ратишту, као ратни репортер. Погодите с које стране? Гледао сам кроз двоглед са прве линије на Требевићу кућу у којој сам се родио. Борци су ме склањали да ме због беле косе као лаку мету, не звизне неки снајперски метак. То је чудно осећање; гледати родни град, улици и кућу покрај Катедрале, у коју више никада нећете смети да удете.

Онда је једног дана творац Републике Српске Радован Караџић прогласио за званични језик нове државе екавски, а писмо ћирилицу. То је изазвало прилично коментара и смеха, али што се мене тиче, најрад сам био на правој страни; сви су тамо где сам се родио морали да говоре екавски и више нико није смео да ме бије, како једанпут рече несрећни Слободан. Али, Радована оптужише ускоро за ратне злочине, па се на ону одлуку брзо заборави, а на босанску сцену, поново, после више од сто година, ступи уклето дух Бењамина Калаја, који је у име Аустроугарске више од двадесет година владао Босном, баш као данас господин Лајчак. Он је, наиме, први размислио реч *бошњак*. Као да га видим:

И Андрић и Меша Селимовић оставили су више писмених доказа да пишу српским језиком и да припадају српској књижевности, па је реч да и ја, овакав никакав, исто то учиним, али и да успут покажем кроз шта сам све морао да прођем у животу због језика

плесњине, искежене лобање под натрулим цилиндром, одевен у полураспадану фрак прекривен одликовањима и розетама, ова авет поново уводи босански језик и прождире сваког писца рођеног на тлу којим влада.

Као да је заборављена стара песма „Убиство надвојводе Фердинанда у Сарајеву”, где Гаврило Принцип, кога данас неке невладине организације проглашавају терори-

стом, скаче на папучицу надвојдиног отвореног аутомобила и каже:

„Пошао си Босну походити, Српски не знаш добро говорити... Ево тебе српска граматика, Из мојега аутоматика!”

Тако ме дух Бењамина Калаја увуче, ни кривог ни дужног, у ту виртуелну библиотеку, у којој су, иначе, строго забрањене моје књиге. У мом родном граду, наиме, никада није штампана ниједна моја књига, нити изложена и једна једина слика, чак ни цртеж. А сад сам, под старост, постао босански писац. Босански су иначе досад говорили једино Мујо и Хасо, нико пристojан.

Међутим, оно што ме брине је то што у некуда нестали муслимани које смо до недавно морали да пишемо великим словом. Нестали без трага, тако да сам забринут за неке од својих добрих пријатеља. Џамије су их, наиме, у време молитве још увек пуне, али њих нема, јер су их заменили Калајеви бошњаци. Плашим се да им се није шта десило?

Надам се да је ова моја последња невоља са језиком, која ме прати још од првог гимназије. Молим због тога проналазача босанског језика да ме избришну из својих регистара, баш као што су ме избацили и из мог родног града Сарајева. Унапред, захваљујући!

КАПИТАЛНА ИЗДАЊА

Књига од 80.000 речи

Једнотомни Речник српског језика заснован је на пре тридесет година објављеном шестотомном Речнику српскохрватског књижевног језика Матице српске

Дуго очекивани и преко сваке мере олакшани једнотомни Речник српског језика коначно је објављен и у понедељак свечано представљен у Матици српској која је и његов издавач. Тако су Срби, после Вуковог Српског речника из деветнаестог века, поново добили један речник са чистим српским именом. Они који одавно само за тим чежу, сигурно ће се посебно обрадовати. А нарочито они недовољно упућени и стручњаци-конвертити који за стицање до „правог“ идентитета српског језика пред-

лажу разне преципе, најчешће оличене у ритуалним преименовањима речника или пуристичким интервенцијама у лексикси. Њихову радост свакако ће помутити сазнање да је овај једнотомни Речник српског рођено чедо шестотомног Речника српскохрватског књижевног језика који је пре тридесетак година објавила ова иста Матица. Он, међутим, и поред тога, јесте аутентично српски али није, како би то неки жељели, различити речник српског и хрватског језика јер такве српски лингвисти-лексикогра-

фи нису хтели да праве ни у неким тежим и смутнијим временима.

Дакле, шта је уистину овај Речник српског језика чије појављивање, без обзира на дуге порођаје мукe, и најшира јавност доживљава као прворазредни културни догађај и научни подвиг? Његов редактор и уредник, Мирослав Николић, на такво питање, у предговору даје оваквон одговор: „Матица српска предаје у руке читалача дуго најављиван и очекиван једнотомни описни Речник српског језика, с надом да ће успешно попу-

МИРО ВУКСАНОВИЋ

Хиљаде очију једне књиге

Тек сада, 2007. године, Срби први пут имају, у једној књизи, научни попис стандардних речи с природним називом свог језика

Доиста је пред нама једнотомни Речник српског језика Матице српске. То је дуго чекани потомак Матициног Речника у шест томова. Зато смо толико радосни. То је наш јединац. У њему читамо осамдесетак хиљада одабраних књижевних речи.

Мало је народа који као Срби имају толико среће с речима, а готово да нема народа који као Срби има толико невоља с речницама.

Тачно је да после Вука и три издања његовог Српског речника у деветнаестом веку (од којих је прво забрањивано и спаљивано, друге две нису дали да уђе у Србију, а посмртно о државном трошку у Београду слављено), ако изузмемо речник којег нема, уништен је због забрањених именица и њихових тумачења, тек сада, 2007.

Јесте, Срби први пут имају, у једној књизи, научни попис стандардних речи с природним називом свог језика. Сасвим довољан разлог да каже обилат значај овог Речника за укупну српску културу, за науку и књижевност, за све што увећава моћ духа.

Јесте у тој омамљивој књизи осамдесетак хиљада за писане и говорене најпотребнијих речи, одвојеним знањем и оком једанаесторо лингвиста, који су потом, сваки реч сажето објаснили, акцентирали и с Матициним правописом усагласили. Све по савременим лексикографским правилима. Као што научницима од имена прелада.

Јесте Речник започет давно и рађен дуго, али је пред нама одличан резултат посла који нема краја и, истовремено, централни део тог посла. Добили смо га са сневивањем и зазирањем на све четири стране, с коментаром да је све спремно за зеца у гори, с утркивањима ко ће пре објавити да га одавно нема но да је објављен, с најавама да огромна речница збирка иде у разговор као огромно добро и као извињење. За правне научне резултате то није неопходно, али су се обичаји променили и поменили. Данас чини срамоту онај ко не хвали своју руку и проналаске у топлој води. Стално скупљамо доказе да дрскост постаје први знак пристojности. Оваква мудровања више нису у моди. Ништа им не помаже што су тачна.

Немојте замерити на понесености, свечаност је ретка. Датум је важан. Међу онима сам који одавно знају да су речници најбоље, најцеловитије и без замене књиге у свакој култури. (О томе сведоче (казано под утицајем нескромности) три азбучна романа у којима сам приказао, на литераран начин, 2.706 насловних речи, па хиљаду и пет стотина страница, па ми можда и због те верности припада да међу примама придржим једнотомни Речник српског језика и саопштим радост читања. Још већу док задовољство казујем и у име Матице српске чији је то капитални пројекат, чија је оданост лексикографским пословима

на неколико начина оверена. Матица је данас њихово чвориште. У њој се на стаљински начин укрштају. Речко сам стаљинки, метафорично, а мислио сам на оно што је стално. Чују се приговори да је све разучено, као да је стало. Али, не би установе кроз векове споровале да нису доследно спорје. То треба рећи па макар деловало као досетка и изговор који се игра с речима.

А сада, о раније поменутом природном за научне радове сневивању, страху и устегању, о напомени да је пред нама део нечега. Ми још не знамо, и нећемо сазнати, колико српски језик има речи. Језик је као човек. Рађа се, расте, добија потомке и нестаје. Као што нема у свему потпуно истих људи, тако нема у свему потпуно истих речи. Свака је и нечему слична и у нечему оригинал. Реч је биће. Обновља се и у овом часу. Замишљамо, на трзнутак, на којико места, из којико уста, у свету којик је,

нити празнину у низу: једнотомни речник - речник средњег обима, шестотомни (*Речник српскохрватскога књижевног језика* Матице српске) - велики речник, тезаурус (*Речник српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ). Сада, када је завршен у мери која омогућаје његово објављивање, *Речник српског језика* одједном у пуном сјају открива велико богатство српске књижевнојезичке лексике, сложеност и исцрпљеност стотина хиљада значења речи и разноликост сфера њихове употребе. Наменен је свима који говоре и пишу српским језиком или га уче и проучавају, а верујемо да ће од посебне користи бити ђацима, студентима, преводиоцима, новинарима, књижевницима, лингвистима, лексикографима и страним славистима (србистима)."

Све у свему, како се могло чути на промоцији, у коризи овог речника стало је осамдесет и пет хиљада речи а његова израда дело је лингвиста чија су имена наведена следећим редом: Милица Вујанић, Даринка Гортан-Премк, Милорад Делић, Рајна Драгићевић, Мирослав Николаић, Љиљана Ного, Васа Паиковић, Никола Рамић, Рада Стијовић, Милица Тешић, Егон Фекете. Рецензентски посао обавили су Иван Клајић и Драгољуб Петровић, главни уредник је Мато Пижурица а приређивање и штампање речника омогућило је Министарство науке Републике Србије.

Тако Срби, од прошлог понедељка, нису више једини народ на Балкану и у Европи који нема једнотомни речник свог језика.

■ С. Д.

се тај језик проучава, у послу који им је поверен, били су на готово неподношљивом месту. Морали су код животијана речи да застану, да се двоуме и колебају, да мисле на причу о тамном вилаету или колико ће бити ових што вребају и ометају извођење националних радова. Морали су стручњаци који су саставили *Речник српског језика* да пристану, унапред, на критике, на пропусте, туђе и своје, да им се понекад учини како броје капи у језеру или већ поменуте тичеле у ројевима. Зато је њихов подвиг већи. Он ће се мерити захвалношћу кроз дуго време.

баш сада говоре српске речи, колико их је дружичјих, нових, у досад незабележеном распореду. И одмах потврдимо, заједно, с разумевањем, да је онима који језик стварају, чувају и изучавају, задат најтежи посао, јер га никад не могу довршити. У томе и јесте изазов који једино храбри и даровити прихватају.

Чуо сам процене да ће велики Академијин речник имати близу пола милиона речи. Пробротили су да Матици шестотомник има око сто и двадесет хиљада речи. Можда се гледа намерно пустила из првог издања те књиге да би показала како ни кућа у чијем је симболу и имену не може изаћи на крај с речницима и речима. Овде се присећам упорног човека, из приче, који је, за опкладу, доста објавио књигу без штампарских грешака у пуном тексту, али му је промакла словна грешка на корицама. Међутим, овде, данас, није реч о ситуацијама. Напротив.

Наши лингвисти, сви из Института за српски језик САНУ, сви удружени око Одбора који одређује стандард у нашем језику, око катедри где

Дали су нам књигу да у матерњем говору уживамо, да бивамо задовољнији док је допуњавамо, да показујемо где је извор за науку свима који хоће по правилима да говоре у ишту, главни приручник свима који раде основне тумачнице наших речи на другим језицима (и обрнуто, разуме се), да потврдимо како је исто презиме, у растеглају од тридесетак година, потписано испод почетног предлога да се такав речник изради и испод решења о његовом штампању (у дану када је већ био на реч одштампан).

Речник српског језика има онолико врлина колико у њему има речи. Док га будемо отварали, гледаће нас с осамдесетак хиљада очију. Од једне књиге се више не може очекивати. Ваља је однети у кућу, ставити на сто, поред руке која пише. То је темељна књига наше писмености.

Куће без речника су као људи без мудрости. То нам поручује и ова велика књига. ■

Беседа о *Речнику српског језика*, Матица српска, 12. новембар 2007)

DEDA MRAZOVIMA NA UDARU CENZURE

„Ha – ha” umesto „ho – ho”

DEDA MRAZOVIMA ŠIROM SVETA POČELI SU DA TRAJE ANGAŽMANE ZA PREDSTOJEĆE ROŽIGNE I NOVOGODIŠNJE PRAZNIKE, ALI BI OVE GODINE U AUSTRALIJI NEKI OD NJIH MOGLI DA OSTANU BEZ POSLA AKO BUDU KORISTILI TRADICIONALNI SMEH „HO HO HO”.

Deda Mrazovi iz Sidneja su zamisljeni da ubuduće govore „ha, ha, ha” umesto „ho, ho, ho”, što je navodno uvredljivo za decu i žene.

Jedan starovnik Sidneja, koji više od dve decenije radi kao Deda Mraz, izjavio je da ga je kompanija koja ga svake godine zapošljava upozorila da prema najnovijim istraživanjima psihologa tradicionalni pozdrav „ho ho ho” može da uplašiti decu, kao i da je „ho” američki sleng izraz za prostituciju.

„Nemojte me vezati. Ostavite Deda Mrazove na miru. Govorimo o maloj deci koja ne razumeju, niti treba da raz-

meju, kakve sve konotacije može da ima „ho ho ho”, izjavila je Džulijet Gejl, voditeljka kampanje protiv iskoriscavanja dece kao seksualnih objekata.

Australijski predstavnik američke agencije Vestaf izjavio je da nije tačno da su striktno zabranili Deda Mrazovima tradicionalni pozdrav „ho, ho, ho”, ali su im skrenuli pažnju da bi ubuduće trebalo da ga izbegavaju.

CENTAR BEOGRADA „POPLAVLJEN“ ANGLICIZMIMA

Ćirilicom brane tradiciju

U najprometnijoj ulici u prestionici Srbije sve češći natpisi firmi na engleskom jeziku

ĆIRILICOM NEGOJERU TRADICIJU I BRANIMO JOS KOVI MALO ŠTO JE OSTALO OD SRPSKIH - KORISNIJE NALOŽBOSNI VLASTNICI LOKALA U CENTRU BEOGRADA KUPU, U POPLAVI ANGLICIZAMA, NATPISIMA SVJEDOKI FIRMI NA SRPSKOM PISME ODORNO ODOLJEVAJU ŠIRENJE I DOMINACIJI LATINICE.

U jednom narodu u eri globalizacije i "amerikozacije".
Od nekoliko stotina firmi, butik i prodavnice na potezu od Slavije do Terazija, svega razmnoženih stotina iznako je vidljive nagose na ćirilici, koja je, prema sletu Ustava, jedino pismo u službenoj upotrebi.
Ile je, skoro pa prazno, o dugogodišnjem statusu ćirilice u Beogradu, za koje je, kako su istakli, ćirilicu pismo srpsko.

Jedan od njih, zlatar Mihailo Burmazović, smatra da su Srbi previse tolerizantni prema i soga posteljini, a kao pravilnojeru patriotizma navodi ćirilice koji svoje pisano isliku na svakom koraku i ne koru ih, kako kaže, trebalo da se ugledamo.

"Da sam mlada, možda bih i za ovaj biznis, kako ovi predlozi ljudi ruku da kažu, isposuda razne firme na latinici, ali meni je, ipak, nešto isto toliko", kaže gospođa Mica, čiji se ćirilici u mlađi kod je nekada nosila ime morskog Vira, prošle jes od 1927.

Na Jelena Bercogović, čija je porodica istim poslom počela to se ljudi decenijama ranije, oni misli da biti "in" i u "trendu" zahteva da naziv radnje i proizvoda budu na latinici.

Tako, međutim, ne misli većina vlasnika u centru grada koji ostaju prijaviti stranici ćirilice, poput "Tibon jurtje", "West east", "Gabelnina modni", "Vokan", "Mansa", "Bijele in", "Stopko".

Najma porazno ćirilice ograđi različitih radnja poput "Sape", "Gračice", "Mihajle", "Pravilni modni", "Esbardena".
Sve stare zanatlije i zanatli, krojači, vokalni, ali i zlatari i advokati - ćirilice napuše se na srpskom pismu, a ćirilicom su ostali vezani i nazivi nekih od njih prepoznatljivih giganta koji su sada uglavnom firme izvan državnog, poput "Bubinski kofa", "Beke", "Srbizateks", "Jugospeda".

Na ćirilici i dalje piše "Kongrap", "Narodna knjiga", "Sudic", "Pravica", "Nemirnja", "Ugled", ali se zato latinicom nazivi - "Eon", "Tittle", "Ribe di karpice", "Utopia", "Skiper".

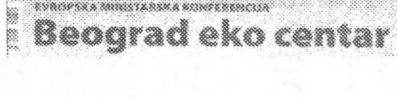
U poptu: indio može se odeti i na najpoboljšije kombinacije u svjetlo poput one na firmi u kojoj možete oprati veš, "Express večerni laundry".

Latinozi je slavno otvorene i univerzalne kada su u pitanju službeni i popuati koji se, po pravila, ispisuju na latinici od raspisano-srpskim i majčinom-srpskim pismu u svetu.

Na poptu opiti globalizacije stoji i RS-podrija stavio Ljubomir Sopenje u čiji samostalnoj zanatli-srpsko-otkoi radnje "Sape" se prodaju toše ali i, kako kažu njegovi radnici, "brani srpsku".

Vremeni odnosa i prednata tabu sa ćirilicom natpisima "Dane i pavač "Kondon" i ooviva-lic de Ljubomir Sopenjevič, specialista za serotične belose".

Nije poznato da li ordinacija nek ovog tuda, ali pacijenti to svakako neće moći telefonirati da saznaju, a otkretom sa svaki je na table i dase ispisati potpobitno biva telefona.

ИНТЕРВЈУ Др Мато Пижурица, уредник Речника српског језика

Речник чекан два века

НОВИ САД - Др Мато Пижурица, главни уредник тек објављеног „Речника српског језика“ Појава једнотомног „Речника српског језика“, на који се чекало скоро два века (189 година), односно од 1818, када је изашао Вуков „Речник“, представљеног протекле недеље у Матици српској, догађај је од историјске важности за српску културу. То је, како веле стручњаци, дивниша потреба српске културе и циље изазвана раскидом српскохрватског језика, а доказ за то је и чињеница да је од идеје до реализације прошло тридесетак година! Главни уредник „Речника српског језика“ је др Мато Пижурица, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду на предметима из српског језика и лингвистике.

Идеју за израду једнотомника изнео је Матичиним органима Митар Нешкић још пре објављивања завршног тома шестотомног „Речника српскохрватског књижевног језика“ САНУ. Рад на речнику је неколико пута прекидан, али је Матица, свесна своје улоге у националној култури, била истрајна и привела га крају. Речник, ипак, садржи више од 85.000 речи обрађених савременим лексикографским поступком. У њему се осећа сво богатство и раскиданост српског језика. Он представља основе националне лексикологије и лексикографије јер је то лепа стварна свих јавних речника.

Коме је намењен овај речник?

- То је књига намењена свима који српски говоре и пишу,

Речници се не пишу једном заувек. Они и када нису актуелни, остају као сведочанство једног времена

школска и породична књига истовремено, али и књига за оне који уче или проучавају српски језик. Припремамо и његову електронску верзију.

Које су разлике између речника САНУ (српскохрватског) и овог?

- Један је српскохрватски, а други српски. Но, и један и други су проистекли из исте лексикографске школе и зато имају више заједничких особина које ће, када је у питању Матичин речник, бити од једних смањене врлинама, а од других, недостацима.

Српски и хрватски два језика?

- Са лингвистичког становишта то је један језик, језик који не може да надржи превођење... Има разлика на нивоу лексике, нешто мало на нивоу фразеологије, али када неко ради уџбеник за Србе у Хрватској, ја кажем да је то српска редакција хрватског уџбеника. Најправилнији одговор је да је српскохрватским раскидом српскохрватски остао српски, како рече колега Милорад Радовановић.

Приносрпски и бошњачки?

- То је тек смешно. Бошњачки је нешто преписао од Срба, нешто од Хрвата. У Босни је коегзистенција длеуј наријанги.

Мато Пижурица: Немамо разлога да се стално самооспоравимо

Вуков и овај речник?

- Вуков „Речник“ је био речник руралне културе, неразвијене науке... Рачуна је велика. Вуков речник је речник села његовог времена, али то је и фантастично сведочанство етнокултуре тога доба. Речници се не пишу једном заувек. Они и када нису актуелни, остају као сведочанство једног времена.

Недавно је у Политици објављен суд „Срби невају културу речника“?

- Осиромашени јесмо, разбаштињени смо на најразличитије начине. Међутим, мислим да је видљив опоравак и напредак. Немамо разлога да се самооспоравимо, а то пречесто чинимо.

Како оцењујете говор младих?

- Речник не може утицати на то, али ваља рећи да се младим људима ретко и пружа прилика да говоре, а када то

раде, пријатно ме изненаде. Сетим се анегдоте где новинар демагог (наравно уочи избора) обилази села и вели селану „Јели крушан хромпир?“ а селан одговара „Који јес и јес“, а који пије, и пије“.

Речник новинара?

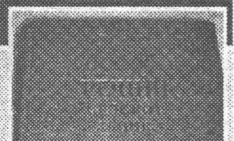
- Боље мислим него што ви новинари мислите о себи. Дивни се новинарима који добу на неки скуп слушају доста глупости, неважних ствари... и ипак од тога успеју на брзину да склапају текст! Највише злеме-рам на потрешно извученим насловима, поднасловима. Није лако бити мајстор кратке приче, кратке информације.

Вапа порука након издавања овог речника?

- Више читати, више говорити, уцити свој матерњи језик (макар били и из Херцеговине и Шумадије), потражити језик у писаним и електронским медијима.

АУТОРИ РЕЧНИКА

„Речник“ је израдио ауторски тим из Београдске лексикографске школе, а имена оних који су трајно задужили српску културу су Милица Вујачић, Даринка Гартан-Према, Милорад Дешић, Рајна Драгаћкић, Миролет Николић, Љиљана Ного, Ваца Павловић, Никола Рамић, Рада Стјеповић, Мили-

ца Радовић-Тешћ, Егон Фекети, дн је редактуру урадио Миролет Николић.

ПРЕДСТАВЉЕН ДРУГИ ТОМ ПУБЛИКАЦИЈЕ „НИЈЕ СРПСКИ ЛУПАТИ“

ГЛУПОСТ је вечна

Аутори збирке „бисера“ јавних личности Србије Зоран Павић, Ненад Зорић и Славиша Лекић истичу да нису злонамерни и да их овако чувају од заборав

ПОКЛОН
„Антологија“
за најбрже

Прва два читаоца који се у 12 часова јаве на број наше редакције 011/262-7530 добиће на поклон од „Правде“ и „Статустим“ књигу „Није српски лупати“.

У медијима треба да постоје само оне партије које постоје у парламенту. Нису грађани Србије мајмуни
Вук Драшковић

Колико језика говорим. Српски, и то половично
Богољуб Карић

Други том публикације „Није српски лупати“ аутора Зорана Павића, Ненада Зорића и Славише Лекића представљен је јуче у београдској Галерији „Озв“.

Овај други том Антологије савремене српске глулости, у издању Статустима, садржи неколико хиљада разноврсних вербалних егзибиција, „бисера“ и „глулости“ које је у протеклих 15 година лансирао преко 1.500 јавних личности Србије. У овој импресивној збирци, на једном месту, сортирано по поглављима, забележено је шта су све рекли и „остали жини“ Слободан Милошевић, Ксенија Пајчић, Војислав Коштуница, Весна Змијанац, Веља Илић, Матија Бећковић, Маргит Савоваћ, Војислав Шешељ, Цеца Рајнатовић, Рака Радовић, Јелена Карлеуша, Богољуб Карић, Велди, Вук Драшковић, Александар Тијанић, Слободан Сантрач, Гога Секулић, Амфилохије Радовић, Радован Караџић, Ненад Ча-

нак, Гога Тржан, Добривоје Будимировић, Зорница Брунцкић, Момир Булатовић... и апсолутни шампиони: Душан Махајловић и Мира Марковић.

Један од аутора, Зоран Павић истакао је да ни од кога чије изјаве су се нашле у првом тому није било злонамерних коментара.

– Ове књиге су у ствари отимање од прошлости, од заборав. Лепо је знати да је неко био најдаснији радикал, а данас је либерал – рекао је Павић.

Књига се већ може наћи на кioskцима и у бољим књижарама, по истој цени као и први том, односно за 300 динара.
J. P.

Мојим венама тече фудбалска лопта

Слободан Сантрач

Добра ципела говори пет језика, можда и нешто више

Снежана Дакић-Микић

Нисам ја дошао у Скупштину да се свађам са вама радикалима, треба, знате, бити фин и лепо васпитан.

Велимир Илић

(списатељица): Свако ко није у живи трачарења треба озбиљно да се замисли над самим собом и својом безначајношћу. Мики Манџловић (глувац): Некад је одлучивало двоје који се воле, а данас осамнаесторо који се не воле.

ВЕРБАЛНЕ ЕГЗИБИЦИЈЕ

Лупи, па остане жив

Само за наше читаоце издвојили смо неке од вербалних егзибиција домаћих јавних личности. Без икакве зле намере, већ само да вас насмејемо.

Мира Адања-Полак (новинар): Председник Србије треба да буде човек на кога се не може негативно утицати и много је важно да није био сиромашан ка-

да је био мали. Даница Драшковић (функционар СПО): Срба ни у Србији ни ван Србије – нема. Једини прави Србин је Вук Драшковић.

Иван Тасовац (пијаниста): Офарбо сам се у плаво зато што сам желео да имам нешто заједничко с Памелом Андерсон. Весна Радусиновић

О месту енклитике у реченици

СЛОВО О ЈЕЗИКУ

Рада Сийјовић

Сви познани, и ђаци и професори, су се одазвали позиву. Петар Петровић, судија из Земунa, те поздравља. Људи који су седели за суседним столом су бучно разговарали. Све што сте досад изговорили је једна велика бесмислица. Познати писац отворно је овогдишњи Сајам књига.

Издвојили смо ових неколико реченица како бисмо скренули пажњу на једну појаву у писаној речи, односно на једно одређење о законитости књижевног језика. Реч је о положају енклитике у реченици.

Када кажемо да је реч речи у српском језику слободан, ми заправо само истичемо разлику између српског и других је-

зика (нпр. немачког, француског или шведског) у којима је распоред елемената у реченици далеко чвршћи и обавезнији. Правила у вези са тим постоје и у српском. Основно правило за место еноклитике јесте да не може стајати на почетку реченице, нити иза изразите интонацијске паузе у реченици (иза паузе се очекује реч која има лексичко значење), односно иза зареза (црте, заграда) у писању.

До интонацијске паузе долази углавном у два случаја: први – када иза субјекта следи уметнути израз (апозицијска, уметнута реченица и сл.), и други – кад је субјекат вишељана синтагма, тако да се издваја у засебну интонацијску целину и захтева изврстан предлах. Први случај илустрирају прве две реченице с почетка текста, а други – трећа и четврта. Да би се избегло стављање енклитике тамо где јој није место, примењују се углавном два начина – или се енкликата пребаци иза глагола у предлаку или се употреби пуним, наглашени об-

лик. Прва, трећа и четврта реченица требало би да гласе: *Сви познани, и ђаци и професори, одазвали су се молби. Људи који су седели за суседним столом бучно су разговарали. Све што сте досад изговорили јесте једна велика бесмислица.* Другу реченику требало би преобликовати: *Поздравља нас Петар Петровић, судија из Земунa.*

У овоме не треба претеривати, као што се на ТВ и у штампи често чини. Ако је субјекат једна реч, енкликата мора доћи непосредно после њега. Не ваља, дакле: *Ајдехауер обилази је обале.* И иза двојчлане субјекатске синтагме боље је употребити енкликату него је пребацити у предлах. Требало би да наша пета реченица гласи: *Познати писац је отворно оловодитињи Сајам књига.*

Енкликата не треба да раздваја делове неког устаљеног израза, на пример име и презиме (што није било необично за наше старије писце, а и самог Вука), двојчлана географска имена, имени-

цу и њен атрибут. Не препоручује се: *Петар је Добрица имао два сина. Град ће Београд ускором забављати новим сјајем. Наш је Милан добар човек.*

У неке зависне синтагме могу се умести енклитике, поготово у писаној реченици: *Свишце је имао живео (Фосиф). Неколико се људи смртионосно замуља (Давидчо).* Ово уметање није подједнако обично у свим врстама синтагми. Оно зависи и од синтактичке и информативне функције синтагме, од састава реченице итд. Свакако је стилски обележено. А постоје и разлике на регионалном плану – појаву уметања енклитике ређа је на истоку српског језичког подручја. То је опширна тема која захтева посебан напис.

Да додасмо само – ово о чему смо говорили јесте одлика *доброг* књижевног језика, бираног, нетованог, пре свега писаног, изражавања. У разговорном језику допуштено је нешто више слободје, јер он није организован толико по законима ритма колико писана.

»Толмишова« 2. Н. Јакошевић 2007. е. О. А.

Представљен седамнаести том великог Речника српскохрватског књижевног језика

Јединствено народно благо

У њему се не огледају само богатство наших народних говора, развој модерног српског језика и књижевности, него се у њему да читати и историјска судбина српског народа

Најновији, седамнаести том Речника српскохрватског језика председник је у Српској академији наука и уметности, која ипак че, стоји на овом капиталном и завашном пројекту који има за циљ да обухвати целокупни лексички фонд српског језика. Иначе, рад на једном од најзначајнијих националних културних и научних пројеката започет је пре готово пола века, 1959. године, када је изашо први том великог речника САНУ.

О најновијем издању речника говорили су Матија Бећковић, Даринка Ђорџан-Премик и Милосав Тепић.

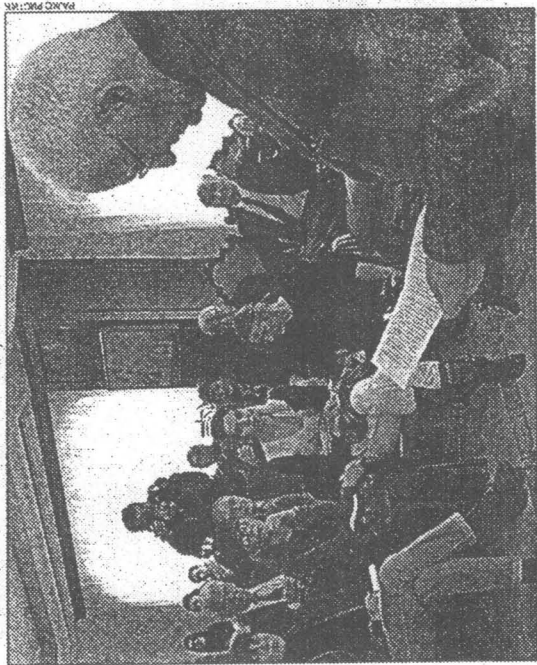
«Рубрику седамнаести тома Речника српскохрватског књижевног и народног језика, Института за српски језик и књижевност САНУ обележавамо у дане када се развијати речнику умовљавају, кад се и они једанотомни - једнашци рађају, а свет ѓ њиховом значају као да однеку нараста како и културној и стручној јавности, тако и у самој Академији. Шта је речник ако није биографија језика, ако није читав живот језика. Шта је тај животинас него онис пређенот личи једног народа и његове културе - рекао је Бећковић. Он је додао да је од свега што је у Речнику српског језика до сад речено, можда најрељвајше и најрељвајше, ако не и најсавременије, оно што је Стрпун Ноњковић, председник Академије, написао 1888. о стогодишњици Вука Караџића у својој посланици „Српска Краљевска академија и његовање српског језика“ - поље које, идућком целокупне Академије“ основао њен Лексикографски

одсек и започет рад на Речнику. Том прилоком, како истиче академик Бећковић, Стрпун Ноњковић је подстицао и на полазак којим бисмо могли платити на уму и данас. Иначе, многе европске академије, попут француске, мађарске, римунске основане су зајед издавања речника и чувана језика. То је био основан задатак и другима српске словесности и претеже Српске академије наука и уметности. Иницијатор израде Речника народног и књижевног језика српског предложио је не само да будући Академијин речник обухвати Вуков, Давидовићев, Речник МЗУ и други речници који су му претходили него да се прошире и њихови називи и припре све речи „које језају недостатака да убу у речник српског језика“.

«Како српски језик не замире од турбана, не прохони их ни светот Речник, сен ако се у томе не претуре и када је та употреба, како је једном заучек казао Александар Велић, резултат извесне туђинске атмосфере којом су обухваћени духовни интереси појединца - закључио је Бећковић.

Професорка Даринка Ђорџан - Премик говорила је о лексикографској језика као одразу политичке, културне и друштвене историје, закључујући да досадашњих седамнаест томова, са 230.000 речи, представља тек око половине научни језичког фонда који ће на овај начин бити језички за поклоњена, као не само највећи речник у словенском свету, него и депо најрасно вишот књижевности.

Милосав Тепић сматра да је речник Са-

Матија Бећковић: Српски језик не замире од турбана, не прохони их ни његов Речник

АНУ „језика ривацита најнет лексичког блага, почев од почетка дванаестог века, па до овог доба.“

«У њему се не огледају само богатство наших народних говора, развој модерног српског језика и књижевности, него се у њему даде читати и историјска судбина српског народа, његов идентитет - све оно, ма какво да је, што народ чини особеним. У том Речнику је као на најзначајнијем месту окупљено и сретнуто од заборава проопиљене речи са свим својим уопшним значењима, без којих би слика о културном, али као је Тепић.

Милосав Тепић

ПРЕЋУТАНИ СКУПОВИ: СРПСКО ПИТАЊЕ И СРБИСТИКА

Авети хрватске филологије

Српски језик је један и недељив када се говори у Србији и када се говори у било којој новој држави. Он је „увек и заувек” само српски, тврде србисти, који су у сукобу са официјелном лингвистиком

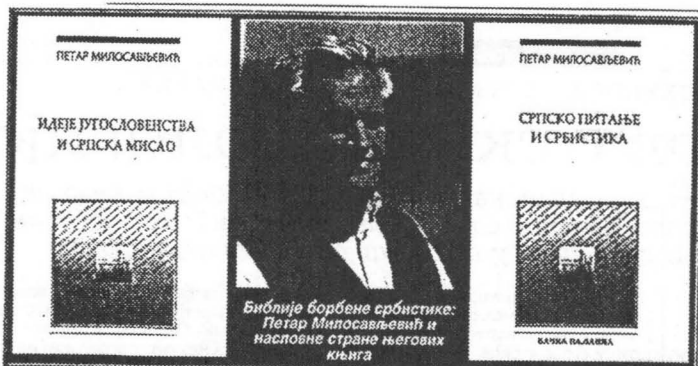
Случај србистике дефинитивно улази у историју српско-хрватских односа међу Србима. Ово је вероватно најневероватније што су Срби добили а нису хтели у постјугословенском и посткомунистичком периоду. Покрет за србистику је организовао научни скуп у Новом Саду протеклог викенда, али је била и медијска и друштвена провера колико заиста Срби цене србистику. За неупућене, српски филолошки стручњаци „троше” сукоб двеју научних парадигми: србистике и србокroatистике, с тим што обе стране академском размисоилажењу могу, по изворима Покрета, понудити главне презентанте. Србистику, као научну дисциплину заступали су Вук Караџић, Шафарик, Пупин, Стојан Новаковић, Љубомир Стојановић, а у новије време на истим основама су Радмило Маројевић, Милош Ковачевић и Петар Милосављевић, Покрет за србистику и Устав Републике Србије у којем стоји да је званични језик - српски језик. Представници србокroatистике, како Покрет наводи, јесу Ватрослав Јагић, Иван Броз, Томо Маретић, Александар Белић, Павле Ивић и њихови следбеници на универзитетима у Србији, у Српској академији наука и уметности и у Матици српској и Српској књижевној задузи.

Србокroatистика по свом нахођењу, без научног утемељења, сматра се у Покрету за србистику, вреднује суштину српског бића, његов језик. Рецимо, наводи се као пример „нахођења”, а слично је и на другим факултетима, Филозофски факултет у Новом Саду где постоје катедре за англистику, германистику, романистику, славистику, хунгарологију, словачкистику, румунистику, русинистику. Али, не постоји катедра за србистику. Србокroatистика је југословенски разлаз преживела у Србији, у Хрватској није. У Академији која је 16. фебруара 1999. усвојила став да се настави рад на Речнику, почет 1959. под именом Речник српскохрватског књижевног и народног језика, што је заправо порука, како ову одлуку виде у Покрету за србистику, да је у научном смислу српски језик - српскохрватски и да се Србима практично одузима њихов језик. У Матици српској се такође држе, по тврдњама професора Петра Милосављевића, модела србокroatистике коју је Матица усвојила после Другог светског рата одустајући од своје српске и славистичке традиције. Покрет за србистику у свом уводнику, где се наводе разлози научног окупљања, наводи још много примера где је србистика пасторче не само у науци. Термин србистика није у употреби у званичној просветној номенкла-

тури. А водеће институције, власти медији понашају се као да је такво стање нормално. Ова понуда запажања је код србиста названа проблемом јер одсуство србистике као конституисане научне дисциплине доводи до веома негативних последица.

Када се позабавите одсуством србистике међу Србима и желите то обележити чињеницама, онда не можете избећи, објашњавају србисти, ону која каже да официјелна српска наука у овом тренутку не даје јасне одговоре на питања: ко припада српском народу, шта је то српски језик и шта све спада у српску књижевност? Ова распућеност подразумева именовање језика са два национална имена „што не постоји нигде у свету”. Заправо, случај је за Гиниса, испоставља се да Срби имају вишка одговора, читав мали научни ритуал, јер србистика и србокroatистика увек дају два различита српска одговора, с тим што научних решења србистике нема у образовном систему. Смисао тог отклона србистике од младих људи, за Покрет, јесте у неспрпској будућности српског народа.

Покрет за србистику, такође, није ни почео свој научни скуп са педесетак учесника, а дошао је одговор србокroatистике да се тај истраживачки наступ није ни догодио јер га неће бити у новинама ни на елек-

тронским медијима. Није претеривање закључити да је србистика „шпанско село” српскохрватског језика и „његових медија”. Покрет за србистик у је научни скуп насловио *Српско питање и србистика*, а србисти из преваходно словенских земаља су му дали међународни карактер. Десет година је како постоји Покрет, основан у Приштини, и то је био повод окупљања као и седамдесет година професора Петра Милосављевића, његовог оснивача и најистакнутијег члана. Дубљи разлози за овај научни скуп су дефинисани нерешеним српским питањем у постјугословенском и посткомунистичком периоду а залагање Покрета је у правцу преовладавања сербкохрватистичке оријентације и обнове српске филолошке традиције. Знатан број реферата и саопштења посвећен је проблемима српског народа у разним областима друштвеног живота.

Ипак, преовладали су радови који су посвећени језику где се резултатима истраживања указује на непријатељну филолошку доктрину коју српском језику намеће друга имена. Душан Бањац појашњава полазних тав србистике и вели да никада редно није постојао нити је могао постојати српскохрватски језик. Не постоји нигде у свету да су два, три или етири народа, „како се то хоће рећи и у нашем случају” створили исти језик, а остали посебни народи. Схваћање да Срби, Хрвати, Бошњаци и Црногорци имају свако свој језик је нетемељено, исповиштено и ван је их критеријума који важе у Европи по којима један језик може да има само једно национално име. С тим у вези један податак је занимљив а пријатан је у контексту европских критеријума. Наиме, Парламентарна асамблеја Европе усвојила је, прошле године у новембру резолуцију којом се препоручује да се службени језик у Босни и Херцеговини назове зема имену државе – босански, денитет и статус српског језика у зној Гори анализирао је Јелица Стевановић и устварила да са дијахроничног и синхроничног аспекта данашња Цр-Гора представља нераскидиву и савини део „целокућног српског језичког простора”.

Нека проста опште места у већини

излагања јесте покушај дефинисања оквира у којем треба тражити решење питања порекла имена и припадности српског језика. Србисти тврде да је нација једна творевина а језик друга и другачија, јединствена и недељива и непоновљив начин говора и споразумевања једног народа. Српско име језика не треба схватити као повреду националног поноса нових и старих нација које се служе српским језиком. Такође, србисти сматрају да стварање нових држава не даје основу да се српски језик зове по имену тих држава. Држава може бити нова и другачија, али језик не може бити нов и другачији него што је био, сматрају србисти наводећи да је то научни филолошки принцип. Такође, тумаче србисти, књижевност и језик нису исто. На пример, хрватска књижевност јесте национална, али је језик српски. То се показује и у Аустрији; њена књижевност јесте аустријска, али је језик немачки. Српски језик је један и недељив када се говори у Србији и када се говори у било којој новој држави. Он је „увек и заувек” само српски, тврде србисти, без обзира на то у којој се нацији, држави или књижевности њиме говори или пише.

Србкохрватистика као филолошка дисциплина је поражена разбијањем Југославије, тврди Петар Милосављевић а то, по његовом мишљењу, значи и „стварни пораз њених пројеката”. Пошто су сами Хрвати одбацили „своју творевину српскохрватски језик, хрватски или српски”, више се, вели Милосављевић, не може говорити ни о њеној источној (екавској, београдској српској) ни о њеној западној (ијекавској, загребачкој, хрватској) варијанти. Показало се, наводи Милосављевић, да су обе варијанте народног језика, а самим тим и књижевност језика – српске. У овим околностима наступила је апсурдна ситуација у погледу језичке политике. Званични назив за језик у држави Србији је српски, али у САНУ и у државним органима нема отвореног противљења „томе што се у Хрватској српски језик зове хрватским, а овим именом се и у Србији назива језик ондашњих римокатолика српског матерњег језика”. Милосављевић под филолошку лупу ставља и то што се прехутно или гласно у Србији подр-

жава назив бошњачког језика за „Србе муслимане”. Одбор за стандардизацију српског језика при Академији прихватио је став да се исти језик може назвати и српски и хрватски и бошњачки. Такав начин преименовања српског језика Милосављевић доводи у везу с даљим спровођењем у Србији старчевићевско-јагићевске политике „негирања идентитета српског језика”. Парадоксалност језичке ситуације у Србији најбоље се види ако се обрати пажња на свакодневни говор високих политичких функционера који су различитог националног опредељења и верске припадности. Они говоре „истим српским језиком, који им је свима једнако матерњи, а по концепцији српских академика, српских просветних власти и других државних органа и медија, то су различити језици”.

Из домена апсурда и парадокса је и чињеница да србистика, њен часопис и научни скупови, немају ниједног динара из српског буџета а ушли су у пројекат обнове свести о „српској заједничкој језичкој заједници” са становишта европске филологије. Кључне одредбе овог пројекта, по србистима, јесу, између осталог, да је неоснован став да су два народа, Срби и Хрвати, створили исти језик, а остали посебни народи. Још мање је одржив став за србисте да су четири народа, Срби, Хрвати, Бошњаци и Црногорци, били историјски творци једног језика. Неоснована је, такође, оријентација да се од једног језика такође одједном прогласе четири језика. За европска мерила су то преседани. Међу највећим преседанима, по србистима, јесте и став да Срби морају да буду само православци, односно да не могу да буду римокатолици, муслимани или припадници других вероисповести. Тако се ускраћује Србима римокатолицима њихово национално име које им припада и по роду и по језику. Концепција да религија а не род и језик одређује националност, тврде србисти, у супротности је са европским принципима и стандардима.

Епископ бачки Иринеј је благословио овај научни скуп али је и учествовао, направиши се у ситуацији да појасни неке тврдње из дводневних излагања. „И овде се чуло, зато морам да кажем да је Српској православној цркви наметнуто правило да није Србин онај ко није православне вере. То није тачно”, био је категоричан епископ Иринеј. СПЦ никада није правила разлику између народне и верске припадности и искључено је да је Црква могла да утиче на избор националности.

Поглед на српске парадоксе и контрадикторности овим није исцрпљен, у вези са србистиком и србкохрватистиком. Двоневном научном скупу Покрета за србистик у Новом Саду покровитељ је била, што значи и обезбедила новац за организацију, Влада Републике Српске Крајине, у изобилу.

■ ЛАЗАР КАУРИН

Желидраг Никчевић

Неписмена
држава

КОЛУМНА

Нема куд поштеније:
у првој реченици првог
Устава независне и суверене
Црне Горе: трес – падеж!

Ако не верујете мени, проверите у свом омиљеном примерку, има га ваљда свака црногорска кућа, сигурна и несигурна, а исто ће вам показати и свеомлени интернет.

Права посланица: Устав и падежи!

Како оно рекоше: величанствена синтета храбрости, жеља и нарочито мудрости многих црногорских генерација. Темелј и кров, истовремено, шта год то значило. Или, како је то (у три речи!) ономад формулисао егзалтирани предлачач: „Једном речју – највиши правни акт“!

Мислио сам да ће то на крају да исправе, али не, никако. Наздравили и тако штампали, поведоше се ваљда за тезом да уставни текст мора што више да одговара друштвеној реалности. Овде је то поклапање демонстрирано на апсолутно генијалан начин. Какава држава, таква и граматика.

Дакле, да погледамо Устав Црне Горе, починье свечана Преамбула:

Важно је да имамо посла са људима који хоће да мењају историју, а не знају да мењају речи по падежима. Имамо прву државу на свету која је своју неписменост уставно верификовала, и сад очекује да се томе повинују сви њени грађани

„Полазећи од одлуке грађана Црне Горе да живе у независној и сувереној држави Црној Гори, донесеној на референдуму од 21. маја 2006. године;“

„Полазећи од одлуке... донесеној на референдуму“? Баш тако! Филигранска правна техника, стотине експерата и посланика са својим дубокоумним амандманима, хиљаде сати напорног рада и усклађивања са европским узорима, а онда у првој реченици: трес – падеж! Народ би рекао: шлага преко балега.

Ако ово ремек-дело неписмености једног дана неким несрећним случајем буду морали да читају основци, тачно ће знати у каквој су држави живели њихови славни преци. Пише се, наравно, „одлуке... донесене“, а не „одлуке... донесеној“, али то овде у ствари није ни важно. Важно је да имамо посла са људима који хоће да мењају историју, а не знају да мењају речи по падежима. Имамо прву државу на свету која је своју неписменост уставно верификовала, и сад очекује да се томе повинују сви њени грађани. Па добро, да поновимо још једном: стотину година је прошло од тронука кад је на црногорском небу почео да жмирка фењер уставности – може се слободно рећи да је у односу на ове данашње превајати књаз Никола био рођени господин и демократа. О писмености да више не говоримо.

ДАНАС

ОВДЕ

Пише:

Душко

М. Петровић

Ћао!

„Ћао!“ – каже зарозана чарапа господину што уз „Добар дан“ узлази у радњу у којој праве и продају коре за питу и гибаницу.

„Ћао!“ – каже вишеслојна шмијка иза шалтера банке у којој сетној девојци није стигла стипендија, па уз тихо „До виђења“ излази на снегом, ледом и неукусним чиститкама ишаран тротоар.

„Ћао!“ – кажу силиконске усне напаљеним „фансима“ што се неуморно тискају уз бину с које се, преко њих и малог нам, сав мањег екрана, слива музички и модни неукус.

„Ћао!“ – каже томпус цигарилосу и погледом показује где да спусти новац рекетираних трговаца, занатлија и осталог поштењег у уплашеним света.

„Ћао!“ – каже кашљуцави мрмљач осврћућем шпату под којим чути миталика монета за учитеље, инспекторе, наставнике, чланове управних и надзорних одбора, за професоре, тужиоце, контролоре, референте, саветнике, чланове стручних и уметничких жирија, за истакнуте или оне баш у сенци политичаре, за фудбалске, општинске, окружне и судије Врховног и Уставног суда, за партијске и страначке правке, па и целе странке и партије.

„Ћао!“ – каже дубок деколта, модрикаст од студени, завјезујући у тоглиц мрак аутомобила заустављеног под Плавим мостом поноћи.

„Ћао!“ – каже преширока кравата иза плавожутог пулта за сакупљање потписа којим се Косово и Метохија изједначавају с уплашницом за трећу галерију у бриселском политичком позоришту.

Кажи збогом том „Ћао!“, Србине, брате, или научи још неку реч на лепом италијанском језику. Само „Ћао!“ је непристојно мало, неприродно, смешно, настрано, авуци ужасно, јадно. Није то за тебе, то је за зарозану чарапу, за вишеслојну шмијку, за силиконске усне, за томпус и кашљуцавог мрмљача, за дубок деколта и прешироку кравату.

вести

СВЕТ

ПОЛИТИКА

ДРУШТВО

ПОГЛЕДИ

Љ. Стојадиновић

ТЕМА ДАНА

ХРОНИКА

ЕКОНОМИЈА

КУЛТУРА

СПОРТ

ПОГЛЕДИ СА СТРАНЕ

Раша Попов

СРБИЈА

БЕОГРАД

EX YU

ТЕМА НЕДЕЉЕ

Шта желе странке

националних мањина

НАУКА

ЖЕНСКА СТРАНА

РИТАМ

Језички прозор

Слово о језику

Енглески језик и стоматологија

Према саопштењу др Софије Мићић, сарадника Медицинског факултета у Београду, на Стоматолошком факултету поникла је језичка дискусија у коју бисмо, због занимљивости теме, желели да се укључимо.

Наиме, с обзиром на то да енглески језик својим утицајем и решењима све више заузима места и у нашем језику (не само у стоматологији и медицини уопште, већ и у другим областима језичке комуникације), искрсло је на Стоматолошком факултету у Београду питање - како у настави именовати употребу енглеског језика у тој струци медицине.

Предлагана су неколика, заправо, три решења: (1) Енглески језик стоматологије, (2) Енглески језик у стоматологији и, најзад, (3) Енглески језик за потребе стоматологије. Одмах да кажемо да је, као најбоље, прихваћено треће решење: *Енглески језик за потребе стоматологије*. Др Софија Мићић нас је упитала да ли и ми о томе тако мислимо.

Елем, ствари стоје овако:

(1) Прво решење - *Енглески језик стоматологије* - својом генитивском конструкцијом (*језик + стоматологије*) подразумева обухватање по неком специфичном односу (као, рецимо, *глас + мајке* = глас који припада или потиче „од мајке“, тј. „мајчин глас“) при чему оба дела чине семантичку целину у којој је други део синтагме („мајке“) заправо детерминативни део управне речи („глас“), попут придева, и не указује ни на какав посебан, одвојиви део односа једног дела исказа према другоме.

Другачије речено, реч је о *јединственом појму* при којем делови термина чине нераздвајну значењску целину. У поређењу са исказом *језик стоматологије*, генитив (*стоматологије*) такође има функцију детерминативне допуне именице (*језик*) с којом чини интегрални део једног јединственог појма. У овом случају то уједно значи да синтагма *језик стоматологије* подразумева појам који већ постоји као нераздвајна целина (слично као: *есперанто* = језичка целина) и служи као готов модел за дату примену (*Енглески + језик стоматологије*).

(2) С друге стране, солуција *језик у стоматологији* нема инхерентну функцију семантичког јединства лексичких сегмената, а испољава се и другачијим ладежним односом од претходног, таквим који оперише са два лексички и синтаксички одвојива сегмента (*језик + локатив + предлогом*). При томе је други део (*у стоматологији*) - заправо факултативни део исказа (може бити имплициран и неки други језик), али се датим исказом казује да је управо реч о датом језику (*стоматологији*), а не о неком другом виду језичке комуникације.

МУШКА СТРАНА
АУТОМОБИЛИЗАМ
ДИГИТАЛНИ СВЕТ
МЕДИЦИНА

ПОЛИТИКА додаци

НЕКРЕТНИНЕ
ПОСАО
КУЛТУРНИ ДОДАТАК
МОЈА КУЋА
ПУТОВАЊА
МАГАЗИН

(3) Трећа могућност („за потребе стоматологије“) јасније од претходна два модела, јер експлицира *функционалну* употребу језика, отклања евентуалну дилему - да ли је дати језик у датој функцији *формиран* (као „језик стоматологије“), тј. егзистентан и информативно уобличен за дате потребе или се у датој области („у стоматологији“) само употребљава као посебан ентитет, који и не мора бити схваћен као већ дат, дефинитивно уобличен. Међутим, као назив премета у настави, термин „за потребе стоматологије“ делује унеколико „прегломазно“ описујући „до детаља“ његову функцију, која би и у краћој форми (прве две варијанте) била разумљива.

Ипак, с обзиром на све то, могло би се рећи да први термин - *Енглески језик стоматологије*, с обзиром и на језичку „економију“ и друге особине, има највише оправдања (попут, рецимо - *Енглески + уџбеник стоматологије*), док други термин - *Енглески језик у стоматологији*, с обзором на ограничавајући фактор (само „у стоматологији“) унеколико (непотребно) сужава поље примене на дату област (попут, рецимо - *Енглески + уџбеник у стоматологији*), док се трећим решењем (*Енглески језик за потребе стоматологије*) избегава, истина, свака језичка недоумица (јасан је однос језика и његове намене), али на „штету“ његове опширности и спецификације назива датог предмета у настави.

Дакле, нема заправо језичке некоректности ни у једном од могућих решења, јер се мање или више уклапају у језички систем српског језика, а ствар је језичког осећања и разумевања казаног - који од потенцијално могућих модела ваља усвојити.

Егон Фекете

[објављено: 01.12.2007.]

[пошаљите коментар](#) | [погледајте коментаре \(0\)](#)

22. децембар 2007. г.

ПОЛИТИКА

Склоност ка творби речи

У говору младих људи свакодневно ничу нове речи, које указују на језичку креативност (на пример: *смрач, џушач, Беиш, Кнезишка, цимарош, оделаш*)

Рајна Драјићевућ,
доцент Филолошкој факултету
Универзитета у Београду

Научници који проучавају српски језик, као и они који се њиме баве из хобија, врло су забринуте због стања у којем се он налази. Стога се често констатује да је наш језик у кризи на свим нивоима, а нарочито на лексичком. Но, винари, политичари, водитељи и други делатници чија се реч чује у јавном животу неконтролисано нас засипају позајмљеним речима, нарочито оним из енглеског језика (англицизмама), према те да страним наносом угрозе и само лексичко језгро српског језика.

Бојазан је оправдана, али не треба претеривати с мрачним прогнозама. Наиме, наш језик има сопствене механизме за лексичко богаћење и врло активно их користи.

Највећи број нових речи у српском језику нису англицизми, већ речи добијене творбом од српског морфолошког материјала. Када нам је потребна реч за означавање новог предмета или појаве, најчешће се послужимо неким од постојећих творбених модела и по угледу на њега грађимо ту нову реч. Тако је, релативно недавно (половином прошлог века, а то је за језик недавно), настала именица *убишник* аналогној према речи *добитник*. И многе друге речи творе се по угледу на оне које имају супротно значење. На пример, према придеву *робни* настао је придев *неробни*, према *рђајући* – *нерђајући* итд. Именица *навјичаца* добијена је од речи *навјича* наставком (суфиксом) *-ица*, који је уобичајен за грађење именица женског рода. Све је више, именица женског рода које се граде од именица мушког рода и означавају вршиоца радње или носиоца стања (*иреводителка, њедителка, рукометаница*).

Да су творбени процеси живи и стални у српском језику показује и омладински жаргон. У говору младих људи свакодневно ничу нове речи, које указују на језичку креативност (на пример: *смрч, рач, џушач, Беиш, Кнезишка, цимарош, оделаш*). Охрабрује чињеница да се жар-

Нове речи нове генерације
Фото Д. Јевремовић

гон у доброј мери заснива на творби речи (на истим или сличним моделима као у стандардном језику), јер то потврђује да грађење речи није посао неких уштогљених језичких стручњака који седе по канцеларијама и прописују како ће се нешто звати, већ спонтана, слободна и незауостављива делатност свих говорника српског језика. На овај начин активна су чак и деца која тек усвајају језик. Свима су нам добро познати примери дечијег сналажења у језику – ако још нису усвојила неку реч, деца ће је изградити, па се тако може догодити да дете, на пример, *кобицу* назове *коница*. Дакле, склоност ка творби речи и потребу за њом стичемо још у најранијем детињству и она остаје наше трајно језичко помагало.

Неким предметима надавамо имена тако што постојеће речи богатимо новим значењима. И тај процес је врло чест у нашем језику. Тако је, рецимо, један компјутерски део добио назив *миш*, на тај начин што је ова свима добро позната именица *Добила* ново значење. Делови машина и справа које представљају достигнуће времена у којем живимо често не добијају страна имена, већ их називамо *кожевима, зубицима, ручицама*.

Требало би имати у виду и то да многе стране речи немају вечан живот. И оне, као и неке друге речи, улазе у језик, у њему се неко време задржавају, а затим из њега нестају. Ко се, на пример, данас још сећа речи *шицаир, њенцер, бремза*, које су се некада тако често употребљавале? Немојмо заборавити ни на вишевековни утицај турског језика на српски. Наш језик је успешно одолео том утицају. Сведоци смо сталног нестајања турцизама из српског. Претпоставља се да је половином прошлог века било преко 8.000 турских речи у српском језику, а данас их има мање од 3.000.

Дакле, није све тако црно! Док будемо имали потврда за то да се наш језик богати из сопствених извора, нема бојазни за лексички фонд, а сва испитивања показују да смо и те како склони језичком стваралаштву у грађењу нових речи и давању нових значања старим речима. ☺

СРБИЈА

БИЛБОРДИ У БЕОГРАДУ ОСВАНУЛИ С ПОРУКОМ НА ВИШЕ СВЕТСКИХ ЈЕЗИКА

Kosovo und Metohija
IST SERBISCH!

Акција организације „1389“ пример је модерно осмишљене родољубиве иницијативе, којих мора бити више да би се добио медијски рат за Косово и Метохију, сматрају јавне личности

Српски народни покрет „1389“, покренуто је у Београду кампању билборда, ма на којима на осам светских језика - енглеском, немачком, јаванском, финском, руском, грчком, италијанском и француском - пише: „Косово и Метохија је било, јесте и биће српско“.

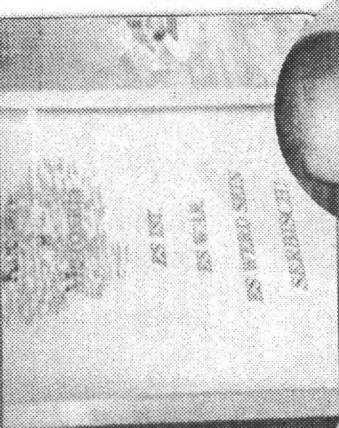
Петрагоса Петрета Мина Вашић каже да је двадесетак билборда попутно са њиме прикључавања и објашњавају страницама који долазе у Србију, али и целој светској јавности, колико је Србија важно Косово и Метохија, а ту важност, самоделићу министери, да се затре свак о постојању Срба у покрајини.

„Наши кампања је је-

двострана по томе што се ми не боримо за власт и што нас не финансира Влада Србије, већ користимо прилоге српског народа. Она ће трајати док траје борба српског народа за Косово и Метохију - попукао је Вашић.

Професор Београдског универзитета др Оливер Антић сматра да „1389 поклапају да се ради о организацији која окупила родољубе“ и да се „мера висина ствари на суверенитету државе Србије на Косову и Метохије, јер би изазвали свест Косова и Метохије и изазвала катастрофу и за међународни простор“.

„Међутим, кампања државе Србије за очување Косова и Метохије у срцама Србије ми изгледа доста китаво. То мора бити много агресивније, са више

ВАШИЋ:
Не финансира нас
Влада Србије, већ
користимо прилоге
обичног народа

окружних држава и градова који би објаснили јавној мисли са позиција међународног права - објашњава др Антић.

Кампањом Момир Лазић поддржава кампању организације „1389“ и очекује да је „доброт што се мишић мура, мобилност“ Лазић мисли да се државни медији нису довољно ангажовали у медијској промоцији ставова државе Србије о Косову и Метохији.

„Треба радити на томе да се мобилише сваки грађанин, сваки студент, сваки професор, свако ково окупља и образовање Србије и Метохије - истиче Лазић.

Посланик Српске радикалне странке Небојша Стефановић сматра да је таква кампања показатељ да је неваљалица организација „1389“ патриотска и једна

Одвајање Косова
је неправда

Фудбалера Црвене звезде Ненад Милојевић сматра да је „врло важно на леп начин и без сваког саопштавања светској јавности да је Косово и Метохија српска територија и да би одвајање наше покрајине од осталих деола било велика неправда“.

„Много странаца долази у Београд, који нису укључени у разговоре о Србији и Србија и немогу да само једна страна кричи за самоодвајање. Међутим, када ми на таквом разговору саопштавамо о чему се ради, онда другима је глупају са њим проблем - каже Милојевић.“

*Списи Одбора за стандардизацију
српског језика*

X

Приредили

Јован Вуксановић

Радојко Гачевић

Милан Тасић

Издавачи

Институт за српски језик САНУ

Београдска књига

За издаваче

Срејко Танасић

Драгица Маслаћ

Уредници

Софија Милорадовић

Милош Јевтић

Технички уредник

Владимир Радевић

Коректура

Радојко Гачевић

Штампа

Сајнос, Нови Сад

Штампано у 300 примерака

2008.

ISBN 978-86-7590-201-0

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:061.22(497.11) «2008»

ОДБОР за стандардизацију српског језика (Београд)
Списи Одбора за стандардизацију српског језика. 10
/ приредили Јован Вуксановић, Радојко Гачевић,
Милан Тасић. – Београд : Институт за српски језик
САНУ : Београдска књига, 2008. (Нови Сад : Сајнос).
- 312 стр. : илустр. ; 24 цм.

Тираж 300, - Стр. 17-18 : Напомена приређивача/
Јован Вуксановић, Радојко Гачевић, Милан Тасић.

ИСБН 987-86-7590-201-0 (БК)

а) Одбор за стандардизацију српског језика (Београд)
- 2008 – Документи

ЦОБИСС.СР-ИД 149539852

Mamma's
Chiken

WORKS FORK
LONDON FOLLOW ME
BACK STAGE BY